

KAHRAMANMARAŞ YÖRESİ AĞITLARI

III. CİLT (AFŞİN-ZAMANTI AĞITLARI)

H A Z I R L A Y A N L A R

Oğuzhan UZUN – Mehmet TEMİZ
Halil İbrahim ÖZDEMİR

2012

- 1 -

KAHRAMANMARAŞ YÖRESİ AĞITLARI
III. CİLT

Hazırlayanlar:

Oğuzhan UZUN – Mehmet TEMİZ
Halil İbrahim ÖZDEMİR

Editör

Cevdet KABAKCI – Mustafa SEMERCİ

İSBN:

Tashih

Fatma YILDIZ – Macide KILINÇ

Grafik • Tasarım

FA AJANS
Matbaa ve Tanıtım Hizmetleri

Kapak ve Sayfa Tasarım

Halil İbrahim TOKLU
Oğuz SÖNMEZ

Kapak Fotoğraf

Mehmet KIRMIZIKAYA

Görsel Yönetmen

Gökhan GÖNEN

Baskı

Baskı Tarihi

İletişim Adresi

Kahramanmaraş Belediyesi
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
Tel: (0344) 228 46 00
E-posta: basinyayin@kahramanmaras.bel.tr

Bu eser Kahramanmaraş Belediyesi'nin bir kültür hizmetidir.

A. AFŞİN YÖRESİ AĞITLARI	11
I- AFŞİN İLÇESİNİ KONU EDİNER AĞITLAR	12
DAVET	12
SEVİYORUM AFŞİN'İ	14
YEDİ UYURLAR	15
KARŞILAMA	16
II- AFŞİN YÖRESİNDEKİ KINA GECELERİNDE SÖYLENER AĞITLAR	18
AĞIT	18
GELİN ANA EVİNDEN AYRILIP DA KOCASININ EVİNE VARDIĞINDA GELİNE MOREL VERMEK İÇİN SÖYLENER AĞIT	20
III- KAHRAMANMARAŞ OLAYLARINI KONU EDİNER AĞITLAR	21
ALİ'M	21
IV- TEHCİR OLAYINI KONU EDİNER AĞITLAR	22
MELEK ANA'NIN AĞIDI	22
V- SEFERBERLİK YILLARINI KONU EDİNER AĞITLAR	23
SEFERBERLİKTEN DÖNER HUNULU GENÇLERİN AĞIDI	23
SEFERBERLİKTEN DÖNER HUNULU GENÇLERİN AĞIDI	25
ÇOLAK BOSTA'IN AĞIDI	27
SEFERBERLİKTEN DÖNER GÖĞ OSMAN'IN UŞAKLARI MEMMET İLE MEMİŞ'İN AĞIDI	28
VI- YEMEN SAVAŞI	30
YEMEN ŞEHİTLERİNE AĞIT	30
VII- ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	31
ŞEHİDE AĞIT	31
ADİLE HANIM'IN AĞIDI	32
ŞEHİT ARİF'İN AĞIDI	33
ŞEHİDE AĞIT	35
HÜSEYİN'İN AĞIDI	38
ÖMER ÇAVUŞ'UN KARDEŞİNE AĞIDI	39
ALİ BEKTAŞ'IN AĞIDI	40
GENÇ ASKER'İN AĞIDI	41
AĞIT	42
ŞEHİT CELÂL'İN AĞIDI	43
YAVUZ'UN AĞITLARI	44
ŞEHİT ANASINA	45
TELLİ'NİN AĞIDI	46
OMAÇLAR'IN HALİL'İN AĞIDI	47
PAŞAGİLİN YAKUP'UN AĞIDI	48
VIII- ASKERLİK DÖNEMİNDE YAKILAN AĞITLAR	49
KÜÇÜK AHMED'İN AĞIDI	49
KIRKİKİLİLERİN AĞIDI	50
DUMANLI DAĞLAR	52
ASKERDEN AĞIT	54
ANNESİNİN YUSUF TÜRKMEN'E AĞIDI	55
SAKARLAR'IN KADİR'İN AĞIDI	56
BEDEVİ BÖKE'NİN AĞIDI	57
IX- EBEVEYNLERİN VEFATINI KONU EDİNER AĞITLAR	59
ŞİHAMİT AĞANIN AĞIDI	59
ÇOBAN NURİ'NİN ANASINA AĞIT	60
HİLÂL'İN BABASINA AĞIDI	61
AĞIT	62
X- KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	63
KOCAYA AĞIT	63
ÇOLALİLERİN HACI'NIN AĞIDI	64
HANIMI HACIKIZ HATUN'UN AĞIDI	66
HANIMINDAN KOCASINA AĞIT	68

ABİDİN'İN AĞIDI	69
SEHER'İN AĞIDI	70
İBRAHİM'E AĞIT	71
HASAN EMMİ'YE AĞIT	72
XI- KARISI DUYDUĞU SEVGİYİ KONU EDİNER AĞITLAR	73
ŞİHHAMİT'İN ÖLEN EŞİNİN ARDINDAN YAKTIĞI AĞIT	73
EKİZ HASAN'IN EŞİNE AĞIDI	74
MURTAZALARIN HATUN'UN AĞIDI	75
XII- DOĞUM ESNASINDA VEFAT EDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	81
LİLİ OSMAN'IN AĞIDI	81
MEDİNE'NİN AĞIDI	82
KEBABCİ FERİZ GELİN'İN AĞIDI	84
DELİ AHMET'İN KARISINA HAÇÇE'NİN AĞIDI	85
XIII- EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	86
HACI HÜSEYİN'İN OĞLUNUN AĞIDI	86
AĞIT	87
GÜLLÜ BİBİ'NİN KIZINA AĞIDI-2	88
KAMİL VE ALİ'NİN AĞIDI	89
ZİLFİ'YE AĞIDI	90
MİSTİK EMMİNİN KIZININ AĞIDI	91
NURAY'IN AĞIDI	93
SILA	94
RAZİYE (IRAZ)'NİN AĞIDI-2	95
KIZINA AĞIT	96
SEVİN'Lİ HABİBE'NİN AĞIDI	97
YAZİBELEN KÖYÜNDEN ELİF'İN AĞIDI	98
XIV- KARDEŞİNİ YİTİRENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	100
KIZ KARDEŞİ SEHRIYE HANIM'IN AĞIDI	100
ÜMMETLER'İN GELİNİ EMİNE'NİN AĞIDI	102
XV- SEVDİĞİNE KAVUŞAMAYANLARI KONU EDİNER AĞITLAR	103
VELİ'NİN AĞIDI-1	103
VELİ'NİN AĞIDI-2	104
GÜLİSTAN'IN AĞIDI	105
MURTAZACANIN OĞLU DURDU'NUN AĞIDI	106
XVI- SEVGİLİYE YAZILAN AĞITLAR	108
SAÇLARIN	108
XVII- GÖNÜLSÜZ YAPILAN EVLİLİKLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	109
GÜLLÜ'DEN AĞIT	109
GÜLLÜ BİBİ'NİN KIZINA AĞIDI-1	110
AYŞE'NİN AĞIDI	111
XVIII- GELİN KAYNANA İLİŞKİSİNİ KONU EDİNER AĞITLAR	112
MURAT'IN AĞIDI	112
MUHAMMET'İN AĞIDI	113
XIX- HASRET KONULU AĞITLAR	114
YAŞLI FATMA TEYZE'NİN AĞITLARI	114
ELİF'İN AĞIDI	116
ANNEYE AĞIT	117
NADİRİYE'NİN KOCASINA AĞIDI	118
HOTAZLI'NİN AĞIDI	119
XX- HENÜZ ÖLMEYEN ÖNCE KENDİSİNİN ÖLÜMÜNE YAKILAN AĞITLAR	120
İSMAIL'İN AĞIDI	120
DİRGEN ALİ'NİN KENDİNE AĞIDI	121
XXI- ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT EDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	122

PEHLİVANA AĞIT	122
KİFAYET'İN AĞIDI	123
KİFAYET'İN AĞIDI-2	126
GÜLLÜ BIBİ'NİN KIZINA AĞIDI-3	129
GÖLCÜ RAMAZAN'IN AĞIDI	131
ASTSUBAY AYHAN EKİCİ'NİN AĞIDI	132
İMAM'IN AĞIDI	133
İMAMA AĞIT	134
ÖMER'E AĞIT	136
TEVFİK KILIÇ'IN AĞIDI	137
MAHMUT'A AĞIT	138
MUSTAFA İLE FADİME'NİN AĞIDI	139
HACI BEKİR'İN OĞLU HÜSEYİN'İN AĞIDI	141
UĞUR'UN AĞIDI	143
TANIRLI POLİS MEHMET'İN AĞIDI	144
TOPUZ AREFE'NİN AĞIDI	145
HACI MEHMET'İN AĞIDI	146
SULTAN'IN AĞIDI	147
MURTAZA'NIN AĞIDI	148
AYŞE'YE AĞIT	149
ZEYNEP TEYZE'NİN AĞIDI	150
KOCAYA AĞIT	151
MUSA'NIN AĞIDI	152
EMİŞ'E AĞIT	153
SEVGİ GELİNİN AĞIDI-1	155
SEVGİ GELİNİN AĞIDI-2	156
PEHLİVAN CUMA BÜLBÜL'ÜN AĞIDI	157
MUHTAR AVŞAR'IN AĞIDI	158
NACİYE'NİN AĞIDI	159
HALİL AĞA'NIN İSMAİL'İN AĞIDI	160
ORUÇ'UN AĞIDI	161
ABDURRAHMAN'IN AĞIDI-1	162
ABDURRAHMAN'IN AĞIDI-2	163
EKİCİLER'İN MEHMET'İN AĞIDI	164
SEHER'İN ANASINA AĞIT	165
FERİDUNA VE HATİCE'YE AĞIT	166
HÜSEYİN' AĞIT	168
ZEYNEP'İN AĞIDI	169
YILDIZ'IN AĞIDI	170
EMİNE'NİN AĞIDI	171
MESİDE'NİN AĞIDI	172
HÜSEYİN'İN OĞULLARININ AĞIDI	173
ELİF'E AĞIT	175
FAKİ KÂHYA'NIN AĞIDI	176
ELİF'İN AĞIDI	177
HAM KELEKLER'İN YUSUF'UN AĞIDI	178
GELİN AĞIDI	179
GALLİK MUSTAFA'NIN GELİNİ HATİN'İN AĞIDI	180
GALLİK MUSTAFA'NIN GELİNİ HATUN'UN AĞIDI	181
MURTAZA'YA AĞIT	186
İSMAİL'E AĞIT	188
AĞIT	189
HELİME MUSTAFA'NIN AĞIDI	190

MEHMET AĞID'IN AĞIDI	191
DİRGEN FAKI'NIN AĞIDI	192
BABAYA AĞIT	193
MEDİNE GELİN	195
AKRABAYA AĞIT	197
HALİ'E AĞIT	198
HASANA AĞIT	199
DURAN AĞANIN AĞIDI	200
TALATOY'UN AĞIDI	203
MURTAZALARIN HASAN'IN AĞIDI (KÖRÇİVİ)	208
MURTAZALARIN MELEK'İN AĞIDI	212
MURTAZALARIN SULTAN'IN AĞIDI	215
OMAR'IN DURDU'NUN AĞIDI	217
DURNA'NIN KIZI KÖR HATİCE'NİN AĞIDI	220
MİRİŞ'İN ALİ'NİN AĞIDI	222
BÖCÜ AHMET'İN AĞIDI	224
XXII- ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU EDİNEREN AĞITLAR	225
SEFER HOCA'NIN AĞIDI	225
ANAYA AĞIT	226
MEHMET AĞA'NIN AĞIDI	227
ABDULAZİZ ARIKAN'IN AĞIDI	228
ANNENİN AĞIDI	229
KOCAYA AĞIT	230
BALLE MUSTAFA'NIN AĞIDI	231
ELİ'E AĞIT	232
HATİCE TEYZE'NİN EBESİNE AĞIDI	233
MEMO'NUN HAYATI	234
DİRGEN ALİ'NİN OĞLU FAKI'NIN AĞIDI	235
KARAVANA'NIN KADİR'İN AĞIDI	236
ÇOCUĞU OLMAYAN BİR KADININ AĞIDI	237
ADSIZ'IN AĞIDI	238
AĞIT	239
NAHİT VE HACI'YA AĞIT	240
REMZİYE'NİN AĞIDI	241
AĞIT	242
FADİME NENENİN AĞIDI	243
AVŞAROĞLU MEHMET'İN AĞIDI	244
GEYİK AVI	245
ŞERİFE'NİN AĞIDI	246
MEMİT'İN AĞIDI	247
ÇINGİLILARIN GÜVEL'İN AĞIDI	248
TEPEBAŞI KÖYÜNDEN FINDIK'IN AĞIDI	250
DİRGEN ALİ'DEN MISRALAR	251
SAFİYE ANA'NIN AĞIDI	252
AĞIT	253
GEÇİM DERDİ	254
GÖZLERİM NELER GÖRDÜ	255
DÜŞMEYE GÖR	256
EŞİME SİTEM	257
TÖME'NİN ELLEZ'İN AĞIDI	258
YALAMANOĞLU AHMET'İN AĞIDI	261
ÇOLAK MEMİLİ'NİN AHMET'İN AĞIDI	264
ELLEZ KÖROĞLU'NUN AĞIDI	268
TOPAL HOCA'NIN UŞAKLARI OSMAN VE MEMMET'İN AĞIDI	270

ÇİVİ HASAN'IN HEBİLİN AĞIDI	271
DELİ EŞE'NİN DURMUŞ'UN AĞIDI	275
XXIII- KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	277
AĞALARIN RIFAT'IN OĞLU ALİ'NİN AĞIDI	277
FERAMİZ'İN KIZI	278
PAŞA'NIN AĞIDI	279
EŞİGO'NUN KOCASINA YAKTIĞI AĞIT	280
KAYNANASININ DÖNE'YE AĞIDI	281
ALİ'YE AĞIT-1	282
ANNESİNDEN ALİ'YE AĞIT-2	284
HANIMINDAN ALİ'YE AĞIT	285
EŞİNDEN ALİ'YE AĞIT	286
EŞİNDEN ALİ'YE AĞIT-5	287
EYUP'UN AĞIDI	288
ELLEZ ÖZDEN'İN AĞIDI	289
AĞIT	290
RAMAZAN'IN AĞIDI	291
ÜMÜS HANIM'IN AĞIDI	292
ÜLBİYE'NİN AĞIDI-1	293
ÜLBİYE'NİN AĞIDI-2	294
DURDU'NUN AĞIDI	295
ŞENGÜL HANIM'IN AĞIDI	296
KOCALARIN AHMET'İN AĞIDI	298
BİBİOĞULU'NA AĞIT	299
KÖTÜ ALİLERİN AHMET'İN AĞIDI	304
XXIV- BOĞULARAK HAYATINI KAYBEDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	306
FADİME TEYZE'NİN KARDEŞİNE AĞIDI	306
HÜSNE TEYZE'NİN AĞIDI	308
SEZAİ'NİN AĞIDI	309
BEDİRHAN'IN AĞIDI	310
KEPİK GOCANIN BATTAL'IN AĞIDI	311
XXV- KAN DAVASI SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	312
POLİT DURAN'IN AĞIDI	312
MEHMET'İN AĞIDI	313
SARI AHMET'İN AĞIDI	314
XXVI- ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN İNSANLARI KONU EDİNER AĞITLAR	315
TÜRK ALİ'Sİ MUSTAFA'NIN AĞITI-1	315
TÜRK ALİ'Sİ MUSTAFA'NIN AĞIDI-II	316
MUSTAFA KIRAÇ'IN AĞIDI	318
MEHMET'İN AĞIDI	319
ÖMER FARIKLARIN GELİNİNİN AĞIDI	320
MURAT'A AĞIT	321
MURAT'IN AĞIDI	322
ALİ'YE AĞIT	323
EROL'UN AĞIDI	325
HASAN'IMA AĞIT	326
İSMAIL'İN AĞIDI	329
HAYRULLAH'IN AĞIDI	330
EŞKİYA EDO'NUN AĞIDI	331
KARISINDAN EDO'YA AĞIT	332
EDO'YA AĞIT	333
MUSTAFA EFENDİ'NİN OĞLU KEMAL'İN AĞIDI	334
AĞIT	335
AĞIT	336

DÖNDÜ GELİN'İN AĞIDI	337
ALDAŞ'LI HAMZA'NIN AĞIDI	338
YİĞİT	339
PEHLİVANLAR	340
İSMAIL'İN AĞIDI	341
POLİS CUMA'IN AĞIDI	342
ŞERİFE'YE AĞIT	343
ÇINGİLLARIN GÜVEL'İN OĞLU ŞEFİK'İN AĞIDI	344
ŞEFİK'E AĞIT	346
ABDULLAH'IN AĞIDI	347
DİRGEN ALİ'NİN AĞIDI	348
YAZLAMAÇ'IN MEKSENNİ'NİN AĞIDI	349
AYI HACI'NIN AĞIDI	350
XXVII- HAYATININ BİR BÖLÜMÜNÜ CEZA EVİNDE GEÇİRMEME MAHKÛM OLANLARI KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR	351
HALİL ÇAVUŞ'UN AĞIDI	351
ÇINGİLİ MEMMED'İN AĞIDI	352
DİRGEN ALİ'YE HATİCE HATUN'UN CEVABI	354
ELİF'İN AĞIDI	356
XXVIII- TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR	358
HARUN (DALLI)'UN AĞIDI	358
DİLEK'LE EMİN'İN AĞIDI	359
TRAFİK CANAVARI	360
ALİ'NİN AĞIDI	362
İBE'NİN AĞIDI	363
İZZET'İN AĞIDI	366
ALHAS'IN AĞIDI	368
ZEYNEP'DEN AMCAOĞLUNA AĞIT	371
BATTAL'IN AĞIDI	372
NADİM'İN AĞIDI	373
CELÂL HOCA'NIN AĞIDI	374
CELÂL KÂHYA'NIN AĞIDI	375
RAZİYE (IRAZ)'NİN AĞIDI-1	376
EŞE'NİN AĞIDI	378
YAKUP'A AĞIT	380
TURNAM	381
KOCA ŞAHAN'A AĞIT	382
MUSTAFA'NIN AĞIDI	384
GIPIK MUHARREM'İN GAZİ'NİN AĞIDI	385
ÇİVİ HASAN'IN AHMET'İN AĞIDI	387
XXIX- DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR	390
ARİF AĞA'NIN AĞIDI	390
AĞIT	391
ALİÇLİ KÖYÜNDE ALİ İLE HÜSEYİN'İN AĞIDI	392
TEKNE AĞIDI	394
DOĞAN'IN AĞIDI	395
BİLAL'İN AĞIDI (BİLAL'İN KİŞİ)	396
ARITAŞ YAYLALARINA AĞIT	397
YAYLALARIMIZ	399
ÇÖRÇÜL'ÜN OĞLU RESUL'UN AĞIDI	401
XXX- İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR	403
ŞEHİTE KIZ KARDEŞİNDEN AĞIT	403
AYŞE'NİN AĞIDI	404
MENDİFA'NIN AĞIDI	405

HÜRÜ'NÜN OĞLU AZİZ'E AĞITLARI-1	406
HÜRÜ'NÜN OĞLU AZİZ'E AĞITLAR-2	407
İBRAHİM'İN AĞIDI	408
OĞUZHAN KAYA'NIN AĞIDI	409
XXXI- AĞITLARDAN BESTELENMİŞ TÜRKÜLER	411
HASAN HÜSEYİN ŞAHİNKAYA'NIN AĞIDI	411
B- ZAMANTI AĞITLARI	413
DULKADİR DEVLETİNDE ZAMANTI BÖLGESİ	414
I- MEKÂNLARI KONU EDİNER AĞITLAR	415
ZAMANTI'DA SARIKAMIŞ AĞIDI	415
II- TOPLUMUN İLERİ GELENERİNİ KONU EDİNER AĞITLAR	417
ALAYBEYİ DULKADİROĞLU OSMAN SİPAHİ BEY'İN AĞIDI	417
GÜLVEREN KÖYÜ'NDEN ALAYBEYİ SİPAHİ DULKADİROĞLU ALİ BEY'İN ŞEHİT OĞLULARI	418
BEKİR BEY VE EMİN BEY AĞIDI	
İKİ ABİSİNİN ŞEHİT OLUŞUNUN ARDINDAN ULKADİROĞLU HANEDANI OCAĞINDA KALAN DERVİŞ BEY'E YAKILAN AĞIT	419
III- ŞEHİT OLANLARI KONU EDİNER AĞITLAR	420
ASKER KARISININ SİTEM DOLU AĞIDI	420
TÜRKMEN BEYİ DELİ MUSA BEY'İN AĞIDI	421
AĞIT-I	421
AĞIT-II	422
GİRVELİLİ HASAN'IN AĞIDI	423
ASKERDE ÖLEN KOCAYA AĞIT	424
CEMAL'İN AĞIDI	425
ZEKLİ ALİ EFENDİ'NİN AĞIDI	426
IV- ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU EDİNER AĞITLAR	427
NAZİK GELİN'İN AĞIDI	427
V- EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	428
MÜMTAZ'IN AĞIDI	428
KİBAR'IN UŞAKLARININ AĞIDI	429
GÖMÜRGENLİ BİR ÇOCUĞUN AĞIDI	430
MUSTAFA'NIN AĞIDI	431
VI- DOĞUM ESNASINDA HAYATINI KAYBEDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	432
BÜRÜNGÜZ'DEN BİR GELİNİN AĞIDI	432
VII- ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT EDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	433
MELİHA'NIN AĞIDI	433
DURAN'IN AĞIDI	434
HAMİ'NİN AĞIDI	435
ZEKİYE GELİN'İN AĞIDI	436
KAYIN AĞIDI	437
VIII- KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	438
HAKKI'NIN AĞIDI	438
ÜZERLİK KÖYÜNDEN BİR GENCİN AĞIDI	439
CELÂL'İN AĞIDI	440
SÜKSÜN KÖYÜNDEN BİR GENCİN AĞIDI	441
IX- ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	442
AHMET İLE EMİŞ'İN AĞIDI	442
MENŞUR'UN AĞIDI	444
GERGEMELİ ZABİT'İN AĞIDI	445
X- TRAFİK KAZALARINDA YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR	446
ATEŞ DÜŞTÜĞÜ YERİ YAKIYOR	446
SELVER OKUR	448
TEŞEKKÜR	449
KAYNAKÇA	450

C	: c.	cilt
Der.	: der.	derleyen
Haz.	: haz.	hazırlayan
S.	: s.	sayfa
Sa.	: Sa.	sayı
Vs.	: vs.	vesaire
Yay.	: yay.	yayınları



AFŞİN
YÖRESİ



I- Afşin İlçesini Konu Edinen Ağıtlar

DAVET *

Kozanoğlu aşiretinden bir asker, askerden firar eder. Fakat kısa zamanda yakalanarak hapse atılır. Hapiste asılacağını düşündüğünden memleketini, ailesiyle nişanlısını düşünerek çok üzülür ve kendi halini dile getiren aşağıdaki ağıdı söyler:

Doğru sözlü insanı mert
Dostlar gidelim Afşine
Yüreğinde kalmaz bir dert
Dostlar gidelim Afşine

Çekme ayrılık yasını
Aç kalbini sil pasını
Seversen dağ havasını
Dostlar gidelim Afşine

Yağmur yağar ince ince
Seni almasın düşünce
Bülbül sesi işitince
Dostlar gidelim Afşine

Sonu gelir ezel olur
Yaprak düşer gazel olur
Dört mevsim hep güzel olur
Dostlar gidelim Afşine

Yaylasında kar bulunur
Her gönüle yar bulunur
Böyle mekân zor bulunur
Dostlar gidelim Afşine

Zemzemi bol kaşığı dar
Mevlâ'sına olmuşlar yar
Yedilerin selamı var
Dostlar gidelim Afşine

Canım kurban olsun merde
Mevlâm koyma bizi darda
Dede baba yatar orda
Dostlar gidelin Afşine

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;360)

Heveslendim yurt seçmeye
Ehdettim yurda geçmeye
Başpınar'dan su içmeye
Dostlar gidelim Afşine

Sen yüzüme bakma öyle
Derdin neyse hemen söyle
Davetimi kabul eyle
Dostlar gidelim Afşine

Sevin gönlüm gel sadede
Abiye biz deriz ede
Cennet olur Ayrandere
Dostlar gidelim Afşine

Taşkale, eyle hizmeti
Çok çektim sıla hasreti
Canımdan üstün giymatı
Dostlar gidelim Afşine

Arif TAŞKALE

SEVİYORUM AFŞİN'İ *

Atlas dağı hırslı tepeye bakar
Yücesiyle seviyorum Afşin'i
Teknedağı sümbül Binboğalar kar
Nicesiyle seviyorum Afşin'i

Kükrüyor pınarlar fişkırır gözler
Çimene bürünür dereler özler
Işıklara şarkı sunar yıldızlar
Gecesiyle seviyorum Afşin'i

Mağaragözü var ki delice coşar
Salıncak kurulur çocuklar yaşar
Termik santrali görenler şaşar
Bacasıyla seviyorum Afşin'i

Sonsuz sevgim vardır ağır başlıya
Doğuştan çileli bağı taşıya
Baba nasihati ulu yaşlıya
Kocasıyla seviyorum Afşin'i

Doktorumuz vardır hastasın soran
Hemşiremiz vardır yaramız saran
Okullarda eğitim camide Kur'an
Hocasıyla seviyorum Afşin'i

Sana hor bakmasın yabancı gözler
Mükâfat uğruna oynanır kozlar
Çarşafly gelinler kapalı kızlar
Peçesiyle seviyorum Afşin'i

Osman Konak derki sevgili canlar
Bendeki bu aşkı anlayan anlar
Sevgili şairler dertli ozanlar
Hecesiyle seviyorum Afşin'i

Osman KONAK

YEDİ UYURLAR *

Takyanus şehridir Efsun burası
Rüyada Mevlâ'yı gördü Yediler
Gerçek hakkı aramaktı sırası
Kaçmak için karar verdi Yediler

Hepi birden Takyanus'u bıraktı
İçlerinde korku yaratan Hak'tı
Yedisi birden dışarı çıktı
Gizlice kaçmaktı Yediler

Yemek için biraz erzak aldılar
Yemliha'yı ekmek için saldılar
Sabah vakti Konaşa geldiler
Çobanın önünde durdu yediler

Bunların içinde Yemliha baştı
Gerçeği sorarsan altı gardaştı
Çobanda bunlara hemen karıştı
Köpeğin halini sordu Yediler

Köpeği de alıp ordan kaçtılar
Ekmek gelmemiştii daha açtılar
Çobanpınarı'ndan bir su içtiler
Girdiler mağraya sırdı Yediler

Osman KONAK

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;362)

KARŞILAMA *

Âşık toplumuna dosta ozana
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a
Güzel söyleyene güzel yazana
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Çıkarsa âşıklar dağlar koluna
Basarsa ayağı Afşin yoluna
Hem Dadaloğlu'na hem torununa
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Selam bile vermem sözü eğriye
Bulursam doğruyu dönemem geriye
Bir selam verelim biz kaynariye
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Eyyubî selamı alırsa benden
Zannettim çıkar bu sözden
Bir Karacaoğlan'dan Yunus izinden
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Yürürüm izinden dost diye diye
Servetim yok bu dörtlüğüm hediye
Hoş güzel konuşan şu Feymani'ye
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Sohbette âşıklar tam ercesine
Gittiğin yol doğru dönme tersine
Mahmut Taşkaya'nın narin sesine
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Bu ağaç yapraklı bir gölgesine
Mızrabı benziyor turna sesine
Çelik ustamızın ta kendisine
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Gelirken baktım Gümüşoluk'ta
Hızlı geçtin görmen soluk soluğa
Dilemeye gelen tüm topluluğa
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Hiç gittin mi Tanır'daki pınara
Sağlık için akar tüm insanlara
Ömür boyu asker komutanlara
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Toplandı genç koca spor damına
Seyrecek olgununa hamına
Savcı hâkimine kaymakamına
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Bir tarih görürsün bir bak taşına
Başlattı savaşı kendi başına
Gelip geri dönme boşuna
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Batısında görün Eshab-ı Kehf'i
Geçmiş söylenir Dakyanus şehri
Ortasında yatar türbe-i dehri
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Düşün Hamzaoğlu kötü ne yapar
Çoban pınarından içer bahçalar
Hepinize birden selam ahbablar
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a

Yusuf Hafız ATAÇ

AFŞİN YÖRESİNDEKİ KINA GECELERİNDE
SÖYLENEN AĞITLAR

II- Afşin Yöresindeki Kına Gecelerinde Söylenen Ağıtlar

AĞIT *

Kız anası kız babası
Başında mumlar yanası
İşte geldim gidiyorum
Hani bunun öz anası

Atladım çıktım eşiği
Sofrada koydum kaşığı
Büyük evin yakışığı
İşte geldim gidiyorum

Şu görünen ekin sandım
Ekin sandım pürçağamış
Kız anadan ayrılması
Yalan dağal gerçek imiş

Ana kızın çok muyudu
Bir kız sana yük müyüdü
Kör olası emmilerim
Heç oğlunuz yok muyudu

Yengeler geldi oturdu
Kına çapıdım yırtıldı
İşte koyup gidiyorum
Ana gelinin kurtuldu

Karşıya bostan ekerler
İçine hoyuk dikeller
Yabancıya geden gızın
Gözüne sürme çekeller

Baba ekinin bitti mi
Gardaş ekmeğin arttı mı
İşte ben de gidiyorum
El gızı kefin yetti mi

Orta direk orta direk
Gümbür gümbür oynar yürek
Büyük eve gelin gerek
Gız anam gınan kutlu olsun

[Bu ağıt, Ergün KÜÇÜK tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;58-59)

AFŞIN YÖRESİNDEKİ KINA GECELERİNDE
SÖYLENEN AĞITLAR

Elimi yuduğum punar
Belimi verdiğim duvar
Dokuduğum cehiz çuval
İlaha soykama gala

Evimizin önü kavak
Dalın kırdım ufak ufak
İşte ben de gelin oldum
Elim kına yüzüm duvak

Samenim geldi duruyor
Kayıdımı görücüler
Gayrı umudum kesildi
Herhal beni vericiler

Develioğlunun inadı
Keklik kafese tünedi
Vermen beni Develiye
Elalem sizi kınadı

Develioğlu buradan geçti
Gayseri'ye dükkân açtı
Vermen beni Develiye
Elalem size gülüştü

Develinin yükü şeker
Şeherden şehere çeker
Anası dul gendi bekâr
Vermen beni Develiye

Karşıda ekin yoldurur
Mendilini yel kaldırır
Yabancıya verme kızı
Kaynana gelin öldürür

AFŞIN YÖRESİNDEKİ KINA GECELERİNDE
SÖYLENEN AĞITLAR

Gelin ana evinden ayrılıp da kocasının evine vardığında geline moral vermek için söylenen ağıt *

Halburda kepek gelinim
Nişanlın ipek gelinim
Sen safa geldin gelinim
Gız anam ağzın tatlı olsun

Gelinim başımda tacım
Gülse yüzü geçer acım
Yarenim yoldaşım bacım
Gız anam kınan kutlu olsun

Geydiğin çizme gelinim
Burnunu büzme gelinim
Halaka gezme gelinim
Gelinim ağzın tatlı olsun

Maraş'ta kına gelinim
Okkası ona gelinim
İlahi ona gelinim
Gız anam kınan tatlı olsun

İğneler batmaz gelinim
Yalınız yatmaz gelinim
Kötülük gütmaz gelinim
Gelinim ağzın tatlı olsun

Geydiğin ara gelinim
Enme punara gelinim
Yeni gurduk yuvamızı
Allah onara gelinim

[Bu ağıt, Ergün KÜÇÜK tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008; 60)

KAHRAMANMARAŞ OLAYLARINI KONU
EDİNER AĞITLAR

III- Kahramanmaraş Olaylarını Konu Edinen Ağıtlar

ALİ'M*

1978 yılında Kahramanmaraş'ta çıkan siyasi olaylar sırasında, Habibe kadın'ın oğlu Ali, Kahramanmaraş'ta öğrencidir. Oğlunun aklının bazı kişiler tarafından karıştırılmak istendiğini öğrenir. Bir gece rüyasında oğlunu kötü bir halde görür ve sabah kalkar kalkmaz oğlunun yanına gider. Oğlunu alır gelir. Ertesi gün Maraş olayı patlak verir. Çok kişi hayatını kaybeder ve bunların içinde öğrenciler de vardır. Bu olay nedeniyle yazılmış bir ağıttır.

Ayrıldım bir keder bastı
Acı acı bir yel esti
Yetişsin Allah'ın dostu
Nere koyum Ali'm seni

Okulun Sanat Okulu
Nerden aldın sen akılı
Göğsünde iman takılı
Nere koyum Ali'm seni

Asıl yolumuz hak yolu
Göğsümüzde iman dolu
Mümkün verirler onu
Nere koyum Ali'm seni

Yetişir pirin himmeti
Doğru gösterir cenneti
Sen bir Muhammet ümmeti
Nere koyum Ali'm seni

Sakın değme politikaya
Hizmet etme her kapıya
Canım dayanmaz cefaya
Nere koyum Ali'm seni

Serintepe Mahallesi
Yandı anayın sinesi
Ablası oluk anası
Nere koyum Ali'm seni

[Bu ağıt ve hikâyesi, Habibe CİNPOLAT ile yapılan görüşmede Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008; 223)

IV- Tehcir Olayını Konu Edinen Ağıtlar

MELEK ANA'NIN AĞIDI*

1915 Tehcir Olayı'ndan önce Ermeniler, kendi köy ve kasabalarının yanında bulunan Türk köylülerine zulm etmeye ve öldürmeye başladılar. Ermeniler Türk köylerindeki askere alınmayan yaşlı erkekleri öldürür, kadınlara işkence eder, hatta bebekleri analarından alıp kazanlarda kaynatarak, kuzu eti diye öz analığına yedirirler.

Ermeni köylerinin birinde Müslüman bir Türk ailesi vardır. Bu ilenin on iki çocuğunu ve babalarını öldürürler. Anaları olan Melek Hatun'u ise kendilerine hizmet etsin diye sağ bırakırlar. Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında Türk köylüleri de silahlanı ve köylerini korumaya, Ermenilerin elindeki Türkleri kurtarmaya başlar. Ermeniler, Türklerin baskınından önce Melek Hatun'u öldürürler. Bu ağıt Melek Hatun'un evine giren Türk çeteleri tarafından bir kâğıda yazılmış şekilde bulunur. Bu ağıdı bulan Türk çetelerinin kamutanı, on bir yıl gönüllü askerlik yapmış, Ermenilere karşı, sayısız kahramanlıkları ile bilinen, Dağlıcalı Ahmet Çavuş'tur. Ağıdı ondan duyarak öğrenip ezberleyenler, bu şekilde günümüze kadar ulaştırmışlardır. Ağıt birçok kişi arafından bilinmekle beraber, tam olarak Ahmet MERCİMEK'ten derlenmiştir.

MELEK ANA'NIN AĞIDI

Gara gazanı çattılar
Bebekleri gaynattılar
Gün görmemiş gelinleri
Süngü ile oynattılar

Ermeniler arıyorlar
Gapı gapı geziyorlar
Düşman başına vermesin
Oğlak gibi yüzüyorlar

Kele Dudu kele Dudu
Ganlı gömlek yu diyorlar
Bebekleri gaynatmışlar
"Guzu eti, ye!" diyorlar

Amir memur demiyerek
Hepicini bağladılar
Bekiroğlu Dedanay'ı
Demir ile bağladılar

Hançer bıçak yüleniyor
Heral bizi kesiciler
Ayan olsun Doğan Bey'im
Urumlu'yu basıcılar

Geydiğin ara gelinim
Enme punara gelinim
Yeni gurduk yuvamızı
Allah onara gelinim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ahmet MERCİMEK ile yapılan görüşmede Serdar SAYGI (Türkçe Öğretmeni) ve Ahmet KINCI (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008; 63-64)

SEFERBERLİK YILLARINI KONU EDİNER
AĞITLAR

V- Seferberlik Yıllarını Konu Edinen Ağıtlar

SEFERBERLİKTEN DÖNER HUNULU GENÇLERİN AĞIDI *

Cihan Harbinden sonra seferberlik ilan edilir. Hunu'lu onlarca genci, silah altına alınır. On dört sene askerlik yaparlar. Sevr Anlaşması sonucu askerler terhis edilince yollara düşerek Hunu'ya ulaşmaya çalışırlar. Kimi yolda hastalanır ölür. Kimi suya akar, kiminin ayağı kesilir, geride kalanlar Hunu'ya ulaşırlar ancak onlarda birkaç ay sonra vefat ederler. Bunun üzerine söylenen ağıtlar Hunu'da dilden dile söylenip gelir.

Gaz Ali'nin oğlu İbrahim
Poşu bağlar salkım saçak
Pendirli'de Çapar Hasan
Bu yiğidi nasıl seçer

Yıkılaçça Kerem Dağı
İki uşak hasta gelmiş
Su Hacı'nın çift yiğidi
Bir garalı yasta gelmiş

Dayımında oğlu Ellez
Varmış mapus kapısına
Görenler maşallah çeker
Şu Ellez'in yapısına

Gaz Ali komşum dağal mi
Cepken döşe dar geliyor
Cendermeler berk dömüş
Oda bize zor geliyor

Şimdi Mustafa oğlum gelir
İğır iğır sallanarak
İnsanınan berk konuşur
Nazlı nazlı tellenerek

Gara duman geldi geçti
Bütüm yiğitleri şetçi
Pendirli'de Çapar Hasan
Uşakların önüne düştü

Vahtı geldi galan
Enin hayırsız dağımızdan
Pehlivan ıdı şu bizim uşak
Şalvar vermez köyümüzden
Bizi ekser yolladılar

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008; 292- 293)

SEFERBERLİK YILLARINI KONU EDİLEN
AĞITLAR

Vardık mahpus kapısını
Görenler hep yardım ediyor
Şu ellerin yapısına

Hastalanmış yüz azdırır
Cebinde harçlık bozdurur
Ehmet Dayımın Ellez'i
Goluna " pazvat" yazdırır

Dezem oğlu sefil Memmet
Gadir Mevlâ'm etsin imdat
Pehlivanlar hep toplanmış
Mekânımız olsun cennet

[Bu ağıt ve hikâyesi, Arıtaşa söylenen anonim ağıttır.]

SEFERBERLİK YILLARINI KONU EDİNER
AĞITLAR

SEFERBERLİKTEN DÖNER HUNULU GENÇLERİN AĞIDI *

“Birinci Cihan Harbi” çıktığında bütün Anadolu’da “seferberlik” ilan edilir. Arıtaş (Hunu)’tan yirmi kadar genç silah altına alınır. On üç on dört sene askerlik yapar, cepheden cepheye koşarlar. “Sevr Antlaşması” gereği bir kısım askerler terhis edilir. Binbir zorluklar içinde memleketlerine dönmek üzere yollara düşerler. Kimi sefalet, hastalık her yerde kol gezmektedir. Gözlerinde tüten tek şey “sıla hasreti”, Anne-babalarına, sevdiklerine memleketleri Arıtaş’a bir an önce kavuşmak üzere yollara düşen 20 delikanlının bir kısmı daha köye varmadan yolda hastalanarak ölür. Geri kalanlar ise Arıtaş’a ulaşır, ancak birkaç gün sonra da –bilinmeyen bir sebeple- onlar da ölür. Hasret gözlerinde bir ışıltı, bir daüssıla olarak kalır. Hasret ve umutla yollara düşen, vatan için verecek canlarından başka bir şeyleri olmayan bu talihsiz nesil için “Kürt Musa” ağıt yakar.

Gaz Ali’nin oğlu İbrahim
Poşu bağlar salım saçak
Pendirli’de çapar Hasan
Bu yiğidi nasıl seçek

Yıkılaçça Kemer Dağı
İki uşak hasta gelmiş
Şu Hacı’nın çift yiğid
Bir garalı yasta gelmiş

Dayımın da oğlu Ellez
Varmış mapus gapısına
Görenler maşallah çeker
Şu Ellez’in yapısına

Gaz Ali komşum daal mi
Cepke döşe dar geliyor
Cendermeler berk döğmüş
O da bize zor geliyor

Şimdi Mustafa oğlum gelir
İğır iğır sallanarak
İnsanınan berk gonusur
Nazlı nazlı tellenerek

Yalanmış dünya yalan
Çok olur düşmandan gülen
Halil’in oğlu Mustafa
Göğsün’ün suyunda kalan

Elimize ataş düştü
Yanar gelir harıl harıl
Eğri başlı goç yiğitler
Sılam der de döner gelir

Mustafa bahçanın gülü

* (EKİCİ, 2005;178)

SEFERBERLİK YILLARINI KONU EDİNER
AĞITLAR

Ali de selbinin dalı
Tez gel ergen oğlum tez gel
Çıkar geder elin gızı

Gozanoğlu İrbehem'in
Divan-ı harbe vermişler
Evreciği bozuk gelmiş
Gurşunlarla dağlamışlar

2.BÖLÜM

Oturdum meyva dibine
Yaprakları seda veriyor
Dağlar melil melil durur
Dünya bile gam çekiyor

Gara duman geldi geçti
Bütün yiğitleri seçti
Pendirli'de çapar Hasan
Uşakların önüne düştü

Vahtı gelen galan
Enin hayırsız dağımızdan
Pehlivandı şu bizim uşak
Şalvar vermez köyümüzden

Bizi esker yolladılar
Vardık mahpus gapısına
Görenler hep yardım ediyor
Şu ellerin yapısına

Hastalanmış yüz azdırır
Cebinden haçlık bozdurur
Ehmet dayının Ellezi
Goluna "pazvat" yazdırır

Dezem oğlu sefil Memmet
Gadir Mevlam etsin imdat
Pehlivanlar hep toplanmış
Mekânımız olsun cennet

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet TÜRKMEN (Kürt Musa'nın torunu) ve Kütüğün Muharrem ÖZDEMİR ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

SEFERBERLİK YILLARINI KONU EDİLEN
AĞITLAR

ÇOLAK BOSTAN'IN AĞIDI *

Bu ağıt “Çolak Bostan” adıyla bilinen Bostan GEVHER'in seferberlik ilan edilince 1905'te Yemen'e askere gidip ve bir daha geri dönmemesi üzerine anası Emine tarafından yakılır. Aslında bu ağıt “güllü çemen” olan Yemen'e gönderdiğimiz sıcak Arabistan çöllerinde kaybettiğimiz gözü yaşlı Türk analarını gidip de gelmeyen evlatları için türküler yaktığı, nice koç yiğitlerin yaktığı hazin öyküsüdür. İşte Çolak Bostan'ın Emine de yüreği yaralı, gözü yaşlı Türk analarından biridir. On üç yıl boyunca elleri koynunda nemli, gözleri ufukta oğlunun yolunu gözler; esen yelden Bostan'ın kokularını umar. Gidip de dönmeyen oğlu için aşağıdaki ağıdı yakar:

Erzurum'un sekileri
Ezen okur Fakıları
Yel değer de gelir m'ola
Bostan'ımın kokuları

Yakub'umun enli d'öşü
Hüseyin'in çatık gaşı
Küsmen babam uşakları
Bostan hepsinin başı

* (EKİCİ, 2005;180)

SEFERBERLİK YILLARINI KONU EDİLEN
AĞITLAR

SEFERBERLİKTEN DÖNEN GÖĞ OSMAN'IN UŞAKLARI MEMMET İLE
MEMİŞ'İN AĞIDI *

“Göğ Osman” lakabıyla anılan Osman Özberk'in Mehmet ve Memiş adlı iki oğlu seferberlik ilan edince Yemen'e askere gider. (1905) Yemen'e askere giden bu iki kardeş bir daha geri dönmez. gidip de dönmeyen bu iki yiğit için bacıları ağıt yakar.

Yemen yolları bölük bölük
Hep yolları garık garık
Söyle anam, ağam nerde
Asbapları sana galık

Yemen yolun çatmışlar
Düşmanları atlatmışlar
Deme emmi damat nerde
Bomba ile patlatmışlar

Yola oturdum gelir mi
Gâvur çalısı salır mı
Başına birzat gelmişse
Memmet'im orda galır mı

Yemen yolu seralardı
Dediler ki gada aldı
Ben bana acımıyom da
Yavrularım yetim galdı

Gara çadır is mi dutar
Martin tüfek pas mı dutar
Ağlayalım anam bacım
Elin gızı yas mı dutar

Yemen yolu çukurdandır
Karavana bakırdandır
Zenginimiz bedel verir
Askerimiz fakırdandır

Getme Yemen'e Yemen'e
Garişın yoza dumana
Yaz mektubu sal gardaşım
Bacını goyma gümana

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hüsne BELLİ (Atmalı) ve Abdullah ÇELİK ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;181)

SEFERBERLİK YILLARINI KONU EDİLEN
AĞITLAR

Tarlalarda olur gamış
Uzar geder vermez yemiş
Şu Yemen'de can verenler
Biri Memmet, biri Memiş

Yemen'de bir nehir var
Akar ganlanı ganlanı
Memmet'im de bir yürek var
Vurur dilleni dilenli

Yemen yolunu oymazsak
Mezerin yerini bilmezsek
Düşamanı yenerler mi ki

Bitlis'in önu sekili
Alnında deste kekili
Gıymma gadir Mevlam gıyma
Beş bire yetim vekili

Aha Memiş'in başlığı
Orda tükenmiş haçlığı
Gözü kör olasıca Eşe
Nasıl alıyon dışlığı

Çoban davar beriler mi
Çağırsam eller duyar mı
Ne deyim elin oğluna
İki elim galdı goynuna

VI- Yemen Savaşı

YEMEN ŞEHİTLERİNE AĞIT *

Adı Yemen'dir / Gülü çemendir /Giden gelmiyor / Acep nedendir. İŞte Döndü kadının Yemen'de ka-
lan yeğenleri, Arif, Mehmet, Ömer, Veli, İbrahim, Çavuş ve Yılmaz'ın yanında yine Yemen'de Şehit düşmüş
Afşin'li Hunulu, Hurmanlı, Maravuzlu, Sevinli, Haccepınarlı yiğitlerin de acılarının harmanlandığı bir duy-
gu yoğunluğu ile Yemen Şehitlerine Döndü Hatun tarafından Şu ağıt yakılır:

Ecelden kapı açıldı
Altından keçe biçildi
Ergen olanlar seçildi
Ya ben n'idem dal boyunu

Bir ok attım sarı saza
Okum gitti sıza sıza
AŐiretten anam gıza
Duysa o da gelir bize

Kaya dibinde beşine
Guşlar gonar üleŐine
Şu Şehide haber salsam
Ulaşır mı ki eşime

Şu Bezede olan kişi
EŞim bacım duydu mola
İnce eşimin gözünü
Böcükler de oydu mola

Gediciyim gediciyim
Elinizi nediciyim
Gurban olayım komşular
Çölbağame atıcıyım

[Bu ağıt ve hikâyesi, Döndü ALKILINÇ ile yapılan görüşmede Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;249)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

VII- Şehit Olan Askerleri Konu Edinen Ağıtlar

ŞEHİDE AĞIT *

Seferberlik zamanında Afşin yöresinde şehit olan askerin ardından söylenmiş ağıttır. Afşin'in bir köyünde dört oğlu olan baba, en büyük oğlunu askere gönderir. Oğlu askerde şehit düşer. Şehidin ardından nişanlısı şu ağıdı yakar:

Mızıkalar çalınıyor
On altılı gelsin diye
On beşliden asker mi olur
Topluyorlar ölsün diye

Askerler geldi derildi
Söylerim dilim yoruldu
Kurban olurum yüzbaşı
Biri Gazze'de vuruldu

Firarları topluyorlar
Onlar da kaçmak derdinde
Kurban olurum binbaşı
Biri vuruldu Mardin'de

Hükümet işini şaşırıldı
Büyük küçük hep deşirdi
Kör olası Yunanlılar
Birine bomba düşürdü

Deponun da önü çarşı
Oturmuşlar karşı karşı
Serbest gezin on altılılar
İzin veriyor binbaşı

Deponun da önü çarşı
Geziyorlar karşı karşı
İnc'işimi sen mi yazdın
Baş deftere sen binbaşı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ahmet Duran YILMAZ ile yapılan görüşmede Abdülaziz YILMAZ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;32)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

ADİLE HANIM'IN AĞIDI *

1960 yılında Afşin'de dünyaya gelen Adile Hanım kısa zamanda büyük acılar yaşar. Küçük yaşta kaza geçirir çok geçmeden genç yaşta yetişkin biriyle evlenir... Beş sene süren bu evliliğinin sonunda eşini kaybeder. Adile Hanım bu yaşadıkları üzerine iki kıtalık şu ağıt yazar:

Yorulдум yola oturdum
Felek vurdu ben götürdüm
İki çocukla dul kaldım
Felek bana sabır ver

Örenleri bekliyorum
Günü gününe ekliyorum
Kalenin başında kaderim
Sonunda çilemi çekiyorum

[Bu ağıt, Adile KAYA ile yapılan görüşmede Ümit Hasan TATLI tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;48)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

ŞEHİT ARİF'İN AĞIDI *

Keleşler diye bilinen sülaleden Mıçço (Mustafa) oğlu Arif, ailenin en büyük oğludur. Askerlik yaşı gelmiştir ve askere gidecektir. Günlerden bir gün sülüs kâğıdı gelir. Askerlik yeri olarak Burdur çıkar. Acemi birliğini Burdur'da tamamladıktan sonra usta birliğine Şırnak'a gönderilir. Şırnak, Burdur gibi değildir. Her gün çatışma ve operasyonlar olmaktadır. O çatışmalardan biri çok çetin geçmektedir, kurşunlar, bombalar yağmur gibi etrafa saçılmaktadır. Arif de teröristlere kurşun yağdırmaktadır; ama yanındaki arkadaşları bir bir vurulur. Arkadaşlarının vurulması onda şok etkisi uyandırır. Teröristlerden bunun intikamını sormak için cephaneden fırlar ve onların üstüne ateş açarak yürür. Ancak bu onun son yürüyüşü olur. Teröristlerin acımasızca sıktıkları kurşunlar Mehmetçik Arif'in bedenine tek tek saplanır. Yapılan bütün müdahaleler oradaki askerler ve Arif için boşunadır. Kaldırıldıkları Şırnak Devlet Hastanesi'nde bütün müdahalelere rağmen hayata döndürülemezler. Cenazesi Afşin'e getirilir. Kahrolası terör bir Afşin evladına daha kıymıştır. Bunu duyan aile yıkılır. Yüreği yanan şehit anne oğlunu geri getirmek istercesine şu ağıdı yakar:

Yürüyom yürüyom
Bulamadım izini
Duymadım Arif'im
Bir kötü sözünü

Ağ köpeğimi daş eyledim
Kirmenimi kaş eyledim
Eğer Arif'im gelirse
Fadime'yi gardaş eyledim

Tüfeği takmış dalına
Çıkış gâvurun dağına
Arif'im babası yok
Kurbanım uzun boyuna

Sabahınan gül açıldı
Üstüme ateş saçıldı
On beş kişiyle gitti
Arif'im içlerinden seçildi

Bahçemizde kara erik
Yaprakları delik deşik
Dörk kat örtüyle tüm çeyiz
Gücük kardeşinin oluk

Oturum kayabaşına
Çağrım Dudu komşuna
Sana ölüm yakışır mı
Gurbanım gara gaşına

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;54)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

Firak deli gönlüm firak
Şırnak'ın da yolu ırak
Emmim dayım yok muydu
Beline de kurşun dâyık

Gak gak diye öter gazlar
Hayırsız seçilir yozlar
Asker gelir taburunan
Anası ağlar sabrınan

Yol üstünde bir çift mezer
Yağmur yağar gumu tozar
İkisi de şehit olmuş
O da birbirinden güzel

[Bu ağıt ve hikâyesi, Zeynep YILDIZ ile yapılan görüşmede Sami SİĞİNİR ve Hidayet KÖSE tarafından derlenmiştir.]

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

ŞEHİDE AĞIT *

Avrupa ülkeleri binlerce yıllık sınırlarını kaldırırken, ortak tarihi ve ortak kaderi asırlarca paylaşan kardeşler arasına duvarlar ördürmeye çalışanların niyetleri gayet açıktır. Bölgede menfaatleri olan emperyalist güçlerin, yetiştirdiği hainlerce şehit edilenlere Yüce Mevlâdan rahmet, vatan ve namus için öldükçe çoğalan ve bozgunun giremeyeceği tek milletiz dünyada. Dağlıca Kasabasından Hasan oğlu Abdulkadir, 1 Ağustos 1996 günü Diyarbakır/Kulp kırsalında teröristlerle girilen çatışmada şehit düşer. Bu acıyla amcasının oğlu Emekli Muhasebeci Ali şu ağdı yakar.

Kara haber geldi çattı
Askerim sipere yattı
Garip misin amcamoğlu
Salından askerler tuttu

Zaten kaderimiz kara
Kafasından almış yara
Gurbet elde vurulanım
Yaraların kimler sara

Ağlıyorum yandı özüm
İki çeşme iki gözüm
Kadir şehit olmuş derler
Kırıldı tutmuyor dizim

Kahpe felek ateş attı
Kor oldu yanıyor özüm
Asker yolu bekler iken
Al bayrakla geldi gülüm

Amcam gözüme bakınca
Ciğerlerim deliniyor
Çok ağlama amcacığım
En büyük asker geliyor

İmam dertli dertli ağlar
Bacıları kara bağlar
Bizim asker şehit olmuş
Çok yaşasın kalan sağlar

Öksüzün yüzü hiç gülmez
Şehit olan asla ölmez
Satılmış... uşağı
Bu kanlar yanına kalmaz

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;72-73)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

Zalim terörist tarıyor
Amcam kuzusun arıyor
Şehit haberi gelmiş de
Duyan dizine vuruyor

Yeter kalem yazma dizi
Dayanmaz herkesin özü
Şehit Abdulkadir Tıraş
Yüreğime attı közü

Söyler dilim, dolar gözüm
Söylemeye tutmaz özüm
Yiğidim de ağır başlı
Hiç çevirmez benim sözüm

Kırılınsın tutmasın kolu
Yiğidime ateş eden
Kıyıp toprağa verilmez
Yakışıklı nazik beden

Askerim uzaktan gelmiş
İzin verin bir gün kalsın
Düşman belli değil kine
Abin intikamın alsın

Almış silahın eline
Susamış hain kanına
Ön saflarda savaşırken
Kıymışlar tatlı canına

Gözümün önünden gitmez
İnce bıyık kara kaşı
Kıyma Rabbim yiğidime
Daha yirmi bunun yaşı

Teröristler pusu kurdu
Beni can evimden vurdu
Ala kanlı babayiğit
Vatan için canın verdi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ali TIRAŞ ile yapılan görüşmede Erol TIRAŞ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

Akıyor şehidin kanı
Vatan için verdi canı
Elbiseyle defnettiler
Soyulmaz şehit mintanı

Neyleyim Allah'ın emri
Kadir Mevlâ'm sabır vere
Amcamın beli bükülmüş
Yok mu, Rabbim buna çare

Demirel'den mesaj gelmiş
Şehidime rahmet diler
Amcam Kadir'im dedikçe
Ciğerimi hançer deler

Yandı Ali'm, duman tütmez
Bin dörtlük de yazsam yetmez.
Amcam oğlu Abdulkadir
Hayalin gözümden gitmez

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

HÜSEYİN'İN AĞIDI *

Alemdar kasabasında yaşayan Fadime'nin oğlu Hüseyin askere gider ve askerde şehit olur. Şehit olan oğlunu eve getirirler. Oğlunun ölümüne bir türlü inanamayan ve çok üzülen ana bu ağıdı yakar:

Bazar Bela'nın nohuşu
Çıktım dizliye dizliye
İki gece, iki gündüz
Kan olmuş kara kekili

Hüseyin'im diyememiş
Kader'i etmiş vekili

Ayağıma diken battı
Duramıyom ki sızımdan
Üç gün oldu günüm yetti
Geçemiyom ki kuzumdan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hacer ERDEM ile yapılan görüşmede Hasan ÇOMAK (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;78)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

ÖMER ÇAVUŞ'UN KARDEŞİNE AĞIDI *

Keleşlerin Ömer Çavuş'un kardeşi, Gelibolu'ya askere gider. Askerde hastalanarak ölür. Kardeşinin askerden döneceğini bekleyen Ömer Çavuş'a kardeşinin künyesini getirirler. Cenazesi Gelibolu'da kalan ağabeyi için Ömer Çavuş şu ağıdı söyler:

Çıktım yüce dağ başına
Yandım gardaş atasına
Gide gele biz usandık
Elbistan'ın şubesine

Çıktım yüce dağ başına
İnemem gardaş inemem
Kucağımda ben büyüttüm
İsmaille dayanamam

Anam oğlu İsmail'im
Ben de canıma gailim
Dön de gel artık evine
Gardaşın, kölen değilim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fatma DEMİR ile yapılan görüşmede Selçuk İsmail Cem ÖLMEZ (Sınıf Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;118)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

ALİ BEKTAŞ'IN AĞIDI *

Büyüktatlar kasabasında yaşayan Ali BEKTAŞ, on yaşında babasını kaybeder. Ondan sonra da dul kalan annesi, çocuklarını bırakarak başka birisiyle evlenip ayrılır. Ali, vatana hizmet için askere gider ve on ay sonra köye, izne gelir. Bacı ve kardeşleriyle hasret giderir. Tekrar birliğine dönmek için yola çıkar. Birliğine dönerken Siirt'te hain terör örgütü otobüsü durdurur ve hepinizin malumu olduğu üzere otuz üç aslan parçasını orada kurşuna dizer. Bu baskında otobüste Yetim Ali Bektaş BAYIR da orada vardır ve o da şahadet şerbetini içer. Böylece otuz üç arkadaşı ile birlikte şehit olurlar. Bu ölüm köyde kasabada hatta çevre bölgelerde çok büyük bir üzüntü yaratır. Yakılan ağıtlar dillerde destan olur; dağlarda, yamaçlarda yankılanır. Bunun üzerine köyümüzde yaşayan Cuma YANAR şu ağıdı yakmıştır.

Kıvrıla kıvrıla gidiyo yola
Nerde bilmem askerlerin alayı
Üç beş hain çevirmişler silahı
N'ittin Siirt n'ittin yetim askeri

Dumanlı dumanlı dağların başı
Gözümde akıyo kan ile yaşı
Yollarada bekleşir bacı gardaşı
N'ittin Siirt n'ittin yetim askeri

İkinci üzeri yemiş gurşunu
Acı ile yolmuş saç başını
Taşlara yazmıştı yetim adını
N'ittin Siirt n'ittin yetim askeri

1 Mayıs'ta uğradılar baskına
Kurşunu yiyince döndü şaşkına
Ağlayın komşular Allah aşkına
N'ittin Siirt n'ittin yetim askeri

Âşık Cuma yazmayınca usanmaz
Bu dünya fanidir kimseye kalmaz
Yetim olanların hiç yüzü gülmez
N'ittin Siirt n'ittin yetim askeri

[Bu ağıt ve hikâyesi, Cuma YANAR ile yapılan görüşmede Mustafa KARAMAN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;157)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

GENÇ ASKER'İN AĞIDI *

Ölen kişi ağıtta yazıldığı gibi Zarif isimli bir kıza sevdalanır. Zarif, kendisini seven gence: “Ben, askerliğini yapmamış birisiyle evlenmem!” der. Genç, bunun üzerine askere gider. Kader bu ya! Askerde tabancası patlar ve ölüür. İşte bu ağıt bu minval üzere yakılmıştır.

Kırat altında otılıyor
Rivar belinde patlıyor
Yıkıldım düştüm çarşıya
Bölüç belimi yokluyor

Gardaşımın adı Arif
Hendekçiye verir tarif
Gardaşıma sebep olan
Şu müdürün gızı Zarif

Bacısınm adı Güllü
Duyan eller buna yandı
Biz gardaşa öldü demek
Yozunan Halepe indi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Aziz DENİZ ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;214)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

AĞIT *

Nadırlı bir genç askere gider. Hak vaki olur askerde şehit olur. Bunun üzerine kardeşi bu ağıdı söyler:

Kapımızda dut ağacı
Yel vurdukça sallanıyor
Yalancıkdan mektup gelmiş
Koca babam aldanıyor

Damımıza dolu yağdı
Lale sümbül boyun eğdi
Dön eyle babam dön eyle
Bebekler arada kaldı

Kardeşin kara şalvarı
Aldüm yalvarı yalvarı
Gurban olum gelin sana
Icık gel beri beri

Çifte kirazın yaprağı
Çekmiş Ankara toprağı
Nasıl kıydın kadir Mevlâm
Bir karının bir deyneği

Ankara güneye karşı
Yandı yüreğimin başı
Gurban olum babam oğlu
Gelin etti Eşe gızı

Sular akar savandan
Yeller eser kovandan
Şimdi gelir babam oğlu
Beyaz örtü yelenden

Feleğin keskin kılıcı
Sakının kime vurucu
Gurban olum gelin sana
Ankaradan gül gelici

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ayşe ILVER ile yapılan görüşmede Gülbahar DEMİR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;226)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

ŞEHİT CELÂL'İN AĞIDI *

Akçırı mezarası 1960'lı yıllar... Celâl bir evin tek erkek çocuğudur. Gün gelir askere gider. Bir zaman sonra askerliğini yaptığı Adana'dan şehit olduğu haberi ulaşır köye. Celâl'in baba evine düşer bir ateş. Annesi Müslüme Hanım sekiz çocuğun içinde tek erkek olan Celâl'in şehit düşmesi üzerine şu ağıdı yakar:

Celâl oğlan damda yatar
Yorganını yeller atar
Uyansana Celâl oğlan
Nişanlıyla eller yatar

Hoş geldin Hacı dayısı
Biz olduk baş gaygısı
Gızlarıma gıran gırsin
Oğlum içinin iyisi

Adana'ya vardı idim
Var guzumun goğuşları
Acep bana gösterir mi
Başındaki çavuşları

[Bu ağıt ve hikâyesi, Akçırı Mezarası'ndan Talip BÖKE ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU
(Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;227)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

YAVUZ'UN AĞITLARI *

Yızidere Köyünde Yavuz isimli bir genç vardır. Yavuz zamanı gelince askere gider. Annesi babası Yavuz'u davulla zurna ile askere gönderirler. Askere giden Yavuz kısa süre sonra Şehit düşer. Yavuz'un şehit düşmesi üzerine annesi Fethiye Hanım aşağıdaki ağıdı yakar:

Ayvaz'ı yolladım tele
Ali'yi yolladım güle
Huylu oğlum Kenan ile
Yavuz'um gitti gelmedi

Havalandı uçan turna
Kanatları burma burma
Hem davul çaldım hem zurna
Gitti Yavuz'um gelmedi

Gökyüzünde vardır yıldız
Alırsam sana bir gız
İster darıl ister gız
Gitti Yavuz'um gelmedi

Giderken helalaştın mı
Küskün idin barıştın mı
Ona bakıp el ettin mi
Gitti Yavuz'um gelmedi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Gülseren İLHAN-Nuri İLHAN ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU
(Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;257)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

ŞEHİT ANASINA *

Yıl 1997... Afşin'e şehitlerimizin yoğunlukla geldiği bir zamandır. Bakraç kasabası arka arkaya iki şehit vermiştir. On beş gün arayla gelen şehitlerden ikincisi aile mezarlığına defnedilirken babasının:- oğlum vatan için şehit oldu. Bu toprağın oldu ve onun için aile mezarlığına değilde bir önceki şehidin yanına defnedildi.- demesi üzerine söylenmiştir.

İlk değilsin, son değilsin
Eğilsin dünya eğilsin
Kara bulutlar dağılsın
Güle güle git şehidim

Erken kanıp şerbetine
Binmişsin Burak atına.
Yolun peygamber yoluna
Güle güle git şehidim.

Vatan bizim, tapumuz bu
İşte tüfek, topumuz bu
Değişmeyen yapımız bu
Güle güle git şehidim

GENÇ OZAN'ım halim beter
Şehitler yan yana yatar
Al bayrağım nöbet tutar
Güle güle git şehidim

[Bu ağıt ve hikâyesi, İhsan EMİRLİOĞLU tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;296)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

TELLİ'NİN AĞIDI*

Şırnak'ta teröristler tarafından şehit edilen Telli(Derviş Konak)'yi anası tarafından yakılan ağıt

Yörüyom yörüyom
Bulamadım izini
Duymadım Telli'min
Bir kötü sözünü

Sabahınan gün açıldı
Üstüme ateş saçıldı
On beş kişiyle getti
Telli'm içinden seçildi

Otururum kaya başına
Çağırırım dudu kuşuna
Sana ölüm yakışır mı
Kurbanım çatık kaşına

Gağal gağal öter gazlar
Hayırsız geçilir yazlar
Asker gelir taburunan
Anası ağlar sabırınan

Telli'm de asker olmuş
Dönmüş köye bayrağınan
.....
.....

Tüfeği takmış dalına
Çıkmış gâvurun dağına
Telli'min babası yok
Kurbanım uzun boyuna

Bahçemizde kara erik
Yaprakları delik deşik
Dört kat örtüyle tüm cehizi
Oda Güccük kardaşının oluk

Fırak deli gönlüo fırak
Şırnak'ın da yolu yırak
Emmin dayın yok muyudu
Belinde de gürşun dayık

Amanın bana ne oldu
Açılmadan gülü soldu
Kınamayın komşular
Telli'm de Şınakta kaldı

Yol üstünde bir çift mezar
Yağmur yağar kum tozar
İkiside şehit olmuş
Oda birbirinden güzel

[Bu ağıt ve hikâyesi, Derviş Konak'ın annesi ile yapılan görüşmede Ergün KÜÇÜK (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;297-298)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

OMAÇLAR'IN HALİL'İN AĞIDI*

Omaçlar'ın Halil askerde bir arkadaşıyla birlikte ölür. Eşi Selver şu ağıdı yakar:

Eşim ağır ağır yürür
Mor kekili yerde çürür
Amanın ha ölüğ demen
Er düğünde bayrak vurur

Yeğın yazlığın firezi
Geçti dokturun birezi
Açın bakın zabıtleri
Parmağı sultam kirazı

Ağ işlik de yeşil kazak
Ne hoşça da yakışmıştır
Eşim nişana durunca
Subaylara bakıştırmış

Adana'da tren yolu
Emiş bacım olmuş deli
Her düğünde bayrak vurur
Fili ince Eşe'm fili

Yıkıldı oda cinliğı
Gelir mi köyün şenliğı
Bu akşamın karanlığı
Seni böyle eden deli

Eşim gelir hayır hayır
Karda kesik gıyır gıyır
Eşe'n bana küskün isen
Gooğlan emmine buyur

Gadasın aldığım Hüsne
İskarpın burnuna basma
Övündüğün bayram günü
İnce Eşe'm bana küsme

Kötü garı kötü garı
Derdin de derdin yarı
Üç oğlun başında döner
Senin Halil oğlun hani

Şu Eşe'm oğlan olaydı
Beline takaydım tüfek
Düştüğün yeri bileydin
Oraya yapardım döşek

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fatma KILIN ile yapılan görüşmede Cuma ÖZDEMİR- Mensur ARSLAN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;336-337)

ŞEHİT OLAN ASKERLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

PAŞAGİLİN YAKUP'UN AĞIDI *

Bu ağıt “Paşagilin Yakup” adıyla bilinen Yakup YILDIRIM'ın Menemen'de askerlik yaparken bir gaflet neticesi bacağına silah boşandırıp ölmesi üzerine, teyzesinin kızları Ayşe ve Gülhanım tarafından yakılır. Yakup'un mezarı, Menemen'de kalır.

Üce çardak, büyük havlu
Havluda gıratı bağlı
Melemen köyünde galmış
Şu dezemin benli oğlu

Yol üstünde gara yılan
Yata yata beğmi olur
Şu Yaabın gardeşleri
Ölmez amma sağ mı galır

Üce çardak, büyük havlu
Yıkar da ören ederim
Durdu'nun (Şaben'in) yerinde olsam
Gor, Menemen'e gederim

Sabahınan bir guş öter
Sesini sesime gatar
Haççe getme gurban oluyum
Çölbaa eteğinden dutar

Yalanımış dünya yalan
Senin gardeşliğin batsın
Yakup'u gurbette goydun da
Gettin de künye mi getirdin

Sabahınan bir guş öter
Sesini sesime gatar
Çölbaa'nin hatırı için
Haççe külünüzü atar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Güzel Ahmet (Ahmet EKİCİ) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;138)

VIII-Askerlik Döneminde Yakılan Ağıtlar

KÜÇÜK AHMET'İN AĞIDI *

Beyceğiz Mahallesi'nde oturan Türkan Hanım'ın beş yaşındaki oğlu sünnet olmak için bıçak altına yatar. Erkek olmaya adım atan küçük Ahmet sünnet olur olmasına ama bir türlü yarası iyileşmek bilmez. Aksine daha da kötüye gider ve beklenmedik bir zamanda akılda yokken iyileşeceği kanaati hâkimken birden hayatını kaybeder.

Gözü yaşlı, yüreği kanlı anne, susuz toprağa can veren yağmur misali yüreğine bir nebze olsun teselli vermek istercesine bu hüznü ve dramatik ağıdı yakar.

Kalem koydum pencerenin ucuna
“Hani yavrun?” deseler gider zoruma
Hasret kaldım ben körpecik kuzuma
Bu acı beni bu derde bağladı

Portakalı sarı sarı soyardım
Soyardım da başucuna koyardım
Yavrusuz anneyi öldü sanardım
Bu dert beni bu hastalığa bağladı

Ayağıma diken battı
Duramıyom sızısından
On beş sene yol gözledim
Haber gelmez kuzusundan

Çarşıya inesim geldi
Servise binetim geldi
Kınamasın komşular beni
Yavrumu göresim geldi

Yörü bire yalan dünya
Yalan dünya değil misin
Beş yaşındaki yavrumu
Alan dünya değil misin

[Bu ağıt ve hikâyesi, Türkan KURTARAN ile yapılan görüşmede Sami SİĞİNİR ve Hidayet KÖSE tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;50-51)

KIRKİKİLİLERİN AĞIDI *

“Yıl 1960, mevsim de bahar. Ama bizim memleket kıştı, asker sevkıyatı olmakta, Mart ayının on’u, her yerde kar var. Açlık, sefalet, yoksulluk yüklenmiş sinelere, boğmuştu milleti boğduğu kadar. Bir yandan askere gidiyor, diğer yandan ardında kalan çocuklarını, ana-babalarını düşünüyordu, yiğitler. Vatan borcu yük değildi, onlara. Yoksulluk, amansız hastalıklar karşısında çaresizlik zor gelirdi; onlara. 1942’liler Elbistan Askerlik Şubesi’nde muayenelerini oldular, birliklerine sevkıyatları başladı. Maravuzdan yaya gelmişlerdi karları yara yara. Yanlarında uğurlamaya gelenler de vardı. Askerler yola koyuldu, Maravuzdan gelen asker yakınları o gün dönemediler. Bir yandan da yolladıkları askerlerin akıbetini merak ediyorlardı. Çoğu sabahı diri tuttu. Analar, babalar hiç uyumadılar. Sabaha kadar dua ettiler. Öğlene yakın giden askerler hakkında yarım yamalak haberler çıkıyordu. Her ana kendi yüreğinde hissediyordu bu acılı kaygıyı. Elbistan’a atlı bir heyet gönderdiler haber almak için. Giden heyet de net bir haberle gelmedi. Ama çekilen perişanlıklar sezilebiliyordu, bu haberlerin örtüşen satırlarında. Köylülerden bazıları bu durum netlik kazanmadan köylerine gitmiyorlar; ama bazıları çaresizce, yürekleri kanayarak, köyde bıraktıkları eş ve çocuklarına döndüler. Beş gün sonra, birliklerin Adana’ya indikleri haberi geldi. Bazı askerlerden mektup gönderenler de oldu haber-cilerle. Az çok durum belliydi. Çok perişanlık çekilmiş, hastalıklar çoğalmış ama ölen olmamıştı. Hüseyin Ağa adında biri vardır. Haberin her safhasında içli ağıtlar söylüyordu. Bu ağıtlar dilden dile analara ulaştıkça, ana yüreklerini tutuşturarak eritiyordu, herkesi.” diye anlatıyor, Hüseyin Dayı.

Sene bin dokuz yüz, mart ayına
Geldi esameler, halar perişan
Kırk ikili muayene olmuş gidiyor
Düştü gurbet ele yollar perişan

Bir emir geldi de buna getmeli
Ananın atanın elin öpmeli
Çare yoktur vazifeyi dutmalı
Geride ağlaşan dölleri perişan

Elbistan’a endin ayın onuna
Hep millet toplanmış şube önüne
Binbaşı da defter almış eline
Yazıp kayıt tutan eller perişan

Esamenin önü çıktı yürüyüşe
Maksadımız Nurhaklıya erişek
Mıklardıca vardık, tutulduk kışa
Nice açık çıplak kullar perişan

Orda yolladılar aman neriye
Gış gıyamet endik Gapıderi’ye
Merhem neyler yürekteki yareye
Eser bad-ı sabah yeller perişan

Gapıderesinde bindik trene
Selam söylen eşe dosta yarene
Dolduk vagonlara, çâran çırana
Bozuk gönül sazı, teller perişan

Endik Fevzi Paşa'ya verdiler mola
Bir düdük çalındı toplanın hele
Bahçe, Osmaniye şol Toprakkale
Cahanda akıyor, seller perişan

Üç saatte geçtik goca Misis'i
Seyre çıktı Adana'nın hepsi
Pozantı dağları, ardı Toros'u
Açılmış mor çiçek güller perişan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hüseyin BERK ile yapılan görüşmede Ahmet KIR (Alemdar İlköğretim Okulu Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

DUMANLI DAĞLAR *

Türksevin köyünden Koca Yusuf askere üçüncü defa çağırılıp gittiğinde bu ağıdı yazar:

1330'da seferberlik derildi
Yazıldı emirler asker yürüdü
Dördüncü kol Erzurum'u bürüdü
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Bizim elin bahçeleri bağları
Al yeşil giyinir bahar ayları
Önümüzden gitmez Bayburt dağları
Yol verin dağları aşalım dağlar

Haremi hor demediler yediler
Murtezemler kaymakamlar kadılar
Yedi düvel baş kaldırdı dediler
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Rus geldi Erzincan'a dayandı
Kara taşlar al kanlara boyandı
Yerde insan gökte melek uyandı
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Sivas'ın önü Gabak yazısı
Araya döküldü ana guzusu
Alınmadı getti Kars'ın yazısı
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Beşli tüfek kızdı yakar elimi
Arada koyduk kızı gelini
Dini bir uğruna verdim ser'im
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Yücesine çıktı baykuşlar öttü
Kapı kilitlendi haneler battı
Nice koç yüğütlar harçlıksız getti
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Yazı bilsem kalem ile yazarım
Künyem çıksa taburumu gezerim
Yüksek dağlara da eşin mezerim
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;175)

Şu gurbet eller de bana çok zalim
Analar ayan mı hallarım malum
Aslımı sorarasan Maraş'tır elim
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Elbistan'ı geçsem Yarpız müdürlük
Gurbet elde oldum ben bir gadirlik
Giden postalara mektup götürürük
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Yarpız'ı geçsem Yediler yurdu
Tükendi galmadı çok büyük yurdu
Şu gurbet ellerde ben noldum derdi
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Eğri büğrü çıkar gurbetin yolu
Felek bülbül ettin öttürdün dili
Ölmeden görseydim Binboğa seni
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Âşık Yusuf'um der ne ola derdin
Ömrümde görmediğim dertleri gördüm
Türksevin köyün cennetlik köyün
Yol verin aşalım dumanlı dağlar

Bu ağıt ve hikâyesi, Doğan AKPINAR ile yapılan görüşmede Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ASKERDEN AĞIT *

Kudu Mehmet'in büyük oğlu Yusuf TÜRKMEN askerdeyken nişanlısının ayrılığına dayanamayarak bu ağıdı söylemiştir

Kapının önünden geçer araba
Beklerim biri de dönmez buraya
Yemin mi eyledin dönmem sılaya
Bir ayaydı senin ile sözümüz

Şöyle baktım karlı daplar dumanlı
Yine ettim ayrılığa amanı
Ağır geçer ayrılığın ayları
Ağlama sevdiğim yine gelirim

Bindim ayrılığa sıla yıradı
Nazlı yârim arkam sıra ağladı
Bu nasıl gurbetmiş beni eyledi
Ağlama sevdiğim yine gelirim

Usta gelmeyince temel çizilmez
Ufacık kuzum da mektup yazamaz
Neylesin sevdiğim halim soramaz
Buna da bir çare bulur Yaradan

Askerlikte âşık olmak kâr değil
Merak etme dert çekecek yer değil
Emir altı ama fazla zor değil
Sayılı gün gelir geçer ağlama

Gurbet çekilmez amma neyleyim
Dünya hali işte ben de dertliyim
Askerlikte bir mektup yetmez bana
Ölmeden sevgilim seni göreyim

Ayrılığın derdi başka bilirim
İnşallah ölmeden seni görürüm
Savaş meydanından çıkar gelirim
Dertliyim halimden kim anlar benim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yusuf TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmen) tarafından derlenmiştir.]

ANNESİNİN YUSUF TÜRKMEN'E AĞIDI *

Zeynep TÜRKMEN'in eşi hastalanıp çalışamaz hale gelmiştir. Evin geçimini büyük oğlu Yusuf sağlıyordu. Askerlik zamanı gelmiş ve askere yolcu edilirken acılı anne ilk oğlunun arkasından bu ağıdı söylemiştir.

İstanbul'un suyu bulanık akar
Tankçılar kepini sağa yıkar
Merak etme oğul teskeren çıkar
Kara gün gelir geçer söyleme

Dünyada söylenir İstanbul methin
Askerim geziyor içinde senin
Ala olsa eğer dert değil bana
Ayrılık ağarttı saçımı benim

Sıla mı olur elin gurbet elleri
At mektubun ben sayarım günleri
Bir yanda ayrılık bir yanda ölüm
Yedi gurbet elde tüketti beni

Yüce dağ başına inmez mi duman
Şçyle garip Zeynep dertlisin tamam
Eller allar giyip gezdiği zaman
Sen şu gurbet elde yanıp gitmen mi

Eşinden ayrılan kuzu çok meler
Garibin yüzü nerede güler
Şu dünyayı bana verseler eğer
İstemem sensiz dünya sevdiğim

Yetmez mi felek bana vurduğun
Hiç sormuyon benim nasıl olduğum
Ben de bilmem şu dünyada güldüğüm
Dünyayı başıma yıkıyon felek

Oturdum Berit'de geldi karşıma
Yeter ayrılık gayrı düşme peşime
Beni de ağlattın boşu boşuna
Hadi gel oğul bitmedi mi Allah aşkına

[Bu ağıt ve hikâyesi, Zeynep TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmen) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;189)

SAKARLAR'IN KADİR'İN AĞIDI *

Nadırlı Kadir, askerde sıla hasretiyle kavrulur. Anasının yüzü gözünün önünden gitmez. Mektuplar bekler gelmez. Para bekler gelmez. Özlem deseniz o hiç bitmez. Alır eline kalemi şu ağıdı yakar:

Sabahleyin kalktım kantin kapalı
Çavuşlar geliyor eli zopalı
Önüne katmış körü topalı
Kardeş mektubumu salın acele

Sılaya ahım bir urgan
Üstüme örtün beylikten yorgan
Anne ben gelirsem kesin bir kurban
Kardeş mektubumu salın acele

Yüzbaşının atı tek tek basıyor
Bu hasretlik yüreğimi yakıyor
Çantanın bağı boynumu kesiyor
Kardeş mektubumu salın acele

Askerde verdiler on dakika mola
Yazdım mektubunu gönderdim yola
İsterim pederden göndermez para
Kardeş mektubumu salın acele

[Bu ağıt ve hikâyesi, Kadir SAKAR ile yapılan görüşmede Hatice ŞİMŞEK tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;222)

BEDEVİ BÖKE’NİN AĞIDI *

Kabağaç köyünde ikamet eden Cuma BÖKE, askere giden oğlu Bedevi’yi çok sever ve özler. Duygularını aşağıdaki dörtlüklerde dile getirir. Cuma BÖKE’nin altı tane oğlu var:

Gene dilim destenleri okuyor
Yel vurdukça gül terlerin kokuyor
Cahan olmuş gözlerinden akıyor
Akıtma gözlerini sil ala gözlerim

Guzum dedikçe ben bir daha derim
Yemekler yerine ben ağıtlar yerim
Gendi gurbet elde ürada görüm
Neçe bin sebep var bil ala gözlüm

Aslı temiz olan bir vakit namaz
Geçitsiz dereyi düne de yüzmez
Utanır bende de kuzusun yaymaz
Çekip bir foturaf ver ala gözlüm

Niçin dostum garaları dağlarsın
Enip eşkın deryasını boğarsın
Dünyada yalnızca sen mi ağlarsın
El âlem ağlıyor bil ala gözlüm

Eşk ataşı içirimde yanıyor
Pervaz gurmuş ücesinde dönüyor
Bu gurbetlik ganadımı gırıyor
Çırpınıp uçamam gol ala gözlüm

Yaz bahar ayında ötüşür gazlar
Yürağami doğradı şu soğuk buzlar
Eski yaram durur yenisi sızlar
Buna da göründü yol ala gözlüm

Hak nasip etmezse bade içilmez
Altı derdim birbirinden seçilmez
Garlar yağdı bellerinden geçilmez
Buna garbi gerek yel ala gözlüm

Hak nasip etse bir bade içsem
Feda olsun canım serinden geçsem
Bir tiyare olsam hava da uçsam
Çevir Maltepe’yi yan ala gözlüm

* (D(DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;255-256)

Yürağamde ince sızım var benim
Daim ağlayacak gözüm var benim
Kartal Tepe derler kuzum var benim
Şükeyle Melâ'ya bil ala gözlüm

Ben yanıp ağlarım durma sen de ağla
Çıkart al yeşili garalar bağla
Yaz mektubunu da acele eyle
Bunun da selamını ver ala gözlüm

Eşk atını gabahara galdırır
Tanrılığını kullarına bildirir
Birçok ağlayanı bir gün güldürür
Sallan yamacına var ala gözlüm

Ey dur Cuma'm sen durma söyle
Eşkın deryasını daima boyla
Emretti Muhammet ceddimiz böyle
Neçe bin sevap var bil ala gözlüm

[Bu ağıt ve hikâyesi, Emine BÖKE ile yapılan görüşmede Hikmet BÖKE inşaat Mühendisi-Afşin dsi
Müdür Yardımcısı) tarafından derlenmiştir.]

EBEVEYNLERİN VEFATINI KONU EDİNER
AĞITLAR

IX- Ebeveynlerin Vefatını Konu Edinen Ağıtlar

ŞİHAMİT AĞA'NIN AĞIDI *

Kerevin'li Şıhamit Ağa; Söğütderesi, Kerevin (Dokuztay), Kafla ve Afşin'de malı-mülkü olan zengin bir adamdır. Dokuz hanımından doğan yirmi yedi erkek çocuğunun yirmi beşini seferberlik döneminde kaybeden Şıhamit Ağa, 1940'lı yıllarda hastalanarak Afşin'de ölür. Babasının ölümü üzerine kızlarından Fındık AKKAYA aşağıdaki ağıdı yakar:

Korusuna bekçi kordu
Odasına iner ordu
Gedin bakın Binboğa'ya
Orda babamın yurdu

Yirmi yedi oğlan babası
Alıyor beni çabası
Gelin yanıma oturun
Sırmalı meşlah abası

Ağ konakta çifte baca
Dolanıyom halım nice
Silkinip ata binince
Şimdi oldu hüküm koca

Kürt uşağı, kürt uşağı
Belinde hamle kuşağı
Babam Avşun'u severdi
Avşun'da kaldı döseği

Harılama koca Hurman
Çıkar bendini bağlarım
Babamın da doru atı
Sen kişne de ben ağlarım

Vardım baktım konağına
Fanıl fanıl fanılıyor
Bir yalanız Mavuş kızı
Babam deydi iniliyor

Damımızın altı düven
Yalan dünya bir boş kovan
Mirasçılar mal bölüşür
Babam sana olsun ayan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Kızı Fındık AKKAYA ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN
(Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;122-123)

EBEVEYNLERİN VEFATINI KONU EDİLEN
AĞITLAR

ÇOBAN NURİ'NİN ANASINA AĞIT *

Çoban Nuri'nin arkadaşı Mücrimi, bu ağıdı Nuri'nin ölen annesine yakmıştır:

Şu derde bir derman bulun gaziler
Yaralarım göz göz oldu sızılar
Karıymış meleşir koyun kuzular
Koyun kuzu birbirinden dertlidir

Dedim tabiplerin derdi olur mu
Tabipler de derde derman bulur mu
Yarasızlar yar halinde bilir mi
Yara var ki yar yaradan dertlidir

Yine boran boran karşıki dağlar
Etrafını sarmış bahçeler bağlar
Kimisi güler de kimisi ağlar
Şo gülen de ağlayan da dertlidir

Mücrimi'yim der ki tükenmez derdim
Dert ile yoğrulmuş temelim yurdum
Tutup yarısını o dosta verdim
Ben o dosttan, o dost benden dertlidir

[Bu ağıt, Nuri CANLI ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;134)

E BEVEYNLERİN VEFATINI KONU EDİEN
A ĞITLAR

HİLÂL'İN BABASINA AĞIDI *

Hilâl yalnızlıktan şikâyetçidir. Babasının vefatından dolayı bu ağıdı yakar:

Gır atımın beli ince
Ölürüm yar görmeyince
Telli yataklar serdirmem
Evlat yüzü görmeyince

Allah'ım babama n'oldu
Açılmadan gülüm soldu
Ne yattı ne hasta oldu
Benim babam birden öldü

Anam da yok babam da yok
Benim derdim de gayet çok
Bir derdimi diyecek yok
Anam da öldü babam da öldü

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hilal SAKAR ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞİMŞEK ÖKSÜZ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;219)

EBEVEYNLERİN VEFATINI KONU EDİLEN
AĞITLAR

AĞIT*

Erol'un babasına yaktığı bir ağıttır. On bir yaşında yetim kalan Erol, acıyla babasına bu mısraları yakmıştır:

Varın Arıstıldan sorun babamı
Bir tek canlı gulu üzmedi babam
Bir yandan hastalık bir yandan yokluk
Doyası dünyada gezmedi babam

Ağlar gözlerinden dökerdi yaşlar
Oturur köşeye boynun bükerdi
Kış günü sırtında odun çekerdi
Şükretti haline bezmedi babam

Eliyinen başımızı sıvardı
Uyur isek sinağamızı kovardı
Bizi canından da fazla severdi
Bir kerecik bile kızmadı babam

Erol Giryani'yim Erollar n'oldu
Mihrican mı vurdu güllerin soldu
Bizi bırakalı seneler oldu
İki satır bile yazmadı babam

[Bu ağıt ve hikâyesi, İsmail POYRAZ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;301)

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

X- Kocasını Kaybedenleri Konu Edinen Ağıtlar

KOCAYA AĞIT *

Habibe adındaki bir kadının, ölmüş olan kocasına yaktığı ağıttır

Başında gülgülü fesi
Binboğa'na gelir sesi
Ele nölur komşularım
Anası çekmez mi yası

Damımızın ardı yazı
Yayılr ördeği kazı
Gelininin adı batsın
Fındıklıkoyak'ın kızı

Odasında yanar ışıık
Sofrasında döner kaşık
Yedi sene gelin idim
Kollar sallamadı beşik

Eşim odada oturur,
Mencilise söz yetirir
Kurban olurum eşime
Acem kınası getirir

[Bu ağıt, Cihat GÜNEY tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;38)

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

ÇOLALİLERİN HACI'NIN AĞIDI *

Bir kan davası yüzünden vurulan Hacı'ya eşi tarafından söylenen ağıt:

Yiğit gelir kopa kopa
Al kanlara bata bata
Yiğit yatmış can veriyor
Kollarını çırpa çırpa

Talihim yok, bahtım kara
Ağlıyorum yana yana
Gâvur imiş gâvur düşman
İlaha gözün kör ola

Bir incecik yol gidiyor
Gide gide kavuşuyor
Yiğidimi vuran düşman
İlvan ilvan savuşuyor

Kapımızın çift kanadı
Üstüne bülbül tünedi
Gâvur imiş gâvur düşman
Yiğidimi kana buladı

Ben ağlarım için için
Döküldü kalmadı saçım
Yiğidim suçsuz vurulmuş
Ağlarım ben onun için

Ne yokuşun başındayım
Ne genişin taşındayım
Bana dulluk yakışır mı
Daha otuz yaşındayım

Aşağıdan gelen kazlar
Kazlar arkasını gözler
Komşular beni kınaman
Gelin m olur babasız kızlar

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;56-57)

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

Şu dağların neyisiyim
Mor koyunun kuzusuyum
Felek yüzüme gülmedi
Altı kuzunun anasıyım

Bacısının adı Eşe
Tekirim dayandı taşa
Kurban olurum yiğidim
Emeklerin gitti boşa

Kuşlar gelir öte öte
Kanadını döke döke
Yavrusun gurbete atmış
Benim gibi ana bata

Elbistan'ın yolu taşlı
Ağlarım gözlerim yaşlı
Oğlum sen kalbimi kırma
Zaten yüreğim ataşlı

Diyar diyar dolanırım
Sular gibi bulanırım
Oğlumun hatırı için
Habe takar dilenirim

[Bu ağıt, Döndü GÖK ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN tarafından derlenmiştir.]

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

HANIMI HACIKIZ HATUN'UN AĞIDI *

Bir kan davası yüzünden vurulan Hacı'ya eşi tarafından söylenen ağıt:

Ferudun'um; Ferudun'um
Genç ömrümü çürütürüm
Sandıktaki ganlı asbab
Yumam seni gurudurum

Emmim oğlu yekinsene
Tabancanı takınsana
Düşmanlar peşinde gezer
Derebeyim sakınsana

Guzularım, guzularım
Emmim oğlu sızularım
Şimdilik başım galaba
Üç gün sonra arzularım

Bahçen yeter bağın yeter
Dallarında bülbül öter
Gayıt etme ince eşim
Enver büyür yerini tutar

Aslanı baba ederim
Gaderime şükrederim
Gayıt etme emmim oğlu
Görpe guzuların güderim

Ana kak yaylaya gidek
Sen koyun ol ben de kuzu
Alnımıza mı yazıldı
Ta küçükten kara yazı

Bozyerden bir haber geldi
Vallahi belim kırıldı
Kurban olurum ince eşim
Akrabalar ala düşürük

Saat duruk çalışmıyor
Emmim oğlu gelsin kursun
Akrabadan düşman mı olur
İlaham kolları kırılısın

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;96)

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

Dağlarda olur geyik
Kızların gözü büyük
Gâvur düşman nasıl kıydın
Boynu kıravatlı yiğit

Gelin olan kara mı giyer
Gâvur düşman nasıl kıyar
Bunu vuran hayinler
Onlarda el lafına uyar

[Bu ağıt, Enver ŞAHİNKAYA (Afşin Mehmet Akif Ersoy İ.Ö.O. Müdürü) ile yapılan görüşmede Cebir
TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.Ö.O Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

HANIMINDAN KOCASINA AĞIT *

Bir kan davası yüzünden vurulan Hacı'ya eşi tarafından söylenen ağıt:

Keşirlik'in goca daşı
Işılarda gardaşın gaşı
Ağlamıya arlanıyom
Ölmesin kimsenin eşi

Garınçalar oydu m'ola
Bibim oğlu gözlerini
Sal bağlayıp gederiken
Bibi yoldum yüzlerimi

Hastahanaya vardım kine
Hemşireler yatırıyor
Ayan olsun bibimoğlu
Babam gelmiş götürüyor

Gurban olam gayınlarım
Yiğidimi goman burada
Bibimoğlu gayıt çekme
Bende varrım ardın sıra

Babamın irice Fakı'sı
Nedi gözüme bakıyon
İlaham bacın öleydi
Değnekten dutup kakıyon

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nimet GEZER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;103)

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

ABİDİN'İN AĞIDI*

Taşoların Döndü'nün genç yaşta ölen kocası Abdi için söylediği ağıt:

Anam da yok, babam da yok
Nasıl olur yetim başım
Guru yerlerde çürüyor
Yorgana sığmayan eşim

Galdım yuvada yuvada
Gollan emmilerim gollan
Guzular gucakta galdı
Gelin de onları sallan

Amanın gız oda yüce
Yatmağa korkarım gece
Bu adam gul incitmezdi
İncitmesin yuyan hoca

[Bu ağıt, Fatma DEMİR ile yapılan görüşmede İsmail Cem ÖLMEZ (Sınıf Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;121)

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

SEHER'İN AĞIDI *

Türksevin köyünden Çapar Halil'in ölümü üzerine yalnız kalan eşi Seher BÜLBÜL, bu duruma üzülür ve şu ağıdı yakar.

Hele deli gönül hele
Ataşlandım yandım gene
Oturmaya ben gelmedim
Ağlamıya geldim bura

Pancar tarlasından geldim
Düşkün haberini duydum
Ağlamam diyordum guzum
Ağıdı elime aldım

Esti deli gönül esti
Gene aklıma neler düştü
Ayan olsun eşim sana
Bu yıl aklımı yitirdim

Babanız göçünü göçürdü
Göçü kervan göçümü
Babanız burnuma kohuyor
İçli köfte içimi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Seher BÜLBÜL ile yapılan görüşmede Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;176)

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

İBRAHİM'E AĞIT *

Gülhanım Teyze kaybetmiştir canının yarısını. Altı kuzusuyla kalmıştır bir başına. Nasıl kabul ederdi, ettirirdi hem kendine hem kuzularına bu dayanılmaz acıyı? Gülhanım Teyze, eşinin zamansız ölümünün yaraladığı yüreğiyle şöyle der:

Kahvenin kapısı demir
Büyük yerden gelmiş emir
Gurban olam Mevlâ'm sana
Yirmi sene vermiş ömür

Bebeğimin adı Bülent
Dünyada görmedim murad
Gurban olam Döne bacım
Kardeşime eyle minnet

Koca garı can istiyor
Kaldırmaya kol istiyor
Nagadar da iyi baksam
Çocuklarım baba istiyor

Daşlar beni daşlarınan
Gözüm doldu yaşlarınan
Gözlüyorum eşim seni
Sökün gelen kuşlarınan

Herikti gönül herikti
Eller buraya birikti
Ev sahabım küskün gitti
Kapıya vurduk kilidi

Yağlığımı saklayım mı
Künde bir yol yoklayım mı
Bir evimiz daha yoktur
Ocağımı bekleyim mi

Bende ağlıyom el gibi
Gözümün yaşı sel gibi
Altı öksüz boynum büktü
Soğuk değmiş güller gibi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Gülhanım BAŞÇOBAN ile yapılan görüşmede Musa ŞAHAN, Sonay SAYGI ve Mulla KILIN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;232)

KOCASINI KAYBEDENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

HASAN EMMİ'YE AĞIT *

Gülhanım eşini kalp krizi sonucu kaybetmiş ve altı çocukla bir başına kalmıştır. Aradan yıllar geçmiştir, dünürçüler gelmektedir. Gülhanım Teyze evlatlarına başka bir baba istememiş ve gelen dünürçüleri reddetmiştir. Bu olayla, Gülhanım Teyze'nin acısı tazelenir, eşinin eksikliğini daha derinden hisseder ve yalnızlığın acısı yüreğini dağlar. Bu acıyla aşağıdaki ağıdı yakar:

Yasta koca Gösün yasta
Güller açmış deste deste
Kusura bakma sen emmi
Gülhanım doğuştan hasta

Sallandım büyük Bucak'ta
Öksüz büyüttüm kucakta
Kusura bakma sen emmi
Tütün tütürmem ocakta

Ben adamın eyisini seçerim
Gönlüm olsa senin ile kaçırım
Canın sıkma Hasan Emmi
Sakalına künderım

Elime de aldım işi
Ağzıma yaptırdım dişi
Aralıkta mal güdeni
Başıma eylemem gişi

Sallandım büyük Bucak'ta
Su içtik sarı bardakta
Heç kimsesi yok mu sandın
Çift kardeş var Ördek'te

[Bu ağıt ve hikâyesi, Gülhanım BAŞÇOBAN ile yapılan görüşmede Musa ŞAHAN ve Sonay SAYGI tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;233)

XI- Karısına Duyduğu Sevgiyi Konu Edinen Ağıtlar

ŞİHHAMİT'İN ÖLEN EŞİNİN ARDINDAN YAKTIĞI AĞIT *

İçimde yanıyor ateşli bir kor
Oturup ağlasam delirmiş derler
Yâr ilen oturup kalktığım yerler
Aklıma düştükçe durup ağlarım

Yaşım varıp yetmişine yeterken
Yitirdim eşimi güneş batarken
Bazen otururken bazen yatarken
Bazen de yollarda durup ağlarım

Dünyaya gelenin derdi bitmiyor
Benim derdim ötekini tutmuyor
Gündüzleri hayalimde getmiyor
Bazı da rüyamda görür ağlarım

Bahçe diktim kürek ile beline
Kuşlar konsun dua etsin dalına
Allah beni goydu gelin eline
Kötü tecellimi sürer ağlarım

Allah emir verir güneşe aya
Benim güneşimi düşürür suya
Bir Fatıha ikram eyleyim diye
Bazı da mezara varır ağlarım

Yüce dağ başına yağın kar ise
Yel vursa da ılgıt ılgıt erise
Benim yâre kötülüğüm varısa
Bazı da kafama vurur ağlarım

[Bu ağıt, Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;143)

KARISINA DUYDUĞU SEVGİYİ KONU
EDİNEN AĞITLAR

EKİZ HASAN'IN EŞİNE AĞIDI *

Ekiz Hasan'ın 1945'te eşinin ölümü üzerine söylediği ağıt:

Şükür olsun yaradana hamdim var sana
Neden bana böyle baktın neyleyim
Heveslendim bir binacık yaptırđım
Onu da başıma yıktın neyleyim

Gece gündüz kalkmaz gönlümün gamı
Ararım bulunmaz yaramın emi
Kuş almış anasın cckler gibi
Felek pençesine taktı neyleyim

DŐn dŐn efkra daldım
Kimim kimsem yoktur arada kaldım
Her birin bir yere gurbete saldım
Onlarda burnuma koktu neyleyim

Felek kara yazmış yazılarını
Gayet çok ağlatır bazılarını
Kıyıp pmediğim kuzularımı
Öksüz koydun boynun bktn neyleyim

Hasan'ım da derki belim kırıldı
Dünya yalan imiş gönlüm yoruldu
Guzularım anasından ayrıldı
Beni ateŐlerde yaktın neyleyim

Gene deli gönlüm kaydadı oŐtu
Bu hali görünce tebdilim Şaştı
Eski geçen günler aklıma düştü
Yalanımış hep unuttum gidiyom

Hasan'ım da der ki, bana sormayın
Derdim gayet çoktur sizi yormayım
Müsaade verin de gayrı durmayım
Ben garip bülbülüm ttm gidiyom

[Bu ağıt, Ekiz Hasan ile yapılan görüşmede Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Ğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;172)

KARISINA DUYDUĞU SEVGİYİ KONU
EDİNER AĞITLAR

MURTAZALARIN HATUN'UN AĞIDI *

1950 li yıllar... “Beş bacının bir güzeli” olan Mor Hatun (ÖZBERK), Arıtış Köyünün örlü-köklü ve zengin ailelerinden “Murtazalar”ın, Kör Ellez’in kızıdır. O günleri yaşayan ihtiyarlardan kime sorsanız, onun “efsaneşelen” güzelliğinden söz eder ve kocası Gallik Mustafa'nın oğlu Hasan'ın, Hatun'a henüz karasevdalyken söylediği bir dörtlğü terennüm eder:

Öküzümün teki ala
Çift sürerim dala dala
Gurban oluyum Üssün emmi
Şu gelen Hatın “mola”

Nihayet al davaklar içinde, dillere destan bir düğünle güzel Hatun, Hasan'a gelin gider. Kader bu ya, Hatun ilk çocuğuna hamile iken düşük yapar. Yaylada görülmemiş bir telaş... Osmanoğlu yaylasından sancılar içinde at üzerinde, ince-sarp dağ yollarından önce Arıtış'a indirilir; ardından da Maraş'a doktora götürülür. Fakat geç kalındığı için müdahale faydalı olmaz. Durumu hiç iyi değildir. Çaresiz geri köye (Arıtış) dönmeye karar verirler. Yeniden kilometrelerce sürecek bir yolculuktan sonra Osmanoğlu yaylasına çıkılacak, temiz hava, bol gıda, ardıç kokusu... Ve umut... Fakat herkes ona nazar oldu gözüyle bakar:

Telli izar, telli izar
Bacıma da düşmüş gazel
Bacıma güzel demişler
Söylemişler değmiş nazar

Keklik gimi sekerkene
Bir gül gimi kokarkane
Kim beddua verdi bacım
İpek belik bükerkene

Maraş dönüşü Afşin ile Artış arasında durumu gittikçe kötüleşmeye başlar. Hatun'un başı kayınbabasının omzunda, o kara uzun saçları dağılmış, yorgun, bitkin... Gelinini çok seven kayınbabası, onun kucacağında bir sarı sümbül gibi solmasına dayanamaz. İlerlemiş yaşına rağmen kendini tutamayarak, hüngür hüngür ağlar:

Arabaya ben bindirdim
Maraş'ın için gezdirdim
Ağ gelinin küsme diye
Döşüne “beşli ” bozdurdum

Kayınbabasının ağladığını gören Hatun, gözlerini mecalsizce açar, gözyaşları içinde hem ağlar, hem söyler:

* (EKİCİ, 2005;17)

KARISINA DUYDUĞU SEVGİYİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Ben neye gettim Maraşa
Sular akar coşa coşa
Emmi beni sal eyleme
Köylüder eder tamaşa

Aslında bu sözler kötü bir sonun da habercisidir. Belki de bir veadır. Dedim ya şifa bulur umuduyla o hasta halinde yeniden Osmanoğlu yaylasına çıkarılır. Hatun artık kendinde değildir. Gözlerini bile açma-ya mecali kalmamıştır. Birkaç gün içinde yorganın altında, erir tükenir. Kayınbabası gözlerinin önünde bir güz çiçeği gibi solan o güzel Hatun’a yüreği el vermez, o vaziyette ata bindirilir, doktor umuduyla tekrar köyün yolu tutulur. Saatler süren yorucu bir yolculuktan sonra henüz Artışa girmeden Üçpınar (havuz) denilen mevkide “Telli turna, alıcı kuşa (Azraile) aldırılır.”

Yaşa mor Hatnum yaşa
Daha ne gelici başa
Gelirken havuz gölünde
Durnamı aldurdım guşa

Bu genç ölüm, zamansız ölüm Aratışa çabuk duyulur. Köyde büyük figan kopmuştur. Sadece köyde mi? Kötü haber yaylanın bütün yurtlarında da duyulur. Ağıt sesleri Binboğanın sarp kayalarında yankılanarak yayılır.

Arıtış (Hunu) köyünde en çok bilinen, hafızalarda en çok yer eden eğit, bu talihsiz Hatun için yakılandır. Hatta ağıtların içinde en güzelidir diyebilirim. Bunca seneye rağmen ondan birkaç dörtlik ağıt bilmeyen kadın-erkek yok gibidir.

“Beş bacının bir güzeli olan,” geri kalmılığa ve cehalete kurban verdiğimiz bu ömürsüz, talihsiz güzel kız için, bacıları Melek, Ayşe Hüsne ve Fadime aşağıdaki ağıdı yakarlar. şüphesiz ağıdın hepsi bu kadar değildir. Belki bu kadar da derleyemediklerim vardır. Fırsat bulupta günün birinde geri kalanları bulabilir miyim veya ömrüm vefa eder mi bilmiyorum?

Uzak yoldan gelmiş bacım
Elleme uyusun yorgun
Kim yatırmış bu çardağa
Bacım emmisine gırgın

Aha eşmişler mezeri
Silkin de kalksın ızarı
Nasıl kıydın kadir mevlam
Beş bacının bir güzeli

Bugün ulu bayram günü
Donanmışlar allı morlu
Gelin donu böyle olmaz
Bacım “donun” niye kirli

Bacıma eyi diyollar
Niye morarmış dudağı
Bebekten ölüder diyollar
Hani böğründe bebeği

KARISINA DUYDUĞU SEVGİYİ KONU
EDİNEN AĞITLAR

İrahan koyman döşüne
Bakın feleğın işine
Benzetirim anamın gızı
Doğın ayın onbeşine

Ana Hasan'ı görmeniz
Gılığı ösüz gılığı
Bacım yayladan geliyor
Turalamış mor beliğı

Bacım yayladan geliyor
Goyundan eyledim bir pay
Doğru söylen gonu gomşu
Aramıza dodu bir ay

Birer birer bölüşmüşler
Görmesin anamın gözü
Gomşudan dilini almış
Soğucaklı Çerkez gızı

Amman anam kızı Amman
Nerden aldın ince derdi
Senin için anam gızı
Babam Göllüce'nin Kürdü

Keklik gimi sekerkene
Bir gimi kokarkene
Kim beddua verdi bacım
İpek belik bükerkene

Mor beliğı tura tura
Gara benler sıra sıra
Emmisine gırgındı
Ne gavlinen gelmiş bura

Gara şalvar, telli izar
Yaylanın burnunda gezer
Gıyı köyleri arasan
Var mı bacım gimi güzel

Sabahınan don yüzüne
Işığdı dağlar ıdı
Arlanman mı anam oğlu
Gelin çardakta üşüdü

KARISINA DUYDUĞU SEVGİYİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Göllüce'nin yolu çatal
Gede gede gavuşuyor
Dışarı çık bre anam
Mor Hatın'ım savışıyor

Gallinin oğlu Mustafa
Çatal dutardı çırağı
Senin çin mor Hatınım
Yasak eyledi orağı

Zalla bibi, Zalla bibi
Belli mi Hatın'ın yeri
Sağ koynumda yata yata
Dökülmüş bürüğün teli

Gurban ağ gelinim gurban
Anan ölsün edinen
Seni yaylaya götürüm
Ağ suvaklı odanınan

Osmanoğlu büyük yayla
İnce gızım yara hayla
Ora giden geri gelmez
Bildigin varisa söyle

Aha Hatın gelin geçti
Yükünü mezere çekti
Altın kemer yok belinde
Can verirken nere düştü

Fatma deze, Fatma deze
Soldun mu Hatın'ın yüzü
Konsolun dilini almış
Soğucaklı Çerkez gızı

Irafın da donu yaşıl
Bir gün değer ışıl ışıl
Adam eşinden ayrılrmz
Aklını başına deşir

Odasına vardımıdı
Kilitli odanın kapısı
Şöyle döndüm baktımıdı
Soyka çehizin hepisi

KARISINA DUYDUĞU SEVGİYİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Bürüğünü bana verin
Ben bürüğü telleyicim
Maraşdan gelen bebeğın
Ben beşigini sallayıcım

Yaşa mor Hatınım yaşa
Daha ne gelici başa
Gelirken havuz gölünde
Durnamı çaldırdım guşa

Durnamın salın getirdik
Emmisi evine yatırdık
Gelirken havuz gölünde
Durnamı kuşa aldirdik

Anam gibi delölursan
Onu gadere sayarım
Mor Hatınım senin için
Datlı canıma gıyarım

Odasına gidiyidim
Baka baka mayıl oldum
Mor Hatınım senin için
Ben canıma gayıl oldum

Yeşil başlı ördek oldu
Gondu bir yol gölümüze
Sizin değil, bizim gelin
Götürücük elimize

Arnacımızda göllüce
Boyu uzun , beli ince
Salman mor Hatınım, salmam
Emmilerin gelmeyince

Telli ızar, telli ızar
Bacıma da düşmüş gazel
Bacıma güzel demişler
Ellehalim değmiş nazar

Bacıma verem diyollar
Ağzı burnu alaganlı
Davulunan gelin alır
Hasan daha deliganlı

KARISINA DUYDUĞU SEVGİYİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Havasınan gelin ettik
Baaler oynuyor tabağı
Garyolada yatarkane
Gubar da etti sabahı

İleri gel ösüz zala
Oğluyum başı bozuldu
Gelin Hatın'ın yüzünden
Gönüllü asker yazıldı

Cıngır cıngır gonsol açar
Fistanın alasını seçer
Ne hicaplı benim bacım
Bir insan görünce kaçır

Gaçak fistan tene tene
Altın da gurusun güne
Dağ yolunda canın vermiş
At üstünde döne döne

Gardeş buna dayanamaz
Goç kesici gadasına
Alır bunu götürürüm
Ağ sıvaklı odasına

Yorgun benim bacım yorgun
Bacım emmisine dargın
Senin için Hatın bacım
Babam Göllüceye sürgün

Bu ağıt ve hikâyesi, Nazlı ÖZDEMİR, Ümmühan GEYİK ve Hüsne BELLİ (ATMALI) ile yapılan görüşmede kaydedilmiştir.

DOĞUM ESNASINDA VEFAT EDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

XII- Doğum Esnasında Vefat Edenleri Konu Edinen Ağıtlar

LİLİ OSMAN'IN AĞIDI*

1920'li yıllarda Afşin /Topaktaş köyünde yaşayan Lili Osman yeni evlenir. Karısı hamiledir. Yalnız karısı çok ağır doğum sancısı çekmektedir. Köyün ihtiyar, tecrübeli kadınları; Çavundur dağlarından getilecek karın bu derde deva olacağını söyler. Osman çaresiz Çavundur dağlarının yolunu tutar. Çetindir Çavundur... Yaz kış kar eksik olmaz. İki gün sonra köye döner, ilaç olarak karla. Ama köyde bir cenaze kalabalığı vardır. Çocuk doğar hanımı ölmüştür. Orada oturup şu ağıdı yakar:

Ağlama bebek ağlama
Ciğerlerimi dağlama
İnce eşimden soyka kalmış
Kırmızı ceket ağ bağlama

Çavundur'a gettim gara
İçerime ettim yara
Ben aradım bulamadım
Eşe bacı sen de ara

Nolacak halım nolacak
İsli baca küllü ocak
Çuval verdim de gap aldım
Elleham öyle galacak

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ergün KÜÇÜK (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008; 84

DOĞUM ESNASINDA VEFAT EDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

MEDİNE'NİN AĞIDI *

Tanır kasabasında Hasan Ağa denilen bir adam vardır. Hasan Ağa, Sivas'ın Darende ilçesinden evlenir. Babası, Godozlar'dan olan bir bayandır eşi. Medine kış günü doğum yaparken vefat eder. Kara haber anasına ulaşır. Anası; karda, kıışta, at üstünde, bin bir meşakkatle cenaze evine gelir. Torununu kucağına alarak, ağıt yakmaya başlar:

Sabahınan sağıl geldi
Godozları savışıyor
Yol ver garlı dağlar yol ver
Gız anaya gavuşuyor

Godozlar'ın altı altı
Altında kilimi gathı
Ben buna niye ağlıyom
Hiç mi yoktur Medine atlı

Gara gundak dolanıyor
Gene gonüm bulanıyor
Giyinmiş atlas gaçağı
Odarları fırlanıyor

Sandığı gara boyalı
Ayna masada dayalı
İki gızım daha var ya
Medine, onlardan payalı

Meyrem Teyzem gelsin demiş
Anası getirdi yemiş
Bebeğı verseler bana
Beşige takarım gümüş

Ben ağlarım için için
Yol verin de ben bir geçim
Gılıç Veli berk ağlıyor
Gelin getirdiğı için

Aman nediym nediym
Babasına ben nediym
Babasının nazlı gızı
Kör olsun anayın gözü

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;105-106)

DOĞUM ESNASINDA VEFAT EDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

Sandığını açıcıyım
Altınını seçiciyim
Baler gızımı vermezse
Ben buradan göçücüyüm

Kitli odanın gapısı
Güzel Medine'min yapısı
İri gözlü ağ Medine'm
Yandı Darenden'in hepsi

Kapımızın önü söğüt
Medine'me veririm öğüt
Bebegi bana verseler
Ederim bir babayığit

Saadet Bacı; Saadet Bacı
Ben görmedim böyle acı
Doktora götürselerdi
Cerrah vermez mi ilacı

Kurban olam Hasan Ağa
Sen ağlama ben öleyim
Eğer kabul eder isen
Yerine vereyim mesek

Lambaların fitiliyim
Ben bir derdin yetimiyim
Gurbete kız mı verilir
Ben gızımın gatiliyim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Canan CERAN (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

DOĞUM ESNASINDA VEFAT EDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

KEBABCİ FERİZ GELİN'İN AĞIDI *

Bu ağıt, aslen Sivas Güründen olan ve 1960'lı yıllarda Erçene köyüne gelen burada bir yıla yakın bir zaman ikamet eden Feriz gelinin Malatyada ikinci çocuğunu doğururken ölmesi üzerine komşusu Abdullah tarafından yakılır.

Doğum yaptın da, soğuk sular içtin
Dutmadın başını yastıkta düştün
Duydum kefenini elinle biçtin
Uyan Feriz gelin uykudan uyan

Feriz sana doğum yapmış dediler
Gelin seni nazar ile yediler
Elediler teneşire godular
Uyan Feriz gelin uykudan uyan

Gelin uyanılmaz uykuya daldın
Anana bacına acılar saldın
On bir ay köyünde misafir kaldın
Uyan Feriz gelin uykudan uyan

Merdivenden çıkar yayık elinde
Aslını sorarsan Gürün köyünde
Leke yoktu saçlarının telinde
Uyan Feriz gelin uykudan uyan

Oyasını alır pulunu düzer
Yatmış da yastığa gözlerin süzer
Yarın eşin gelir mezarın gezer
Uyan Feriz gelin uykudan uyan

Yataktan katlında nefesine uydun
Şol kara toprağa döşünü koydun
Kocana bebeği teberik koydun
Uyan Feriz gelin uykudan uyan

Ezrail geldi de canını aldı,
Bebeğin ağladı ciğerim deldi.
Cenazen kalktı da gardeşin geldi,
Uyan Feriz gelin uykudan uyan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet TÜRKKAHRAMAN ile yapılan görüşmede Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;244)

DOĞUM ESNASINDA VEFAT EDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

DELİ AHMET'İN KARISI HAÇÇE'NİN AĞIDI *

“Deli Ahmet'in Haççe” adıyla bilinen Hatice YILDIRIM, genç yaşında doğumdan ölür. Doğan çocuk yaşar. Annesinin adı verilir. Bu ağıt o çocuktan, yani Hatice'den öğrenilmiştir. Hatice Hanım, şimdi Lalloların Mehmet'in eşidir. Doğumdan ölen bacısı için Zeynep şu ağıdı yakar.

Aşağıdan geldim yayan
Dayan ha dizlerim dayan
Evine misafir oldum
Uyan gelin bacım uyan

Geceden de uşak geldi
At kişnedi acı acı
Küsme anam gızı küsme
Hanifi'yi verim sucu

Dışarıda öğlen oldu
Çobanı azık bekliyor
Eli de yok, günü de yok
Ehmet gapıyı kitliyor

İleri gel ösüz Zala
Ben de geldim yele yele
Guşluk oldu uyanmıyor
Kalk gelin bebeği bele

Ben beriden geldim kine
Ağ poşu telde atılı
Don yumuş da tel görümüm
Zubunun döşü çatılı

Ne darılıyon Emine Bibi
Bize olan kime oldu
Onbeş yılda bir bulduğu
Muhammet mezere geldi

Duydunuz mu gonu-gomşu
Üç ay oldu uyumuyor
Haççe'nin özüs bebeği
El elinde büyümüyor

Ala çayır mor sümbüllü
Subatana yıkın göçü
“Evgin işli” anam gızı
Daha örülmemiş saçı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice DAĞLI (YILDIRIM) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.

* (EKİCİ, 2005;156)

EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

XIII-Evladını Yitirenleri Konu Edinen Ağıtlar

HACI HÜSEYİN'İN OĞLUNUN AĞIDI *

Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu için yaktığı ağıt. Hacı Hüseyin Efendi oğlunun kalbini yok yere kırmış, iki tokat vurmuş; bundan az zaman sonra delikanlı bilinmeyen bir sebepten ölmüş, babası da büyük bir pişmanlıkla aşağıdaki ağıdı yakmıştır:

Şahanım uçtu üceden
Uykusuz kaldık geceden
Âlim Efendi Hoca'dan
Okuyup yazanım öldü

Has bahçeye girdim idi
Gonca gülün derdim idi
İki sille vurdum idi
Sanarım ki ondan öldü

Kapımızın önü bahçe
Esbabımı ettik bohça
Emir Ağa gelin Haçça
Şimdi karşı çıkar sana

Maraş'tan öteye Halep
İrızkımız kesti Felek
Beyaz zubun yelep yelep
Giyip de gezenim öldü

Çıktım atlas'ın kuzuna
Bakmam Yarpuz'un düzüne
Siyah zülfün mah yüzüne
Tarayıp dökenim öldü

Soğan aldım etmem üskün
Benim oğlum bana küskün
Başında ibrişim püskül
Takınıp gezenim öldü

Başında hünkârî yazma
Kaş eğridip gözün süzme
Gıçında kılıçlı çizme
Giyip de gezenim öldü

Dilinden çıkmazdı hata
Mezarında güller bite
Havlıdaki arap ata
Silkinip binenim öldü

Sofrayı yazanım öldü
Siniyi düzenim öldü
Tarablus ince beline
Bağlayıp çezenim öldü

[Bu ağıt ve hikâyesi, Cabir TERCAN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;25-26)

EV LADINI YİTİRENLERİ KONU EDİ NEN
A ĞITLAR

A ĞIT *

Sevin'den Afşin'e gelin gelip, vefat eden bir kıza annesinin söylediği ağıt.

Sevin'in de yolu taşlı
Ben ağlarım gözüm yaşlı
Şimdi anam bura gelir
Ardı biricik kardeşli

Üzüm kara üzüm kara
Salkımları düzüm kara
Ben evimize gedim
Gedemiyom yüzüm kara

Kekliği kafeste öter
Benim derdim bana yeter
Garip misin Habba kızım
Mezarın ucunda yatar

Arkasında sıfır keten
Boyu uzun belik tutan
Biz kekil kesmeye geldik
Utan Habba kızım utan

[Bu ağıt, Cihat GÜNEY tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;39)

GÜLLÜ BİBİ'NİN KIZINA AĞIDI-2 *

Güllü Bibi'nin diğ er bir kızı, zamanında çok çekmiş, çok görmüş birisidir. Aradan üç-dört sene geçer; doktor, çocuklarının olmayacağını söyler. Bu sebepten kocası ayrılmak istediğini söyler ama kız boşanmaz. Kız, çok sabırlı biridir. Aradan on sene geçer ve bir çocukları olur. Çocuğu el bebek gül bebek büyütürlerken çocuk bir yaşına bastığında bir anormallik olduğunu sezerler. O zamanın tıp dünyası şimdiki kadar gelişmiş değildir. Annesinden önce çocuk ölür. Kadın ise kendi derdine mi evladına mı yanacağını bilemez. Rivayete göre kadın, çocuğunun üzüntüsüyle ölür. Güllü Bibi kızına şu ağıdı yakar:

Kör oldu görmüyor gözüm
Ağlamaya yoktur özüm
Guzumu dohtura saldım
Dohtur da bakmıyor guzum

Şu Afşin'in yeri esik
Ben ağlarım kesik kesik
Sana demiyekler guzum
Dohtur umudunu kesik

Damın himinden söküldü
Toprağam dibinden döküldü
Öldü haberin duyunca
Amanın belim büküldü

Yanık yerde göv ot bitmez
Biterse de dalım atmaz
Ardında daha var amma
Dertlimin yerini tutmaz

Çıktım dağların başına
Hep goyunlar otluyormuş
Her ne kadar gızım olsa
Ciğerlerim datlıyımış

Yeter Hatın gızım yeter
Ne varımış bundan beter
Ben onu heç unudamam
Bu ölümden daha beter

Olmaz olasıca ölüm
Gene de gırıldı belim
Bu zaman ayrılık mölur
Mevlâmdan istiyom ölüm

[Bu ağıt ve hikâyesi, Bünyamin GÖNEN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğ erleri, 2008;42)

EV LADINI YİTİRENLERİ KONU EDİ NEN
A ĞITLAR

KAMİL VE ALİ'NİN AĞIDI *

1990 yılı. Henüz genç bir delikanlı olan Kamil, su getirmek için çukurda çalışırken arkadaşı ile birlikte üzerlerine toprak kayar. Uzun süre toprağın altında kalır, ne yazık ki kurtarılamaz. Biri on dokuz, diğeri yirmi sekiz yaşında olan iki genç bu dünyadan göçmüşlerdir. Çevresi yasa bürünür. Herkes ağlaşır, ağıtlar yakılır. Kamil Amca'nın hanımı Cemile, beş çocukla geride kalır. Genç kadın kocasının ardından şu ağıdı yakar:

Ağla mor beliklim ağla
Öksüzlük geçti başımdan
Kimselere yok kahrımız
Felek ayırdı eşimden

Eller yaylaya göçüyor
Sen bizi göçüremedin
Ufak ufak guzuların
Yuvadan uçuramadın

Kamil Bey benim eşim ama
Ergen Ali emmimoğlu
Bekâr ne saldın Ali'yi
Böyle mi olur ana baba

Geri mi gedidik oğul
Alaçığa yık da getir
Babanın vekili ol da
Galan daşa motur getir

Bayram izinine gelmiş
Bayram bayramı tutmadı
Hayırsız dokunan çullar
Bir gün içinde yatmadı

Beş çocuğu adak ettim
Dileğim kabul olmadı
N'olur günlükçü gedince
Akşam evine gelmedi

Ne yatıyon Ergen Ali
Ekine vuruldu orak
Kim istiyon düğün varak
Emmimoğlu etme marak

[Bu ağıt ve hikâyesi, Cemile KOCAKAYA ile yapılan görüşmede Ali KOCAKAYA tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğ erleri, 2008;45)

EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

ZİLFİ'YE AĞIDI *

Ağıdı söyleyen kadın, kızını Maraş'ta oturan halasının oğluyla evlendirir. Maraş tarafları yazın sıcak olduğu için kadının kızı Zilfi her yaz Dağlıca'ya yaylaya gelir. Kızı alan çocuk çok fakirdir. Kızı bir yaz yaylaya getiremez. O sırada kız da çok ağır bir hastalığa yakalanır. Kızın annesinin bu hastalıktan haberi yoktur. Kızını çok seven anne: "Tek kızım gelsin de Abuzer'im (Kadının oğlu) kurban olsun." diye, dua eder. Aradan birkaç gün geçer ve kadının oğlu Abuzer'i vururlar. Kadın bunun acısına dayanamazken, Maraş'tan da kızı Zilfi'nin öldüğü haberini alır ve bu ağıdı yakar:

Hurman üstü gonalgamız
Nasip olup gonamadım
Ağa babamocağına
Sallanıp da inemedim

Bir daş dikerler nişana
Anam ağlar yana yana
Ağa babam yardım eyle
Bibim oğlu perişana

Aççı'ya pınar eştirdim
Zilfim gelir, içer deyi
Daha umut ediyordum
Seyil evi göçer deyi

Gece gittim gündüz gittim
Varamadan handa yattım
Benim gibi ana batsın
Abuzerim kurban ettim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Durdu KALENDER ile yapılan görüşmede Serdar SAYGI (Türkçe Öğretmeni) ve Ahmet KINCI (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;69)

EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

MİSTİK EMMİNİN KIZININ AĞIDI *

Bilmeyen bilene sormuş
Buda böyle nasıl olmuş
Sümbül gibi gelin idi
Birdenbire nasıl ölmüş

Selvi gibi boyu varmış
Çok da güzel huyu varmış
Yirmi yedi yaşında da
Toprağa gömülmek varmış

Yüce dağların gıcısı
Çıkmaz içimden acısı
İstanbul'da öldürmüşler
Mıstık Emmi'nin guzusu

Yüce dağların gümanı
Başında da çok dumanı
Babasız gelin ettiler
Emmimin tuful gızını

N'oldu emmim gızı n'oldu
Evinde çiçeğin soldu
Buda nasıl biboğluymuş
Gucağanda Azrail buldu

Eriyor dağların garı
Geçmiyor ömrün baharı
Bir guzum var dedirmeden
Azrail gapıyı çaldı

Çok kadersizmiş yazısı
Gurbet ele gelin olmuş
Bibim niye küstürmüşse
Hapoş köye geri dönmüş

Bibinin yarası derin
Çoğulhan'ın yeri serin
Gardeş guzusu diyordun
Nasıl goyup da giderim

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;111)

EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİLEN
AĞITLAR

Guru ağaç bükülür mü
Yaş ağaç hiç sökülür mü
Biricik guzu anası
Götürüpte gömülür mü

Galk gidek hapishaneye
Baş hâkimden izin alak
Mezara hepimiz gedek
Götürekte yolcu edek

Bibiden ana mı olur
Eliynen gelin mi bulur
Daha babası duymadı
Hapoş da toprakta çürür

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ÇOBAN ile yapılan görüşmede Selçuk Osman BELLİ tarafından derlenmiştir.]

EV LADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNEN
A ĞITLAR

NURAY'IN A ĞIDI *

Küçük tatar köyünde yaşayan Nuray'ın genç yaşta ölümü, Annesi, babası ve iki çocuğunu yasa bo ğar. Bu acıyı ruhunda bütün derinli ğiyle hisseden annesi onun için şu a ğıdı söyler:

N'oldu gurban olam n'oldu
Açmadan güllerin soldu
Ayan olsun güzel Nuray
Yerine de gelin geldi

Harabânın ince yolu
Erin orda gavuşuyo
Yerine de gelin geldi
Mezerlikte savışıyor

Gara koyun a ğ mı olur
Elekçiden be ğ mi olur
Guzusunu yitirenin
Yüre ğinde yağ mı olur

Gara goyun meler gelir
Da ğı taşı deler gelir
Yavrusunu yitirenin
Vay başına neler gelir

Şu yaylanın yazıları
Davşan avlar tazıları
Anam deyi a ğlıyorlar
Nuray'ımın guzuları

[Bu a ğıt ve hikâyesi, Fadime KARABULUT ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;142)

EV LADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNEN
AĞITLAR

SILA *

Ömer, Seyyid Ahmet adındaki oğlu dünyaya geldikten bir süre sonra Ardahan'a askerlik yapmaya gider. Tam bir sene sonra bir ay sonra ilk izinle köyüne (Aldaşa) gelir. Bu izin sırasında birinci oğlu kendi askerdeyken doğan ikinci oğlu beş gün arayla vefat ederler. Evlat acısı yaşayan baba izin bitiminde görev yerine döndüğünde şu ağıdı yakar:

Ardahan'a gettim yedinci ayda
İzine geldim de görmedim fayda
Bir çift kuzu verdim hayırsız köyde
O sebepten arzularım sılayı

Ardahan'ın bacaları
Top top olmuş yoncaları
Tokanmayın gelinlere
Asker olmuş kocaları

Erzurum'un suyu çağlar da akmaz
Gurbette olana kimseler bakmaz
Yokladım postayı mektubum çıkmaz
O sebepten arzularım sılayı

Ardahan'ın yeri gayalık daşlık
Memlekete vardım görmedim dışlık
Anam babam olsa koyardı harçlık
O sebepten arzularım sılayı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ömer ŞAHİN ile yapılan görüşmede Zekeriya GÜRSES (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;259)

EV LADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNEN
AĞITLAR

RAZİYE (İRAZ)'NİN AĞIDI-2 *

Raziye, kızı Meryem'in Malatya'nın Darende ilçesine gelin gitmesiyle çok üzülür. Kızının hasretine dayanamayan Raziye bu ağıdı yakar:

Darendé'nin yolu iki
Birbirine kavuşuyor
Meryem'i götüren samen
Selam verip savuşuyor

Darendé'nin yolu uzak
Mevlâ'm bana kurmuş tuzak
Buralarda bulamadık
Gelip Darendé'yi gezek

Malatya'nın yollarına
Gurban olam ellerine
Ben de mektup gönderiyom
Meryem alsın ellerine

[Bu ağıt ve hikâyesi, Raziye (Iraz) ÇAĞLAR ile yapılan görüşmede Zekeriya GÜRSES (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;266)

EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

KIZINA AĞIT *

Doslar beni doslarının
Enem egedem guşlarının
Guşlar gesin ben gelemem
Gözüm dolu yaşlarının

Hadse kızım Gülşen hadse
Alnında kekili deste
Bu deppoyu yapan usta
Çağır gelsin babasına

Altınınan avuttuğum
Bademinen büyüttüğüm
Benim kızım güzel ördek
Uçtu gonmaz elinize

Gümüş yüzük barmağında
Kutnu zıburn dırnağında
Ben kızıma cehiz ettim
Albistan'ın örneğinde

[Bu ağıt, Ayşe UÇAN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;273)

EV LADINI YİTİRENLERİ KONU EDİ NEN
A ĞITLAR

SEVİN'Lİ HABİBE'NİN AĞIDI *

Sevinden Bakraç'a gelin gelen Habibe Hanım'ın oğluna yazdığı ağıt:

Hele bakın, hele bakın
Kırşehir'den sal geliyor
Kardeşleri hiç duymamış
Başcavuş'tan tel geliyor

Kayseri'nin yolu yazı
Yayılr ördeği kazı
Emmi dayı hep orada
Sucu saldım Özgül kızı

Afşinde kurulur pazar
Yiğitlere uğrar nazar
Üç ay anası aramış
Bulamadı boşa gezer

Şaştım kuzularım şaştım
Gâvurdağları'nı aştım
Kayseri Kırşehir geçtim
Beşinin üstüne düştüm

Kayseri'nin döleğinde
Su doldurdum yalağında
Bir kurt beş kuzusun yemiş
Dertli oğlumun süleğinde

Cenazesi gelir yoldan
Komşular bilmiyor haldan
Cenazeye karşı geldim
Kadirli'de teyzen Sultan

[Bu ağıt ve hikâyesi, İbrahim Emre ABLAK ve Osman GÜÇLÜ ile yapılan görüşmede İsmail POYRAZ (Bakraç İ.Ö.O Müdür Yardımcısı) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;299)

EV LADINI YITİRENLERİ KONU EDİNEN
A ĞITLAR

YAZİBELEN KÖYÜNDE N ELİF'İN A ĞIDI *

Yazıbelen köyünde yaşayan Elif, birer yıl arayla yitirdiği oğullarının acısıyla kıvrırır. Yüreğindeki sızıyı aşğıdaki ağıtta söze döker:

Döner değirmenin daşı
Çoğaldı gözümün yaşı
Tez gel dedi oğlum tez gel
Üç bacının bir kardeşı

Bağlarda olur üzüm
Yiğitler düzüm düzüm
Nasıl kıydın kadir Mevlâ'm
Düğün yapacaktım güzün

Tanır-Hurman arası
Berk ağlar bunun anası
Bana ağlama diyorlar
Boğazı kendir yarası

Ben ağlarım için için
Döküldü kalmadı saçım
Dar akşam ahıra girmiş
Kuzum bilemedim suçum

Hepeler gönlüm hepeler
Yağmur yağar kar serpeler
Öldüğünü aramıyom
Mezarımı mal depeler

Aşğıdan gelen yılan
Sıçra boynuma dolan
Saba yelli baban gelir
Nayla söyleyeyim yalan

Hürriyetin gazetesi
Kırdı belimi belimi
On beş tane yiğit saldım
Âşık ederim dilimi

[Bu ağıt ve hikâyesi, İbrahim Emre ABLAK, Osman GÜÇLÜ ve İsmail POYRAZ (Bakraç İ.Ö.O
Müdür Yardımcısı) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;310-311)

EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

Top sahası boş mıydı
Elbisesi yaş mıydı
Senede bir yiğit saldım
Benim canım taş mıydı

Güvel ördek gölde iken
Erimcesi telde iken
Bunu cipe tez bindirin
Büyük doktor evde iken

Öte geçenin bulutu
Geldi üstümü bürüdü
Ne diyeyim el kızına
Kapıya vurdu kilidi

KARDEŞİNİ YİTİRENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

XIV- Kardeşini Yitirenleri Konu Edinen Ağıtlar

KIZ KARDEŞİ SEHRİYE HANIM'IN AĞIDI *

Anamoğlu gosga gezer
Öldü demen değmiş nazar
Ben Bozyere vardım kine
Savıcı ifade yazar

Ben de vardım Bozyer'e
Vurulduğu yeri gördüm
Benim bacılığım batsın
Gözelini ben kapadım

Bozyer'in bağlarında
Bülbül öter dağlarında
Alınan götürmüşler
Allah senin bacın öle

Hele bakın emmilerim
Gardaş köye çoban olduk
İlaham kolum kuruya
Düşman pencereden vuruk

Bozyerin de nokuŐuna
Kiliminin nakışına
Kaymakam savıcı ağlar
Gardaşımın yatıŐına

Ata biner at oynatır
Bahçede kuzu kaynatır
Kendi küçük ama
Büyüklere söz dinletir

Anam karı babam koca
Sabah olmaz uzun gece
Ben tarlaya biçer koymam
Anamoğlu olmayınca

[Bu ağıt, Enver ŞAHİNKAYA (Afşın Mehmet Akif Ersoy İ.O Müdürü) ile yapılan görüşmede Cebir
TERCAN (Afşın Namık Kemal İ.O Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;97)

KARDEŞİNİ YİTİRENLERİ KONU EDİEN
AĞITLAR

Yaz gelince gller biter
Dağlarırnda bülbül ter
Kefineya anamoğlu
Enver büyür yerini tutar

Sögüt köprüye çadır tutar
Peçini üstüne atar
Ben lym anamoğlu
Elin odasında yatar

Saat kanlı yüzük kanlı
Nenni anamoğlu nenni
Ben Bozyer'e vardım ki
Anam oğlu ala kanlı

Ferudun Enver

KARDEŞİNİ YİTİRENLERİ KONU EDİEN
AĞITLAR

ÜMMETLER'İN GELİNİ EMİNE'NİN AĞIDI *

Hunu köyünün ünlü ağıtçılardan HAMMA, bacısı Emine'nin ölümü üzerine sadece bir dörtlük söyler. Çok ısrar edilmesine rağman başka söylemez

Bir yörürdü, bir gopardı
Yakın mı ettin yırağını
Ümmetlere daptı idin
Gümüş mü ettin direğini

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice EKİCİ ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;175)

SEVDİĞİNE KAVUŞAMAYANLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

XV- Sevdiğine Kavuşamayanları Konu Edinen Ağıtlar

VELİ'NİN AĞIDI-1 *

Tanır kasabasında Veli adında bir genç yaşar. Bu genç iki yaşında annesini kaybeder babası da Veli'ye sahip çıkmaz. Yaşlı bir anneanesi vardır. O sahip çıkar. Anneannesinden başka ilgilenen olmaz. Veli yakışıklı bir genç olur ve kendi kasabasından bir kıza gönlünü kaptırır. Kimseye gönlündekini açamaz, sadece anneannesine açar ama ondan bir fayda göremez. Kız, baba evinde; Veli, büyükanasının yanında eriyip giderler. Veli, saygılı bir gençtir; bu yüzden kıızı kaçırmak istemez. Sevdiğine kavuşamadığından kendisine ait olan dut ağacına kendini asar. Veli'nin asıldığı ilk gören Mehmet KARAHAN'dır. Mehmet KARAHAN bu olay üzerine bir ağıt yakar:

Bir gün aramadı vicdansız ata
Şalvar bağlarıyla asıldın duta
Garip âşık derdi kimler anlata
Sorup sıkıntısın alan olmadı

Durum değişirdi olsaydı öncüm
Geçmedi dünyada altının incin
Kaderine bakın böyle bir gencin
Arkadaş olmadı yâren olmadı

Aylarca âşıklar kavruldu tüttü
Yaşamak zoraldı hayaller bitti
Soranlar olmadı herkes unuttu
Yaklaşıp teselli olan olmadı

955 Mayıs ayında
İki âşık var ki, Tanır köyünde
Kimsesiz büyüdü ebe evinde
Dönüp hatırını soran olmadı

İhmallikten gitti değil kazara
Seven iki âşık geldi nazara
Sevdalı Veli'yi koyduk mezara
Toplantı olmadı, tören olmadı

Allah sana rahmet eylesin Veli'm
Her zaman her yerde o Mevlâ Kerîm
Mehmet KARAHAN'ım yazdı kalemim
Hep gidenler gitti kalan olmadı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nimet GEZER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;98)

SEVDİĞİNE KAVUŞAMAYANLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

VELİ'NİN AĞIDI-2 *

Tanır'da doğmuştun nenen büyüttü
Süte gelip emzirerek avuttu
Baba yiğit edip, ellere kattı
Ama bir derdini, bilen olmadı

Kimselerin hatırını kırmadın
Ana baba sevgisini görmedin
Sevdalandın, sevdin ama sormadın
Öksüzün yüzüne gülen olmadı

Feleğe kahredip, kimlere küstün
Bu fani dünyada ne idi kastın
Sana düşen duta, kendini astın
Gidip sevdiğini alan olmadı

Kuran'ı okurdun, yapardın hatim
Abdestli namazlı büyüdün yetim
Kimlere küstüydün ney idi kastın
Gözünün yaşını, silen olmadı

Ana öldü soysuz baba aramaz
İnançlıydın her gün kılardın namaz
Kimselere açıp da etmedin naz
Anlayıp kapını çalan olmadı

Sevdanın yelleri gelip esmeden
Beş günlük dünyaya, hemen küsmeden
Canına kıyıp da, kendin asmadan
Sezip de halini gören olmadı

Takva idi öksüz ederdi tövbe
Soğuk idi yüzü, yoktu akraba
Anası ölmüştür, gurursuz baba
Ağlayıp da saçın, yolan olmadı

[Bu ağıt, Mehmet KARAHAN ile yapılan görüşmede Nimet GEZER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;99)

SEVDİĞİNE KAVUŞAMAYANLARI KONU
EDİNEN AĞITLAR

GÜLİSTAN'IN AĞIDI *

Sevdiği erkeğe verilmediği için kendisini suya atarak intihar eden genç bir kızın hazin hikâyesini anlatan bu ağıtla ilgili daha detaylı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ama ağıdı yıllardır dilden dile sürmektedir

Gülüstan desen güllenir
Yel eser dal ığralanır
Anası yok babasıyla
Bebek kiminle dillendir

Tülüce'nin pürenleri
Sıçraşır hep cerenleri
Toplansın da hemen gelsin
Babam oğlu yârenleri

Dereciğin deresine
Figan goptu arasına
İyi bakın keşfiyeci
Daş yumruğun yarasına

Derecik'in dar boğazı
Akmasın kurusun gözü
Öldürmüşler babam oğlu
Görmesin anayın gözü

Odasına çıktım idi
Odanın camı sızılar
Yarin Haciler bayramı
Gönlüm gardaşı arzular

Dereciğin gara daşı
Gözümden dökerim yaşı
Yol üstüne yatırmışlar
Al gana boyanmış gaşı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Elif TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;208)

SEVDİĞİNE KAVUŞAMAYANLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

MURTAZACA'NIN OĞLU DURDU'NUN AĞIDI *

“Murtazacanın Durdu” adıyla bilinen Durdu YILDIRIM henüz delikanlıdır. Fadime’ye (Kel Fadime) sevdalanır. Bu öyle sıradan bir sevda değildir. Hergün görmek isteyip de görememek onu kahreder. Çünkü ayrı yaylalara göçmüşlerdir. Sonunda ilginç bir yol bulur. Fadime’nin bulunduğu yaylaya yakın KARCAGIZ denilen yere bir “evsin” yapar. Keklik filan avlamak için değil tabi... Uzaktan da olsa Fadime’sini görebilmek, doya doya seyredebilmek içindir. Elinde tüfek hergün yalnız başına evsinin içine girer, örme taşların aralarında onu seyreder dururmuş. Ancak bu karşılıksız bir aşktır. Fadime’yi ister. Fakat vermezler. Bir gün başka birine “şirinceliği”nin yendiğini, kızı verdiklerini duyar. Kahrından verem olur, kısa bir zaman sonra da ölür. Bu talihsiz genç ölüm için bacısı Zala, anası Eşe, şu ağıdı yakarlar

Aylar doğdu, aylar doğdu
Ay doğmadan neler doğdu
Aç gözünü bak gardeşim
Başucuna kimler geldi

Gara şalvar gıvır gıvır
Poşu bağlar tevir tevir
Biz gardeşi baa durdurduk
İnce çobanını çığır

Oğulsuzun gızı Eşe
Daha ne gelici başa
Gardeşim dağdan geldi
Çek atını bağla daşa

Emmim ağlar, edem ağlar
Gene dumanlandı dağlar
Ne akılsız anam oğlu
Elin sucusunu daaner

Garcağız’z evsin yapmış
Dökülmüş evsinin daşı
Günde beş kere yokluyor
Çalak Bostan bunun nesi

İşlik giyer çıkla “heril”
Atlı galdı melil melil
Ölecene ben yanarım
Ede darılırsan darıl

Gara şalvar Maraş bozu
Dizlerime endi sızı
Gün evveli diyeydin
Alırdım dediğin gızı

* (EKİCİ, 2005;158)

SEVDİĞİNE KAVUŞAMAYANLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Gurban oluyum sana
Gene bulandı hava
Gardeşin göçü yörüdü
Yönünü dönderin dağa

Gardeşim dağdan geliyor
Heybesine goydum çiçek
Yurt yurttan hayırlı olur
Kalk gardeş "Gaman"a göçek

Hazlanırdı anam oğlu
Gızlı, gelinli evden
İnanmazsanız da bakın
Gardeşim de geldi dağdan

Sırtında donu heril
Atı galdı melil melil
Künde ağlarım anam oğlu
Ede bana darılırsan darıl

Aha edem aha anam
Edeme de gul olayım
Gün ezeli demediler
Gardeşe gelin alayım

Garlı dağlar, garlı dağlar
Garın erir suyun çağlar
Ne akılsız anamoğlu
Elin sucusunu daaner

Gara şalvarı dizinde
Püskürme beni yüzünde
Utanyom deyim gayri
Gönlü TORUN'un gızında

Bacısı Zeliha

Gurt bileklim diye diye
Söbe gözkümü yitirdim
Ben bu sazi çala çala
Babam evini batırdım

Annesi Eşe

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice DAĞLI (YILDIRIM) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

XVI-Sevgiliye Yazılan Ağıtlar

SAÇLARIN *

Tarife sığmıyor ela gözlerin
Serpilmiş omuza kara saçların
Güneş vurup soldurmasın yüzlerin
Al yanak üstüne tara saçların

Aşıkların sevdan ile ağlasın
Şarkı mırıldansın türkü söylesin
Menekşe bağlasın, sümbül bağlasın
Bazı çözüp bazı öre saçların

Dudakların ballanması bir başka
Akınar'a yollanması bir başka
İnce bele sallanması bir başka
Açar gönüllerde yara saçların

Yaradanım senin için özenmiş
Baharda alları giymiş bezenmiş
Çifte belik topuklara uzanmış
Atamızdan kalan töre saçların

Senin aşığın çok sanma divane
Dert yüzü görmesin doğuran ana
Bir an toplar bir an döker gerdana
Dalgaları sıra sıra saçların

Osman Konak ömrün böyle bitirdi
Çocukluğunu hayaline getirir
Bir yel eser senden alır götürür
Rüzgarın peşinde ara saçların

Osman KONAK

GÖNÜLSÜZ YAPILAN EVLİLİKLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

XVII- Gönülsüz Yapılan Evlilikleri Konu Edinen Ağıtlar

GÜLLÜ'DEN AĞIT *

Güllü Bibi'nin sevdiği biri vardır. Onunla evlenmeye karar verirler. Güllü Bibi'nin üvey kardeşi Şemsi (?) de bu adamı sever. Güllü'nün annesi Güllü'yü doğururken ölmüştür ve ona teyzesi bakar. Tam Güllü'yü istemeye gelecekleri gün Güllü'nün teyzesi hastalanır, Güllü ona bakmaya gider ve görücünün karşısına Şemsi çıkar. Güllü sevdiği adamla evlenemez, Şemsi o adamla evlenir. Ama ne adam ne de Güllü bu işe memnun olmazlar. O adam bir kere bile Şemsi'ye elini sürmez ve Güllü ile kaçmak ister. Güllü ise sevdiği adam bile olsa üvey kardeşinin mutluluğu bozulmasın diye kaçmaz. Güllü olanları içine atarken hayatının yıllar sonra ağıtlara döker. Mutsuz da olsa o da başkasıyla evlenir.

Yüce dağ başında bir top gülüdüm
Gurudu dallarım yandım niniyem
Yârin galbini galbim gibi sandım
Uydu el şoruna döndüm niniyem

Yüce dağ başında arpa çeç olur
Kötünün goynunda sabah geç olur
Verme kötülere ağlatman beni
Kötülerin ömrü gayat az olur

Deniz kenarında akan umudum
Gandiller içinde yanar mumudum
Evel Allah yârde idi umudum
Umudum elime verdin niniyem

Göl kenarında çok olur lastik
Canlarım gurban da gollarım yastık
Arayı uzattık, selamı kestik
Selamım yanında gıymatlı yaz

[Bu ağıt ve hikâyesi, Bünyamin GÖNEN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;40)

GÜLLÜ BİBİ'NİN KIZINA AĞIDI-1 *

Güllü Bibi'nin eşi en büyük kızını evlendirecektir. Kızın sevdiği adam çok fakirdir. Güllü Bibi'nin kocası, kızı için başlık parası olarak yüz bin lira kalın ister. Adam ise sadece doksan bin lira kalın tedarik eder. Adam kızı ister ama babası daha fazla kalın veren birisiyle evlendirecektir. En sonunda dayanamazlar ve kız, annesine söyler ve bu fakir adamla kaçır. Adam fakir olduğu için bu kız da çok rezillik çeker. Hem kaynanasının bunu istemeyişi, hem fakirlik, hem de kocasının hasta olması canına tak etmiştir. Kız bu haliyle ölür. Güllü Bibi kızına şu ağıdı yakar:

Aşşagadan gelen atlı
Söyleme yaram dertli
Gurban ollum Hatın gızım
Telifonun ne giymatlı

Gel guzum yanıma otur
Selam söyleyim de götür
Senin de mi anan öldü
Minnetinen geri getir

İrezilliğinen öldü
Sefilliğinen getti
Gün görmedi
Cahel günü gördü
Sefa de sürmedi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Bünyamin GÖNEN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;41)

GÖNÜLSÜZ YAPILAN EVLİLİKLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

AYŞE'NİN AĞIDI *

Ayşe, Elbistan'ın Söğütlü kasabasında doğmuştur. Üç aylıkken anasını, yedi yaşındayken babasını kaybetmiştir. Amcasının yanında büyür, on sekiz yaşına gelince Kabağaç Köyü'nden beş çocuklu biriyle evlendirilir. Bunun üzerine Ayşe şu ağıdı yakar

Atmaz olsun emmim beni attı yabana
Babam yok ki mektup yazam babama
N'ola varaydım ben bir çobana
Ben bu derde yana ayana ölürüm

Boyuna bakarsan hamam direği
Yüzüne bakarsan Halep sürağa
Gelinçi gelirken düşmüş yurağa
Ben bu derde yana ayana ölürüm

Kapımızın önü üç ağaç incir
İncirin dalları dibinde zincir
Beni duyanların yüreği incir
Ben bu derde dayanmam ölürüm

[Bu ağıt ve hikâyesi, Güler POLAT ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;236)

GELİN KAYNANA İLİŞKİSİNİ KONU
EDİNER AĞITLAR

XVIII- Gelin Kaynana İlişkisini Konu Edinen Ağıtlar

MURAT'IN AĞIDI *

Yıllar önce Murat ile Elif'in düğünü olur. Düğün sonunda gelin, damat evine gelince havaya silahlar sıkılmaya başlar. Bu esnada bir kör kurşun dağmadın göğsüne gelir ve damat ölür. Genç yaşta hem de en mutlu gününde oğlunu kaybeden damadın acılı annesi, geline "uğursuz" diye isyan eder. Bunun üzerine gelin aşağıdaki ağıdı yakmış

Eşe Teyze Eşe Teyze
Süpürmedim evinizi
Niye bana çok söylüyon
Ben mi öldürdüm oğlunuzu

Akan sular duruluyor
Ham meyveler deriliyor
Düğününe gelen samen
Cenazende bulunuyor

Az giderim, uz giderim
Köy yolunda düz giderim
Ben obamdan gelin geldim
Geri döner kız giderim

Yüksek Halburlu da yayla
Ben daha görmedim böyle
Halini sormaya geldim
Eşim yaraların n'ayla

[Bu ağıt ve hikâyesi, Zeynep KUZU ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;252)

GELİN KAYNANA İLİŞKİSİNİ KONU
EDİNEREN AĞITLAR

MUHAMMET'İN AĞIDI *

Mehmet ölmüş bir gelin bir anası üç oğlu kalmış. Gelin annesine: “Sen oğluna hiç acış mıyorsun?” dediği için kaynana geline bir ağıt yakmış

Memmet'in sudan geliyor
Maykoldum Kürane
Allah verdi Allah aldı
Bak Allah'ın yürane

Davarlar yayılır sazı
Kabriler arıdır buzu
Sen benden berk mi yanıyon
Yadurkı köpağan kızı

Elif gelmiş ayağınan
Gabil edin suçuyunan
Memetde göçün yüklemiş
Çukurova gocuyunan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Meryem BALTACI ile yapılan görüşmede Mehmet KILINÇ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;278)

XIX- Hasret Konulu Ağıtlar

YAŞLI FATMA TEYZE'NİN AĞITLARI *

Büyüktatlar Kasabası bölge itibariyle iş imkânlarının kısıtlı olduğu bir yerdir. Burada yetişen gençler genellikle farklı merkezlere çalışmaya giderler ve böylelikle memleketlerinden uzakta yaşarlar. Seksen beş yaşında olan ve tek başına yaşamını sürdüren Fatma'nın evlat aşkı her geçen gün daha da kendini hissettirmeye başlamış ve bu duruma çok üzülmüştür. Bunun üzerine yaşlı Fatma Teyze altı aydır görmediği evlatlarının hasretini şöyle anlatır:

Yol üstünde gara çalı
Dalını gırasım geldi
Gelişene guzularım
Vallahi göresim geldi

Kapınızın önü yonca
Gır atımın beli ince
Galdırmayın cenazemi
Oğlum gızım gelmeyince

Kapınızın önü gavak
Dalın dökük ufak ufak
Geline beni yollan
Geydiğimde gara duvak

Çatalgaya ardındayım
Çölloların yurdundayım
Geline beni yollan
Ölümün döşşandeyim

Taksi gelir döne döne
Ben tükendim yana yana
Size geremez mi? Ana
Aha göçüp gediciyim

Sarı taksiler geliyor
Ciğerlerimi deliyor
Dış gapı da açıldı mı
Hatça, Mehmet mi geliyor

Koca Hurman'ın bıcağa
Yeni gövermiş göcağa
A itte gelin bacım var
Bebek görmemiş gucağa

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;148-149)

Kapısının önü bahçe
Gonar bülbül kakar serçe
Aha bende gediciyim
Kefenimi eyler bohça

Kapının duvar sekisi
Geldi guzumun kokusu
Biri dağal getti hepsi
Hangine yanırım gurban

Yeter gurban garı yeter
Ard arda da dertler yeter
Daş başında bayguş öter
Hüvede kimsem de yok

Kele garı, kele garı
Derdin de derdimin yarı
Bal çiçane gonar arı
Bu arıda bal olmaz mı

Aha geldim gapınıza
Bir daş godum yapınıza
Canımı kurban ederim
Guzularım hepinize

Bir gümanım; Gölbaşının gölünde
Bir gümanım; Sııklının elinde
İki gözüm İstanbul'un yolunda
Gözledim guzular hiç gelmediniz

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime KÖSE ile yapılan görüşmede Mustafa KARAMAN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ELİF'İN AĞIDI *

Elif Ana, Büyüktatlar'da yaşayan beş çocuk annesi ve altmış beş yaşlarında bir kadındır. Büyük oğlu Mevlüt, gurbet ellerde yaşamaktadır ve Elif kadın bu olaya çok üzülmemektedir. Evladına olan hasreti o kadar artmıştır ki, onu düşünmeden bir an bile geçirememektedir. Bu zor ve ıstıraplı günleri devam ederken birden bir baş ağrısı belasına tutulur ve tedavi olmak için migren şüphesiyle hastaneye gider. Orada yapılan ayrıntılı kontroller sonucunda beyninde bir tümör olduğunu öğrenir. Elif Ana yaşadığı sıkıntıların bu hastalığa yakalanmasında büyük payı olduğunu düşünür. Bu arada Elif Ana'nın en kısa zamanda ameliyat olması gerekmektedir. Ameliyattan önce oğlunu görmek istemektedir. Doktorlar bu ameliyatın çok riskli olduğunu ve masadan kalkmasının çok zor olduğunu yakınlarına söylemiş ve kendisi de bu durumdan bir şekilde haberdar olmuştur. Hatta öyle ki doktorlara göre tümör çok ilerlemiştir. Ölüm kesindir ve Elif Ana'nın iyileşmesi çok zordur. Bu durum kısa zamanda oğluna iletilir. Mevlüt, haberi alır almaz annesinin yanına döner. Bu sırada Elif Ana, oğul hasreti ve can acısıyla şu ağıdı yakar:

Kapımızın önü yokuş
Çıktım dizleyi dizleyi
Tez gel nazlı oğlum tez gel
Öldüm gözleyi gözleyi

Yüce dağdan aştım geldim
Yaraları deştim geldim
Nazlı kuzum nerde benim
Gözlerimde yaşlı geldim

Şu dağlar da sıra sıra
Vardır yürağamde yara
Sen hakkını helal eyle
Ayrılık yok dura dura

[Bu ağıt ve hikâyesi, Elif KÖSE ile yapılan görüşmede Mustafa KARAMAN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;151)

ANNEYE AĞIT *

Üvey anne elinde büyüyen bir kadının hiç görmediği annesi için söylediği ağıt:

Kapımızın önü erik
Dalları da delik delik
Burada bir gelin ölüğ
Köylü gelir bölük bölük

Kapımızın önü esik
Eşiğini gölge basık
Kurban olam gelin anam
Her halde bana da küsük

Atladım geçtim dereyi
Boyumca giydim karayı
Gelin anam ısmarlamış
N'idici bahtı karayı

Hacıların dere suyu
Akar bılanı bılanı
Bizim gibi öksüz olan
Gezer dolanı dolanı

Yalınızın yolu yokuş
Çıktım dizleyi dizleyi
Kurban olam anam sana
Öldüm gözleyi gözleyi

[Bu ağıt, Türkmen YAPAN ile yapılan görüşmede Mustafa KARAMAN (Edebiyat Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;153)

NADİRİYE’NİN KOCASINA AĞIDI *

Sekiz kız, bir erkek çocuğu olan ve bu tek erkek evladı da Almanya’da çalışan Nadiriye, kocasının da ölümü üzerine yalnız yaşamaya başlar. Uzun süre tek başına yaşamaya başlayan Nadiriye, bu duruma fazla dayanamaz ve Almanya’ya oğlunun yanına gider. Oradaki yaşama da fazla ayak uyduramaz ve memleket özlemiyle şu ağıdı söyler:

Bir gün seher vakti dışarı çıktım
Gurbet havasından içime çektim
Nice gizli gizli gözyaşı döktüm
İyi olmaz yaramı sarın turnalar

Bir çift turna geldi suya dalmaya
Perişan halimi dostlar bilmeye
Bir dost arıyorum selam salmaya
Götürün dostlara verin turnalar

Orda olsaydım bayram gününde
Eşin dostun yavruların yanında
İhvan bacıların sohbet gününde
Varın hallarını sorun turnalar

Kara kader imiş evimi yıktı
Bu ayrılık benim belimi büktü
Bacı kardeşlerim burnuma koktu
Ben gidemem gidin görün turnalar

Turna katarlanmış gökte uçarken
Yaylaların sularından içerken
Bizim elin üzerinden geçerken
Mezarın üstünde durun turnalar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ekiz Hasan ile yapılan görüşmede Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;170)

HOTAZLI'NIN AĞIDI *

Almanya'da çalışan Hotazlı, ailesini yanına alıramadığı için çok üzülmekte; karısını ve çocuklarını çok özlemektedir. Gurbet hasretiyle kor ateşte yanan Hotazlı, bir gün dertlenir ve bu ağıdı yakar:

Yavaş yavaş gider; erken varırsan
Bizim kapıları çal seher yeli
Uzanıp da mektubumu alınca
Ağlayanın gözünü sil, seher yeli

Seher yeli bizim ele varırsan
Öp yavrularımın iki gözünü
Sümbüllü köye yolun düşerse
Yopla kucağına al seher yeli

Seher yeli dinliyon mu sözümü
Öp yavrularımın iki gözünü
Var bizim bağlarda asma üzümü
Bir mendil de bana sal seher yeli

N'olur babamın da gör mezarını
Sorarsan söylerler sendeki hanı
Kibleden tarafa dön de yönünü
Al şu Fatihâ'yı ver seher yeli

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ekiz Hasan ile yapılan görüşmede Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;171)

XX-Henüz Ölmeden Kendi Ölümüne Yakılan Ağıtlar

İSMAİL'İN AĞIDI *

İsmail uzun süredir hasta yatmaktadır. Vefat etmesine yakın bir zamanda oğlu Yaşar'ı yanına oturtur ve söyleyeceği sözleri yazmasını ister. Durumunun kötü olduğundan ve yaşadığı acının fazla olmasından dolayı bu ağıdı dile getirmiştir.

Dolaştım çevreyi eyledim nazar
Dertliler ilacın kendisi yazar
Bir gün olacak ki dökülür gazel
Sam yeli uğramış dala dönersin

Dert beni de çok perişan ediyor
Kader beni gözüyünen güdüyor
Herhal artık burada ömür bitiyor
Kuru ağaç yanmış küle dönersin

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yaşar KAYA ile yapılan görüşmede Zekeriya GÜRSES (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;260)

DİRGEN ALİ'NİN KENDİNE AĞIDI *

Dirgen Ali hastalanınca kendi kendine yazmıştır.

Gene yeşeriyor bağlar yazılar
Meleşirdi kösten çıkın kuzular
Oğlum kızım anam diye sızılar
Anamızı kaybettik derler bir gün

Erkek gibi evlerinde dururdum
Düşmanın şeleşini sırtıma alırdım
Ordu gelse yemeğini verirdim
Kaybettik anamızı derler bir gün

Çeke çeke bu dert beni alıcı
Etim gidip kemiklerim kalıcı
Doktora varsam da can mı verici
...

Seve seve iki oğlan yitirdim
Heves heves gelinleri getirdim
Çadır kurdum dikenliğe oturdum
Anamızın yurdu derler bir gün

Ali gelir Hacce diye sorarsa
Kızları toplanıp saçlarını yolarsa
Esen küçük anam diye ağlarsa
Anamızı kaybettik derler bir gün

[Bu ağıt ve hikâyesi, İsmail AKSU tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

XXI-Çeşitli Hastalıklar Sebebiyle Vefat Edenleri Konu Edinen Ağıtlar

PEHLİVANA AĞIT *

Afşinli olup, Nadır'da bir güreş esnasında 1930'lu yıllarda ölen kişiye söylenen ağıt.

Ergen babam oğlum ergen
Güleş yeri olmuş sergen
Nic'olmuş bunun dayısı
Üstüne örtmemiş yorgan

Kapımızın önü cami
Oğlum hizmet etti m'ola
Sorun Nadır'lı oğluna
Azraille tutu m'ola

Hanağa kuzum hanağa
Kuşlar konar kantarmana
Derdi yeni bebeğim
Derdin yükledin anana

Mezar tarla büyük bucak
Otun yoldum kucak kucak
A bebem cip küçücek
Kondu mu emmi çölünüze

Sene geldi yıl savuştu
Hasret olanlar kavuştu
Kurban olam Kara Ömer
Şalvarına güve düştü

Hasa benim gönlüm hasa
Ben ağlarım kese kese
Gurban olam Kara Ömer
Aptalların geldi yasa

[Bu ağıt, Gülbahar DEMİR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;30)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

KİFAYET'İN AĞIDI *

Kifayet, şeker hastalığından yirmi dört yaşında vefat eder. Ali YARAR'ın başka kızı da yoktur. Bu duruma üzülen baba şu ağıdı yazar.

Bayramda vardım evine
Kızım açar kapısını
Söylen hele teyzesine
Verir mi ola tapusunu

Kapısına dikmiş gülü
Ne güzel de koku saçar
Anıl'ı koydum yerine
Kilitli kapısın açar

Bayramda durdum namaz'a
Niyaz eyledim Allah'a
Oğlumun kızı olursa
Adını vururum vallaha

Vardım mezarın başına
Sarıldım mezar taşına
Maviş'im deyip severdim
Kız kurbanım kardaşına

Mezarına geldim kızım
Niye bakmıyon yüzüme
Kahrolası kötü gözler
Nazar eyledi kızıma

Vardım sıra, sıra mezer
Halil mezerlikte gezer
Başına bir taş dikmişler
Üstüনে "Kifayet" yazar

Ebenin öpmem elini
Çünkü yasın tutmadı
Ne diyeyim ben Tahir'e
Elin gâvuru salmadı

Kalemi aldım elime
Kalem artık yazmam diyor
Kırdın ananın belini
Kifayetsiz gezmem diyor

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;33-34)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Bayramda girdik acıya
Sabah olmaz bak geceye
Kızımın yoktur bacısı
Söylen gelsin Hatice'ye

Selver aradı gününü
Filiz tutmadı yerini
Bebeğini koymuş gider
Kimler tutacak elini

Bugün oğlunu yokladım
Sana benzer çok kokladım
Ne güzel vurdun adını
Anıl'la yolun bekledim

Kızıma söyledim ağıt
Kızım dilden dile destan
Zalim imiş kahpe felek
Kefende giydirdi fistan

Üç hoca yıkadı seni
-Ne kadar güzel- dediler
Kurbanlar adadım sana
Mevlütte etin yediler

Gecede çaldı telefon
Anan oturmuş ağlıyor
Adana'ya götür dedi
Kızım elimi bağıyor

.....
Babanı koydun sıraya
Yarın yuvan bozulurken
Gör anne döner deliye

Söylen gelsin teyzeleri
Kızın evin nakışladı
Eller tutar yatağını
Kendi mezarda kışladı

Babanın kalmadı yüzü
Çok ağladı görmez gözü
Yalnız mezarlıkta yatar
Ne oğlu var ne de kızı

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR

Kardeşin dikti bayrağı
Yakamadın sen kınayı
Zalim imiş kahpe felek
Nasıl ağlattı babayı

Felek derin yara açtı
İçimde gitmez acısı
Söylen gelsin teyzeleri
Kızımın yoktur bacısı

Kifayet'im gelir iken
Güneş gibi parlar gelir
Gel ha sarı kızım gel ha
Bebeğini eller alır

Anan vuruyor dizine
Topraklar doldu gözüne
Nilay sana nerde derse
Ne diyek teyzen kızına

Çoban idi ayı yetti
Geçemiyor kuzusundan
Ciğerime diken battı
Duramıyom sızısından

Kifayet'imi anmasam
Tövbe ki, dönmüyor dilim
Elimin deyneğin aldı
Olmaz olasıca ölüm

Elim tutmaz görmez gözüm
İçerimde yandı özüm
Eli koynunda geziyor
Elim kolum bir tek kızım

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ali YARAR ile yapılan görüşmede Ümit Hasan TATLI tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

KİFAYET'İN AĞIDI-2 *

Ahmet YARAR'ın, yirmi dört yaşında şeker hastalığından vefat eden yeğeni Kifayet için söylediği ağıt:

Yine coştı deli gönlüm
Yanıyor içim yanıyor
Gel ha fidan boylum, gel ha
Ecel başımda dönüyor

Ben anama diyemedim
Hasta olur ölür diye
Günlerdir yolun gözlerim
Ben söylerim bitmez sözüm

Kara imiş alın yazın
Baban yolunu gözlüyor
Niye gelmiyorsun kızım
Kış geldi gelmiyor yazım

Eteş düştü yanar özüm
Fidan boylum gelir diye
Gel ha fidan boylum, gel ha
Anne diye ağlar kuzun

Dertli söylerim sözümü
Kanlar bürüdü gözümü
Gel ha suna boylum, gel ha
Emanet ettim kuzumu

Aldım da haberi vardım
Kahramanmaraş'tır, yurdum
Niye bana söylemedin
Neydi fidan boylum derdin

Kahrolası zalim felek
Kırdın kolumu kolumu
Genç yaşta aldın kuzumu
Büktün belimi belimi

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;35-36)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Ben bilirim kibar kızım
Sen derdini diyemezsin
Sana yakışmıyor ölüm
Sen kefeni giyemezsin

Bir evin bir tane kızı
Söndü ocağımız söndü
Meğer kıymetin çok imiş
Osmaniye sana yandı

Allah'tan umut kesilmez
Beklerim kızım gelecek
Gel ha benim güzel kızım
Halan derdinden ölecek

Ne kadar ağlasam boştur
Artık benim kızım gelmez
Çünkü umudu kesildi
Babanın hiç yüzü gülmez

Kalksan gelsen güzel kızım
Kardeşin asker olacak
Ailen seni bekliyor
Anan derdinden ölecek

Çok söylerim bitmez sözüm
Kanlı yaşla doldu gözüm
Ben sana hiç doyamadım ki
Fidan boylu güzel kızım

İçim yanar hep yazarım
Bilemedi sayıların
Gel ha Kifayet'im gel ha
Nerde teyzen dayıların

Yürü be Osmaniye
Gitme artık sana küstüm
Bekledim kızım gelmedi
Artık ben umudum kestim

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Yanıyor içim yanıyor
Bir ateş düştü özüme
Seni bire zalim doktor
Niye bakmadın kuzuma

Haber aldım düştüm yola
Bitmiyor yollar bitmiyor
Kahrolasın zalim felek
Kuzum aklımdan gitmiyor

Kızıma Kadir Mevlâ'm kızma
Bulunmaz benzeri eşi
Nasıl kıydın zalim felek
Daha yirmi dördtü yaşı

Yuva kurdun oturmadın
Hevesin gözünde kaldı
Kıydı sana zalim felek
Geri gel de doysun felek

Durup durup söylüyorum
Söylüyom bitmiyor sözüm
Ben sana hiç doymadım ki
Geri gel de doysun gözüm

[Bu ağıt, Ahmet YAKAR ile yapılan görüşmede Ümit Hasan TATLI tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

GÜLLÜ BİBİ'NİN KIZINA AĞIDI-3 *

Güllü Bibi'nin bir kızı vardır. Bir nedenden dolayı onu doktora götürür ve anne olamayacağını öğrenir. Anne-kız bu olayı başka kimselere duyurmazlar. Kız, bu nedenden dolayı sevdiği ile değil; üç çocuklu biri ile evlenir. Beş yıl sonra hamile olduğunu zanneder. Ama doktora gitmez. Aylar sonra doktora gittiğinde karnında kis olduğunu öğrenir ve tedavi edilemeyerek ölür. Annesi kızının ardından şu ağıdı yakar:

Bakın kuzumun halına
Gına yakmışlar eline
Neyler idin Kadir Mevlâ'm
Doymamış gücük eline

Gayseri'ye yol yapmışlar
Yörümeye hallarım yok
Çekilmez oraya varsam
Hiç dutacak dallarım yok

Gayseri'nin yolu yırak
Erek deli gönlüm erek
Guzumu gânüm istedi
Mezarımı nerde bulak

Şu Gayseri'de çok yırak
Gedek deli gönlüm gedek
Yollarıma garlar yağdı
Hastaneyi nerde bulak

Adım batsın adım Güllü
Gırıldı, dalımın biri
Ya ben onu heç demeyim
Hani dört guzunun biri

Dağın garı erimeden
Göçün önü yörümeden
Guzum senin anan mөлük
Cehal gönün farimeden

Guzunun perçemi tura
Ben ağlarım dura dura
Gönüllenne dertli guzum
Ben varmam gayrı ona

Aşşğadan gelen gozlar
Önü geder, ardın gözler
Gız gardaşın düğün gurdu
Davulsuz oynasın gızlar

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;43-44)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Bir yokuşa ev yaptırmış
Çıktım dizleye dizleye
Guzumdan haber bekledim
Öldüm gözleye gözleye

Aşağıdan gelen durna
Ganadını yere vurma
Gelin gadanı alayım
Gızıma heç sille vurma

Tutmuyor ganadım golum
Söylemeye yoktur halım
Gurban olum guzularım
Ne olucu benim halım

Gelin guzularım gelin
Elimi belimden alın
Yar ölüme dayanamam
Beni de oraya salın

Depemden düştü yıldırım
Elimden dutun galdırın
Guzumu yere gor hancı
Amanın beni öldürün

Hastanenin gapısına
Daş gomadım yapısına
Gurban olam guzularım
Gul olurum hepisine

[Bu ağıt ve hikâyesi, Bünyamin GÖNEN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

GÖLCÜ RAMAZAN'IN AĞIDI *

Şerif Hasan'ın oğlu Gölcü Ramazan'ın ağıdı şöyle başlıyor: Şerif Hasan'ın, "Gölcü Ramazan" olarak bilinen oğlu Ramazan KUZU çalışmak için Ankara'ya gider. Ankara'da nakliye firmasında iş bulur. Patronları Ramazan KUZU'dan Mardin'e mal götürmesini ister. Yanına birkaç arkadaşını alarak yola çıkar. Yorucu bir yol serüveninden sonra Mardin'e varırlar ve malı teslim ederler. Bu arada hem acıklar hem de yorgun düşerler. Bir şeyler yemek ve biraz da dinlenmek için otele giderler. Arkadaşlarıyla otelde karnını bir güzel doyuran Gölcü Ramazan uyumak için odasına adımını atmaya fırsat bulamadan olduğu yere yığılır kalır. Sırtına ok gibi saplanan bir sancı onu kıvrım kıvrım kıvrandırır. Arkadaşları ne olduğunu anlayamaz ve telaşlı bir şekilde onu hastaneye yetiştirirler. Ama hastaneye vardığında çoktan ruhunu teslim etmiştir. Doktorlar Gölcü Ramazan'ın kalp krizi geçirdiğini söylerler. Bu kara haber, Afşin ilçesinin semalarını kısa sürede kaplar. Onu çok seven bacısı Şerif Hasan'ın Ayfer'i, haberi duyar duymaz kendinden geçer, bayılır. Onun bu feryadını duyan baba yılların tecrübesiyle: "Eyvah!" diyerek, başına geleni zaten anlamıştır. Oğlunu canından çok seven, yüreği evlat acısıyla yanan Şerif Hasan yürek yangınına dindirmek istercesine kalbinin mızrabına dokunur ve şu hazin ağıdı yakar:

Ankaradır meskeni
Nusaybin'den gelir sesi
Tır şoförleri ustası
Yavrum Nusaybin'de kaldı

Ankarada teli açar
Kardeşin tebdili şaşar
Doktor imdadına koşar
Yavrum Nusaybin'de kaldı

İtler leşine ürüyor
Sahibini de arıyor
İçim dışım çok yanıyor
Yavrum Nusaybin'de kaldı

Babası Hasan yazıyor
Torunlar boyun büküyor
Kızım Ayfer çok ağlıyor
Yavrum Nusaybin'de kaldı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hasan KUZU (Şerif Hasan) ile yapılan görüşmede Sami SİĞİNİR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;52)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ASTSUBAY AYHAN EKİCİ'NİN AĞIDI *

Henüz yedi yaşında okumak için gurbete çıkan ve çektiği bu sıkıntının meyvesi olarak astsubaylık mesleğini kazanan komutan Ayhan'ın hüznün verici hayat hikâyesi tüm Afşin'i derinden sarsmıştır.

Askerlerle çıktığı operasyonda büyük bir fedakârlık örneği gösteren Astsubay Ayhan Ekici, emrindeki askerleri korumak isterken kendisi vurularak oracıkta şehit düşmüştür. Tüm şehitlerin olduğu gibi onun cenazesi de bir ihtişamla kaldırılır. Cenazesine tüm rütbeli askerler, Afşin'in bütün köylerinden sivil halk katılır. Peygamberlerin bile imrendikleri şehitlik makamına yani ebedi yolculuğuna dualar ve sevgiler eşliğinde gönderilir.

Annesi Dudu, bir taraftan ağlarken diğer taraftan da oğlu şehit olduğu için teselli bulmaktadır. Yine de aralarındaki geçici ayrılık onu üzüyor, ona kavuşmayı dört gözle bekliyor ve dilinden şu nağmeler yükseliyor:

Gadanı alayım Eşe
Tekeri dayanmış daşa
Ağlan eller buna ağlan
Bizim yiğidimiz paşa

Yiğit yapmış duvar gibi
Her parmağı hıyaz gibi
Paşalar üstüne düşmüş
Kan akıyor boyar gibi

Şivara gönlüm şivara
İnce sararlar duvara
Yaralılar duvar olur
Döndür yönünü pınara

Atlamış geçmiş dereyi
Gelin giyinmiş karayı
Gâvur umuş seni vuran
Yiğit sana nasıl gıymış

Atlet, işlik delik delik
Almış omzunda soluk
Gâvurmuş seni vuran
Yiğit sana nasıl gıymış

Yaz gelir bahar erişir
Koyun kuzuya karışır
Hele babasını bir görsen
Toza toprağa karışır

[Bu ağıt ve hikâyesi, Durdu EKİCİ ile yapılan görüşmede Sami SİĞİNİR ve Hidayet KÖSE tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;53)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

İMAM'IN AĞIDI*

Dağlıca Kasabasından evli ve dört çocuk babası İmam, Afşin Devlet Hastanesi'nde ambulans şoförü iken geçirdiği kalp rahatsızlığı sonucu kaldırıldığı Afşin Devlet Hastanesi'nde ilk müdahaleden sonra Kahramanmaraş Araştırma Hastanesi'ne sevk edilir. Elli iki gün kalp cihazına bağlı olarak bitkisel hayatta yaşar, bütün müdahalelere rağmen kurtarılamaz ve vefat eder. Daha önce bir oğlunu da askerdeyken teröre kurban veren seksen yaşlarındaki acılı baba Hasan Amca, oğullarının ölümü üzerine şu ağıdı yakar:

Gene dumanlandı dağlar
Felek kollarımı bağlar
Düşman başına vermesin
Çifte yiğit veren, ağlar

Aşağıdan bir yel vurdu
Kolum kanadımı kırdı
Şükrederim ben Mevlâ'ya
Kalp çıldı, beyin durdu

Harabolmuş baba yurdu
Benim derdim evlat derdi
Düşman başına vermesin
Davulsuz bir düğün kurdu

Şu Avşun'un yazıları
Bitmez evlat sızıları
Kuzu gibi meleşiyor
Bu İmam'ın kuzuları

Gelin gözüme bakıyor
Kuzular ciğer yakıyor
Genç yaşta toğrağa verdim
Evlat burnuma kokuyor

Yüce dağlardan aşamam
Dutmuyor dizim koşamam
Umudum gayri kalmadı
Bundan sonra çok yaşamam

[Bu ağıt ve hikâyesi, Cerrahoğlu Hasan TIRAŞ ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri, 2008;65)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

İMAMA AĞIT *

-Amcası Ali'nin İmam'a yaktığı ağıt-

İmam hastanede yatar
Makineye bağlamışlar
Her sptt haber sorarım
İyi deyip eğlemişler

Çarşıda kime rastlasam
Hemen İmam'ı soruyor
Amcam şehidi unutmuş
Şimdi İmam'ın arıyor

Dört çocuğu bir de eşi
Gece gündüz yol bekledi
Doktorlar umut vermiyor
İmam derde dert ekledi

Akar gözlerimin yaşı
Yandı yüreğimin başı
Kıyma Rabbim nölur buna
Daha genç İmam'ın yaşı

Eş dost toplanmış ağlıyor
Mehmet tabutu bağlıyor
Yine geldi kara haber
İmam yüreğim dağlıyor

Yolcum Maraş'tan geliyor
Kapıya kurmuşlar çadır
On dakika durup geçti
Bu kadar acelen nedir

Solmuş bahçedeki gülüm
Kırıldı tutmuyor kolum
Ben İmam'a öldü demem
Nasil tutsun buna dilim

Ölüm peşimizde gezer
Hiç kimsenin aklı ermez
Yiğidim kapıya gelmiş
Neden içeriye girmez

Maraş'tan gelen yiğidim
Aşşinde veriyor mola
Böyle acı verme Rabbim
Yarattığın hiçbir kula

[Bu ağıt, Ali TIRAŞ ile yapılan görüşmede Erol TARAŞ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;66-67)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Aldım kalemi elime
Dizildi geldi dilime
Dokuz bacının kardeşi
Yandım zamansız ölüme

Zeynep aylarca ağladı
Gülnur karalar bağladı
Esmâ kardeş diye yanar
Benim yüreğim dağladı

Bahtımız zaten hep kara
Yüreğime açtı yara
Daha çocukları küçük
Yok mu, Rabbim buna çare

Karalı geçirdik yazı
İçerime düştü sızı
Mevlâ'm sabır ver amcama
On bir yılda üç dört kuzu

Karaymış alın yazısı
Arkada var dört kuzusu
Elli gün yolun bekledik
İçerden çıkmaz sızısı

N'oldu yiğit sana n'oldu
Bahçede çiçekler soldu
Dua edip bekler iken
Rabbim onu kendi aldı

Çok yalvardık, Yaradan'a
Vermedi ki onu bize
Yazdığımı göremiyom
Yaş doluyor iki göze

Amcamoğlu babayığit
Muradına ermedi
Onur, okul kazanmış da
Onu bile göremedi

Tabutu açtılar baktım
Süzülüyor kara kaşı
Neyleyim Allah'tan geldi
Sağ olsun amcamın başı

Yeter Ali bırak sözü
Yüreklere attın közü
Ayşe kızı çok ağlıyor
Kardeş yasa boğdun bizi

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ÖMER'E AĞIT *

İbrahim ile kardeşi Ömer'in evleri yan yanadır. Yağmurlu bir gece, Ömer'in evi eski olduğu için evin damı akar. İbrahim de kardeşini kendi evine çağırır. Ömer, abisinin evine giderken karanlıkta baltayı göremez ve baltaya basarak ayağını keser. Ömer'in ayağı yara olur. Bu yara iyileşmez ve kangrene dönüşür. Birkaç hafta sonra Ömer ölür. Bu ağıdı Ömer'in abisi İbrahim kardeşine söyler:

Gadanı alayım işlik
Ben de alamıyorum dışlık
Ben askere gidiciyim
Gardaşım goyucu harçlık

Yorulduğum yola oturdum
Felek vurdu ben götürdüm
Gardaşın guzusu galmış
Ardıma gattım getirdim

Kapımızın önü arpa
Yeni yolum düştü sarpa
Gıyma gadir Mevlâm gıyma
Gardaşın gızısı körpe

Garalı geliyor yazlar
Gardaş davarların guzlar
Gurbetteki sultan gızlar
Babam gelir diye gözler

Yüce dağların gıcısı
Zor olur gardaş acısı
Düşmana gız gelin eder
Emmimin deli Hacı'sı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yusuf MERCİMEK ile yapılan görüşmede Serdar SAYGI (Türkçe Öğretmeni) ve Ahmet KINCI (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008:68)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

TEVFİK KILIÇ'IN AĞIDI*

1953 yılında Alemdar kasabasında Doğan Tefvik KILIÇ, yardımseverliği ve çalışkanlığından dolayı genç yaşta köyüne muhtar olur. 1983-1990 yılları arasında İl Genel Meclis üyesi, 1995-2003 yılları arasında da bir siyasi partinin Afşin ilçe başkanlığı görevlerinde bulunur. Aynı siyasi partiden üç dönem milletvekili adayı olur. Afşin'in çok sevilen ve önde gelen siyasetçilerinden olan Tefvik KILIÇ, 29 Ekim 2006 tarihinde kendi kullandığı araçla Ankara çevre yolunda seyir halinde iken, geçirdiği kalp krizi sonucu bir kamyonun altına girerek kaza yapar; hastaneye kaldırılır, tüm müdahalelere rağmen kurtarılamaz. Bu ani ve acı ölüm Afşin'de ve çevre köylerde büyük üzüntü yaratır. Eşi Hacer Hanım, duygularını aşağıdaki ağıtta dile getirir.

Ben bunu evde duydum
Döndü vuruyor dizine
Canından ireli tutar
Tokanmaz Şenay gızına

Böyle gonur gidilir mi
Görsen Sibel'in halını
Gullar başına vermesin
Böyle acılı ölümü

Ne ağlıyon, gız Ülviye
Toplanak mezere gidek
Tevfik yalnız yatamaz
Necati'ye haber edek

Ağlama oğlum ağlama
Yüreciğim dağlama
Ankara yolunda bulmuş
Soyka galasıca ölüm

Seher yeli ılık eser
Cennette içesin Kevser
Ben gader diyom amma
Çocukların bana küser

Oğulların başucunda
Eşin dostun ağlıyorlar
Alemdar'ın hepsi geldi
Salacandan dutuyorlar

Yoruldum eşim yoruldum
Yolun gözleyi gözleyi
Düşman başına vermesin
Gene düştük gara yasa

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hacer ERDOĞAN ile yapılan görüşmede Cabir TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.Ö.O Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;76)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MAHMUT'A AĞIT *

Alemdar kasabasında yaşayan Mahmut'un oğlu Mehmet, hastalanır ve uzun zaman hastaneye gitmez. Sonra ev ahalisi Mehmet'i ikna eder ve doktora götürür. Elbistan Devlet Hastanesi'nde ilk tahlilleri yapılan Mehmet'in hastalığının önemli olduğunu söyleyen doktorlar onu Malatya Araştırma Hastanesi'ne gönderirler. Burada yapılan tahlillerden sonra Mehmet'in akciğer kanseri olduğu tespit edilir. Yirmi-yirmi beş gün araştırma hastanesinde yatan Mehmet'in durumu gün geçtikçe kötüleşir. Doktorlar Mehmet'i evine gönderirler. Mehmet evinde beş gün yattıktan sonra vefat eder. Bu duruma çok üzülen Mehmet'in halası Döndü, bu ağıdı yakar:

Yaşa Mehmet oğlan yaşa
İnadını bağla daşa
Malatyalı hayret etmiş
Mehmet'teki çatık kaşa

Çam ağacı çiçek açmış
Datlı datlı kokuyormuş
Yiğit Mehmet yaralanmış
Yaradan gan akıyormuş

Malatya'da vermiş mola
Doktor bakam demiş ona
Yeşil gözlüm noldu sana
Bulunmaz mı derde deva

[Bu ağıt ve hikâyesi, Döndü KILIÇ ile yapılan görüşmede Hasan ÇOMAK (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;79)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MUSTAFA İLE FADİME'NİN AĞIDI *

Alemdar kasabasında yaşayan Duman Mehmet'in karısı Döndü, Hacı ismindeki amcasının, liseye giden oğlu Mustafa ile başkasına gelin verdiği kızı Fadime'nin amansız bir hastalığa yakalanıp birer hafta ara ile hastalanıp ölmesi üzerine bu ağıdı yakmıştır:

Ah Fadime'm; ah Fadime'm
Acıların zor, Fadime'm
Bedel kabul olduysa
Mektepliği sal Fadime'm

Hasta ah Fadime'm hasta
Mor beliği deste deste
Bedel kabul olmadıysa
Esmeyi veririm üste

Fadime'm bahçenin gülü
Mıstafam turnanın gülü
Emmileri küskünümüş
Beyini çağırısın Veli

Altın sarı fes gülgülü
Anan da seher bülbülü
Şu kışlanın mor sümbülü
Takın da gel ah Fadime'm

Hasta ah Fadime'm hasta
Su verirler altın tasta
Hayırlı olsun dememiş mi
Şu odayı yapan usta

Hazera gönlüm hazera
Altını çekin mezara
Fadime'm geze geliyor
Girerim pembe ızara

Altın sarı gelin sarı
Her çiçekten alır arı
Nasıl kıydın Kadir Mevlâm
Öksüz kaldı bunun yâri

Gışlada oyuna girmiş
Mor beliğin ucu gümüş
Arkadaşı Hacı Emiş
Guzum sırrın ona demiş

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;80-81)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Hemi okur, hemî yazar
Dividi elinde gezer
Yekinse boyuna baksak
Vallaha, Türkmenden güzel

Mustafa'm kağını yaptırmış
Hacer mazıyı taktırmış
Deli imiş benim oğlum
Elleri bana baktırmış

[Bu ağıt ve hikâyesi, Döndü MERT ile yapılan görüşmede Hasan ÇOMAK (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HACI BEKİR'İN OĞLU HÜSEYİN'İN AĞIDI *

Alemdar kasabasında esnaf olan Hacı Bekir'in oğlu Hüseyin, gençlik yıllarında yokluktan dolayı çok sıkıntılı günler geçirmektedir. Bu sıkıntılı günlerin üstüne bir de anası hastalanınca iyice yıkılır, annesini hastaneye götürür. Doktor, Hatice'nin kanser olduğunu söyler ve Kayseri'ye gönderir. Kayseri'deki doktorlar bir süre tedavi ettikleri Hatice'den ümidi keserler ve onu evine yollarlar. Evine getirilen Hatice kısa bir süre sonra vefat eder. Hüseyin annesinin ölmesine çok üzülür. Aradan iki üç ay gibi bir süre geçtikten sonra Hüseyin'in babası Hacı Bekir evlenmeye karar verir. Babasının evlenmesini istemeyen Hüseyin şu ağıdı yakar:

Hastalanmış benim anam
Bulunmaz derdine derman
Elden gelen bir şey değil
Yüksek yerden geldi ferman

Elbistanda film çekmiş
Doktor incelemiş gitmiş
Senin derdin kanser demiş
Kayseri'ye haval etmiş

Koca eve sığmaz oldu
Bilmiyorum ki bana n'oldu
Daha anam gelir diye
İki gözüm yolda kaldı

Ne içiyor ne de yiyor
Ağlaman iyiyim diyor
Osman'ını çok özlemiş
Haber salın gelsin diyor

Dünyada gülmedi yüzüm
Ben böyle bahtı garayım
Öksüz galan eve gelmez
Osman'ı ben nerde arayım

Gel anam yanıma otur
Sana derdimi söyleyim
Bir tarafım kırık taman
Dünya malını neyleyim

Şaşık senin oğlun şaşık
Üç ay oldu şuuru düşük
Yernik giden gelin anam
Sallatmadım sana beşik

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;82-83)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Ahret hazırlığın görmüş
Ellerine yakmış gına
İki kızın deli oldu
Biri dilber biri döne

Yapılır mı felek bize
Bilmiyom ki gatsın niye
İnce dertlere düşmüşsün
Hüseyin'im diye diye

Üç ay yataklarda yattım
Kalmadı takatim gücüm
Senin iki sebebin var
Biri benim biri bacın

Bunlar kaynanasız olmaz
Gelinlerin yeriniyor
Eller de anam dedikçe
Ciğerlerim deliniyor

Yokluğu varlığı gördüm
Hakkın divanına vardın
Ne mutlu ki anam sana
Beytullaha yüzün sürdün

Felek güldürmedi beni
Ne çileler var başımda
Çektiklerim yetmiyormuş
Öksüz kaldım genç yaşımda

Hatun benim anam hatun
Eller eder senin methin
Sen borcunu ödedin ya
Babam kaldı küllü yetim

Benim dilerim çürüsün
Öldü diyemiyom sana
Babam evlenici ama
Doğurmayan olmaz ana

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hüseyin AKKAYA ile yapılan görüşmede Hasan ÇOMAK (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

UĞUR'UN AĞIDI *

Tanır kasabası, Karşıyaka mahallesinde yaşayan Uğur; kanser hastalığından ölür. Kocasının hastalığına çok üzülen Cennet Hanım şu ağıdı söyler:

Hepeler gönüm hepeler
Yağmur yağar, gar sepeler
Yola eşmen mezerini
Giden bazarcı depeler

Sızı indi dizlerime
Duman çöktü gözlerime
Haber salsam gelir mola
Gurbetteki kızlarıma

Dağlar dağların eteği
Gar dutar sabah dutağı
Gurban olam Emo gelin
Buramı bunun yatağı

Temirini keseceğim
Beşiğini asacağım
O dünyaya giden gelmez
Umudumu keseceğim

Hama deli gönül hama
Yer yarıldı dama dama
Guzum seni götürürler
Ocaksız bucaksız dama

Bırak deli gönül bırak
Adana'nın yolu irak
Benim eşim çok perişan
Çocuklara haber salak

[Bu ağıt ve hikâyesi, Canan CERAN (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;104)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

TANIRLI POLİS MEHMET'İN AĞIDI *

Hatay'ın Samandağ ilçesinde polis olarak görev yapan Mehmet, ramazan ayında sahura kalktığı sırada kalp krizi geçirerek ölür. Geride üç çocuk ve acılı bir eş bırakır. Mehmet'in kayınvalidesi Şerife Hatun şu ağıdı söyler:

Yüce dağdan indim geldim
Gara beleni beleni
Tüyüm tozağım galmadı
Burada dolanı dolanı

Yavuz babasız duramaz
Halil ciğerimi deler
Hele bakın ki gomsular
Bebeği beşikte galır

Şurada bir polis gelik
Silahını sık sık sık
Memet oğlum can veriyor
Gözümüze baka baka

[Bu ağıt ve hikâyesi, Canan CERAN (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;108)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

TOPUZ AREFE'NİN AĞIDI *

Kardeşi Mehmet'in genç yaşta kalp krizi geçirerek ölmesi, Topuz Arefe'yi çok etkiler. Kardeşinin acısıyla yanıp tutuşan Arefe, bu ölümü bir türlü kabullenemez; her yerde Mehmet'i arar. Herkese onu sorar. İşte Topuz Arefe'nin acılarını dile getiren feryatlarını dile getiren ağıt:

Şu dağlar ulu dağlar
Çevresi sulu dağlar
Ben gardaşı verdim
Gök yürür, bulut ağlar

Yüce dağın karı erisin
Yerisin suyu yerisin
Bana müjdeyi verene
Canım ola kele ola

Treni şoför yeridir
Dağın karını eridir
Gurban olam nazlı gardaş
Ayrılık ömür çürüdür

Eğer gardaşım gelirse
Ölek kuzum ölek ölek
Bacın ölmez sağ mı gezer
Senin için kara bağlar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ÇOBAN ile yapılan görüşmede Selçuk Osman BELLİ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;116)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR

HACI MEHMET'İN AĞIDI *

Kürneli aşiretinden olan Hacı Kerim'in dört kardeşinin en küçüğü olan Hacı Mehmet, İzmir'de çalışmaktadır. Hacı Mehmet bir hastalığa yakalanır. Abisi İzmir'e gider, Hacı Mehmet'i doktora götürür, biraz durumu düzeler gibi olunca geri gelir. Aradan iki ay geçmeden kardeşinin öldüğünü duyan Hacı Kerim aşağıdaki ağıdı yakar:

Sabah namazını kılıp oturdum
Topladım yavruları alıp getirdim
Bindirdim tabuta kabre götürdüm
Bulamam gardeşim seni bir daha

İzmir'in yolları gayette uzak
Zalim felek kurmuş önüme tuzak
Gelmişim İzmir'e biraz da gezek
Bulamam gardaşım seni bir daha

Yavrular toplanmış hepsi ağlıyor
Baktım İsrail'e içi yanyor
Baktım Fevzigilin yüzü gülmüyor
Bulamam gardaşım seni bir daha

Anam seni çok severdi
Karşısına alıp topalağım derdi
Ölüm seni benden alıp götürdü
Bulamam gardaşım seni bir daha

Gardaşa söyleyecek sözüm çoktur
Tabutunu açıp da yüzüne baktır
Doktorlar demişler çaresi yoktur
Bulamam gardaşım seni bir daha

İçimize girmiş çıkmaz acısı
Doktor ilaçlamış geçmiş sancısı
Adana'dan gelmiş iki bacısı
Bulamam gardaşım seni bir daha

Söyleme Kerim'im bitir sözünü
Ataşa döndürdün yaktın özümü
Ağlayarak kör edicin gözünü
Bulamam gardaşım seni bir daha

[Bu ağıt ve hikâyesi, (Hacı) Kerim GÖRENLİ ile yapılan görüşmede İsmail Cem ÖLMEZ (Sınıf Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;119-120)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

SULTAN'IN AĞIDI *

Sultan Hanım, Dağlıca kasabasından Erik mevkiinden Büğet köyüne gelin gider. Evlendikten sonra Afşin'in Karagöz köyüne ev yaptırır; ama bu arada Sultan Hanım hastalanır, onu Malatya'ya hastaneye götürürler. Burada biraz iyileştikten sonra hastalık tekrar nükseder. Oğulları Rafet ve Saffet bu sefer anelerini Ankara'ya hastaneye götürürler. Yapılan ameliyat başarısız geçer, Sultan Hanım yaptırdığı evde oturamadan vefat eder.

Bu ağıt Büğek köyünden Hacı'nın, hanımı için söylenmiştir.

İki oğlu, iki kızı
Ahrete açık getti gözü
Yanıyor anayın özü
Gelin Sultan, gelin Sultan

Anan vuruyor döşüne
Neler geldi şu başına
Kadirlik oldu eşine
Gelin Sultan, gelin Sultan

Maravuz gelinin yurdu
Derin imiş bunun derdi
Yuvamda oturum derdi
Gelin Sultan, gelin Sultan

Afşine yaptırmış bina
Ellere kaldı mı konak
Büğet köyü bunun dönek
Gelin Sultan, gelin Sultan

Ankara'da yattı hasta
Gül, ırahan ıslı tasta
Sultan'dan haber getirmiş
Şu Maraş'tan gelen posta

Ana ile bacı ağlar
Ozanın ciğerin dağlar
Oğlunu gelinler eyler
Gelin Sultan, gelin Sultan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mustafa ÖZKAN ile yapılan görüşmede Erol YILDIRIM (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;130)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MURTAZA'NIN AĞIDI *

Askerden gelince hastalanarak ölen Murtaza'ya eşinin yaktığı ağıt:

Bir almayı yedi sene sakladım
Ular diye orun orun yokladım
Neçe senin gibi yiğit hakladım
Ver benim almamı ben gider oldum

Şu canımın duvarına gor olsam
Âlem çiçek olsa bende arı olsam
Şu gaşı garanın ben yâri olsam
İstermola deli gönül ölümü

Kâğıt arasında zencefil dalı
Kırmızı gül iken derdim ben seni
Boyunu boyuma ölçtüm de aldım
Yaşadım içinde seçtim ben seni

Çamırlı pınara dökülen gazel
Buraya toplanmış her türlü güzel
Sümbüllü goyakta sallanır gezer
Onun sallanışı yâre benziyor

[Bu ağıt, Ayşe ŞAHİN ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;137)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

AYŞE'YE AĞIT *

Kanserden ölen Ayşe'nin kardeşi Elif, Ayşe için bu ağıdı yakar:

Sen buğdanı biçmedin mi
Arısını seçmedin mi
Azrail gelirkene
Ananı alıp kaçmadın mı

Atım var atlar içinde
Nalı parlıyo gıcında
Biz de bir gelin getirdik
Garemetler'in içinde

Akan suyun akıntısı
Gırağının yıkıntısı
Emmim de bir düğün tutmuş
Bana gelir okuntusu

Öte geçe bük müyüdü
Beri geçe ok muyudu
Azrail de gelirkene
Yusuf oğlun yok muyudu

Sarıkaya, Sarıkaya
Çıkarlar bakarlar aya
Ağ gelinim can veriyor
Yetimlerin saya saya

[Bu ağıt, Elif BAYER ve Ayşe ŞAHİN ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;139)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ZEYNEP TEYZE'NİN AĞIDI *

Zeynep Teyze'nin yirmi dört yıl önce kansere yakalanıp ölen eşine yaktığı ağıt:

Binip oynadığın atlar
Aşkınan yaptığın yurtlar
Yaktı beni kül eyledi
Eşimi alan şu dertler

Öle yoldaş eşin öle
Ölmez eşin gün mü göre

Ne eşğin dibindeyim
Ne yokuşun başındayım
Bana dulluk yakışır mı
Daha otuz yaşındayım

Öle yoldaş eşin öle
Ölmez eşin gün mü göre

Kapınızın önü dutlu
Mahşerde gönlüm umutlu
Ayrıldım ciğerim örtlü
Yaralar deldi sinemi

Öle yoldaş eşin öle
Ölmez eşin gün mü göre

[Bu ağıt ve hikâyesi, Zeynep SAFİ ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;144)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

KOCAYA AĞIT *

Bu ağıdı, Büyüktatlar'da yaşayan Mustafa'nın astım hastalığı sonucunda hayatını kaybetmesi üzerine eşi Türkmen Hanım yazmıştır. Türkmen Hanım, Büyüktatlar'da kocası ile mutlu bir yaşam sürmektedir. Kocasını astım hastasıdır ve bu hastalık son zamanlarda iyice kendisini hissettirmeye başlamıştır. Mustafa, hastanede tedavi altına alınır ve bu tedavi süreci bir ay devam eder. Bu süre sonucunda Mustafa, astım hastalığından dolayı sürdürdüğü yaşam mücadelesini daha fazla devam ettiremez. Hayatını kaybeder. Eşi Türkmen Hanım, daha bir yaşında iken annesini kaybetmiş ve yetim büyümüştür. Çocuklarından ayrı olarak Büyüktatlar'da yaşayan Türkmen Hanım'ın tek destekçisi olan eşi artık ölmüş, çocukluğunda olduğu gibi yine tek başına kalmıştır.

Yol üstünde gara çalı
Dalını gırasım geldi
Yıkılasın yüce dağlar
Eşimi göresim geldi

Yol üstünde bir yuvam var
Uçça var parladırınız
Oğlum gızım gurbet elde
Duyurman ağladırınız

Öte geçe, beri geçe
Ot yolarım seçe seçe
Ben de eşimi yitirdim
Gollarımı aç aça

Yüce dağdan kar geliyor
Dağlar bana dar geliyor
Eşim senden ayrılalı
Bu da bana zor geliyor

[Bu ağıt ve hikâyesi, Türkmen KALEM ve Şerife KALEM ile yapılan görüşmede Mustafa KARAMAN (Edebiyat Öğretmeni) derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;152)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MUSA'NIN AĞIDI*

Musa, Büyüktatlar kasabasında yaşayan ve henüz hayatının baharında olan genç bir delikanlıdır. Bir gün aniden rahatsızlanır ve nefes darlığı yaşar. Bunun sonucunda Elbistan Devlet Hastanesi'ne giderek burada tedavi olur. Oradaki doktorlar üşütmüş olabileceğini düşünerek, kendisine grip olduğunu söylerler ve eve gönderirler. Fakat bu ağrılar geçmek bilmez ve daha da çoğalır. Musa, hastalığının arttığını görünce, birkaç gün sonra tekrar Elbistan Devlet Hastanesi'nin yolunu tutar. Burada yapılan muayene sonucunda doktorlar şüphelenir ve daha iyi bir tedavi için kendisini Malatya'ya sevk ederler. Eve uğramadan Musa doğrudan Malatya'ya götürülür. Burada yapılan testler sonucunda acı gerçek tam olarak ortaya çıkar. Yirmi iki yaşındaki bu genç adam akciğer kanserine yakalanmış ve hastalık sinsi ilerleyip bütün vücudu sarmıştır. Artık geri dönüş yoktur. Sonun başlangıcı burada başlamış ve saatler artık genç adamı yavaş yavaş ölüme doğru götürmektedir. Büyüktatlar'da yaşayan ailesi bu durumdan habersizdir ve geçici bir süre onun Malatya'da hastanede yatıp geleceğini düşünmektedir. Musa, ailesinden habersiz; onları göremeden gittiği hastanede, soğuk bir kış gecesi Azrail'in ince kılıcına teslim oluyor. O günün sabahında ise köye cenaze nakil aracı ile cenazesi geliyor. Bütün kasaba mateme boğuluyor. Bugün bile bu olay anıldığında kasabada iç geçiren pek çok insan bulunmaktadır. Bu ağıt Büyüktatlar kasabasında yaşayan ve genç yaşta acımasız bir hastalığın pençesine düşerek ölen Musa için kasabada yaşayan Ayşe Hanım tarafından yakılmıştır.

Malatya'nın sekileri
Ezan verir fakıları
Yusam yusam gider mi ola
Şu yiğidin kokuları

Öte geçe ok muydu
Beri geçe bük müydü
Azrail de gelirkene
Yiğit eşin yok muydu

Alışının yokuşunu
Çıktım dizleyi dizleyi
Gelin eşini yitirmiş
Yolun gözleyi gözleyi

Benim sefil garip eşim
Öküz almış koşamamış
Ne ağlıyon Sultan gelin
Eşin seni boşamamış

Alışlı'nın suyu akar
Yosunu yüzüne çıkar
Azrail de gelirkene
Yiğit de eşine bakar

Üce kaldırın salını
Gitsin görünü görünü
Eğer kendini sorarsan
Ahmet Ağa'nın torunu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ayşe ÖKSÜZ ile yapılan görüşmede Mustafa KARAMAN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;155-156)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

EMİŞ'E AĞIT *

Türksevin köyünde Musa'nın oğlu Yusuf olarak bilinen Yusuf, hanımını çok sevmektedir; ama sağlığında bunu pek ifade edemez. Hanımı Emiş, çaresiz bir hastalığa yakalanır. Afşin, Kahramanmaraş, Malatya ve Kayseri'deki hastanelerde tedavi görür. Fakat ölüme çare yoktur. Hayata ve tüm sevdiklerine vedâ eder. Hanımı öldükten sonra Yusuf, çok yalnız kalır; perişan olur. Hanımının mezarının yanına kendi mezarını da kazar; çünkü hanımına yakın olmak ister. Uzun bir aradan sonra yaşadıklarını düşünerek aşağıdaki ağıdı söyler. Ağıt kendisinin ölümünden sonra kızı Gülşen ÇELİK'ten alınmıştır.

Kayseri'den nöhten geldi
Yandı ciğerlerim yandı
Nöhtene de ben sarıldım
Cebrail elimden aldı

Yedinci katta yattın, sana bakan olmadı
Bakıp hallerini soran olmadı
Sen ölüürken seni Yusuf görmedi
Ağlayan halimi gören olmadı

Kayseri'den bindim geldim
Yandım emeksizim yandım
Vaadini yerine getirdim
Bahçeni de yola verdim

Ambulanstan indirdiler
Çardağına kondurdular
Pis yerlere oturmazdın
Kuru yerlere yatırdılar

Şu Sevin'in arasına
Ateş düştü obasına
Bıyık Duran düğün etti
Samen gitsek hangisine

Bıyık Duran Habba özüm
Dünyada kalmadı gözüm
Möhtesine gelmediniz
Melek ile Gülşen kızım

Çadırının önü yazı
Koyuna da katmış kuzu
Analar da tatlı olur
Berk ağlıyor Gülşen kızı

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;165-166)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Beşikte ağlayan bebekler gibi
Dağlara düştüm geyikler gibi
Beş sene oldu ben ağlıyorum
Ne derler koydum ne taşlar dibi

Gülmez fakir Yusuf gülmez
Derdine çare bulunmaz
Ağlaşmayın kuzularım
Ananız da gelmez

Akşam oldu sabah olmaz
Uykular gözüme girmez
On tane dul avrat alsam
Emiş'im de yerini tutmaz

Vardım mezarın başına
Kurban olurum taşına
On doktor çare bulamadı
Ne diyeyim felek işine

Gider mezarda dururum
Arar da seni ben bulurum
Mevlâ'm etse beni kabul
Yerine de ben ölürüm

Aman Allah, aman Allah
Canımdan usandım billah
Kap yumadan ben usandım
Hey gurban olduğum Allah

Yüce dağdan ben de aştım
Vallaha tebdilim şaşı
Kızgın öğünler yemedim
Kuru ekmeğinen günlerim geçti

Irak deli gönlüm ırak
Getmeye de yolum yırak
Gurban olurum Emiş sana
Yusuf aralıkta kalık

Bakın Yusuf'un haline
Kimseler gelmez yanına
Gurban olurum Emiş sana
Kaldım gelinin eline

[Bu ağıt ve hikâyesi, Gülşen ÇELİK ile yapılan görüşmede Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

SEVGİ GELİNİN AĞIDI-1 *

Emirli Köyü'nden İlyas'ın kızı Sevgi, aynı köyden Cuma ile nişanlanır ve düğünleri yapılır. Sevgi gelin, kınasının yakıldığı günün akşamında, beyin kanaması geçirir ve hayatını kaybeder. Bu hazin ölüm üzerine anası Sırrıye aşağıdaki ağıdı yakar:

Tütmez babayın bacası
Ezen okuyor hocası
Yekinsene nazlı kızım
Uyunmaz kına gecesi

Başına bağlamış galak
Allah'tan dilemiş dilek
Ben sevgi'yi gelin ettim
Dayıları versin yolak

Garşıya harman döküldü
Damım himinden söküldü
Zorumuş evlat acısı
Vallaha belim büküldü

Gapının önünde mezer
Damın etrafından gezer
Yekinsene nazlı gızım
Iramazan çehiz yazar

Aşşagadan gelen heçe
Benzettim gınalı goça
Emek çektim çehiz ettim
Emeklerim getti heçe

Vardım mezerin başına
Çektim toprağı düşüne
Sunam selam salmıyon mu
Evdeki osüz eşine

Bürüğüne çektim oya
Örtemedi doya doya
Sanki ben de gelin ettim
Meleklerin böök eve

Gapıya gazan guruldu
Samen gapıya dayandı
Sana ölüm ilayık mıydı
Beyaz kefine sarıldı

Yüce kaldırın salını
Getsin görünü görünü
Bu gelini kim sorarsa
Battal Ağanın gelini

[Bu ağıt ve hikâyesi, Durdu AKÇAKOYUNLU ve Sadettin KAYA ile yapılan görüşmede Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmen) ve Serhat SARI (Ördek Köyü İ.Ö.O. Müd. Yetkili Öğretmen) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;191)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

SEVGİ GELİNİN AĞIDI-2*

Sevgi gelinin ailesi hayvancılık yapmaktadır. Her yıl Binboğa Dağları'nda bulunan yaylaya giderler. Sevgi gelinin öldüğü yıl yaylaya giderken anası şu ağıdı söyler:

Yol üstünde bir top çiçek
Birin al da birin biçek
Yekin gurbanın oluyum
Biz de bu yaylamıza göçek

Gapımızın önü yazı
Koyuna goyurdum guzu
Sanki ben de gelin ettim
Al duvaklı Sevgi gızı

Ağpınar'ın yerin otlu
Pınarının suyu tatlı
Yekindim vardım yanına
Ağ cerenim dışın kitli

[Bu ağıt ve hikâyesi, Sırrıye YÜCEL ile yapılan görüşmede Yalçın ÖZCAN (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;192)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

PEHLİVAN CUMA BÜLBÜL'ÜN AĞIDI *

Bu ağıt, Türkiye'de birincilik ve ikincilik dereceleri elde etmiş olan eski pehlivan Cuma BÜLBÜL'ün ağıdıdır. Pehlivan Cuma, yakışıklı bir delikanlı idi, uzun boylu, sarı benzi, geniş omuzu vardı. Pehlivanlığıyla nam salmakla birlikte bir meziyeti de düğünlerde şalvar giyip halaylar çekmesi ve mükemmel oyunlar oynamasıydı. Elde ettiği bu üstün başarı ve yeteneğine bir ödül olarak TEK'e (Afşin, Elbistan Termik Santrali'ne) alınır. Epey bir zaman TEK'te çalışır. Yine böyle çalıştığı bir gün aniden yere yığılır. Arkadaşlarının endişeli bakışları arasında acı çekmektedir. Bir araba çağrılarak Afşin Devlet Hastanesi'ne götürülür. Oradan da acilen Kahramanmaraş Devlet Hastanesi'ne sevk edilir. Yapılan kontrollerden sonra yiğit pehlivan Cuma Bülbüle tümör var teşhisi konulur. Çok çetin ve tehlikeli bir ameliyat geçiren Pehlivan Cuma'nın göz kapakları gözünün önüne düşer yani kör olur. Bu nedenle bu yiğit pehlivana yakışmayan "kör" lakabı takılır. Uzun yıllar evine kapanıp karanlık ve monoton hayata uyum sağlamaya çalışır ama bütün bunlar onun için imkansızdır. Çünkü güreş alanlarında herkesi dize getiren Cuma Pehlivan evde muhannete muhtaç hale gelir. Bu acı onu derinden yaralar ve içten içe çürütür. Nihayetinde ani bir kalp krizi sonucu hayata gözlerini yumarak ahrete göç eder. Halen hayatta olan ve oğlunun acısıyla kor gibi yanan annesi "Kör Nafiyece" olarak bilinen Nafiye BÜLBÜL oğlu için şu dramatik ağıdı yakar ve yalnız kaldığı zamanlarda oğlunu yâd eder

Bizim eller nerde galdı
Dağı taşı duman aldı
Herhalde deden geldi
Bırak gızım ben gedyim

Elimi vurdum dizime
Bakın şu gara yazıma
Gınamayın eller beni
Köle durdum el gızına

Yücelerde yanan ışık
Yine tebdilim dolaşık
Gurban olam Allah sana
Sallatmadın çifte beşik

Nenni bilmiyor dillerim
Beşik sallamaz kollarım
Göresim geldi ellerin
Duman çöktü gözlerime

Elimi goynuma goydum
Mayıl mayıl yola baktım
Pelivan burnuma koktun
Anan ölsün biriciğim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Kör Nafiyece (Cuma BÜLBÜL'ün ennesi Nafiye BÜLBÜL) ile yapılan görüşmede Sami SİĞİR ve Hidayet KÖSE (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;193-194)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MUHTAR AVŞAR'IN AĞIDI *

Avşar yirmi yedi yıl, Emirli köyü muhtarlığı yapmıştır. Gaziantep'te kalp krizi geçirerek hayatını kaybeder. Döndü Hanım'ın yaktığı ağıt:

Antep'in de yeri otlu
Maraş'ın da yeme tatlı
Ölüm sana layık mıydı
Ellaaham dışın kilitli

Antep'in de pınarına
Belin vermiş duvarına
Senin kimsen yok muyudu
Haber etmemiş evine

Ambalas geldi dayandı
Çocuklar beşikten uyandı
Avşar ölmüş deyince
Cümle âlem bizi gınadı

Gapısında tutlar bitmiş
Dalında bayguş ötmüş
Ötmez olasıca bayguş
Bu köyün muhtarı getmiş

Gapısında gara çalı
Mor açar sarmaşık gülü
Avşar ölmüş deyince
Berk ağlar Caneser gızı

Gara pantol dırnağında
Gümüş yüsük parmağında
Biz de Avşar'ı yitirdik
Adliye'nin çardağında

[Bu ağıt ve hikâyesi, Döndü KÖKER ile yapılan görüşmede Yalçın ÖZCAN (Namık Kemal İ.Ö.O. Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;197)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

NACİYE'NİN AĞIDI *

Naciye, Tor Hamza'nın hanımıdır. Dört oğlan, iki kız anasıdır. Ana ki ne ana bütün analar gibi, o da ömrünü çocukları için harcayan, onlara saçını süpürge eden bir ana. Ama bir çok insan gibi onuda yavrularından eşinden, sevdiklerinden erken koparacak bir hastalığı var idi. Böbreklerinden rahatsızdır. Kocasını Tor Hamza'nın; eşini Afşinde, Elbistan'da götürmediği doktor kalmaz. Ama bir çare bulunamaz sonunda Kahramanmaraş'a götürür. Naciye Hanım bu arada iğnelerle, serumlarla haplarda zor ayakta durmaktadır. Gün geçtikçe zayıflamakta, iğneden ipliğe dönmektedir. Yapılan bütün çabalara rağmen artık ayrılık zamanı gelmiştir.

Naciye Hanım sonunda hayata gözlerini yumar. İşte bu ağıdı, kocası Tor Hamza eşine duyduğu yoğun sevgiyi ifade etmek üzere hastanede yakmıştır.

Beşinci kattan kaldırdılar
Baştabibe bildirdiler
Nazlı eşim can veriyor
Yoğun bakıma indirdiler

Oturdum cesedi başına
Baktım altın dişlerine
Acımadın mı kadir Mevlâ'm
Arada kalan kuzusuna

Amanın sana n'oldu
Açılan güllerim soldu
Gelen yok haber alasin
Guzular aman göresim geldi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hamza TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008:202)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HALİL AĞA'NIN İSMAİL'İN AĞIDI *

Bu ağıt, Halil Ağa'nın oğlu İsmail için yakılmıştır. İsmail, altı erkek kardeşten ortanca olanıdır. Önceleri Esence Kasabasında çiftçilikle uğraşırken, doksanlı yılların başında belediyeye memur olarak işe girmiş; daha sonra da Gaziantep'e Milli Eğitim Müdürlüğü'ne hizmetli olarak tayini çıkmıştır. İsmail orada belli bir süre çalıştıktan sonra, Afşin'e gelmiştir. Her baba gibi o da çocuklarını okutabilmek, onları rahat ettirebilmek için kendi sağlığını ihmal ediyordu. Dert vücuda girmişti belki ama İsmail bunu gelir geçer diye, umursamıyordu. Dünya telaşı ve umursamazlık hastalığının iyice ilerlemesine sebep olmuştu. İsmail'in ömrünün son üç yılı çok acı ve sıkıntılı geçer. Gitmediği hastane, başvurmadığı doktor kalmaz. Bağırsak kanseri olmuştur. Ama erken teşhis edilmediği için, tedavisi de imkansız hale gelmiştir. Son altı-yedi ayda kendi kendini gezdirecek hali dahi kalmamıştır. İsmail gün geçtikçe zayıflamış artık ayağa bile kalkamaz olmuştu. Ve sonunda dünyasını değiştirme zamanı gelmiştir. Geride gözüyaşlı çocuk ve bir acılı anne bırakarak ebediyete intikal eder. Bu ağıdı yine akrabası olan Tor Hamza ona duyduğu sevgi ve hasretten dolayı eşinin ağzı ile söylemiştir.

Emmim gızı ben gidiyom
Derdim bana demiyorlar
Derdimi ben de biliyom
Kanser imiş benim derdim

İsmail'in gara gözü
İçime goydun közü
Sna ölüm yakışırımı
Duk galdı emmim gızı

Yüce dağların başından
Gördüm ben seni düşümden
Gurban olam goca Mevlâm
Ayrıldın beni gişimden

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hamza TÜRKMEN tarafında Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;203)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ORUÇ'UN AĞIDI *

1950'li yıllar... Tor Hamza'nın babası Oruç; şakacı, şakacı olduğu kadar da inat birisi. Yiğit de bir insan aynı zaman da kendine bakan yemesi, içmesi yerine bir bıçkın... Kolay kolay hastalanmayan sapa sağlam bir insanmış. Anlatılana göre İbiş Hasan diye bir arkadaşı da ona çok takılırmış. Yine bir gün Oruç, Çardak kasabasına gider. Arkadaşı İbiş Hasan, buna takılır: "Oğlum, sen orada ölürsün, ölünü getiririz buraya." diye. Oruç, yine güler tabii buna. Oruç ki, ne Oruç! İnat ediyor da doktora gitmiyor. Mevsim kış, hava soğuk mu soğuk! Oruç, gittiği Çardak kasabasında hastalanıyor ve ölüyor. Kara haber çabuk duyulur ya bütün akrabaları koşuyor oraya. Hava soğuk, kar çok. Oruç'un cenazesini atlarla, kızaklarla getiriyorlar. Oruç'un oğlu Tor Hamza TÜRKMEN bu ağıdı babası için yakıyor.

Alnında da kaşın kalem
Başına birikmiş 'alem
Yiğit ol sen Oruç oğlum
Gardaşına salarım selam

Bakın feleğin işine
Buda mı geldi başıma
Oruç ölüğ Osmanım yok
Atn salın gardaşına

Camızını yağlayım mı
Güne karşı bağlayım mı
Bu yollara giden gelmez
Gelinlerini ben eğleyim mi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hamza TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;204)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ABDURRAHMAN'IN AĞIDI-1 *

Abdurrahman daha yirmi yaşındadır. Hayatının baharında, muradına ermemiş, bir genç... Askere gider her Türk evladı gibi. o zamanlar ülke fakir ve yoksul, kıtlık da vardır, askerlik zordur. Abdurrahman ince hastalığa tutulur askerde. Şimdiki gibi doktor yok yeterince. Döner askerden dönmeye de dertli döner. Kurtulamaz bu ince hastalıktan ve ölür sonunda. Yüreklere dayanır mı ki, bu acıya? Nice ağıtlar yakılır, ağlanır, kara bağlanır, öksüz kuzular kalır arkada babasız. İşte bu ağıtlardan biridir bu:

Kapımızın önu yazı
Yayılır garabak guzu
Avradıyın adı batsın
Fındıklı Goyak'ın gızı

Gapımızın önu bayır
Yağmur yağar kayır kayır
Eğer bize gızdın ise
Ehmet emmim gile buyur

Zekiye görük düşünü
On sekiz derler yaşını
Odaya gaymakam indi
Sallan eşimin başını

Alıyor koca babası
Yandı Kitiz'in ovası
Al gelinim vursun diye
Getirmiş Acem gınası

[Bu ağıt ve hikâyesi, Meryem GÜL ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008:209)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ABDURRAHMAN'IN AĞIDI-2 *

Mezerime garlar yağsa
Kürek etsem ellerimi
İnce gişim asker getse
Ben beklerim yollarını

Keklik keklığe takılar
Ezel veriyor falcılar
Bu gün ayrılık günüdür
Ana guzuyu kokular

Gara goyun düzüm düzüm
Babadan da kara yüzüm
Ne ağlıyon Fatoş dezze
Askere çıkmış izin

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hamza TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Afşin Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;210)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

EKİCİLER'İN MEHMET'İN AĞIDI *

Mehmet, köyün güzeli Zeynep'le nişanlanır. Sevdiği kıza kavuşma hayaliyle yaşar. Ama askere gitmesi gerekir. Araya hasretlik girecektir. Mehmet askere gider, nişanlısı döneceği günü dört gözle bekler. On sekiz ay sonunda nişanlılar birbirine kavuşur. Artık yuvalarını kurma zamanı gelmiştir. Bütün aşamalar tamamlanmış ve nihayet düğün kurulmuştur. Bayrak dikilir. Yemekler yapılır. Düğün başlar. Ama Mehmet kendini iyi hissetmez, olduğu yere yığılır kalır. Düğün evi bir cenaze evine döner. Nerden bilsin kalbinin ona tuzak kurduğunu, bilseydi girer miydi Zeynep'in gönlüne. Kalp kriziyle hayatı son bulan akrabası için Hilal şu ağıdı yakar:

Dama çıktım ağlayarak
Etrafımı dağaniyerek
Şimdi gelir Mehmet bacın
Kardeş diye ağlayarak

Kapımızın önü yonca
Yoncalığı gezeceğim
İzin verin gayınların
Bu gelinliği bozacağım

Kapımızın önü havlu
Havlu da kır atı bağlı
Annesinin bir tek oğlu
Uyan eşim sabah oldu

Ekin gelir ekin gelir
Sap ganısı sekin gelir
Eller orağa girince
Her topraktan kokun gelir

Sabahtan uğradım yâre
İşimden oldum avare
Ayağının bastığı yere
Tozuyla kurban olayım

Sarı sümbül biten bağlar
Mor menekşe kokmuş dağlar
Soyunup yıkandığın yerler
Nazına kurban olayım

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hilal SAKAR ile yapılan görüşmede Hatice ŞİMŞEK tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;221)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

SEHER'İN ANASINA AĞIT *

Seher iki yaşındayken annesi babası birer hafta arayla vefat eder. Kardeşlerinin en küçüğü olan Seher'i abisinin hanımı büyütür. Seher hem ana hem baba sevgisinden yoksun büyür. Genç bir kız olup evlenme yaşına gelince ailesinin rızasıyla kendi köyünden biriyle evlenir. Evliliğinin altıncı yılında eşi hastalanır ve felç olur. Asıl çile şimdi başlamıştır. On üç yıl felçli olan kocasına bakar. Aynı zamanda yedi çocuğunun geçimini sağlamak için tarlalara çalışmaya gider. Devletten yardım umar ama her gittiği yerden geri çevirilir. On üç sene sonra kocası vefat eder. Çektiği çilelerin yüreğinde açtığı yaralar onu dile getirmiş ve bu ağıtları yalkmıştır:

Ana günü görmedim
Ben anamı bulamadım
Eller ana dedikçe
Ben anamı göremedim

Gala benim durağım
Ben anama yırağım
Eller ana dedikçe
Sızılar benim yüreğim

İnce dağları gezmedim
Ben anamı üzmedim
Anam gomuş getmiş
Ben anama küsmedim

Anam diye ağlarım
Anlıma gara bağlarım
Anam beni gomuş getmiş
Ben kime ne söyleyim

Üce dağlar derin olur
Anası olmayan deli olur
Eller amir mamir olur
Ben mektep bile görmedim

Ana acısına dayandım
Ben Allah'a güvendim
Yedi tane guzu galmış
Ben bu kadere neyleyim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Seher DURAN ile yapılan görüşmede Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;225)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

FERİDUNA VE HATİCE'YE AĞIT *

Ölüm yakışmazdı kimseye ama ölüm yakıştırdı kendini iki fidana. Kanattı hem fidanların içlerini hem de analarının yüreğini. Aldı canlarını bir yıl arayla...Caneser, iki canını bir yıl arayla beyin kanamasından kaybetmiş bir ananın dayanılmaz, sonsuz acıyla yaktığı bu ağıt:

Goç garı yığdı kakmaz
Yavruları küsük bakmaz
Nadar evlatlar olsa da
Heç biri de yerin tutmaz

Hastananın dış gapısı
Baksın tokturun hepisi
Getirin ki yeleğini
Var mı yavrumun kokusu

Hastananın üstü demir
Vermemiş yavrulara ömür
Şimdi biz kime manâ bulak
Büyük yerden gelmiş emir

Gününü oya ekledim
Oy kâdini sakladım
Buralarda bulamadım
Gettim okulda bekledim

Çoğulhan'ın dereleri
Köten vurmuş dereleri
Aradım da bulamadım
Vurulmamış çadırları

Kapıda bostan ekili
Ceketi odada dakılı
Yavruları daha ufak
Baseti etmiş vekili

Eşinin de adı Memmet
Hatice'ne isim minnet
Bu dünya da gün görmedim
Ahrette bulsun rahat

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;229-230)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Yağmur dindi mi ola
Gızlar da geldi mi ola
Gucak gucak selam saldım
Abisini buldu mu ola

Saat birde haber geldi
Yalın ayak yola düştüm
Gettim de bulamadım
Cansız bedenini buldum

Göl yerinin yolu mezer
Yel eser de gumu tozar
Nayla ağlamayı beller
Guzular da umut gözler

[Bu ağıt ve hikâyesi, Caneser ÖZARSLAN ile yapılan görüşmede Musa ŞAHAN ve Sonay SAYGI tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HÜSEYİN' AĞIT *

Hüsne Teyze acı haberi almıştır. Dayanağı, evinin direği çaresiz hastalığa yakalanmıştır. Gitmedikleri doktor kalmamıştır. Hüseyin amca, oğlunun düğününü görmeden bu kara hastalığa yenilmiştir. Hüsne Teyze, yalnız kalmanın acısıyla bu ağıdı yakar:

Gül yerine ekim bostan
Karalardan giydim fistan
Kurban olam felek sana
Ayrıldım ben sefil dosttan

Adana'nın yeri taşlı
Ben ağlarım gözüm yaşlı
Hüseyin bana küsmüş
Her işimiz bir yerde başlı

Direğin dibine yatmış
Kolların da yanına atmış
Sen koyup gidiyon amma
Hayırlı evladın yokmuş

[Bu ağıt ve hikâyesi, Haşimler'den Hüsne ile yapılan görüşmede Musa ŞAHAN ve Sonay SAYGI tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008:231)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ZEYNEP'İN AĞIDI *

Çağılhan Köyü 1960'lı yıllar...Çağılhan köyünde güzelliği dillere dolaşan Zeynep, gün gelir nişanlanır. Ancak nişanlandıktan birkaç hafta sonra nedeni bilinmeyen bir sebeple ölür. Bunun üzerine taziye evinde Erçeneli ağıtcı Tenecioglu, aşağıdaki ağıdı yakar.

Gökyüzünde uçan turna
Zilifleri burma burma
Şakir Hoca Sanem gelmiş
Hani davul hani zurna

Havada turna seslenmez
Kakio yastığa yaslanmaz
Minnet etme arap gızı
Zeynep gelinlik, seslenmez

Yüce dağların sekisi
Hani dayının ikisi
Büyük evden hiç gitmiyor
Nazlı Zeynep'in kokusu

Akan sular mı bulanır
Nişanlın sana güvenir
Gelinlik böyle yatar mı
Kalkıp hizmete dolanır

Yaz gelir sular bulanır
Bebekler beşiğe belenir
Böyle de gelin mi olur
Kalkar hizmete dolanır

[Bu ağıt ve hikâyesi, Emine BÖKE ile yapılan görüşmede Cabir TERCAN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008:239)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

YILDIZ'IN AĞIDI *

Bu ağıt, Yıldız gelinin amansız bir hastalığa yakalanarak ölmesi üzerine kocası Abdullah tarafından yıkılır:

Deli taylar gibi aktım
Geldim de yüzüne baktım
Felek sen evimi yıktın
Uyan da bak gör halimi

Çarşamba da geliyordu
Şu duvarı örüyordu
Ayrılması zor diyordu
Nasıl goydun gettin beni

Kuru yere goydun başın
Daha kırk olmadı yaşın
Bu dünyada koydun eşin
Beni de al sar yanına

Felek duttu gırdı kolum
Anam babam bilmez halım
Allah imanla alsın canım
Ananıza kavuşayım guzular

Abdullah bu dünya fani
Bir gün ben de verim canı
Altı guzunun anası hanı
Beni de yanına çağır ağlatma

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hacer TÜRKKAHRAMAN ile yapılan görüşmede Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;241)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

EMİNE'NİN AĞIDI *

Bu ağıt, Eminenin gece yarısı beyin kanaması geçerek ölmesi üzerine, çok üzülen kızı Fadime tarafından yakılır:

Gıcı yağdı dağımıza
Haber geldi köyümüze
Bura da ellerin yurdu
Anam gedek evimize

Ambulans gelir harıl harıl
Lambaları parıl parıl
Yatmış anam can veriyor
Gül yüzleri terleyerek

Pencereye gül dikemem
Çıkıp yollara bakamam
Nazlı anam gelir diye
Vallaha umud dutamam

Atlas dağının yılanı
Gelir dolanı dolanı
Anama sıkıntı veren
Yatsın beleni beleni

Atlas dağı bölük bölük
N'olur anama da n'oluk
Malatya elinden geldik
.....

Atlas dağın bağırına
Etek gerdim çayırına
Fakirlere para dağıttım
Emine anamın hayırına

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime GENÇ ile yapılan görüşmede Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;242)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MESİDE'NİN AĞIDI *

Meside'nin genç yaşta kanser hastalığına yakalanarak ölmesi üzerine babası Cuma can evinden vurulur. Meside öldüğünde on sekiz yaşındadır. Baba yüreği bu acıya dayanamaz ve şöyle der:

Ne oldu guzum ne oldu
Genç yaşında ecel geldi
Genç iken gülüm soldu
Yekin mor beliklim yekin

Nazlı idi benim kızım
İçimden akıyor sızım
Minnet et sen var kızım
Yekin sırma saçım yekin

Sorun Nazlı'mın yârini
Gırdın anayın belini
Kuruttun beyaz gülünü
Yekin sırma saçım yekiz

Kış oldu baharlar yazlar
Alın yüreğimi yakın.
Hep geldi ama can kızlar
Yekin sırma saçım yekiz

Artmış dertlerin fecisi
İçimden çıkmaz acısı
Minnetçi sal var bacısı
Yekin ela gözlüm yekin

Kur'an okur tatlı dilin
Genç iken soldu gülün
Ahrete düştü yolun
Yekin sümbül saçım yekin

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime GENÇ ile yapılan görüşmede Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;243)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HÜSEYİN'İN OĞULLARININ AĞIDI *

1940'lı yıllar... Erçeneli Hüseyin, yokluğun getirdiği sıkıntıyla umudu gurbete çıkmakta bulur. Çocuklarını da yanına alarak Adana-Ceyhan'da çalışmaya koyulur. Ne yazık ki, kötü talih ve yoksulluk orada da onların yakasını bırakmaz. Oğullarından Hasan ve Hüseyin çaresizliğin ve yoksulluğun pençesinde, verem hastalığına yenik düşer ve gurbette hayatlarını kaybederler. Yüreği yaralı baba Hüseyin ve kızı ağaşıdaki ağıdı yakarlar:

BABASI

Kalk kuzum yaylaya göçek
Ciğerime vurdun bıçak
Emmi, dayı gerek oldu
Kuzulara kefen biçek

KIZI

Gidemem babam gidemem
Çifte kardaş olmayınca
Anam evde deli olur
Bir çift oğlu varmayınca

BABASI

Kuzular benzer almaya
Gücüm yetmedi Mevlâ'ya
Bura sehil dayanmam
Kalk kuzum gidek yaylaya

KIZI

Ağlama babam, ağlama
Kalk gidelim mezarına
Kardaş garip olduğuna
Gül dikelim üzerine

BABASI

Adana'ya kurdum düğün
Berk çabalar derdi yığın
Biri evli, biri bekâr
Öğün kara toprak öğün

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime GENÇ ile yapılan görüşmede Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;245-246)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

KIZI
Kardaş aşiret güzeli
Böyledir hakkın yazısı
İki kardaş bir de bacı
Baba üç eyle mezarı

BABASI
Adana'nın bayırına
At bağladım çayırına
Ünü büyük Güveloğlu
Kefen sardı hayırına

KIZI
Hüseyin belim büküldü
Kis binam himden söküldü
Zorumuş ciğer acısı
Ala gözden kan döküldü

[Bu ağıt ve hikâyesi, Dağlıcalı Hasan TIRAŞ ve Erçeneli Hüseyin GÖZÜBÜYÜK ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ELİF'E AĞIT *

1940'lı yıllar... Erçeneli Hüseyin, yokluğun getirdiği sıkıntıyla umudu gurbete çıkmakta bulur. Ço1940'lı yıllar...Erçene Köyü'nde güzelliği dillere destan olan Battal'ın kızı Elif'in genç yaşta ölümü üzerine, Hüseyin aşağıdaki ağıdı yakar:

Sabah olmaz yata yata
Meryem ağlar tüte tüte
Gelin Elif can veriyor
Kollarını ata ata

Hile yok idi kaşında
Daha on sekiz yaşında
Yekin Elif gelin yekin
Kuzun ağlıyor başında

Karalı yazmış yazını
Acın yakıyor özümü
Hele söyle Elif gelin
Kime bıraktın kuzunu

Erçene'nin yazıları
Bağ bahçedir kıyıları
Elif gelin küdkün gelmiş
Minnet eylen dayıları

Seherinen bir kuş öttü
Sesini sesime kattı
Osman Ağa'ma sorarsan
Gelini mezara gitti

Ocağına ateş düştü
Görünce tebdilim şaştı
Ağlasana Battal kardaş
Yetim yetime karıştı

Yiğit Hüseyin'im yiğit
Dikip büyütmedin söğüt
Gel ağlayak battal kardaş
Ben de verdim çifte yiğit

[Bu ağıt ve hikâyesi, Erçeneli Hüseyin GÖZÜBÜYÜK ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;247-248)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

FAKİ KÂHYA'NIN AĞIDI *

Fakı Kâhya Afşinde oturuken, eşiyle birlikte geçim derdinden, Kabağaç köyüne gelip çobanlık yapmaya başlar. Ancak burada da fakirlik yakalarını bırakmaz. Fakı Kâhya ve eşi çalışmak için Adana'ya giderler, orada çalışırlar yine yapamazlar ve Kabağaç'a geri dönerler. Buradaki evlerini de sel basar. Devletin yaptırdığı Afet Evleri'ne yerleşen Fakı Kâhya, tam sıkıntılarından kurtuldu derken; mide rahatsızlığı sonucu 1998 yılında vefat eder. Fakı Kâhya'nın ölümü üzerine beş çocukla yalnız kalan eşi aşağıdaki ağıdı yakar:

Evimin direği öldü
Çocuklarım yetim kaldı
Şimdi burada olsaydı
Yetimin yüzü gülerdi

Kapımızın önu söğüt
Verseler de almam öğüt
Gınamayın a gomşular
Beş çocuk babasız galık

[Bu ağıt ve hikâyesi, Zinnet KÂHYA ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;251)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

ELİF'İN AĞIDI *

Erçene'li Hatice Hanım, ziyaret için oğlunun yanına Ankara'ya gider. Hatice Hanım orada rahatsızlanır ve vefat eder. Ablasının ölümü üzerine çok üzülen kız kardeşi Aldaş'lı Elif bir ağıt yazar:

Hep kuşlar ediyor sökün
Bacım da yükletmiş yükün
Ellerim koynumda kaldı
Yekin nazlı bacım yekim

Yağmur yağar hışır hışır
Alnına bağlarım yeşil
Ellerim koynumda kaldı
Yekin nazlı bacım yekin

Tarlalarda biter burçak
Çiçek değil bıçak imiş
Öldü haberini aldım
Yalan değil gerçek imiş

Bahçamızda açar lale
Koparsam da solar mola
Bacıma kavuşamadım
Ahrette bulur mola

Kuşlar dönüyor düneğe
Bacım da binmiş bineğe
Sen başını alıp gettin
Kimler sahap olsun bana

Düşmüş hastane dibine
Dilbenti örttüm yüzüme
Niye söylemiyon bacım
Küstün mü bir tek kızına
Firak deli gönlüm firak

İstanbul'un yolu ırak
Mektup yazak tele vurak
Bir tek oğlum gelir mola

Ağzının içi alafı
Dişleri hepten kilitli
Duluğu durna zülüflü
Bacılarım zor geliyor

[Bu ağıt ve hikâyesi, Elif KAVAK ile yapılan görüşmede Zekeriya GÜRSES (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;261-262)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HAM KELEKLERİN YUSUF'UN AĞIDI *

Yusuf İstanbul'da askerliğini yaparken hastalanıp Askerî Hastaneye kaldırılır. Bunu duyan kız kardeşi Cemile kardeşi için şu ağıdı yakar:

İstanbul'un yolu uzak
Otobüsler durak durak
Gönlün arzular mı gardaş
Babamı yanına salak

Çavuşlar düdüğü vuruyor
Asker sıraya duruyor
Hastalığını bilince
Konutan izin veriyor

İstanbul'un yazıları
Ceylan avlar tazıları
Acep nerseinde ola
Askerimin sızıları

Kardeş de revire çıkmış
Doktorlar muayene etmiş
Oğlum hastasın deyince
Babasına mektup salmış

[Bu ağıt ve hikâyesi, Cemile ŞAHİN ile yapılan görüşmeden Zekeriya GÜRSES (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;263)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

GELİN AĞIDI*

Evliliğin ilk gününde gerdek gecesinde bilinmeyen bir sebeple eşini kaybeden genç bir kadın yaşadığı üzüntüyü bu ağıtla dile getirir. Olayın zamanı ve mekânı hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte olayın Afşinde yaşandığı rivayet edilmektedir:

Sabahın seher vaktinde
Beyler oturur tahtında
Bey eşimi kaybettim
Uykunun şirin vaktinde

Akşamınan erken gelir
Yatağa girmeden ölür
Anan babam benden bilir
Uyan eşim sabah oldu

Sabahınan dan yıldızı
Belli olur atın izi
Eller duyar kınar beni
Uyan eşim sabah oldu

Verin kalemin saklayım
Gerdek odasını bekleyim
Gardaşında seni bekliyor
Uyan eşim sabah oldu

Verin kalemin yazıyım
Açın odasını geziyim
Bana dulluk yakışır mı
Ben Mehmet bey'in kızımı

Kapınızın önü havlu
Havluda kır atı bağlı
Anasının bir tek oğlu
Uyan eşim sabah oldu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ömer ŞAHİN ile yapılan görüşmede Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.Ö.O. Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;268)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

GALLİK MUSTAFA'NIN GELİNİ HATUN'IN AĞIDI *

1950'li yıllar... Yedi kardeşin en büyüğü olan Hasan, Köy Ağası Gallik Mustafa'nın en büyük oğludur. O yıllarda yaşayan kime sorsanız Gallik Mustafa'nın; kabına sığmaz bıçkın bir delikanlı olduğu anlatılır. Hasan, Murtazaların Ellez'in kızı Hatun'a sevdalanır. İki genç kendi aralarında kavilleşirler. Fakat iki aile arasında çok eskiye dayanan bir kız kaçırma davasından dolayı husumet bulunmaktadır. Kızın kardeşi ve amcaları Hatun'u vermek istemez. Murtazaların Ellez Göllüce'ye göçer. Nişan burada takılır. Afşin ve civarlarında görülmemiş görkemli bir düğün olur. Civar köylerde toplanan düğün alayı yedi gün boyunca gönüllerince eğlenerek düğün çalarlar. O günlerde Hasan'ın sevdası anıldığı dörtlük hala sarp kayalarında yankılanır.

Öküzümün teki ala
Çit sürerim dala dala
Gurban olam Üssün emmi
Şu gelen de Hatun mola

İki genç muradına erip birbirlerine kavuşurlar. O yıl Osmanoğlu Yaylası'nda Subatan Ovası'na konarlar. Güzeller güzeli Hatun'un kimseye söyleyemediği ince hastalık ta denen bir derdi vardır. Hasan gizli gizli getirdiği yiyecekleri obanın ilerisinde bulunan bir kayanın dibinde elleri ile sevdiğine yedirir. Oba sakinleri bu kaya ya Hatun ile Hasan'ın evi adı verilir. Hatun hamile kalır aradan aylar geçmiş doğum yaklaşmıştır. Ama bir terslik vardır. Köy yerinde ebelik yapan Hatun'un anasına haber salınır. Bütün uğraşlara rağmen doğum gerçekleşmez. O günün zor şartlarında bir kamyon kiralanarak hasta Kahramanmaraş'a doktora götürülür. Yapılacak fazla bişey yoktur. Çocuk ameliyatla alınır. Güzeller güzeli Hatun iyi değildir iç organları çürümüş zamansız ameliyatla güçsüz düşmüştür. Hasta yatağundayken kayınbabasını zorla ikna edip köye dönmek üzere yola çıkarlar. Dönüş yolunda parlayan gözleri donuklaşan siyah saçları dağılan Hatun'un bu haline kayınbabası dayanamaz ve gözyaşları içerisinde şu dörtlülüğü söyler:

Arabaya ben bindirdim
Maraş'ın içini gezdirdim
Ağa gelinim küsme diye
Döşüne beşli bozdurdum

Yorgun gözleriyle kayınbabasına bakan Hatun başına gelecekleri anlamış gibidir. Gözyaşları içerisinde cevap verir.

Ben niye gettim Maraş'a
Sular akar coşa coşa
Emmi beni sal eyleme
Köylüler eder tamaşa

Kaçınılmaz sona doğru yol alan güzeller güzeli Hatun sararıp solmuş yerinden kıpırdayamaz hale gelmiştir. Sarı sümbül kokusunu ardıc dibindeki karanfili ayıkmeğini derelerden akan pınarları ve su yataklarında biten menekşeleri son bir defa görmek ister. Aradan geçen günlerle birlikte kendinden geçer. Günleri sayılıdır. Binboğaların başına bir duman çöker. Osmanoğlu yaylasına bir at sırtında köye doğru yola çıkar. Üçpınar'a geldiklerinde Hatun su içmek ister. Dudaklarına aldığı suyla birlikte yaşama veda eder. Zaman durmuştur. Hasana, Hatun'un öldüğünü söyleyemezler ve bir bahaneyle onu eve yollarlar. Göğpınar'ın başında bulunan amcasının evine vardıklarında cenazesi çardağın başına indirilir. Kısa sürede Hatun'un ölümü köye duyulur ve hertarafta ağıt sesleri yankılanmaktadır. Bu zamansız ölüm Gallik Mustafa'nın da sonudur, aslında. Hasan köyü terk eder Afşin'e yerleşir. Geride ise aşağıdaki ağıt kalmıştır.

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;282)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

GALLİK MUSTAFA'NIN GELİNİ HATUN'UN AĞIDI *

Uzak yoldan gelmiş bacım
Elleme uyusun yorgun
Kim yatarmış bu çardağa
Bacım emmesine kırgın

Fatma Dezze Fatma Dezze
Soldu mu Hatun'un yüzü
Konsolun dilini almış
Soğucak'lı Çerkez kızı

Aha eşmişler mezeri
Silkinde kalksın ızarı
Nasıl kıydın Kadir Mevlâ'm
Beş bacının bir güzeli

Bugün ulu bayram günü
Dolanmışlar allı morlu
Gelin donu böyle olmaz
Bacım (donun)niye kirlî

Bacıma iyi diyorlar
Niye morarmış dudağı
Bebek de ölüğ diyorlar
Hani böğründe bebeğı

İrahan goymam döşüne
Bakın feleğın işine
Benzetirim anam kızı
Doğan ayın on beşine

Ana Hasan'ı görseniz
Gılığı öksüz gılığı
Bacım yayladan geliyor
Turalamış mor beliğı

Bacım yayladan geliyor
Koyundan eyledim bir pay
Doğru söylen gonu gomşu
Aramıza doğdu bir aya

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;283-286)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Birer birer bölüşmüşler
Görmesin anamın gözü
Gomşudan dilini almış
Soğucaklı Çerkez kızı

İrafında donu yaşıl
Bir gün değer ışıl ışıl
Adam eşinden ayrılmaz
Aklını başına deşir

Odasına vardım ıdı
Kilitli odanın kapısı
Şöyle döndüm baktım ıdı
Soyka çehizin hepisi

Bürüğünü bana verin
Ben bürüğü telleyicim
Maraş'tan gelen bebeğin
Ben beşiği sallayıcım

Yaşa mor Hatın'ım yaşa
Daha ne gelici başa
Gelirken havuz gölünde
Durnamı çaldırdım guşa

Durnamın salın getirdik
Emmisi evine yatırdık
Gelirken havuz gölünde
Durnamı guşa aldirdik

Anam gibi del'olursan
Onu gadere sayarım
Mor Hatın'ım senin için
Datlı canıma gıyarım

Odasına girdiyidim
Baka baka mayıl oldum
Mor Hatın'ım senin için
Ben canıma gayıl oldum

Amman anam kızı Amman
Nerden aldın ince derdi
Senin için anam kızı
Babam Göllüce'nin kürdü

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Keklik gibi sekerkene
Bir gül gibi kokarkene
Kim beddua verdi bacım
İpek belik bükerkene

Mor beliği tuta tuta
Gara benler sıra sıra
Emmisine gırgınıdı
Ne gavlinen gelmiş bura

Gara şalvar, telli ızar
Yaylanın burnunda gezer
Gıyı köyleri arasan,
Var mı bacım gibi güzel

Sabahınan don yüzüne
Işdı dağlar ışdı
Arlanman mı anamoğlu
Gelin çardakta üşüdü

Göllüce'nin yolu çatal
Gede gede kavuşyor
Dışarı çık bire anam
Mor Hatun'un savuşuyor

Gallik'in oğlu Mustafa
Çatal dutar dı çırağı
Senin için Mor Hatın'ı
Yasak eyledi orağı

Yeşil başlı ördek oldu
Gondu bir yol gölümüze
Sizin değil bizim gelin
Götürücük elimize

Arnacımız da Göllüce
Boyu uzun beli ince
Hatın'ım seni salamam
Emmilerin gelmeyince

Telli ızar telli ızar
Başıma da düşmüş gazel
Bacıma güzel demişler
Elleham deymiş nazar

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Bacıma verem diyorlar
Ağzı burnu ala ganlı
Davulunan gelin alır
Hasan daha deliganlı

Havasınan gelin ettik
Bağaler oynuyor tabağı
Gayrolada yatarkene
Gubar da etti sabahı

İleri gel öksüz baba
Oğluyun başı bozuldu
Gelin Hatun'un yüzünden
Gönüllü asker yazıldı

Cıngır cıngır konsol açar
Fistanın alasin seçer
Ne hicaplı benim bacım
Bir insan görünce geçer

Zala bibi zala bibi
Belli mi Hatun'un yeri
Sağ koynumda yata yata
Dökülmüş bürüğün teli

Gurban ağ gelinim gurban
Anan ölsün edeninen
Seni yayalaya götürüm
Ağ suvaklı odanınan

Osmanoğlu büyük yayala
İnce gızım yara hayla
Ora geden geri gelmez
Bildiğin varısa söyle

Aha Hatın gelin geçti
Yükünü mezere çekti
Altın kemer yok belinde
Can verirken nere düştü

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Gaçak fıstan tene tene
Atında gurusun güne
Dağ yolunda canın vermiş
At üstünde döne döne

Gardaş buna dayanamaz
Goç kesici gadasına
Alır bunu götürürüm
Ağ suvaklı odasına

Yorgun benim bacım yorgun
Bacım emmisine dargın
Senin için Hatın bacım
Babam Göllüce ye sürgün

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nazlı ÖZDEMİR ve Cennet ÖZTÜRK ile yapılan görüşmede Mehmet ÖZ-
TÜRK (Arıtış İ.Ö.O Müd. Gallik Mustafa'nın torunu) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MURTAZA'YA AĞIT *

Arıtış Kasabası eski belediye başkanlarından Murtaza ÖZBERK, çok sevilen biridir. Dolu dolu yaşamış hayatının son baharında ansızın bu dünyadan göçüp gitmiştir. Gidişiyile birlikte sabahın erken saatlerinde çay ocaklarında kurduğu basit ama güzel sofralar kurulmaz olmuştur. Sıcak çay bardaklarına doldurduğu muhabbet onunla birlikte yok olmuştur. Arıtış'taki gençlerin birçoğunun kız isteme, nişan ve düğün törenlerinde kesmediği kurdela yoktur. Küskünleri barıştıran; deliyle deli akıllıyla akıllı olmasını bilen şakacı nüktedan adam çarşının başındaki yerini boş bırakmıştır. Uzun yıllar politikanın içinde olması, Arıtış belediye başkanlığı yapması girişkenliği ona Afşin'in en çok tanınan simalarından biri yapmıştır. Her köyden bir dostu vardır. Misafir perverliği ve merak sardığı dağ yürüyüşleri geride kalmış bir akşam aniden hastalanarak, yaşama veda etmiştir. Bu zamansız gidişini anlatan şu ağıdı bacısı Zeynep YAZGAN söylemiştir:

MURTAZA'YA AĞIT

Boön senin gününümüş
Dağlar daşlar gamlı gamlı
Gara toprağı boyladı
Boyu gözel babamoğlu

Evine düşüyor ateş
Bir su serpin de söndürün
Gardaşım dayra adamı
İlan edin de bildirin

Garıya cenaze geldi
Köylü bize bakışıyor
Ben öleyim babamoğlu
Ölüm sana yakışmıyor

Ne durgun duruyor Melek
Ölsün bunun bacıları
Üç gardaşı bir yitirdik
Keskinimiş avcıları

Düğün değil bayram değil
Niye gelirler buraya
Mezarına döşek atın
Gardaşımı goyman yere

Çetin gitti dayrasına
Hani Muhammet'i hani
Derin uykuya mı daldın
Uyan gayrı babamoğlu

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;287-289)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Ben Habba'ı hiç demiyom
Kemal Durdu'nun gardaşı
Köylü buna acııyor
Murtaza hepsinin başı

Ben gelemem gayrı buraya
Ben nideyim Hunu seni
Gardaşım yorulmuş gelmiş
Yıkılası çatak yolu

Hatice hizmet eyliyor
Ömer'de gönlünü görür
Gece gündüz hep ağlıyor
Sevda kız babayı arar

Elbisesin bana verin
Koku döker de saklarım
Ben burada olsaydım
Gider mezarı beklerim

Yaktın beni babamoğlu
İçime attılar kuru
Âlem methini veriyor
Ünlenmişsin babamoğlu

Gardaşım bina yaptırmış
Sivası güzel olmamış
Genç ölüyor anamoğlu
Daha yaşına doymamış

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet ÖZTÜRK (Arıtaş İ.Ö.O Müdür), Cabir TERCAN (Namık Kemal İ.Ö.O Müdürü) ile yapılan görüşmede Ömer Faruk DİKİCİ (Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

İSMAİL'E AĞIT *

İsmail, neşe dolu bir çocukken suçiçeği çıkarır. Tüm müdahalelere rağmen iyileşmez. Uzun süren hastalığından kendisine ama gözler kalır. Yakın köylüler tarafından kaçırılarak çeşitli şehirlerde dilendirilir. Babası Abdullah uzun aramalar sonucunda Elbistan da bir duvar dibinde oğlunu perişan bir şekilde bulur. Abdullah'ın babasının yanındaki hayatı kısa sürer. Henüz çocuk yaşında hayata gözlerini yumar. Bunun üzerine babası aşağıdaki ağıdı söyler:

Norşunlular götürüyor
Kara yerde yatırıyor
Elbistan'a vardığımdım
Duvar dibinde oturuyor

Yedi yaşında ama oldu
Dokuzda derece doldu
Ketenden de işlik aldım
Oğlumdanda soyka kaldı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Abdullah ÖZBERK ile yapılan görüşmede Döndü ÖZBERK tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;294)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

AĞIT *

Şair Erol BOYUNDUK ve üç kardeşi bir sonbahar gecesi anasının ağlama sesine uyanırlar. Anası hasta yatan babasının başında hıçkırık hıçkırık ağlamaktadır, babasının ölümü üzerine şu ağıdı söyler:

Anam ağlıyordu gece yarısı
Uyandım hıçkırık sesine düştüm
Sen ölme de bana gelsin darısı
Sahipsiz pederin yasına düştüm

Ömür gelir geçer ecel bir anlık
Baktım yalan dünya boş bir samanlık
Lambamız yanmıyor oda karanlık
Eski idaremin izine düştüm

İplik iplik iner gözümde yaşım
Sığmaz bu dünyaya belalı başım
Ezelden karardı hayalim düşüm
Neyleyim talihin hırsına düştüm

Alamadım şu dünyanın hızını
Çekemedim şu gönlümün nazını
Kan bürümüş felek senin gözünü
Bir yanım kaderin tersine düşmüş

[Bu ağıt ve hikâyesi, İsmail POYRAZ (Bakrač İ.Ö.O. Müdür Yardımcısı) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;302)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HELİME MUSTAFA'NIN AĞIDI *

Çerkez'in babası Mustafa'nın gözünde yara çıkar. Tedavi etmek amacıyla eşi Helime Mustafa'nın gözüne sütlegen bitkisinin suyunu damlatır. Yara iyice azarak Mustafa'nın gözünü kör eder. Bacısı şerife şu ağıdı yazar:

Şefre bacıŞefre bacı
Hani gözüyün yoluğu
Ölmeden gözünü oymuşlar
Çiğninden alır soluğu

Kafasın tele vermişler
Ölmeden gözünü yomuşlar
Gâvur umuş gâvur doktor
Camız gibi soymuşlar

Kafadan almış yarayı
Gan akıyor pınar gibi
Yiğit yatmış duvar gibi
Her parmağı hıyar gibi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fatma KILINÇ ile yapılan görüşmede Cuma ÖZDEMİR-Mensur ARSLAN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;314)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MEHMET AĞID'IN AĞIDI *

Hocanın oğlu Mehmet Ali on yedi yaşında söylenir. Sevdalı yüreği yere göğe sığmaz, nişanının takılacağı günü umutla beklemektedir. Hastalanmıştır. İnce ince öksürse de aldırılmaz. Nişan takılacağı gün zaturredden ölür. Zamansızdır ölümü Mehmet Ali'nin. Norşun bir kez daha yasa boğulmuştur. Buna dayanamayan babası Hacı aşağıdaki ağıdı yakar.

Hu dağında Ha dağında
Kan kalmamış dudağında
Şimdi yiğit dağdan gelir
Kara camız yedeğinde

Yıldız gedikten aşmadan
Yolcu yoluna düşmeden
İvetettin Kadir Mevlâm
Bellik çıkını açmadan

Kara kazan kırılıyor
Kazma yere vuruluyor
Yekin Mehmet Ali'm yekin
Tâ deşlerin deriliyor

Hekili gönlüm hekili
Akmında dutlar dikili
Mehmet Ali ölür derler
Cuma olmuş ev vekili

Kapımızın önu şöğüt
Verselerde almam öğüt
Kınamayın emmi dayı
Mehmet Ali'm baba yiğit

Aşağıdan gelen kazlar
Döner arkasını gözler
Gel demişin geldim oğlum
Adam babasını gözler

[Bu ağıt ve hikâyesi, Döne TERZİ ile yapılan görüşmede Nesrin AKPINAR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;319)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

DİRGEN FAKI'NIN AĞIDI *

Dirgen Ali'nin büyük oğlu Faki babasının yerini tutacak misafir sahibi çevresinde sevilip sayılan yiğit bir kişidir. 1972'de kalp krizi sonucu hayat gözlerini yumar. Kendisinden on iki gün sonrada oğlu Rahmi, vefat eder. Hanımı ve kardeşi İsa aşağıdaki ağıdı yakarlar. Son iki dörtlük kardeşine aittir.

Merduvandan çıkamıyor
Ellahalem ağır derdi
Saba ora eller gonar
Tikenli beylerin yurdu

Ellahalem alıcılar
Elimden inci eşimi
Yoluna gurban ederidin
Dört guzumunan başımı

Odası çifte firekli,
El bilir aslan yürekli
Ağlar durman gayınlarım
Faki aleme gerekli

Odasında yanar ışık
Şavkı bahçesine düşük
Gadersizim yiğit Rahmi'm
Gelin sallamadı beşik.

Hele ince faki hele
Düştü yüzün dilden dile
Gonağına bakamıyom
Ulu pınar harap ola

Yol üstünde bir çift mezar
Babası oğlundan güzel
Hocaya muska yazdırak
Bunlara değmiştir nazar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Dirgen Ese ile yapılan görüşmede Ahmat KIR (Alemdar İ.Ö.O Müdürü) ve Nesrin AKPINAR (Türkçe öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;324)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

BABAYA AĞIT *

Kanser hastalığından ölen babasına oğlu Mehmet tarafından 1995 yılında söylenen ağıt.

Yürü bre Çerkezoğlu
Hiçbir evladım çıkmadı
Bir âlemin Dursun'uydun
Hiçbir evladım çıkmadı

Keven aldın ertek kestin
Gemler sürdün orak biçtin
Herkeseye yardıma koştu
Hiçbir evladım çıkmadı

Gô Boranlar Marabuzlar
Anlattıkça yürek sızlar
Nice kırlar nice buzlar
Hiçbir evladım kalmadı.

On dört başın geçimi
Haram değil alın teri
Sana çekmemiş hiç biri
Hiçbir evladım çıkmadı

Yazda yattın acı tattın
Senelerce yata gittin
Dört yıl da askerlik ettin
Hiçbir evladım çıkmadı

Bir yetmemiş iki hatun
Bir zamanda içti tütün
Koydun gittin bizi yetim
Hiçbir evladım çıkmadı

Kim de vardı on dört evlat
Yedisi kız yedi damat
Sözde yedi evlat
Sen gibi oğlum çıkmadı

Bir zamanlar yokluk çektin
Mertek yoldun üzüm sattın
Nice dağda taştan yattın
Sen gibi oğlum çıkmadı

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;326-327)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Hiç namazın geçirmedi
Yara deşti kırık saldı
Her toplumda yeri vardı
Sen gibi oğlum çıkmadı

Pehlivandım Kara Dursun
Ele yardıma koşarsın
Sen ele örnek adamsın
Sen gibi oğlum çıkmadı

Son yaşında kanser derdin
Zalim gırtlakını yardım
Tüm ömründe az gün gördün
Hiçbir evladın çıkmadı

Haklıya hakkın verirdi
Haksızıysa hep yeredi
Allah on dört evlat verdi
Hiç biri sana çekmedi

Çerkez oğlu Dursun adı
Hiç kimseyle yoktu yadı
Var idi on dört evladı
Hiç biri sana çekmedi

Oğlum derki babam Dursun
Ben öleydim o yaşasın
Kıymetini bilemedik
Şimdi gönlümde paşasın

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet TERZİ ile yapılan görüşmede Nesrin AKPINAR (Türkçe Öğretmeni),
M.Said ÖZYURT (Altunelma İ.Ö.O Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MEDİNE GELİN *

Medine gelin genç yaşında böbrek hastalığına yakalanır. Annesi Medine geline böbreğini verir; fakat Medine gelin kurtulamayarak ölür. Mehmet, Medine gelinin ölümü üzerine aşağıdaki ağıdı yakar:.

Yürü bre yalan dünya
Senden de aldım payımı
Doyamadan genç yaşına
Yarıda kestim yolumu

Yaşı varmadan otuza
Hasret kaldım bir tek kıza
Kendi gelin çehiz düze
Kenan'ın büktün belini

Mehmet ayşe annem diyor
Ana bağrını dövüyor
Daha baban inanmıyor
Topak gelin geldi ölüm

Kör olası böbrek derdi
Anan böbreğini verdi
Doktor çare veremedi
Sinelerin dilim dilim

On yıl doktor doktor gezdi
Artık kendi bile bezdi
Kadir Mevlâ'm böyle yazdı
Hep ağladı Aşegül'üm

Mehmet diyor hani anam
Artık yuvamıza dönem
Bomboş kaldı evim hanem
Sana layık mıydı, ölüm

Kenan'ım der gitti eşim
Daha otuz değil yaşım
Bacıları döver düşün
Sensiz dünya bize zulüm

Teyzeleri döver dizin
Öksüz kaldı oğlun kızın
Kaderin bu böyle yazın
Köylü yandı nazlı gelin

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;328-329)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Anam verdi böbreğini
Çare olmadı ki, hani
Bari yetim koyma beni
Aldı bizden seni ölüm

Yer ayırdı uzak düştük
Nasıl sana kefen biçtik
Kara haberine koştuk
Gücüm yok yaya geleyim

Recep Abim durgun ağlar
Durmuş kardeş yürek dağlar
Hacı için için ağlar
Baban diyor ben öleyim

Kara haberin duyuldu
Kefen biçip su kuruldu
Âlem evine derildi
Çare böbrekse vereyim

Senin yerin el doldurur
Olan yavrulara olur
Sen gidersen biri gelir
Olan hep ölene olur

Kavrularak yandı kardeş
Hem öksüz dul kaldı kardeş
Senden önce öldü kardeş
Geri dön Medine gelin

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet TERZİ ile yapılan görüşmede Nesrin AKPINAR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

AKRABAYA AĞIT *

Genç yaşta ölen yakınlarına Hikmet Bey tarafından yakılan ağıt:

Elli atmış sene bir ömür ise
Bende geldim o durağa sor bana
Neler çektim ne acılar yaşadım
Vur elin deymişken felek vur bana

Babamınan dar tutarken acımı
Bir de kardeş yaraladı içimi
Kaybettim anamı nazlı bacımı
Vur elin deymişken felek vur bana

Ben de bir faniyim gelir geçerim
Taze anılarla yanar içerim
Sırası gelmişken sapla hançeri
Vur elin deymişken felek vur bana

Körpe iken gömüldüler maziye
Genç İsmail kumaş yüzlü Şaziye
Ne merhamet eyle ne de taziye
Vur elin deymişken felek vur bana

Neler gördü çıkasınca gözlerim
Ömür boyu sizin için sızlarım
Sana ağır geliyorsa sözlerim
Vur elin deymişken felek vur bana

Hepsinden ağır Fakı'nın yükü
Gitmiyor üstümden Hilal'in şoku
Bize hazırladığın zehirli oku
Vur elin deymişken felek vur bana

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hikmet TERZİ ile yapılan görüşmede Nesrin AKPINAR (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HALİLE AĞIT*

Yillardır gurbette gördüğü tedavinin sonunda kanser hastalığından ölen oğlu Halil'in acısına dayan-
amayan Şerife kadın aşağıdaki ağıdı yakar:

Şu Didim'in bağlarına
Ateş düştü dağlarına
Sanki seferime geldim
Selam söylen beylerine

Kalmadı benim gararım
Gider oğlumu ararım
Memlekete gideceğim
Kime var benim zararım

Belli değil yazım güzüm
Kan ağlıyor iki gözüm
Ben de buna dayanmam
Ağlama gönderi Bozum

Hemi Recep hemî Hacı
Yollandım gidiyom bacı
Varacağım Elbistan'a
Mustafa başımın tacı

Halil'im bahçenin gülü
Konuşmaz Allah'ın kulu
Gececeğim Afşin yolu
Memlekete gideceğim

Esti poyraz yeli esti
Esti de gözünü kesti
Ne de tez usandı oğlum
Kederin duvarına astı

[[Bu ağıt ve hikâyesi, Bünyamin AYDOĞAN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;339)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HASANA AĞIT *

İncirli köyünde yaşayan Hasan kanser hastalığına yakalanarak yaşama veda eder. Bunun üzerine kızı Güllü aşağıdaki ağıdı yazar:

Hastayım beni yatırın
Sağıma yastık getirin
Ölmiye ben ölücüyüm
Yavruma haber getirin

Ben de geldim yorgun yorgun
Ölmeye ben ölücüyüm
Yorgunumu alamadım
Ben bir yuva kuramadım

Atladım geçtim dereyi
Boyumca giydim karayı
Anam beni ısmarlamış
Nedecin bahtı karayı

Gelemem ben babam gile
Gelipte bir tas su içmem
Emmime de baba demem
Gelipte hiç köye basmam

Yol üstünde çift mezar
Yel vurunca kumu tozar
Emmi gidersen mezara
Bir tas ta suyunu içme

[Bu ağıt ve hikâyesi, Halis DURGAÇ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;342)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

DURAN AĞANIN AĞIDI*

Baçkar Kasabasında kırılar diye bilinen ailenin ağası Duran Kaye kırk beş yaşlarında siroz hastalığından ölüyor. Ağaya hanımı Hatice tarafından yakılan ağıttı:

Koca ile Durmuşali
Odasına döşen halı
Ağam şimdi raydan gelir
Düzün kaymak ile balı

Aristu'lın başıydı
Üç avradın eşiydi
Küsmüş de gelmiyor beyim
Binboğanın kısıydı

Hele Ağam sana noldu
Has bahçede gülün soldu
Buna nasıl dayanmalı
Mühürü cebinde kaldı

Hemi ağlayak hem de durak
Buyurun odaya inek
Büyük küçük toplansın da
Mühürü hocaya verek

Karakoca bahçe dikmiş
Tutuna verin dayağı
Ağam geriden gelirken
Hükümet kalkar ayağa

Karyolayı danedim ki
Nic'olmuş Ağamın yeri
Binboğaya çadır tutmuş
Sürüsü Erzurum moru

Kır at avluda kişniyor
Kayunu çayır dişliyor
Hangi şerefini söyleyim
Tarlada makinesi işliyor

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;366-367)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Ata biner tay peşinde
Terziye asbab kestirmiş
Saat kordonu döşünde
.....

Derin suyun adasına
Karşı durak gadasına
Hep dostların savışıyor
Hiç inmiyor odasına

Atının arnı sakar
Bi yol yürür bi yol seker
Kocayınan Durmuş Ali
Melül melül yola bakar

Elime aldım nacağı
Dolandı dibi bucağı
Andırın balerin iner
Sürün kahveyi ocağa

Odada levha yazılı
Yüreği dertli sızılı
Nasıl kıydın Kadir Mevlâm
Ardı ufacık kuzulu

Adananın dağlarına
Ateş düşsün bağlarına
Koçunan şerefe gider
Çağılhan'ın bağlarına

Sabah namazında kalktım
Sesimi güvercine kattım
Yurtsuzumuş benim beyim
Adana'yı mekân tutum

Nere varsam ora işli
Ardında kara nakışlı
Borü çifte arkadaşlı
Bekliyom ki gelir diye

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Kocamın yerine tuttum
Koçalimi çiftçi ettim
Bahtı karaymış Kadir'in
Onu da babasız büyüttüm

Yüce çardak büyük havlu
Böyle mi feleğin kavli
Ben bunları büyütemem
Altısı da ufak yavru

Kadir de beşikte ağlar
Yol vermez amansız dağlar
Adanada büyük beyler
Varsan babanı verir mola

Döşü kakın kuluncu enli
Kenni benim beyim kenni
Şu dünyayı hep dolansam
Yoktur beyim gibi ünlü

Fadimem gözümü dağaner
Muhlisem her gün ağlar
Şöyle döndün baktın ki
Bakışım ele boynunu büker

Hasta beyim beyim hasta
Su içirrim cıcık tasta
Eğer beyim iyi olursa
Bir yılda toplarım deste

[Bu ağıt, Fatma KONAK (İngilizce Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

TALATOY'UN AĞIDI *

“Talatoy” lakabıyla bilinen İsmail BİÇİCİ, Arıtış Köyünün ünlü pehlivanlarından biridir. Sadece kendi köyünde değil, civar köylerde, hatta Maraş’da dahi namı duyulmuştur. Minderlerden yenik çıkmayan, her gittiği köyden “şalvar” getiren Talatoy. Askerde amansız bir hastalığa yakalanır. Ciğerlerini üşütmüş ve “tebdili hava” verilerek memleketi Arıtış’a gönderilmiştir. Anlatıldığına göre bakır rengi taş gibi bir vücuda sahip olan Talatoy, bitmeyen kötü öksürükler arasında günden güne erir, sararır solar. Öyle bir gün gelir ki, taşı sıkça suyunu çıkaracak o adaleli pazular, güçlü parmaklar, bir çay bardağını karıştırmaz hale gelir. Genç yaşta kötürüm ihtiyarlar gibi köşede unutulup kalmasını bir türlü içine sindiremeyen bu ünlü pehlivan, çok duygulu bir anında kendi kendine ağıt yakar, hıçkırır hıçkırır ağlar. Ve dostlarına sitemler, feleğe kahırlar gönderir:

Genç yaşımda sızı indi dizime
Ahbaplarım bakmaz oldu yüzüme
Sefil bacım dayanamaz nazıma
Benimle defterin doldu mu felek

Ben de bu derdimi çok ayıp sandım
Sarılar içinde beze boyandım
Şu dünyada pehlivanlık kazandım
Benimle defterin doldu mu felek

Gündüz hayalimde, gece düşümde
Emmi-dayı beklemedi başımda
Azrail indi şu genç yaşımda
Benimle defterin doldu mu felek

Minderlere değil, ince ağrıya (verem hastalığına) yenik düşen köyün sevgilisi- gururu bu talihsiz genç pehlivan bir “İsnean gecesi” yatağında buz gibi bulunur. Bu zamansız ölüm, ağıt yakanın diliyle “bir yiğidin yıkımıdır.” Genç yaşında dul kalan eşinin feryatları göğü tutmakta, bacıları KARAĞIZ ve SELVER’in yaktığı ağıtlar köyde feryad-ı figan koparmaktadır.

Arnacımızda Göllüce
Boyu uzun, beli ince
Salman anam oğlu salman
Ali, Sefi gelmeyince

Bugün isnean gecesi
Tütmez gardeşin bacası
Buna nazar oluk demiş
Maraş’ın büyük hocası

Gundurası toz bağlamış
Yağlanmayı, yağlanmayı
İnce eşim dert kazanmış
Hallanmayı, hallanmayı

* (EKİCİ, 2005;29)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Gapuzun önü soku
Güççük evi seki seki
Düğünde gızlara dökün
İstanbuldan gelen koku

Bugün isnean gecesi
Yudu mu Hunu Hocası
Gelir, gider dönerim de
Tütmez gardeşin bacası.

Hemi Antep, hemi Maraş
Ne güzel güreşir güreş
Aradım da bulamadım
Boynu girevetli gardeş

Gardeş yatmış can veriyor
Gara perçem ıfıl ıfıl
Koman bu gururu yerler
Hava soğuk güz düşüyor

Bu zamanda adam mı ölür
Erikler döktü gazeli
Ben de sana "ana" demem
Aldın yanına gözeli

Ben de gardeş diye diye
Eloğluna oldum esir
Gardeş anam olsaydı
Sana da keserdi gısır

Gapıya dernek birikmiş
Çok danedim göremedim
Döne döne amanat attı
Amanatı çekemedim

Arıstal Meykir'e yakın
Ben ağlarım sekin sekin
Sağmenin ucu yörüdü
Gardeş girevetin dakın

Dışarıya çıkın bakın
Değen boyraz dindi'mola
Yattığın yerleri öpsem
Kokun eve sindi'mola

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Yaz gelince biter sümbül
Ben sümbülü yolucuyum
İki sene alen (eğlen) geilm
Vadem yakın ölücüyüm

Cekete gurban cekete
Cekette mendil sokulu
Teneşire yatırmışlar
Turalamış mor kekili

Gurban ollum anamoğlu
Bozum değişti yurdunu
İki bacıyı bölüştürün
Gardeşin ağır derdini

Derelerde selvi-söğüt
Verseler de almam öğüt
Ben bir pehlivan yitirdim
Boynu girevetli yiğit

Gapımızın öne eren
Gardeşin de boyu ceren
Ham yiyecek yedirmezdim
Gardeş nerde buldun verem

Çıktım galanın başına
Soyka mezar görünüyor
Yekinsene pehlivanım
Ağ gelinin sürünüyor

Hunu Yarpuz'a yakın
Ulaşır gardeş ulaşır
Pehlivan anamın oğlu
Topkara ile güreşir

Ay da döner, gün de döner
İçimde ciğerim yanar
Gönüllenne anam oğlu
Arsız insan gene güler

Bacısının adı Selver
Kalk get de Allah'a yalvar
Gardeşin pehlivan olmuş
Her köyden getirir şalvar

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Ali Kemal, Ali Kemal
Sana saldım okuntusun
Elif'i eve getirdim
Ne takıcın takıntısın

Meyrem Bacı, Meyrem Bacı
Bu yiğidin yıkımı mı
Sanki biz oda yaptırдық
Salın kayfe dakımını

Hele anamoğlu hele
Yaz gelince açar lele
Derdi yüklü anamoğlu
Senin bacıların öle

Yorulдум gurban yorulдум
Gele gele ben yorulдум
Ceketi omzuna attılar
Boylu boyunca sarıldım

Hele feleğin işine
Kekili düşmüş gaşına
Derdi yüklü anamoğlu
Toprağı çekmiş düşüne

Senin için anamoğlu
El oğluna olum esir
Gapı gapı et topladım
Anam olsa keser gısır

Dışarıya çıktı idim
Yağmur yağar yer sallanır
Akılsız anamın oğlu
Ahraz gelinin dillenir

Kötü gadir, kötü gadir
Sat malın birin yedir
Başucunda sen otur da
Hastaya bakıyor dedir

Memmet de güleşe girmiş
Halaka dönüyor gözü
Uyan pehlivanım uyan
Yas tutuyor elin gızı

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Talatoy'un ölümünden kısa bir süre sonra, eşinin Lorşun (Altınelma) da başka bir kocaya varması, pehlivanın bacalarının çok zoruna gider. Bunun üzerine şu ağıdı yakarlar:

Bugün ulu bayram günü
Guzuların atıcılar
Yekin pehlivanım yekin
Gelinini satıcılar

Gurban olam geline
(Guzuların olayım geline)
Vardığına pişmanımış
(Vardığına pişmanımış)
Guzuların göstermiyor
Haççe bana düşmanımış

[Bu ağıt ve hikâyesi, Elif BİÇİCİ (Kel Bostan'ın eşi) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MURTAZALARIN HASAN'IN AĞIDI (KÖRÇİVİ) *

1940'lı yıllar... Adı sahibinden dolayı, "Körçivi" olarak da anılan Murtaazar'ın Hasan veya diğer adıyla Hasan ÖZBERK, henüz on üç – on dört yaşlarında çiçeği burnnda, çok yakışıklı bir delikanlıdır. O yaz Subatan yaylasında iken aniden hastalanır. Herkes zatürre olduğunu söyler. Doktora götürme hazırlıkları sürerken, o telaş içinde çocuk ölür. Artık dağlar yol verse de, umut Kafdağı kadar uzağa düşmüştür. Anası Fatma'nın bacıları Fadime ve Melek'in; amcasının kızları Happa ve Elif'in feryatları Binboğa'yı birbirine kavuşturmaktadır...

ANASI FATMA

Bugün ulu bayram günü
Oğlum yok elin içinde
Sahten güzel Mor Hasan'ım
Sırma ışılar saçında

Aşağıdan gelen atlı
Söyletmen yüreğin dertli
Ağ eli ala kitaplı
Okuyup yazanım öldü

Donanıpta gelmen kızlar
Yaralıyım geyik gimi
Anasız bacısız ölmüş
Sürmeli oğlum garip gimi

Hasan'a ediyom çörek
Niye kitlenmiyor dişim
İnce oğlum sana eylemiş
Yozunan gedici gışın

Gurban ollum Mor Hasan'ım
Datlı canıma gıyarım
Anam gimi del'olursam
Bunu gadere sayarım

Akıllı oğlum fikirli oğlum
Alnı deste kekilli oğlum
El düğün bayram etti de
Benim evim yıkıldı oğlum

Gurban ollum sürmeli oğlum
Ne ben öldüm, ne de baban
Sırtına keçe giydiririm
Emmisine verim çoban

* (EKİCİ, 2005;34)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Dama çıktım baktıydım
Soyka mezer görünüyor
Bir garalı düğün gurdum
Subatandan çalınıyor

Gıran giresice kızlar
Geldi gırlık kireyinen
Bu yıl ben dağda dolandım
Şu ceketin zoruyunan

Aşağıdan gelen ferman
Galmadı dizimde derman
Mor Hasan'ım benim olsa
İnekten keserdim gurban

Hasan'ın gamer goçunu
Ahmet gatsın sürüsüne
Bindirmişler dertli oğlumu
Çer alaçça dorusuna

BACISI MELEK

Ahacık geldim mezere
Mezerin otu bazara
Biz gardeşe "baa" (bey) durduk
Peygamber gavli üzere

Kapımızın önü yonca
Yoncanın çiçeği gonca
Gardeş canını vermemiş
Anam babam gelmeyince

Körpesi çubuğa çıkmış
Yayıyor hoplayarak
Anamoğlu dağdan gelir
Sarı sümbül toplayarak

HAPPA (Emmisinin Kızı)
Emmim evde düğün kurmuş
Ya niye davul ötmedi
Gızlar gara bağlandı
Uşaklar samen getmedi

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Beş idi anamın oğlu
Ali Kemal öle idi
Kayıt mı çekerdim emmi
Bir bebeği ola idi

Aha emmim, aha edem
Bana gelsin senin gadan
Dışarı çık pehlivanım
Sameninen doldu odan

Kapıya bayrak dikmişler
Hani ya benim okuntum
Emmim oğlunu evermiş de
Goynumda kaldı takıntım

Ne garip duruyon ana
Sen misin sağdıç anası
Bizde davul döğülsün de
Sizde de yansın gınası

İşliğini ben dikeyim
Yekin boynuna bakayım
Goskalıktan hazırlanırdın
Üstüne koku dökeyim

BACISI FADİME
Hele mezerin daşına
Guşlar oturmuş başına
Gara toprak yakışmıyor
Gardeşimin ağ döşüne

Yokarıdan sal geliyor
Sal geliyor dura dura
İki eli kırılacça
Babam goyuk kuru yere

Ceren yapılı gardeşim
Öldürdün anam-edemi
Soysuzumuş deli dayım
Döndermiş gelen adamı

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Söylen Budak emmine
Buradan çekmesin goyunu
Gözlerin kör ola ana
Böyle mi edeler düğünü

Yüksük çöreği oldu mu
Niye gelmedi güveyi
Biz Hasana gelin aldık
Cennet deze, vur duvağı

Gadanı alayım Fadime
Fadime mezerden getme
Biz Ali'yi der ağlardık
Sen de Hasan'ı unutma

Memmet Ağa, Duran durna
Gara kekil burma burma
Biz Hasana düğün gurdük
Kabe'den getirin hurma

Emmim verici yozunu
Baban kör etti gözünü
Tez gelesin anamoğlu
Bibin verici gızını

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mese DOĞAN (Mesece), Melek ÖZBERK, Melek YILDIRIM ve Güzel Ahmet (Ahmet EKİCİ) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MURTAZALARIN MELEK'İN AĞIDI)*

Melek Boz Mehmet'in kızı, Murtazalardan Demirci Ahmet'in eșidir. Uzun belikli, güzel bir gelin olan Melek, ilk çocuğunu ölü doğurur. Doğum sonrası iyi bakılmadığı için hastalanır. Afşin'e doktora götürülür. Fakat kurtarılmayarak genç yaşında ölü. Afşin'den cenazesi getirilir. Bacısı Hatice ve gelinini çok seven kayınbabası Murtazaoğlu Ömeraşığıdaki ağıdı yakarlar.

Gel ağıyak, bibim gızı
Dayımın beli büküldü
Dokuz aylık gelin bacım
Alı, yeşili döküldü

Şimdik gelir sefil babam
Yola yıkılı yıkıl
Teneşire çıkarttılar
Belik dökülü dökülü

Dokuz yıl toktur dolandım
Hasta olan ölmezimiş
Bacımı toktura saldı
İyi olup da gelmezimiş

Hele bacıma bacıma
Belik dökülür halçaya
El köyünde gala idim
Sahap olurdu bohçuya

Melek'in çehizi deste
On iki gün yattı hasta
Hayırlı olsun dememiş
Sandığı yapan usta

Sabahınan yer ışıdı
Derdim bir değil beşidi
Sabahın seher vaktinde
Uy güvel durnam üşüdü

Odası yıldız ışıklı
Sofrası gümüş gaşıklı
Melek evden nasıl çıksın
Koltuğa ala beşikli

* (EKİCİ, 2005:42)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Babamın nazlı gelini
Yandım delini delini
Götürün pazarda satın
Ucu pürçüklü kilimi

Babamın nazlı gelini
Uyudun bacım uyudun
Bana ağlama diyorlar
Onun ile çift büyüdüm

Ne hicaplı emmim gızı
Yoncada beni garşılar
Emmim bize babal attı
Buna ne diyek komşular

Yok mu idi baba evi
Issız odaya attılar
Bir bürügün vermediler
Hepini bohça ettiler

Emmimiz evine girdik
Yuduk çıktık elimizi
Beş ay oldu ben geleli
Bacım döktün dalımızı

Toktur toktur dolandırdım
Senin bacın ölmezmiş
Bacım niderdin bebeği
Bebek bize gelmezmiş

Üstüne de garlar yağmış
Gader anam gızı gader
Anasızlığın yüzünden
Ellere mudara eder

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Bunların kimsesi yok da
Boş yuvaya çevirdiler
Yusuf'un yok bir bebeği
Kül oldular savrulduklar

KAYINBABASI

Gurban ağ gelinim gurban
Geldin ki geri getmeye
Yemin mi edeyim eller
Bir daha düğün etmeye

Sabah oldu el uyandı
Cip geldi dama dayandı
Arlanman mı ağ gelinim
Çarşıda beşik boyandı

Üce kaldırım salını
Getsin görünü görünü
Eğer buna, kim derlerse
Omar Ağa'nın gelini

[Bu ağıt ve hikâyesi, Feleknaz ÖZBERK ve Dudu ARSLAN ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MURTAZALARIN SULTAN'IN AĞIDI *

Murtazalardan Boz Mehmet'in hanımı olan Sultan ÖZBERK, Arıtaş'ta "ince ağrı" denilen verem hastalığına yakalanır. Ölmeden önce kendisine ağıt yakar. Annesini ölüm döşeginde hem ağlayıp hem söylediğini gören kızı Hatice dayanamaz, o da annesine ağıt yakar. Hayatın garip bir cilvesi, kızı Haticede daha sonra aynı kaderi paylaşacaktır. -Kendi kendine ağıt yakma geleneği, bizim Orta -Asya'dan devraldığımız bir kültür ögesidir.

Adım batsın, adım Haççe
Kayalarda olur "totça"
At salıp da getirmemiş
İki gözü kör olaçça

Anam bir çift çorap örmüş
Varsın gızım giysin diye
Elden evvel göç yükletmiş
Haççe kızım ölsün diye

Haççe kızım çorap örmüş
Gelin anam giysin diye
El göçmeden kendi göçmüş
Varsın anam ölsün diye

Daha Şevket oğlum uşşak
Beline çalmayık fişek
Bir çift oda yaptırdım da
İçine sermedim döşek

Odasında yanar ışık
Şavkısı pınara düşük
Gurban ollum gelin anam
Tadeşlerin salları beşik

Dezelerim dezelerim
Ağ ciğerim oldu yara
Eller Gaman'a göçtü de
Ben salınan geldim bura

Gocaş'ın da gara yılanı
Gelir dolanı dolanı
Genç yaşımda bir dert oldu
Bana diyollar veremi

* (EKİCİ, 2005:45)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Dezelerim dezelerim
Sızılıyor azalarım
Genç yaşında bir dert oldu
Ufak galdı guzularım

Bir çift öküz dolanıyor
Gene gönüm bulanıyor
Mecnun olmuş anam oğlu
“Dil” elinde dolanıyor

Çatak'ta koyun meliyor
Melek güççük berk ağlıyor
Ağlasana kızım Melek
Ceketin güve yalıyor

Deve gelir düzüm düzüm
Ağla kör olaçça gözüm
At salında da o gelsin
Bozkoyunda Haççe kızım

Yusup ağlar, Melek ağlar
Bu yıl gışlı getti dağlar
Beş kızından sevgili idim
Emmim salacımı bağlar

Dezelerim gelsin dizin
Ağzımdan akıyor irin
Gızınız gelin olurken
Atına atarım kilim

Beni Haççe anam yusun
Cuma de lahtime kosun
Soysuzmuş Mustafa Gardeş
Çağırın yanıma gelsin

[Bu ağıt ve hikâyesi, Kızı Feleknaz ÖZBERK, Şıkan Ali(Ali CANDEMİR) ve torunu Paşa ÖZBERK ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

OMAR'IN DURDU'NUN AĞIDI *

“Omar'ın Durdu” namıyla bilinen eski pahlivam-nlarda Durdu ÖZBERK, bir gün bacağından rahatsızlanır. Kayseri'ye doktora götürülür. Hastanede kangren olan ayağı kesilir. Dört sene yatağa bağlı kalır. Ve bir gün beyin kanamasında ölür. Zamanında ünlü pehlivan Yaşar DOĞU ile güreşmiş, K.K.K Türkiye birinciliği ve birçok madalyası olan bu talihsiz pehlivanın ölümü köyü yasa boğar. Meydanları değil, apansız bir hastalığa yenik düşen, kafese girmiş bir aslan gibi 4-5 sene yatağa çakılı kalan bu zor ölüm karşısında bacıları Selver, Melek ve Ayhacıgil'in Fadime ve kızı Pakize şu ağıdı yakarlar.

BACISI SELVER

Selver gelmiş “ölüyom!” diyor
Garşı durur gadasına
Pehlivan emmim oğlunun
Baaler enmiş odasına

Yaz gelip, bahar sökünce
Çadır dutar goyak goyak
Hepisinde zor geliyor
Kayseride galan ayak

Ölürüm gurban ölürüm
Gene gadanı alırım
Gahırlanma anam oğlu
Geder ayağın bulurum

Yanıyom da anamoğlu
Vallaha döndüm deliye
Pehlivan öldü demeyin
Maraşta büyük valiye

Ne güçlü anamın oğlu
Yiğididi yıkılmadı
Er göçmüşsün it olduğum
Daha gurra çekilmedi

Bana verin asbabını
Ağalayım gönlüm farısın
Getmem hayırsız bahçıya
Onun çiçeği gurusun

Gahırlanma gurban ollum
Gene durur gadasına
Dışarı gapı gurdurmuş
Alem ener odasına

* (EKİCİ, 2005;57)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Pehlivan anamınoğlu
Maraş'ta birinci olur
Dayanamam ki acıya
Gahretme bacın da ölür

Gardeşim de kalkamıyor
Ellehalim ağır hasta
Maraş'ta pehlivan olmuş
Telefon ediyor posta.

Murtaza bana darılma
Şimdi mezere gederim
Arada galan başımı
Yoluna gurban ederim

Bir telefon etmediniz
Ben de küsütm hepinize
Zeynep'i gurban ederim
Gardeşimin gapısına

Niderdin bahça dikmeyi
Ezeli dedim ezeli
Elif'i gurban ederim
Anamın gözü gözeli

Hanı Melek evin mi var
Ben burada galıcıyım
Küsme anamoğlu küsme
Ayağını bulucuyum

AYHACIGİLİN FADİME

Pakize babana söyle
Niye dutmamış çobanı
Gene yurduna gederim
Beğim dağıtma obanı

Duvarı "ber" den dökülür
Görenin canı sıkılır
İki elinde iki değnek
Pehlivan böyle yıkılır

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Pendirli'ye ataş düştü
Yıkıldı Pendirli Oymağı
Pehlivan güleşe gider
Eline alır değneği

Yıkılınca kalkamıyor
Kaldırmıyor oğlu-eli
Pehlivan mezere girer
Duydumola Maraş eli

KIZI PAKİZE

Babamı misafir sahibi
Dönderir yoldan gedeni
Nasıl ağlamayım bibi
Babamın bir "gedik" adamı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Selver DAĞLI (ÖZBERK) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

DURNA'NIN KIZI KÖR HATİCE'NİN AĞIDI *

1950'li yıllar... "Durna'nın kızı Kör Haççe" adıyla bilinen Hatice ninemin(babaannem) kocası Çoloğlan'ın Mehmet'in verdiği sıkıntılar yüzünden genç yaşta (45) kahrından "maçça" olup öldüğü söylenir. Kocası, her yıl gurbete (Çukurova'ya çalışmaya) gider, aylarca dönmez, geride kalanları sorup sual etmez, para-pul göndfermezmiş. Karısı ve çocukları aç-susuz perişan ve sefil ortada kalırlarmış. Babaannemin belini büken sadece "bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm" değil; çocuklarının baba sevgisine de hasret gitmeleriymiş. Hatice ninemin, bu acı gerçeğe sadece kalbi değil, bedeni de yenik düşer. Öleceğini anlar. Komşuları başına toplanmıştır. Yatağında hasta, kendi ağdını kendisi yakar. Fakat bir kişiye hasret gitmektedir. Bu kişi "sürmeli oğlum" dediği büyük oğlu Güzel Ahmet'tir. Çünkü o da askerdir. O an sevin-dirici bir şey olur. Ölmeden 5-10 önce oğlu Ahmet'ten mektup gelir, okurlar. Sevinir. Yüzüne bir güzellik yayılır. Birkaç dörtlükte ona ağıt söyler ve ruhunu teslim eder.

Yaz geldi bahar erişti
Lelesümbüle garişti
En sevdiğim Ehmet oğlum
Car'ıma mektup ulaştı

Hepeler gönlüm hepeler
Yağmur yağar kar sepeler
Hüseyin'im gaçar amma
Osman güççük mal depeler

Üceler yanar mazi
Engine dökülür közü
Amanatı sana attım
Kelomar'ın hatçe gızı

Bir güççük yuva yaptım
Buldugumu içine attım
Yedi tene yolda yolcum
Ahacıka hasiret gettim

Döndü'ye vabal atarım
Her ölüde beni gatsın
Osman güççük dayanamaz
Anası yok nasıl yatsın

Hüseyin'im sefil amma
Osman oğlum gezer densiz
Ben ölünce öldü demen
Saba gelir bizim "soysuz"

* (EKİCİ, 2005;62)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Bana aşşaa get diyollar
Tükenir mi benim sızım
Ehmet benim sürmeli oğlum
Garşımdan mı gelir bozum

Ben deli daalim bacım
Ben ağlarım gözel gözel
Daha bağlarınız goruk
Evvel bana düştü gazel

Şaşım gomşularım şaşım
Bir onulmaz derde düştüm
Canım gurban goca babam
Kitli gapımı mı açtın

Bana tokdura get diyollar
Sanki tokdur can verecek
Ben Fenal'ya enince
Bozum garşı mı gelecek

Hasta kişinin ölmeden önce kendi ağdını kendisinin yakması, bizim Orta-Asya dan devraldığımız bir kültür geleneğidir. Aynı zamanda Hatice ninem Arıtaş'ın ağıtçılardan biridir.

[Bu ağıt ve hikâyesi, Kel Ömer'in kızı Hatice; Bostan'ın Elif ve ortanca oğlu Hüseyin EKİCİ ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

MİRİŞ'İN ALI'NIN AĞIDI *

Bu ağıt, "Miriş'in Ali" adıyla bilinen Ali KAVŞITLI'nın henüz delikanlıyken "kemik veremi"nden ölmesi üzerine bacısı Elif, Fatma ve babası Topal İbiş tarafından yakılır. Ali KAVŞITLI'nın askerde kemik veremi olduğu anlaşılır. Arıtış Köyüne "tebdil-i hava" olarak gönderilir. Ali'nin bu hastalıklı halini gören emmisi Durnaca'nın kızı olan nişanlısı Fadime Ali'yi istemez, nişanı atarak babası ile birlikte Nurhaka göçer. Terk edilmişlik Ali'nin derdine dert katmış ve erimeye hızlandırarak genç yaşta ölümüne sebep olmuştur. Sevin köyüne gelin giden bacısı Elif'e haber salınır. Fakat kara haber söylenmez. Sadece "acele" ısmarlanır. Geldiğinde kapılarının kilitli olduğunu görür. Anlar. Cenazeye yetişemez ama toprakları başına savurur; yüzlerine, dizlerine vura vura sokakları inletir.

Gadanı alayım ana
Öldü oğlunun iyisi
Sal geriden varırkene
İçeri girmiş dayısı

Gara pürçüğünün destesi
Ne güzel yapmış ustası
Ben Sevin'den geldi midi
Kalkmış anamın hastası

Hatladım geçtim dereyi
Boyunca geydim garayı
Anam beni ısmarlamış
Nedici bahtı garayı

Döne bacı beni de gat
Ben ölünün yarısıyım
İssiz öleni bekliyorum
Burnazlı'nın garısıyım

Garıya bayrak dikmişler
Efil efil efiliyor
Derdi yeğün anamoğlu
Dönderdikçe ofuluyor

Zalımımış zalım ölüm
Gırdı galmadı golum
Emmimin gözü kör olsun
Gardeşe etmedi gelin

Anam yiğidin anası
İki gözü kör olası
Gardeşe gelin aldık da
Ehmet sadıcının anası

* (EKİCİ, 2005;110)

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

Tikenli Hunu'ya bakar
Yosulu yüzüne kalkar
Gardeş tebdil-i hava gelmiş
Binbaşı ayağa kalkar

Diyar-ı gurbetten geldim
Dayanamıyom acıya
Gece gardeş ölür de
Haber gelmez mi bacıya

Gardeş acer ev yaptırmış
Ne güzel yapmış ustası
Ben gurbetten geldiydim
Kalkmış anamın hastası

Benim gsardeşim beyidi
Yuduğumun köğneği ağdı
“Ana ne yaptın gardeşi”
Bıldır bu zaman sağıdi

Bahçamız mezere yakın
Geder ziyaret ederim
Gurban ollum anam oğlu
Nişan poşunu saklarım

Ana gurbanlar oluyum
Öldü oğlunun eyisi
Sal geriden gelirkene
Önünden geçmiş dayısı

Ben gurbetten geliydim
Hep gapılar kilitlenmiş
Benim gimi gardeşi ölen
Hep yüreiği dertliyimiş

Yolun üstünde mezeri
Yel değer de gumu tozar
Süslüyüdün anam oğlu
Sarı sümbül gimi gezer

Topal İbiş

[Bu ağıt ve hikâyesi, Kavşitoğlu Mehmet'in eşi Şemili KAVŞITLI ile yapılan görüşmeden derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

BÖCÜ AHMET'İN AĞIDI *

Bu ağıt, “Böcü Ahmet'in Duran” adıyla bilinen Duran ÖZBERK'in, “kumacık” hastalığından ölmesi üzerine, babası Ahmet ÖZBERK tarafından yakılır. Kumacık: Koyunların olduğu yerlerde sık görülen bir sinek çeşidi. İnsanların gözüne, burnuna, ağzına girerek yumurtlar. Yumurtalar hemen canlanır ve çok acı verir, bazen boğazı tıkayarak boğulmaya neden olur.

Bizim damımız gapılı
İçinde oda yapılı
Benim Duran oğlum ölüğ
Gınalı keklik yapılı

Hemen hemen Duran diyom
Memmet bize yük müyüdü
İssiz örenlerde galdım
Benim canım yok muyudu

Dağlar dağlar daplar'mola
Dağlar yolun eğler mola
Eskerde Osman dayısı
O da duyar ağlar mola

Memmet'in yayladan geik
Mor goyunu bölük bölük
Çöllünün oğlu Abdullanın
Duran'ıma gözü değik

Ahmet ÖZBERK

[Bu ağıt ve hikâyesi, Duran'ın bacası Happa ile yapılan görüşmeden derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;112)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

XXII- Çeşitli Toplumsal Olayları Konu Edinen Ağıtlar

SEFER HOCA'NIN AĞIDI *

Afşin'in Hurman (Yazibelen) Köyünden olan Fakı Mehmet'in, Ulu Cami (Pir Ali) İmam Hatibi Sefer BARDIZ Hoca için yaktığı ağıt

Ev dirğa getti elden
Melek sima Sefer Hocam
Koydu halkı fırgat gamda
Melek sima Sefer Hocam

Arab-u Farisi ilmi
Âdet eylemiş hilimi
İlmik ilmik kilimi
Melek sima Sefer Hocam

Ölmeden vasiyet yazdı
Ziyaret yerlerin gezdi
Eşi benzeri de azdı
Melek sima Sefer Hocam

Ruhum unutmam Künden
İlim umardı benden
Rahmet Yüce Mevlâdan
Melek sima Sefer Hocam

[Bu ağıt, Ali YALÇIN ile yapılan görüşmede Ergün KÜÇÜK (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;29)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİLEN AĞITLAR

ANAYA AĞIT *

Küçük yaşta babadan öksüz kalan Erol BOYUNDURUK, annesi ve üç kardeşi ile geçinmek için çok çaba gösterirler. Annesiyle beraber pancar tarlalarında çalışır, yoklukla savaşırlar. Erol BOYUNDURUK duygulanır ve anasına ağıt yakar.

Süpürge eyledin kara saçını
Yavrularım diye ağlardın anam
Hıçkırarak çekerdin içini
Sessizce derinden çağlardın anam

Yaşamak isterdi bizim canımız
Kesseler akmazdı kanımız
Sadaka ile geçerdi günümüz
Yoklukla sinemi dağlardın anam

Çalışırdın hiç geride kalmazdın
Her zaman hüznü yüzün gülmezdi
Hap neydi, iğne neydi bilmezdin
Yaranı çapıtla bağlardın anam

Kış günü yakacak biterdi karda
Hep böyle başımız kalırdı darda
Ekmek yapardın da isli tandırda
Bana da bazlama yağlardın anam

Giryani'yim horantamız naçardı
Sabahları yavan çorba içerdi
Pancar tarlasında günüm geçerdi
Kıt, kanat geçim sağlardın anam

[Bu ağıt ve hikâyesi, Erol BOYUNDURUK ile yapılan görüşmede Sezgin GÜL tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;31)

MEHMET AĞA'NIN AĞIDI *

Amcası Mehmet Ağa'nın ölümü üzerine Habibe AKKAYA yakmıştır.

Elbistan'ın yolu ırak
Çölbeği de etmiş merak
Biz de bir ağa yitirdik
Karabekirli'den sorak

Ahmet Ağa deli dolu
Uzatsa uzanmaz kolu
Sağ getmiş de ölü gelmiş
Yıkılsın Elbistan ili

Atını çekinde bakın
İndirdim takımın takın
Dün bindi Bel'e gettiydi
Çıkanı o dağdan sorun

Atını bağlar tavlıya
Misafir doldu havluya
Mehmet Ağa olmayışın
Hatun mı gider yaylaya

Meşlehi takmış dalına
Kuşu kondurur koluna
Ünü büyük Kadir Ağa
Çıkar dağların salına

Verin içeyim cuvara
Belini vermiş duvara
Şimdi sürün suya iner
Bingöllü'nün Kırkpınar'a

Sultan Hatun dul mu kaldın
Tükenmez fikire daldın

[Bu ağıt, Habibe AKKAYA ile yapılan görüşmede Ali KAYA tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;37)

ABDULAZİZ ARIKAN'IN AĞIDI *

KBu ağıt, Abdulaziz ARIKAN'ın, Van-Başkale'de askerlik vazifesini yerine getirirken onu unutamayın muhterem annesi Hıdır Ali'nin Şerife ARIKAN tarafından yakılmıştır. Ağıtlar genelde ölen insanların arkasından yakılır ama Abdulaziz ARIKAN'a yakılan bu ağıt onun ölümü nedeniyle değil annesinin onu özlemesinden dolayı yakılmıştır.

Sabahları kalkıyorum
Yatağına bakıyorum
Senin için ağlıyorum
Sen neredesin Van'ım oğlum

Mendilin elime aldım
Yüzüme gözüme çaldım
Allah'ıma yalvardım
Sen neredesin gül oğlum

Çakı gibi askersin
Elbet bir gün dönersin
Dönmeyenler neylesin
Benim canım asker oğlum

Babam olsa ne yapardı
Sabah akşam ağlardı
Yüreğine taş basardı
Canım oğlum asker oğlum

Kuzularım neyleyeyim
Gece gündüz bekleyeyim
Eğer şehit olursan
Vatan için diyeyim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Şerife ARIKAN ile yapılan görüşmede Sami SİĞİNİR ve Hidayet KÖSE tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;49)

ANNENİN AĞIDI *

Öleceğini sezen bir annenin üzüntüsü dile getirilmiştir. Bu ağıtta anne yuvasının parçalanışını ve yavrularının öksüz, yetim kalışını anlatıyor. Bu ağıtta annesizliğin ne kadar zor olduğu dile getiriliyor

Yetim kalmış yavrularım
Goyup gitmiş beş çocuğu
Ne anne var ne de baba
Öksüz kalmış çocuklarım

Beş çocuğa kim bakacak
Yaralarını saracak
Ana burnunda kokacak
Yetim kalmış yavrularım

Düşünmeyin beni yavrum
Ben iyiyim cennetteyim
Bir gün siz de gelirsiniz
Beni orda seversiniz

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nimet GEZER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;101)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

KOCAYA AĞIT *

Tarla anlaşmazlığı yüzünden öldürülen adamın acılı eşi, ölen kocası için şu ağıdı söyler:

Yele yele vardım ki
Ark altına yatırmışlar
Gâvurmuş da gardaşlarım
Ala gana batırmışlar

Gapısında bir çüt selvi
Biri diğerinden boylu
Ne ağıyon Sümbül Bacı
Öldürenler anan oğlu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ÇOBAN ile yapılan görüşmede Selçuk Osman BELLİ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;110)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNEREN AĞITLAR

BALLE MUSTAFA'NIN AĞIDI *

Söğütderesi köyünde doğup büyüyen Mustafa METİN, evlenerek Afşine yerleşir. Tüm yaşamını o şirket benim, bu şirket senin; yurt içi ve yurt dışında sıcak yuvasından uzak, helâlınden, ailesini kimseye muhtaç etmemek için çalışarak geçirir. Son olarak emekliliğini tamamlamak için gittiği Tekirdağ-Çorlu'da 5 Haziran 2003 tarihinde tüp patlaması sonucu hayatını kaybeden argon derleyicisi Mustafa METİN tüm sevdiklerini derin bir acıya boğar. Bu olay üzerine komşusu Döndü GÖK, aşağıdaki ağıdı yakar:

Öte geçe, beri geçe
Çiçek toprak seçe seçe
Oğulları sal getirmiş
Sigarayı içe içe

Ben giderim yollar uzar
Kara toprak bize uzak
Aradım seni bulamam
Derdin neyidi soramam

Yüce dağların yücəsi
Olmaz gecenin sabahı
Sana demiştim Fadime
Yumuş İstanbul hocası

Koca dağın öte yüzü
Gün vurmada erir yüzü
Kurban olurum Mustafa
Arkasında beş de kuzu

Bakın feleğin işine
Zehir kattı şu aşım
Kurban olam kadir Mevlâ'm
Kıyma gelinin eşine

Yelden yanı uldu mola
Günden yanı soldu mola
Mustafa'nın ela gözün
Karıncalar oydu mola

Terazi Ülger'den yüce
Ağlarım ben gündüz gece
Alnına yazılmış bacım
Dünyaya geldiği gece

Şu mezarı derin eylen
Suyu serpin serin eylen
Alnına yazılmış bacım
Öte dünyada düğün eylen

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime METİN ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;124-125)

ELİF'E AĞIT *

Otuz beş yaşında vefat eden Elif'in dört çocuğu vardır. Bu acıya dayanamayan Zeynep SAFİ şu ağıdı yaktı:

Gözünün önü Elif'li
Duluğu Durnaz tilifi
Usul boylu can bakışlı
Var mı Elif'in kusuru

Cennet kınası elinde
Beyaz yeleş dalında
Sallanır yayla yolunda
Var mı Elif'in kusuru

Yaz gününe yükler göçün
Allah başışlasın suçun
Tabuda süs olsun saçın
Var mı Elif'in kusuru

Elif beni del eyledi
Ateşlerin kül eyledi
Yetimlerin dul eyledi
Var mı Elif'in kusuru

[Bu ağıt, Zeynep SAFİ ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;140)

HATİCE TEYZE'NİN EBESİNE AĞIDI *

Hatice Teyze, Sivas'ın Gürün ilçesine bağlı Ağdere köyünde yaşayan seksen yaşındaki ebesinin yanına gidemediğinden dolayı duyduğu acı ve sıkıntıyı şu şekilde ifade eder:

Şu yaylanın yazıları
Ceylan avlar tazıları
Mevlâ'm da bana mı vermiş
Bu garalı yazıları

Şu derenin suyu akar
Yosulu yüzüne kakar
Azrail sille vurmuş
İlgit ılgıt kanlar kokar

Yol üstünde bir top çalı
Dalını gırasım geldi
Gınamayın gomşular da
Ebemi göresim geldi

Gara tren gelip gelip geçiyor
Açılmayan yaralarım açıyor
Üç tabip verip; baş başa
Oturmuş kefin biçiyor

Şu derenin cılgı yolu
Gede gede gavuşuyor
Bu dünyada özlüyerek
Ahiret de buluşuyor

[Bu ağıt, Hatice TOPRAK ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;141)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİLEN AĞITLAR

MEMO'NUN HAYATI *

Memo, 1931 yılında Afşin, Kaşanlı köyünde doğdu. Asıl adı Mehmet ÖZDEMİR'dir. Babası Ali, anesi Meryem'dir. Memo insanların başına gelecekleri bilen ancak kendi üstüne gelecekmiş gibi söyleyen bir adamdır. Yapacak işi olmadığı için köylü ona bakıyordu. Yemek gibi ihtiyaçlarını karşılıyordu. 1975 yılında soğuk bir kış günü kulübesinde ölmüştür. Köylü kendisine bir türbe yaptırmıştır. Memo'nun türbesi her yıl yüzlerce kişi tarafından ziyaret edilir. İnsanların yardımına koştuğunu düşünür. Bu nedenle insanlar yokluğu için birçok ağıt söylemişlerdir

İnfazımız yok mu dert aldı beni
Gam keder köyüne gönderdi beni
Vallahi rüyamda ben gördüm seni
Halkının hakkını versene Memo

Haksıza pençe vur varsın sürünsün
Verem olsun el ayağı büzülsün
Fesat kimse tahtı tacı devrilsin
Halkının hakkını versene Memo

Ben miyim göğ iken gülleri yolan
Leylâ'yı arar iken Mevlâ'yı bulan
Her şeyden mahrumum vallahi yalan
Halkının hakkını versene Memo

Deli mecnun gibi sersem gezerim
Gâhi ağlar gâhi gülerim
Onulmaz yarama mezar kazarım
Halkının hakkını versene Memo

Kader kulu niye içten ötersin
Acıların bitmez yanar tütersin
Göçmen kuşu gibi konar, göçersin
Halkının hakkını versene Memo

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice ÖZTÜRK ile yapılan görüşmede Sıddık TOKER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;147)

DİRGEN ALİ'NİN OĞLU FAKI'NIN AĞIDI *

Çukurpınar köyü eski muhtarı Osman KIZILAY'ın annesi Altunelmalı olduğu için bu ağıdı Dirgen Ali'nin oğlu Faki'ya söylemiştir.

İnce Faki'm kekkik avlar
Ağ gelinim yayla yaylar
Sal etmişler getirmişler
Ateş düşsün yansın dağlar

Öt gel kekkliği elinde
Gümüş tüfağa dalında
İnce Faki'm av avlıyor
Güvel gelinin yanında

Ağ gelinim, ağ gelinim
Issız galdı dağ gelinim
Çanlı sürü bele girdi
Goyununu sağ gelinim

Faki'm Muhammet'imden nazlı
Seçilir gelir gazlı
Dışarıya çıkma Faki'm
Emmilerim kemli sözlü

Salınan yelgin geldiler
Çatal gapıdan girdiler
Daha doyup osanmadan
Faki'm elimden aldılar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Çukurpınar köyünden Osman KIZILAY ile yapılan görüşmede Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

KARAVANA'NIN KADİR'İN AĞIDI *

Binboğa köyünden genç yaşta vefat eden Karavana'nın Kadir'in vefatı üzerine söylenmiş ağıt:

Dumanlı dağların başı
Gurudu gözümün yaşı
Mezarından aldım toprak
Hanı bunun beş gardaşı

Gapımızın önü bahçe
Gölgesine gonar zahça
Gadir'imim asbabı yok
Oyumgoz'dan gelir bokça

Düştüm Maraş'ın yoluna
Himdaşı düştü belime
Aç mezeri girem gardaş
Ben de yatıyım yanına

Çukurova'nın yılanı
Gelir dolanı dolanı
Biz gardeşi görücüydük
Veli söylemiş yalanı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Çukurpınar köyünden Osman KIZILAY ile yapılan görüşmede Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;178)

ÇOCUĞU OLMAYAN BİR KADININ AĞIDI *

Yeter bacı ilk kocası ile dokuz yıl evli kalmış. Bu sürede çocuğu olmadığı için kocası kendisine de bakacağını evlenmek istediğini söylemişse de kabul ettirememiştir. Kocasının evliliği üzerine evi terk etmiş ve boşanmışlardır. Sonraki yıllarda çok kısa süren (bir gün) evlilik yapmış fakat devam ettiremeyerek eski kocasının köyüne yerleşmiştir. Şimdilerde yalnız küçük bir evde hayatını sürdürmektedir. Acısı ise 37 yıldır hala zihnindedir.

Yalanmış bu dünya yalan
Dünyaya inanmama galan
Sarması elimde kurudu
Gâvurun köyünden kalan

Kara saçı tertip ettim
İnce eşimin yüzünden
Erimden evimden oldum
Evlatsızlığın yüzünden

Cebimin ağzı dikile
Beni de godun fikire
Beni de yardan ayıran
Of dedikçe kan tüküre

Kopa kopa tepe çıktım
Kurşunun önünden koptum
Vara kopmaz olaydım
Evimi başıma yıktım

Yağı yapanın irisi
Geçti güzelin iyisi
Beni de ateşte yaktın
Yüzsüz kaynımın kuzusu

Çıkayım dağlar başına
Oda kar olursa olsun
Çekerim senden ayrılık
O da zor olursa olsun

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yeter SATILMIŞ ile yapılan görüşmede Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmen) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİLEN AĞITLAR

ADSIZ'IN AĞIDI*

Ağdın kime hangi sebepten dolayı yakıldığını öğrenemedik. İnsanlar acılarının tazelenmesini istemedikleri, yeniden aynı duygu ve hüznü yaşamamak için bu konularda bilgi vermek istemezler. Biz de ilgililerin bu hassasiyetlerini saygıdan dolayı fazla derine inme gereği duymadık.

Zekiyem de söyler bunu
Kör olsun bu dünya fani
Gurşun dağmış, ökar ganı
Tertiyot çalmaya geldim

Açılır pamuk gozası
Ağır feleğin cezası
Hazır olmuş cenazesi
Namazın gılmaya geldim

İrahan gatardım güle
Yiğitliğin düştü dile
Gölüyom ki yârim gele
Bergüzar olmaya geldim

Gece beklerim treni
Avular vurur cereni
Söyle eşimi vuranı
Hayfını almaya geldim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Meryem GÜL ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR [Esence İ.Ö.O.Müdürü] tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;211)

AĞIT*

Karagöz köyünden Esence kasabasına gelin giden bir kıza yakılan ağıt:

Gelin beşik indiriyor
Yüce damın sekisinden
Her ana ya ana denmez
Bebek alır kokusundan

Garaözden beri geldim
Gar izine basa basa
Ali Amcam bir iş tutmuş
Gene galmış ağır yasa

Garaözden beri geldim
Gapısından bir su içtim
Senin için mor beliklim
Çifte guzulardan geçtim

Amacımız Atlas Dağı
Biz de koruk bozduk dağı
Sana diyom Ali Amca
Gelin ora vardı mı ola

[Bu ağıt, Osman ÖZTÜRK ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;216)

NAHİT VE HACI'YA AĞIT *

Hikâyesi verilmek istenmemiştir.

Kanlar akmış gölek gölek
Kırdı kolumuzu felek
Nahit'i göresim geldi
Arkasında sarı yelek

Yol üstünde çifte mezar
Yel estikçe kumu tozar
İkisine değdi nazar
Hepisinden Hacı güzel

[Bu ağıt, Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;217)

REMZİYE'NİN AĞIDI*

Habibe ve arkadaşı Remziye birbirlerine söz verirler. Kim önce ölürse diğeri onun ölüsünü yıkayacaktır. Habibe, arkadaşı Remziye'nin ölmesine çok üzülür; ama verdiği sözde gerçekleştirir. Ölüsünü yıkarken şu ağıdı yakar:

Karlı dağlar karanlığın kalktı mı
Bayram günü ayrılığın vakti mi
Beniyen olan sırrın bitti mi
Sevdiğimi elimden aldı yaradan

Nasıl elim tuttu açtım yüzünü
Boydan boya kestim beyaz bezini
Öleneçe süreceğim izini
Sevdiğimi elimden aldı yaradan

Göğündüm gönlümden çıkmadı duman
Sanki canlı yudum eyledim güman
Şehadet parmağıyla eyledi iman
Sevdiğimi elimden aldı yaradan

Dostun hastasıydım bilen olmadı
Aktı gözyaşlarım silen olmadı
Bekledim bekledim gelen olmadı
Sevdiğimi elimden aldı yaradan

Remziye gidince biter mi dostluk
Ne bir yorgan aldı ne de bir yastık
Bekledik bekledik umudu kestik
Sevdiğimi elimden aldı yaradan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Habibe CİNPOLAT ile yapılan görüşmede Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;224)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNEREN AĞITLAR

AĞIT *

Hikâyesi verilmek istenmemiştir.

Kapımızın önü söğüt
Verseler de almam öğüt
Bir kötünün öldürdüğü
İki bile babayığit

Ha dağında hu dağında
Kan kurumuş dudağında
İnce beyin dağdan gelir
Sakar camız yedeğinde

Tılaşın'ın dağarmeni
Döner harlayı harlayı
İnce beyin dağdan gelir
Tüfek parlayı parlayı

Kapımızın önü kavak
Dalını kırarlar ufak
Ya ne deyim Rahman'a
Elim gına yüzüm duvak

Dolandım geldim bucağı
Elinde demir nacağı
Şindiden kerli
Düşmanın batkın ocağı

Heyke benim gönlüm heyke
Gene beni eldi öyke
Beyim odadan geliyor
Omzunu silke silke

Dolandım geldim höyüğü
Kaş kara gaytan bıyığı
Söyle diyom söylemiyo
Anamın gözü büyüğü

Sırtına diktiğim işlik
Giyer de sallanır kuşluk
Göncüye düğüne gitmiş
Aptala atmış bir beşlik

Şu tatarın gara taşı
Yandı ciğerimin başı
Belgizer mi goydun eşim
Bana attığın bu taşı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Emine BÖKE ile yapılan görüşmede Faruk KUZU (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;235)

FADİME NENENİN AĞIDI *

Bu ağıt, Fadime Nine'nin cuma gecesi ölmesi üzerine kendisini çok seven Asiye Hanım tarafından yakılmıştır.

Ulu yaşlı büyük Fadime Nenem
Sen idin benim halimi soran
Tertemiz Azraile canını veren
Cennetlik olasın Fadime Nenem

Çoban oldun hepimizi güddün
Cuma gecesi vefat ettin
Bu dünya fanidir toprağa yattın
Gabirler sıkmasın Fadime Nenem

Bu dünyaya geldin çok cefa sürdün
Allah kelâmıyla herkesi sordun
Ben de methederim seni dilimden
Cennetlik olasın Fadime Nenem

Evime gelirdin baston elinde
Çok kıymatın vardı benim yanımda
.....
.....

[Bu ağıt ve hikâyesi, Asiye KEBABCI ile yapılan görüşmede Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;250)

AVŞAROĞLU MEHMET'İN AĞIDI *

Sırma aba giyerdi yakası soygun
Gaşınan kirpikti gözüne uygun
Eşkıya olan da yatar mı baygın
Yekin mavzeri de al Avşaroğlu

Dar mıydı şu Aldaş'ın yazısı
Zor muydu çifte kurşun yarası
Yetim kaldı hatınlığın kuzusu
Girdin vabalına bil Avşaroğlu

Sabahleyin erken vurun hay oldu
Takipçiler geldi bil Avşaroğlu
Kol kol oldu jandarmalar dağıldı
Yekin mavzerini al Avşaroğlu

İlk akşamdan takipçiler geldiler
Gün değince öldüğünü bildiler
Nazlı Döne'ni de eller aldılar
Gezme bu dünyada öl Avşaroğlu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ömer ŞAHİN ile yapılan görüşmede Zekeriya GÜRSES (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;267)

GEYİK AVI*

Yıllar önce Hasan (Gilgili Hasan), kardeşi Osman ve Arzı'nın oğlu Mehmet Binboğa dağlarına geyik avına çıkarlar. Örülük denen mevkiye geldiklerinde kış bastırır. Tipiden göz gözü görmez. Şaşırırlar ölüm yakındır artık çaresizlik içimde birbirlerine bakarlar. Üçüde aynı anda sigaralarını yakar, düşünmeye başlarlar. Umutsuzca yürürken Küçük Dumanlı ile Büyük Dumanlı arasına ulaştıklarında akşam olmak üzeredir. Yorgunluk, açlık ve soğuk üzerlerine çökmüştür. Arzı'nın oğlu Mehmet, Avşar tarafına gidersek belki sığınacak bir eve ulaşırız der. Gilgili Hasan itiraz eder. Tek kurtuluşun Çağsak veya Tavla'ya ulaşmakla mümkün olacağını belirtir ve yürümeye başlarlar. Dereye doğru indiklerinde tipi etkisini yitirir. Hava durulur, kurtulmuşlardır. Arzı'nın oğlu Mehmet, Kapıkaya'yı işaret eder. Burada Haydar Emmiyle birlikte geyik vurduk diyerek Binboğa'nın sarp kayalarını gösterir. Hasan arkadaşlarına döner, bu gece şanslıydık; Azrail'in kesin işi varmış ki bizi bağışladı, der ve aşağıdaki ağıdı söyler.

Mehlem neyler yürekteki yaraya
Üç kişi de kışta vardık mağaraya
Geyiklerde kaçtı Çatıgara'ya
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey

Gardeş nerde geldik, derman bulamak
Gayrı bundan sonra bir gün göremek
Ararıktaki şu mağarayı bilemek
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey

Ağ geyikler yürüdü, kardan görülmez
Kulaklar donuyor börtü bürünmez
Deli gönül daha çokça sürünmez
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey

Kar gelikçe durmaz dilim çatılar
Yel vurdukça şu dağlara şavılar
Osman, Mehmet birbirine gıvılar
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey

Deli gönül bilmem neye uçmuyor
Mağaranın içinde günüm geçmiyor
Geyikler yürüdü sarpi seçmiyor
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey

Birgün olup kardeş var mı demedin
Dağlar bize yan bakıyor demedin
Ali Bülbül bizi eve koymadın
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey

İsmimiz de bu dağlardan silinmez
Bundan sonra kardeş daha gülünmez
Giderik giderik tavla bulunmaz
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey

[Bu ağıt ve hikâyesi, Suna DİKİCİ ile yapılan görüşmede Şenay GÜNEL (İ.Ö.O Müfettişi) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;275-276)

ŞERİFE'NİN AĞIDI*

Döndü Hanım bir kocaya varır. Kocasını askerde ölür. Geriye bir kızı kalır. Oda hastalanıp ölür ve ardından bu ağıt yakılır:

Abdullah Şerife ölsün
Dadlı canım gurban olsun
Çatal kapının kilidi
Gelin kızım geri gelsin

Gadanı alayım Haççe
Kayalarda biter Tuca
Sahapsızlığın yüzünden
Gelin kızım oldu maçça

Güz geldi de anamoğlu
Ağaçlar döktü gazeli
Ben sıtkınan bakmamışım
Öldün anamın güzeli

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice BÖRK ile yapılan görüşmede Mehmet KILINÇ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;277)

MEMİT'İN AĞIDI*

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, Artış(Hunu) Kasabasına gelen bir Türkmen aşiretinden olan, Memit ve beş kardeşi kısa sürede çalışarak zengin olurlar. Bu zenginliğini de köy halkı ile paylaşırlar. Fakir fukaraya yardımcı olur; ineği olmayana sağması için inek, öküzü olmayana kara savanla çit sürmesi için tosun verecek kadar yardımsever ve hanedan bir kişiliğe sahiptir.

Bu zenginliğini çekemeyenler, Memit Ağa ile uğraşır düşman olurlar. Asıl geldiği yer olan Kadirli yöresine tekrar göçmek zorun da kalır ardından ağıtlar yakılır. Bu ağıtlardan bilinen iki dördlüğü aşağıya alınmıştır.

Memit de elin yarısı
Gitti tekerlek sürüsü
Vara burayda öleydi
İki oğluyun birisi

Gökte bulutlar yılışır
Gitme düşmanlar gülüşür
Memit'in çatal, itleri
Damda davarsız uluşur
.....

Not: Sürü gitmiş köpekler köyde kalmıştır. Sürüyü bulamayan köpekler evin damına çıkar geceleri ulurlar.

[Bu ağıt ve hikâyesi, Cuma CEREN (Emekli Öğretmeni) ile yapılan görüşmede Cabir TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.Ö.O Müdür) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;291)

ÇİNGİLİLARIN GÜVEL'İN AĞIDI *

1940'lı yıllar... Hurman köyünün ünlü pehlivanlarından Güven Hurmanlı Armutalan'daki bir düğüne Gollu Mehmet tarafından güreş için davet edilir. Gollo'nun kız kardeşi Hatice'yi görür ve kara sevdaya tutulur. Yaşı küçük olduğundan dolayı Hatice'yi Güven'e vermezler. Tam iki yıl aşk acısıyla yanıp tutuşan Güvel sonunda sevdiği Hatice'ye kavuşur.

Oluğunda sular akar
Kapısı kibleye bakar
Gönül düşmek ne zor imiş
Aklıma düştükçe yakar

Hazeli gönlüm hazeli
Ardında belik hozali
Ben hiç kimseye suç bulamam
Emmim gösterdi gözeli

Bura dört duvar arası
Azgın yiğidin yarası
Boşa küşüm çekme nazlım
Bular Çingiller paresi

Haşı deli gönlüm haşı
Boyuna vurular aşu
Ben dünürcü salmadım mı
Hurman köyünde Burhaşı

Pınarın da başu yeşil
Dibinde kumlar kaynaşır
Nazlım zilifini topla
Gece boynuna dolaşır

Derelerin kütüğü
Sel gelirse götürü
Hatice'm seni alırım
Saçlarından ötürü

Cuvaramın incesi
Göynümün eylencesi
Bir akşam gel bir de sabah
İlle de Cuma gecesi

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Cuvarımı yandırdım
Pencereye kondurdum
Uyuyan gözlerinde
Öptüm de uyandırdım

Beşi birlik lirlar
Ufak ufak paralar
Düşsem ağ gerdanına
Olur mu çocuklar

Evleri var engin
Anası var zengin
Kör olası sabur
Hatice benim dengim

Akşam oldu mal geldi
Aklıma neler geldi
Yaşım küçük işim çok
Başıma neler geldi

Bahçede dut ağacı
Evleri zehir acı
Hakkım gurban olurum
Yokmu sevdiğimin ilacı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Eşi Hatice HURMANLI ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

TEPEBAŞI KÖYÜNDE FİNDIK'IN AĞIDI *

Hekili gönlüm hekeri
Kapısında gül dikili
Gelin de bırakıp gitmiş
Kimdir bu evin vekili

Gidiyorum ben yanına
Bir taş değdi ki koluma
Kolum da bezdirmek ister
Sar çılgını koluma

Karşı dağlar karlı dağlar
Maraş'ta da tiren eyler
Elini çekme Doktor Bey
Ardımda iki göz ağlar

Yüce dağın mor çiçeği
Hani gelinin kaçağı
Anasını çağırın gelsin
Hani gelinin kaçağı

Yüce dağın karı idim
Ben anamın nuru idim
Yazık oldu el oğluna
Sağ gözünün nuru idin

[Bu ağıt ve hikâyesi, İbrahim Emre ABLAK, Osman GÜÇLÜ ve İsmail POYRAZ (Bakraç İ.Ö.O
Müdür Yardımcısı) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;313)

DİRGEN ALİ'DEN MISRALAR *

Dirgen Ali iki çocuğu ile Abbas ve Fakı'yla Bostanbeli mevkiine gitmek için tedariklerini yapıp yola koyulmadan önce Hacce Hatun'la göz göze gelirler ve o anda Dirgen Ali'nin duyguları dilinden şu mısalar dökülür.

Esti bad-ı sabâ söküldü yâre
Gidiyorum kömür gözlüm ağlama
Ağlamanın vakti geçti ne çare
Kement atıp yollarımı bağlama

Benim yârim ağlar ağar nic'olur
Altın yüzük parmağına tez olur
Sevip sevip ayrılması güc olur
Ben gidersem bir kötüyü eyleme

Benim yârim ağlar ağlar silinir
Siyah saçın mah yüzünde bölünür
Ben ölürsem biri daha bulunur
Varip benden bir kötüyü eyleme

Dirgen Ali derde çalındı kalem
Ben ölmeyinen n'olur yıkılmaz âlem
Gidiyorum Hacce'm belki gelemem
Yas tutup da karalar bağlama

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yalçın ÖZCAN tarafından derlenmiştir.]

SAFİYE ANA'NIN AĞIDI*

Ayşe ile Hatice, ölen yakınları Hasan Mehmet Ali, Osman Emmi ve Safiye Ana için ağıt yakarlar:

Dezzelerim dezzelerim
Sızlarım azelerim
Genç yaşında derde düşürüm
Ufak kaldı kuzularım

Akkaya'nın koyakları
Sürerde tarla ederim
Eşimin hatırı için
Küllüğü herklik ederim

Düş gördüm de seçemedim
Eşikliği geçemedim
Anam oğlu gurban olam
Mümkününü bulamadım

Hasan dandırının teli
Mehmet Ali bahçe gülü
Ben olsaydım Döne bacı
Şimdi dayandırdım eli

Evleri var ağıl gimi
Kaplari var çağıl gimi
Döne teyzem sekin ağlar
Ölü bizim değil kimi

Kara çadır kanlı sunu
Gözümde kalmadı biri
Genç yaşında derde düştüm
Yürü gelin anam yürü

Ambilans geldi dayandı
Al kanlara da boyandı
Şöyle baktım ki o yana
Gardaş uykudan uyandı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice BAL ve Döne BAL ile yapılan görüşmede Abdülkerim KARAKAYA tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

AĞIT*

Gapısında dut dikili
Kana boyanmış kekili
Burayı da beğenmemiş
Gurbete çekmiş göçünü

Mezarını derin edin
Su dökün de serin edin
Burada yoktum göremedim
Ben vardıktan sonra gömün

[Bu ağıt, Hamit GÖREN ile yapılan görüşmede Bünyamin AYDOĞAN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;340)

GEÇİM DİRDİ *

Gene tavukları tilki götürdü
Horoz civcivleri gütmaz bu sene
Kümesin üstüne çıktı oturdu
Çıkmıyor avazı ötmaz bu sene

Sabır koyduk yoksulluğun adını
Bulamadım bu dünyanın tadını
Kömür hayal alamadım odunu
Korkarım bacamız tütmez bu sene

Hanım başak toplar tenesin eler
Diken arasından eliyle yolar
On da elimizden aldı fareler
İki çömlek bulgur yetmez bu sene

Bir torba elimde pazara vardım
Üzüle üzüle dükkâna girdim
Bir çelik zahra almaktı derdim
Veresiye satmaz bu sene

Yorganımız savan döşeğim çuldur
Kimisi acıdı kimisi gülğü
Derdi atam dedim daha çoğaldı
Bendeki acılar bitmez bu sene

İyi kötü günüm böyle geçardi
Komşularım palavara saçardı
Kardaşlarım bana kucak açardı
Çocuklar sözümü tutmaz bu sene

İki kuru ekmek koydum sepete
Helâllaştım gideceğim gurbete
Adana, Mersin'den daha öte
Osman Konak evde yatmaz bu sene

Osman KONAK

GÖZLERİM NELER GÖRDÜ *

Ayağımda çarık sırtımda fistan
Başladım okula halim perişan
Bir lokma ekmeğin peşinde koşan
Zalim yokluk kıtlık yılları gördüm

Hiç silgi görmedim kalemim güdük
İplikle bağlıdır üst yanı gedik
Kaybolsa dayak var bir de üstelik
Masumlara kalkan elleri gördüm

Kaybolsa kalemim ara da ara
Üzülürdüm buna düşerdim dara
Saplanır kalırdı diz boyu kara
Okula ulaşmaz yolları gördüm

İki odun götürdüm her gün okula
Kurşun atılırdı paraya pula
Gidip gelmek için hasrettik yola
Yolunu şaşırın kullar gördüm

Beşinci sınıfta giydim kundura
Geçtim sınıfları vermedim ara
Ortaokula gitmeye gelince sıra
Taşkale dert döken dilleri gördüm

Arif TAŞKALE

DÜŞMEYE GÖR *

Ne yâr kalır ne yâranın
Hele bir kez düşmeye gör
Kanunu böyle dünyanın
Hele bir kez düşmeye gör

Kendi gelmez söz gönderir
Çok istersin az gönderir
Caka satar naz gönderir
Hele bir kez düşmeye gör

Yüreği taştan katıdır
Bindiği şeytan atıdır
Dalkavukluk sanatıdır
Hele bir kez düşmeye gör

Başı eğik düşer kollar
Hep çıkmaza düşer yollar
Zayıf zamanını kollar
Hele bir kez düşmeye gör

Sustukça eser savurur
Öfkeden kırar devirir
Eşin bile yüz çevirir
Hele bir kez düşmeye gör

İnsanlığın olmaz üstü
Taşkale, düşenin dostu,
Muğber olmak değil kastı
Hele bir kez düşmeye gör

Arif TAŞKALE

EŞİME SİTEM *

Ey sevgilim sana diyorum
Yeşilin var alın yok mu
Her gün gönlümü kırıyor
Senin tatlı dilin yok mu

Bu günlerde tadın kaçtı
Yaptıkların baştan aştı
Çiçeğinden arın mı uçtu
Kovanın var balın yok mu

Her gün bir çalım satıyor
Dertlerime dert katıyor
Karaçalısın batıyor
Dikenin var gülün yok mu

Gene yüzünü azdırdın
Benim kafamı kızdırdın
Beni canımdan bezdirdin
Giyinecek şalın yok mu

Tükettin ömrümü boşa
Dönmüşsün alıcı kuşa
Her gün hazırsın savaşa
Hastamısın halin yok mu

Böyle değil idin bildir
Çağlıyordun güldür güldür
Sevmiyorsan vurda öldür
Tüfeğin var dolun yok mu

Hozaloğlu der vallaha
Tükendi sözlerim aha
Kahr eylerim Allah'a
Benden başka kulun yok mu

Yusuf Hafız ATAÇ

TÖME'NİN ELLEZ'İN AĞIDI*

Ayı Hüso'nun oğlu Kürt Ali, Çöllüler'den Töme 'nin Ellez adıyla bilinen İlyas GÜLDEN'in kapısında çoban olarak çalışmaktadır. Bir gece şeytana uyar, eşkıya Mustukel'in oğlu Hüseyin ile işbirliği yaparak ağası İlyas'ın evini soyarlar. Gökyüzü açık tan yıldızı sayılmaktadır. Ellez uyanır. Merdivenden hızla inen iki karartı görür. Alaca karanlıkta arkalarına düşer. Ancak silahsızdır.Yalın ayak , elli metre hırsızları yakalar tüfeğini alır.Her ikisini de tanımıştır.Fakat kapısındaki çoban Kürt Ali, tanınmış olmanın korkusuyla Ellez'in bir anlık gafletinden faydalanıp, mavzerindeki bütün kurşunları onun üzerine boşaltır.Babayiğit ve korkusuz bir adam olan Ellez dutun dibine yığılır.Çoban ve eşkıya kaçarlar. Köylüler silah sesine uyandıklarında dutun dibinde İlyas'ın kanlar içinde yatan cesediyle karşılaşılır. Bugün orası "Ellezin düşeği" olarak anılır. Teyzesinin kızı Nazlı ÖZDEMİR, cesur; fakat ihtiyatsızlığının kurbanı olan İlyas için aşağıdaki ağıdı yakar.

Cip geliyor hızıyman
Üstü yeşil beziyinen
Kınaman gomşular beni
Gelin galdı guzuyunan

Cip geldi tuta dayandı
Tekeri gana boyandı
Ellez vuruldu deyince
Millet uykudan uyandı

Ümmü ağlar, Veysel ağlar
Gene dumanlandı daplar
Ellez'i düşman çevirmiş
Yetişin Hösünkaler

Iraktan geldim, ıraktan
Soluğumu dutamiyom
Dezemoğlunu vurmuşlar
Düşmanımı bilemiyom

Tutun dibindedir düşek
Gannarınan dolmuş guşak
Düşman Ellez'i çevirmiş
Toplanın emmisi, uşak

Düşeğine "tut" diyorlar
Toprağına "kıt" diyorlar
Arlanıyom dezemoğlu
Düşmanıma Kürt diyorlar

Gurban olam cekete
Ceketten getmiyor koku
Gınamayın eller beni
Babam verik çoban hakkı

* (EKİCİ, 2005;26)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNEREN AĞITLAR

Bağına da vardıydım
İşkin sürmüş gulıcınan
Şimdi dezemoğlu gelir
Yedi türlü ilacınan

Düşeğine vardıydım
Çiçek bitmiş ucu ganlı
Anam olsa deli bozum
Başucunda çalar nenni

Gurbetten geldim gurbetten
Çıktım dizleyi dizleyi
Anam dizinde büyüttü
Saçın düzleyi düzleyi

Geldiniz mi, geldiniz mi
Ağlayıp da gördünüz mü
Hırsızın silahın almış
Böyle yiğit gördünüz mü

Galem gaşının garası
Yırak mı tutun orası
Kalk gelin oraya gedek
Çok mu yiğidin yarası

Sabahınan kalktıydım
Göğ(k)de sayılırken
Dan yıldızı sayılırken
Dezemoğlu yaralanmış

Cesaretli dezemoğlu
Tutların dalından dutar
Çıkma gelin gadan alam
Kaynı olan nikâh atar

Bir güççük oda yapmış
İçine vurmamış suvak
Gâvur imiş, gâvur düşman
Daha Menders'in ufak

Camız almış koşamamış
Yiğit olmuş yaşamamış
Minnet eylen Hössünkali
Ellez bunu başamamış

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Ellez dayrede oturur
Alame akıl yetirir
Saba sana derim gurban
Gelinin eller götürür

Çağırın da Çöllü gelsin
Gönlümün gamını alsın
Subaşında yiğit olur
Onun emmileri gelsin
(Bir zaman sonra babası söyler)

Dağın garı erimeden
Köyün göçü yürümeden
Hayfını aldım oğlum
Gulaç golun çürümeden

Nazlı ÖZDEMİR

[Bu ağıt ve hikâyesi, Murtaza CANDEMİR (Moturun Murtaza) ile yapılan görüşmede derlenmişti.]

YALAMAN OĞLU AHMET'İN AĞIDI *

1920 li yıllar. . . Namı diğer adı YALAMAN OĞLU AHMET (Kara Ahmet) adıyla bilinen ünlü eşkıya Ahmet ATMALI, bir Kurban Bayramı sabahı “el öpmek” için Hunu (Arıtış) köyündeki kayınbabası KÖR OSMAN'nın evine gizlice misafir gelir. Düşmanları bunu çabuk haber alırlar. Ve bir araya gelip plan kurarlar.”Kurgu” gereğince önce Göllüceli Kel Bekir'in oğlu MUSTAFA ile arkadaşı Ayhacilerin Köse eve çıkarlar. Ahmet mavzeri duvara dayamış, “al” a düşmekten habersiz oturmaktadır. Mustafa şaka yollu güçlü kolları ile Yalamnoğlu Amet'i arkadan sarar. Ve sesine yarenlik süsü vererek hile ile “Ahmet beni öldürüyor, yetişin uşaklar!” diye bağırır. Parola duyurulur duyulmaz zaten hazır bekleyen Masıtlar'dan ve Kelepanlar'dan dokuz kişi eve dalarlar. Yalamnoğlu Ahmet, “kurgu”yu anlamıştır ama artık çok geç. Mavzere ulaşması ise Kafdağı kadar uzak. Kendirinen direğe sımsıkı bağlarlar. Küçük bir gaflet her şeyi berbat etmiştir. Silah seslerini köylülerin duymasından ürktüklerinden sıklamazlar. Ahmet'in gamasını belinden çekip alırlar. Ve bütün öfkeleriyle vururlar, vururlar. (Bir rivayete göre, gama geçmez) İrkilir, geri geri çekilirler. Boynundaki hamalıyla sökerler. Ortalık kan gölüne dönmüştür. Bu vahşetin tanığı olan kaynanası ile kayınbabası ise şok içinde kendilerinin de öldürülme korkusuyla bir köşede tir tir titremektedirler. Gözlerini kan bürümüş bu dokuz kişi, vahşi cinayetin kayınbabasının evinde işlendiği bilinmesin diye, hançer darbeleriyle doğranmış o sıcak vücudu, sürüyüp sokağın ortasına bırakırlar. Ağıtta geçen Apanlar'ın Deli Yusuf (bir açgözlülük örneği olarak) Yalamnoğlu Ahmet'in kadife elbisesini soyar (?) Kadir Çavuş-hırsını alamaz-giderayak hançer ile ölünün burnunu keser. Haber bir anda köye dalga dalga yayılır. Anası Emiş, teyzesi Zülfüce ve akrabalarından Dal Emine için artık bütün Kurban Bayramları kara bir gündür. Çiğlıkları göğü inletirken, dizlerine vura vura, yüzlerini tırnaklarıyla yırtar yırtar aşağıdaki hazin ağıdı yakarlar. (Zira Yalamanoğlu Ahmet, daha önce Kadir Çavuş'un kardeşi Talatoy'u vurmıştır. Önceki ağıtta geçen pehlivan Talatoy ise burnun adı sahibidir.)

Bir rivayete göre Yalamanoğlu Ahmet öldürülünce, Kelömer'in kardeşi Klemahmut, arkadaşı ve akrabası Yalamnoğlu Ahmet'in ortada kalan karısı Karaağzı'ı (Bir zarar gelmemesi için) alıp Maraşa götürüp, emin bir yere yerleştirilir. (Muhtemelen Şekerobası Köyü, akıbetinin ne olduğu hala bilinmemektedir.) Daha sonra orada kendisi gibi eşkıya olan arkadaşlarıyla buluşur. Maraşın zenginlerinden Çuhadaroğullarından bir aileyi, ziynet eşyaları için gece bağ evinde öldürürler. Çok geçmeden müfrezeler tarafından hepsi de yakalanıp, Maraşın meydanında idam edilir. Bunu duyan kardeşi Kelömer, Maraşa gider. Kardeşi Kel Mahmut'un ölüsünü ipte görür. Fakat korkusundan sahip çıkamaz. Bakar bakar. . .

Anasının adı Emiş
Geline dakılmaz gümüş
Köyün kahyası da Masıt
“İp dakın da sürün!” demiş

Anasının adı Emiş
Sandığında dolu gümüş
Atını vurduğun çavuş
“Ayvah Ahmet yazık!” demiş

Almadan gırmızı yüzü
Halaka dönüyor gözü
Böyle yiğidiniz var mı
Yağ tutmuş gamenin yüzü

* (EKİCİ, 2005;38)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Aplak Garaahmet'im aplak
Gıyıp da vurmadım şaplak
"Yenil!" dedim yenilmezdim
Yendi'mola gara toprak

Biricik oğlan büyüttüm
Bir Adıya, bir Dudu'ya
Öğlen vakti otururken
Uyluğu geldi odaya

Gadanı alayım Hürü
Ergenimin gözü iri
Nideyim hayırsız malı
Akırda çatlıyor tayı

Gıyık Garahmet'im gıyık
Ağ dodakta sümbül bıyık
Kelpan'ın Deli Yusup
Kadife donunu soyuk

Dar sokak eğlemişler
Elin kolun bağlamışlar
Gâvurmuş gâvur düşman
Gameyinen doğramışlar

Dolanda gel emmim gızı
Bizim damımız havalı
Garahmet'imi öldürenler
Gezer havalı havalı

Gapımızın önü arklar
Ahmet'im önünden atlar
Hele öldüren adam olsa
Gapı gapı ekmek toplar

Yol üstündedir düşaa
Beş kol bağladık fışaa
Acep duyar gelir'mola
Atmal'nın Kürt uşaa

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Garıya vurdum kilidi
Gandan yüreğim ıdı
Çıkar geder elin gızı
.....

Binboğanın pürenleri
Hotlaşıyor cerenleri
Ahmet oğlunu öldürmüşler
Hayfın alsın yarenleri

Binboğanın ardı höyük
Dibinde yayılır geyik
Düşman gameyi sokunca
“Amman anam öldü!” deyik

Gırangaya yerin bayır
Ot biçerler cayır cayır
Dokuz düşman bir arada
Guzun Ali gaynın çağır

Tüfeği Dakar dalına
Geder yaylanın yoluna
Hinlik ile öldürmüşler
Bak Ahmet'imın halına

Ovadan yüklemiş göçü
Yaylaya göçerim deyi
Yiğit idi Garaahmet'im
Soğuk su içirim deyi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Elif BİÇİCİ, Karabacak (Mehmet Atmalı) ve Hatice EKİCİ (Kelömer'in kızı) ile yapılan görüşmede derlenmiştir

* (EKİCİ, 2005;38)

ÇOLAK MEMİLİ'NİN AHMET'İN AĞIDI *

Çolak Memili'nin delikanlı oğlu Ahmet BOZDOĞAN, bir gün bir zan üzerine müfrezeler tarafından Arıtış Köyü'nden alınarak Sarız'a götürülür. Karakolda yediği dayak sonucu Arıtış'a döndükten kısa bir süre sonra ölür. Söylentiye göre iç organları ezilen, Sarız dönüşü sürekli kan kusan, doktora götürülse de çaresi bulunamayan bu genç ölü köyü yasa boğar. Babası Çolak Memili, halası Fatma (Kör Fatma) ve anası Hatice daha delikanlı iken kara toprakla kucaklaşan Ahmet için şu ağıdı yakarlar.

Gapımızın önü tutlar
Tutlar da yaprağı çütler
Uçça ya Memiş Emmisi
Oğlumun yarası patlar

Göllüce'nin yolu iki
Gede gedede gavuşuyor
Geri çıkın dayıları
Çift keklğim savuşuyor

Oğlum yordu dillerimi
Toktur kırdı bellerimi
“Al get ölür” deyince de
Görsen bacım hallarımı

Bozgoyun'un pınarına
Belin vermiş duvarına
Varın söylen Ahmet'ime
Çan dakmasın davarına

Hele anam oğlu hele
Yaz gelince açar lele
Dert yükü olmuş anam oğlu
Hanımı'nan Melek öle

Gapımızın önü erik
Erikler domurcuk verik
Açtı bakın bibileri
Oğlum da gınalı ferik

Dezesinin adı Döne
Küle döndüm yana yana
Bir yaralı düğün gurdum
Hep derilin derneğine

* (EKİCİ, 2005:49)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİLEN AĞITLAR

Şimdi burada gerek oldu
Gırata binp eserim
Hiçbir derdim yok diordum
Ölçek ölçek kan gusarım

Kefenini uzun eylen
Düğününü güzün eylen
Bu yıl elim dar geliyor
Bunun göçün yazın eylen

Çıktım ki motur geliyor
Gurban oluyum sesine
Arlanman mı anamoğlu
Reis geliyor yasına

Get oğlum orayı ara
Bozgoyun Ahmet'in yurdu
Kötü Avşarlı sebep olmuş
Çimentodan aldı derdi

Gurban olum hepinize
Bir daş gorum yapınıza
Gelini bize verin de
Köle ollum gapınıza

Ben ellerden arlı mıyım
İçimde ganım gurudu
Yekin anamoğlu yekin
Dağları duman bürüdü

Gıyı köyleri arasam
Bulur muyum bana yoldaş
Sene geçti, yol ıradı
Seni kim unudur gardaş

Şahpaz attın gomşularım
Oğlum toprağına doysun
Benim oğlum çobanıdı
Goyurun davarın saysın

Gün daadi tutun dalına
Hele oğlumun halıma
Gene yolcuymuş garam
Düştü dayısı yoluna

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Heç galmadı benim ganım
Daim gamlı gezer gönlüm
Onbeş yaşında dertlendi
Gayrı gurtulur mu oğlum

“Hiçbir derdim yok” diyordun
Çektirince filimini
Kime amanat ettin bozum
Ardındaki gelinini

Birine şerbet içirdim
Birini köye göçürdüm
Bir çift güvercin uçurdum
Döner’ mola yuvasına

Tarlalarda biter lele
Senin anan-gızın öle
Ber’de davarseni bekler
Gele çoban gardaş gele

Sarı çiçek, mavi çiçek
Kalk gurban yaylaya göçek
Yaralı olan yangın olur
Yıldırım’dan bir su içek

HALASI FATMA
Almadan gırmızı yüzü
Halaka dönüyor gözü
Hiç ellemen gelinini
Çıkar geder elin gızı

Firak deli gönlüm firak
Göllüce’nın yolu ırak
Gelini bana verseler
Burnazlı’ya durum çırak

Ben de geldim feleşinen
Sırımdaki şeleşinen
İkimizde birden ölek
Yüzü gara meleşinen

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Üce dağlar, üçe dağlar
Garı erir, suyu çağlar
Bibileri hep toplanmış
Anası da yelgin ağlar

Bir çift ışkın besledim de
Bıdadım eller bıdadım
Yavrularım iyi olursa
Bir çift de tosun adadım

[Bu ağıt ve hikâyesi, Çologla'nın Memmet'in oğlu Hüseyin EKİCİ, Halası Fatma ve Fadime ÖZBERK ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

ELLEZ KÖROĞLU'NUN AĞIDI *

Karlı bir kış günü, Afşine kap kalaylatmaya giden İlyas KÖROĞLU, akşamüzeri yaya olarak yola düşer. Arıtaşa yakın Evliyataşı denilen mevkide çay içinde buz bağlamış sular da geçemez. Karanlıkta şaşırır. Donarak ölür. Ertesi gün cesedi bulunduğunda ceplerinden annesi için aldığı iplik, sabun gibi şeyler çıkar. Henüz “ergen” olan, “güvel gözlü”, yakışıklı bu talihsiz delikanlı için babaanesi Zilfice feryad-ı figan koparır; özünü sözüne katar.

Ellez'im in güvel gözü
Goynundan çıkardık buzu
Biz Ellez'i evericik
Münasıbı kimin gızı

Gaynımın da adı Fazlı
Elezim yanımda nazlı
Biz Ellez'i gışta bulduk
Ceketimin ucu buzlu

Gardeşin sefil guzusu
Vara ben de öleyidim
Gurban ollum ergen oğlum
Bir gızımı vereyidim

Eline tava almış da
Enmiş Yarpız çarşısına
Kör olaçça emmileri
Çıkmamaışlar garşısına

Ayağını çarık sıkmış
Enmiş çaya ıslanmay
Ev kayıtu çeken oğlum
Yetimleri beslemeye

Yarpız'dan da çıkmış yayan
Gelmiş “Evliya daşı”na
“Sen get, ben varıyom” demiş
Ulaşmamış yoldaşına

İneğini ele dıkmış
İneklerim üşür diye
“Deli gızı” yurtta gomuş
Gapı gapı deşir diye

Dağlara gurban oluyum
Dağları görmeye geldim
Ellez'imi buzda buldum
Adımı vurmaya geldim

* (EKİCİ, 2005;52)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNEREN AĞITLAR

Dün buraya çerçi geldi
Havaslandı aldı nacak
Ev gayıtı çeken oğlum
Tarlaya ektirir göcek

Bağımı üzümü gara
Ben ağlarım dura dura
Kiraz benzini soldurmuş
Zalım boyras vura vura

Bir güncaaz yel daadi
O yiğidin yeliyemiş
Zemheride yola salmış
Senin anan deliyemiş

Gara gazan guruluyor
Ne hoş ezgi görülüyor
Ösüzüme düğün kurduk
Süğük-baca gırılıyor
(Emmi-dayı deriliyor)

Cebine de iplik goymuş
Varsın anam alsın diye
Bir cebine sabın goymuş
Hoca beni yusun diye

Nasıl gıydın gadir mevlam
Ellez'im yetim beslendi
Davacıyım ulu sular
Üç gün oğlumu ısladı

Ufak ufak göv sekiler
Anan asbabın kokular
Acık ferayom oğlum
Şehit diyor da fakılar

Gurban ollum emmileri
Ellez'im geldi mi bura
Emmilerin sal getirdi
Buzlarını gıra gıra

[Bu ağıt ve hikâyesi, İlyas'ın (Ellez) amcasının kızı Zilfi Geyik, Şişiklerin Koca'nın hanımı Elif GEYİK ve akrabalarından Fındık KÖROĞLU ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

TOPAL HOCA'NIN UŞAKLARI OSMAN VE MEMMET'İN AĞIDI *

Carlı bir kış günü, Topaloğlan'ın çocuklarından Mehmet ve Osman, av köpekleri "tazı" yı da yanlarına alarak Öskürtte keklik avına giderler. Ancak hiç akıl edemedikleri bir şey olur; aniden çıkan kar fırtınası, poyraz tipi... Göz gözü görmez. Birbirlerini kaybederler. O akşam eve dönmezler. Herkes endişeli, gözleri yolda onları beklemektedir. Korkulu bekleyiş sabaha dek sürer. Sadece kar değil, karanlık da yolları kesmiştir. Acı haberi gün ağarırken yol arakadaşları tazı getirir. Eve döner köpek, garip sesler çıkararak, telaşlı hareketler yapar. Tekrar yola düşüp Öskürtte doğru koşmaya başlar. Evlerinin önünde endişeyle bekleyen halk, durumu fark eder. Tazının peşi sıra yürüyen köylüler donmuş cesetlerden birini köye yakın Hebilledede, diğerinin ise Öskürtte bulurlar. Meğer tazı, gece boyunca sahiplerinin yanından hiç ayrılmamıştır. Asıl tipi, asıl fırtına, asıl çağ anası Teslime'nin içinde kopmuştur. Yavrularını kara kışa kaptırmış olmanın verdiği acıyla feryatı Figen koparır. Yaktığı ağıtla yüreğinin sesini duyurmaya çalışır.

Oğlum "yesir"den geldi
Anası çekmedi yokluk
Osman- Memmet avdan gelir
Goynunda gınalı keklik

Osman'ım gelir tekerlek
Çuhasın çignine çekerek
Nazlı Osman'ım can veriyor
Tazı gözüne bakarak

Osman'ım gelir yel gimi
Gara 'temreni" tel gimi
Gözlerin kör ola garı
Beddua vermiş el gimi

Öldüm asbap dökülünce
Kim gördü ola yıkılınca
Bacıları ölmez'mola
Çift camiye dıkılınca

Kevenğaya'nın yokuşu
Ener dolanı dolanı
Çüt cerenim can veriyor
Gara beleni beleni

Gızılca'ya gar diyollar
Çıktım dizleyi dizleyi
Gözlerim kör oldu oğlum
Yolun gözleyi gözleyi

Bir gar yağar burun burun
Durun avcılarım durun
Uşaklar avdan gelmiyor
Memmet'in tazısını vurun

[Bu ağıt ve hikâyesi, Selver DAĞLI (ÖZBERK), Fatma CANDEMİR ve Gülnaz DAĞLI (BELLİ) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;60)

ÇİVİ HASAN'IN HEBİL'İN AĞIDI *

1935'li yıllar... Arıtaş Köyü'nün Gözübenli mahallesinde bir hırsızlık olayı olur. Aydın ilinin Sarıçiçek kasabasından olduğu tahmin edilen bir işçinin gece uyurken tüfeği çalınır. İşçi yabancısıdır. Tüfeği çivi Hasan'ın Hebil'in amcasının oğlu Ahmet'in çalmasından şüphelenmektedir. Yabancı Ahmetle tartışır. Hebil bu tartışmanın üzerine gelir. Sarı çiçekli "emmisinin oguluna iftira ettigini" söyleyerek öfkelenir. Tartışma az sonra büyür tartışmaya döner. Hebil, sarı çiçekli işçiyi altına alıp döver. İşte ne olursa o anda olur: işçi, boğuşma anında bıçağını Hebil'e saplar. Hebil, eli bacağına kanlar içinde yere yığılır. Sarıçiçekli işçi bir fırsatını bulup kaçar. Kuşaktan aşağısı kanlar içinde kalan Hebil 'i yarı baygın kağını ile dutun gölgesine getirirler. Az sonra kan kaybında ölür. Geride üç çocuk yetim kalır. Babayığit bir adam olan Hebil için bacası Dal Emine, diger bacası Nar Eşe, anası Güllüce, eşi Sultan, emmisinin kızı Hüsne ve emmisinin eşi Melek aşağıdaki ağıdı yakarlar

DAL EMİNE

Gapımızın önu gavak
Savak anam oğlu savak
Ya niderdin it olduğum
Senin degil yiten tüfek

Gara şalvar biçim biçim
Ben ağırtım için için
Boşa gardeş sarılma
Baş bedduam senin için

Yolun üstünde düşegi
Buna lele-sümbül dakın
Böyle yiğidiniz var mı
Bakın Yörüklüler bakın

Kötü alacak kötü alaçık
Ebilik'im içinde geçik
Öldüğünü aramıyom
Kolu dirseginde açık

Ben bir garın eşiyim
Dayanamıyom acıya
Gecedem gardeş ölür de
Uşak salmaz mı bacıya

Şuvara gönlüm şuvara
İnce saralar cuvara
Ben öksüzü bilmez miyim
Yüzünü verir duvara

* (EKİCİ, 2005;64)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Anam gelir gızıyan
Şimdi görürür gözüyen
Gardeşim göçün yükletmiş
Ardı bölük guzuyunan

Anam gelmedi gelmedi
Gözlüyom sabah olmadı
Babamın boyu gözeli
Ne diye bacın ölmedi

Gardeşim yayladan gelir
Şu selbinin dalı gimi
Ağ gövdeyi yere atmış
Bin boganın garı gimi

Camızları hendeği atlar
Yok muyuydu “altı patlar”
Şu tarlada anamoğlu
Ganımı yalıyor itler

Gayrıyanan getirmişler
Tut altına yatırmışlar
Öldüğünü aramıyom
Ocağın batırmışlar

Bir garalı yağlık aldım
Ben alınma bağlamaya
Bir kötü elinden ölüğ
Arlanıyom ağlamaya

Elime aldım nacağı
Dolandım geldim bucağı
Gitti de geri dönmedi
Babamın boyu gökçeği

Ceket seni dört bükerim
Büker de yüke sokarım
Babamın boyu gözeli
Sen salanda ben bakarım

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNEREN AĞITLAR

Hekili gönlüm hekili
Gardeşin evi sekili
Gardeşim göçün yükletmiş
Kimi etmiş evin vekili

NAR EŞE (Bacısı)
Sevini sevini geldim
Sevin Dağlarını aştım
Abdulla'yı Ebil sandım
Şapkayı bağrıma bastım

Hekilli gönlüm hekili
Sekide sümbül ekili
Böyle yiğidin var mı
"Hamit direği" yapılı.

Bir garalı yağlık aldım
Ben alınıma bağlamaya
Kötünün elinden ölüğ
Arlanıyom ağlamaya

Şaştım anamoğlu şaştım
Sevin dağlarını aştım
"Guzusu" öldü dediler
Dizleyerek yola düştüm

Işığı dağlar ışıdı
Gardeş bahçada üşüdü
Beş adama adam demez
Yiğidin eli boşudu

Kapısının önü gavak
Dalın gırdım ufak ufak
Niden elin dövüşünü
Zatan anamoğlu savak

MELEK(Emmisi Çivi Hasan'ın Eşi)
Ebil cabalı cubalı
Abdulla'sı boz abalı
Emmim yaylaya gediıyor
Ardı bir bölük obalı

Ebil yatmış uyanır mı
Toprak gana boyanır mı
Gelinini eller alsa
Emmim buna dayanır mı

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNEREN AĞITLAR

İnileme deli boyraz
Çıkar bendimi bağlarım
Ebil'in çaldığı gavalı
Eller çalsın ben ağlarım

N'oldu ince Ebil'im noldu
Çarığı ganınan doldu
Layık mı ince Ebil'im
Aydınlı çulunda öldü

KIZI HÜSNE BELLİ (ATMALI) Amcasının Kızı

Piyade gönlüm piyade
Keklik ötüyor kayada
Böyle benim emmim oğlu
Gelinlik kızıdan ziyade

Bana da bakıyor gözü
Gılbaya benziyor yüzü
Gelin bacı uyku uyumuş
Berk yanıyor emmim gızı

Dostundan düşman çoktur
Bu sözümde nokta yoktur
Göz gezdirdim Hasan Emmi
Yozun da içinde yoktur

Davar güder "hay" ederim
Gurban keser pay ederim
Yekin alaganlı yekin
Geldi çifte dayıların

Ebil'in diktiği dikme
Biter pürteni pürteni
Ağ işlik, gara şalvar
Giyer kirleni kirleni

Ebil yatmış hecin gimi
Her parmağı sicim gimi
Ben de yandım emmim oğlu
Anan gızı, bacın gimi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Gözü Benli Mahallesi'nden Fadime SARIKAYA, Hebil'in amcasının kızı Hüsne BELLİ ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

DELİ EŞE'NİN DURMUŞ'UN AĞIDI *

1950'li yıllar... Arıtış köyünde “Deli Eşe'nin Durmuş” adıyla bilinen Durmuş Dağlı “Murtazaların Omar” (Ömer ÖZBERK) ile kahvede kavga eder. Kavga anında Durmuş'un Ömer'e küfrettiği ve hatta taş bile vurduğu iddia edilir. Murtazaların Ömer'in oğlu Durdu askerden izinli gelir. Bu “kavga olayı”, Durdu'ya abartılarak aktarılır. Durmuş'un babasına yaptıklarına, söylediği sözlere çok canı sıkılır, içerler... Ve bir gün Ömer'in Durdu ile Deli Eşe'nin Durmuş, Karakütük mevkiinde yolda karşılaşır. Her ikisi de at üzerinde silahlidir. İş, karşılıklı atışmayla kalmaz. Ömer'in Durdu, silahını çeker ve tek el ateş eder. Durmuş, vurulur, attan düşer. Toprak yine kana boyanmış, iki aile arasında uzun yıllar sürecektir kan davası girmiştir. Durmuş, kağı ile Arıtış'a getirilirken yolda ölür. Haber köye tez duyulur. Bacısı Emine, kızı Hüsne, eşi Güllü aşağıdaki ağıtı yakarlar.

Antep'ten geldim yayan
Dayan ha dizlerim dayan
Biz yığıdı çift yitirdik
Biri dayı, biri yeğen

Kim bilir kimin gızıyım
Arada davul tozuyum
Adım batsın, adım Hüsne
Ben yaralının gızıyım

Üce dağların sazıyım
Erimiş karın buzuyum
Adım batsın adım Hüsne
Ben yaralının kızuyım

“Hasan vuruldu!” deyince
Bir yoruldum, bir de goptum
“Durmuş vuruldu!” deyince
Yolun gubarına yattım

Hele bakın bahçasına
Ne güzel de iğde salmış
Evi yıkılacısı düşman
Bizim için “izin” almış

Gapımızın önu dölek
Ganlar akar gölek gölek
Çağırılmış da aldırmanın
Emmimin gelini Melek

Heceli gönlüm heceli
Ağlarım gündüz geceli
Ben, Durmuş'u bilmez miyim
Atının üstü keçeli

* (EKİCİ, 2005;71)

ÇEŞİTLİ TOPLUMSAL OLAYLARI KONU
EDİNER AĞITLAR

Mezere vardım mezere
Mezerin otu bozara
Havalanmış camız almış
Onu da sürün bazara

Bir küçücük oda yapmış
İçinde oturum deyi
Osmana gavil etmiş
Gelini getirim deyi

Gadı Osmanoğlu durmuş
Eliyinen iğde salmış
Gavır mıydın, gavır düşman
Paklasını eller bölmüş

Getme dedim deli edem
Derelerin yolu "bekli"
Goskaydı benim edem
Evde "tonguraf"ı saklı

Havasatan gönlüm gamlı
Durmuş oğlun hırap donlu
Nolur gayfede söğünce
Satan düşman deve kinli

Eşi HÜSNE
Eşim desem eller gınar
İçerimde fener yanar
Gayrı sana eşim demem
Bir daşın yoluna ölür

[Bu ağıt ve hikâyesi, Leyli DAĞLI ve Fatma DAĞLI ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

XXIII- Kazaen Hayatını Kaybedenleri Konu Edinen Ağıtlar

AĞALARIN RIFAT'IN OĞLU ALİ'NİN AĞIDI *

Ağalardan Rafet Ağa'nın büyük oğlu Ali, askere gitmeden önce evlendirilir. Ali; ince, uzun boylu; buğday tenli, yakışıklı ve neşe dolu bir insandı. Bununla beraber, her Türk gencinde olduğu gibi Ali'nin de silahlara karşı aşırı bir tutkusu vardı. Eşi Lütfiye Hanım, Ali'nin bu tutkusundan ürüyor, onun silah taşımamasını dahi istemiyordu.

Ali bir gün Kötüre köyünde iyi bir satılık silah olduğunu öğrendi. Kardeşi Nevrez'le Kötüre'ye gitti. Silahla deneme atışı yaparken silah tutukluk yaptı. Köylü gençlerden biri mermiyi çıkarırken silah ateş aldı. Kaza kurşunu isabet eden Ali yere yığıldı. Doktora götürülürken kan kaybından yolda öldü. Ali'nin ardında şu ağıdı yaktılar.

Belan'dan geliyor salı
Belinde de acem şalı
Kardeşi de berk yanıyor
Babası da olmuş deli

Kara kazan kuruluyor
Komşuları deriliyor
Ali'yi asker isterler
Nüfustan da siliniyor

Kele Ali kele Ali
Ben de sana derim deli
Seni vuran adam olsa
On yaşında itin dölü

Bahçesi uzun sekili
Ali daramış kekili
Hacı bâ bunun dayısı
Edek evinin vekili

Doktur geldi yarıcılar
Kurşunu da bulucular
Kaderi kara Ali'yi
Dilik dilik deliciler

Kağnı kapıya dayandı
Ak gömlek ala boyandı
Yekin ince Alîm yekin
Ağ yastık kana boyandı

Kötüre'nin önü yazı
Kanlar akar bâzı bâzı
Hele vuran adam olsa
On yaşında itin dölü

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ömer Faruk DİKİCİ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;19-20)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNER AĞITLAR

FERAMİZ'İN KIZI *

Üç arkadaş, dağa hayvanlarla odun kesmeye gitmişler. Arkadaşın biri sayın üzerinde odun keserken; Feramiz de sayın alt tarafında odun kesiyormuş. Bu sırada saydan yuvarlanan taş Feramiz'in kafasına isabet eder. Bunu gören arkadaşları koşarak hemen Feramiz'in yanına gelir; bakarlar ki, Feramiz çoktan oracıkta can vermiş. İşte onun için yakılan ağıt:

Kireçlikte keklik öter
Goyağında sümbül biter
Sayın yüzüne vardım ki
Yiğit alağanlı yatar

Şaşmış emmim oğlu şaşmış
Sfın kayalara düşmüş
Depesine daş düşünce
Sağ elinde dahra düşmüş

Şu Maraş'ın uzun yolu
Açmasın yaylanın gülü
Emmimin yurduna gömün
Gafla'ya götürmen Salı

Dertli Ali'm yanar ağlar
Gene dumanlandı dağlar
Senin eşin emmin kızı
Ölene dek kara bağlar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nimet GEZER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* ((DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;102)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

PAŞA'NIN AĞIDI*

Tanır kasabasında, Paşa adında bir dükkâncı vardır. Paşa dükkânın önünde otururken yanına bir adam gelir oturur. Karşidan gelen Hasan, Paşa'nın yanındaki adamı vurayım derken, yanlışlıkla Paşa'yı vurur. Paşa'nın kız kardeşi Elif Hatun ardından şunları söyler:

Yedi senede bir buldum
Adını da Leman vurdum
Yoğudu bunun düşmanı
Ara gürşununda öldü

Kapımızın önü bahça
Öter bülbül konar sahça
Olmaz olasıca gelin
Getirdin mi gannı bohça

Sabahınan mal sulamış
Dükkâna boru ulamış
Ne yapıyon Paşa gardaş
Golunu gürşun yalamış

Bahtı gara Güllü gızım
Dağlara geçiyor nazım
Gelin evinden çıkıcı
Düşmanın yüzü gülücü

[Bu ağıt ve hikâyesi, Canan CERAN (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;107)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

EŞİGO'NUN KOCASINA YAKTIĞI AĞIT *

Genç yaşta kocasını kaybedip de dul kalan “Eşigo” lakaplı Ayşe'nin kocasının ölümü üzerine söylediği ağıdır. Ayşe'nin kocası Mehmet'le anlaşmazlığı olan bir adam, cuma namazından sonra Mehmet'i vurup kaçarak evine sığınır. Eve varınca babası onu içeri alıp saklar. Yaralı halde olan Mehmet, can havliyle silahına sarılarak kendisini vuran adamın evinin önüne gelir ve silahını çıkarıp kapıya doğru ateşler. Kapının arkasına gizlenen babasını vurup öldürür ve kendisi de oraya yığılıp kalır. İşte bu olay karşısında Ayşe (Eşigo) bu ağıdı yakar. İki çocuk annesi Eşigo kendisine on beş yaşında dulluğu yakıştıramaz, büyük acılar çeker. Kocasının ölümünden dokuz yıl sonra da kayınbiraderi ile evlendirilir. İşte Eşigo'nun kocası için yazdığı ağıt:

Ne yohuşun başındayım
Ne enişin düşündeyim
Bana dulluk yakışır mı
Daha on beş yaşındayım

Kiloş şalvar dırnağında
Zehli yüssük parmağında.
Ben de eşimi kaybettim
Curular'ın sokağında

Başım seni bozuyum mu
Altın seni düzüyüm mü
Yıkılacca gücük oda
Daha seni geziyim mi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ÇOBAN ile yapılan görüşmede Selçuk Osman BELLİ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;114)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

KAYNANASININ DÖNE'YE AĞIDI *

Olay Çoğulhan'da geçmiştir, Döne gelinin kocası hapse girmiştir. Kendisi ikisi kız, altısı erkek sekiz çocukla geride kalır. Döne beşikteki çocuğunu emzirirken düşmanları Döndü'ye ateş eder, kurşun Döne'den çıkıp beşiğe değer. Döne, ölür beşikteki çocuğun ise ödü düşer. Annesi öldükten kırk gün sonra bebek de ölür. Diğer çocuklara Döne'nin kaynanası bakar. Kaynanası Döne'ye şu ağıdı yakar:

Karaçayır burma burma
Üstümüzden geçen durna
Düşman topunan gelirken
İrbehem'im gafil durma

Küpeli ağlar, Hacıkız ağlar
Gene dumanlandı dağlar
Şu Döne'nin Yusuf oğlu
Gene "Anam" diye ağlar

Damımızın ardı yokuş
Gelin çıksa yorulur mu
Gelini dokdura salsak
İrbehem'im darılır mı

Gızgın derenin arası
Ciğerim kurşun yarası
Gâvur umuş gâvur düşman
Bebek bizi deli eyliyor

Sanki yaylalardan göçtük
Suğuk sularından içtik
.....

[Bu ağıt ve hikâyesi, Selçuk Osman BELLİ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;117)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

ALİ'YE AĞIT-1 *

Türksevin köyünden Ali, genç yaşta geçim derdine düşer. Kısmetinde gurbet elde çalışmak vardır. Tünel kalıp işinde çalışırken inşaatın sekizinci katından düşerek ölür. Geride genç yaşta dul kalan bir eş, iki öksüz yavru bırakır. Buna dayanamayan arkadaşı Mehmet KAPINAR, aşağıdaki ağıtı yakar:

Duydunuz mu Sevin eli
Başımıza gelen halı
Dokuzuncu kattan düşmüş
Ölmüş tama bizim Ali

Bu mu feleğin oyunu
Bizden de aldı payını
Cenazesi gelir şimdi
Koyun Ali'nin suyunu

Kayseri'dir uzun yazı
Tâ ciğerden vurdun bizi
Emanetin kime oldu
Yetim kaldı çifte kuzu

Gittin ki, gelirim deyi
Muhanet bir zulüm deyi
Giderken nazlı eşine
Sarıldın mı gülüm deyi

Kayseri'nin nazarına
Düşmüşler can pazarına
Ali'm genç yaşında öldü
Bayrak dikin mezarına

Kimse sevinmez ölüye
Bacılar döndü deliye
Benim bile içim yandı
Ağıt yakarım Ali'ye

Böyle mi alın yazısı
İçerden çıkmaz sızısı
Söyle babası kime
Ali'nin çifte kuzusu

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;157)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

İlkbahar da naz ayları
Ayrı geçti yaz ayları
Kara toprak sardı seni
İki binin güz ayları

Yaram derin basma tuzu
Bir kara yas aldı bizi
Toprağa bir yiğit gömdük
Eylül ayın on dokuzu

Baban ağlar Ali'm deyi
Anan ağlar gülüm deyi
Kara haberini duymuş
Yasta kaldı Sevin köyü

Ali'min kefeni aksın
Açın bacıları baksın
Ali'm de gelir elimden
Akpınar ağdın yaksın

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet AKPINAR ile yapılan görüşmede Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

ANNESİNDEN ALİ'YE AĞIT-2 *

MEZAR TAŞI

Sana bir emanetim var
Bekle Ali'mi mezar taşı
Ben anayım dayanamam
Kokla Ali'mi mezar taşı

Mezar taşı, mezar taşı
Vekilim ol mezar taşı

Saçın okşa kekil eyle
Yelden yana dulda eyle
Günden yana gölge eyle
Sakla Ali'mi mezar taşı

Mezar taşı, mezar taşı
Vekilim ol mezar taşı

Yavrum için dua eyle
Benden ona selam eyle
Mezarımı serin eyle
Yakma Ali'mi mezar taşı

Mezar taşı, mezar taşı
Vekilim ol mezar taşı

Kor değdi yürek yağıma
Kar yağdı umut dağıma
Kapanırım ayağına
Atma Ali'mi mezar taşı

Mezar taşı, mezar taşı
Vekilim ol mezar taşı

[Bu ağıt, Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni) ile yapılan görüşmede Mehmet AKPINAR tarafından derlenmiştir.]

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

HANIMINDAN ALİ'YE AĞIT *

Bir kara haber ki büktü belimi
Ölmeden mezara gönderdi beni
Kırdı kanadımı kırdı kolumu
Yaşayan ölüye dönderdi beni

Bir kara haber ki sarardım soldum
Tuttum tutam, tutam saçımı yoldum
Yitirdim eşimi divâne oldum
Mecnuna dönderdi beni

Aklıma gelmezdi böyle bir ölüm
Karaya belendi yeşilim alım
Umudum yok gayrı yeşermez dalım
Kurumuş çalıya dönderdi beni

[Bu ağıt, Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni) ile yapılan görüşmede Mehmet AKPINAR tarafından derlenmiştir.]

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

EŞİNDEN ALİYE AĞIT *

Bir emanet saldım hani nerede
Getir emanetim kanlı Kayseri
Ben etmedim, dedin; yalan söyledin
İnanamam ki, iki dinli Kayseri

Gelip devrildiler çoğumuő dostun
Gayrı gelmez eşim, umudu kesin
Beni dul koymaya ney idi kastın
Ayrıydın Ali'mden kinli Kayseri

Dedim hayra yoram kara düşümü
Benim de diksinler mezar taşımı
Soğusun yüreğın aldın eşimi
Gözlerim yollarda kaldı, Kayseri

[Bu ağıt, Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni) ile yapılan görüşmede Mehmet AKPINAR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;163)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

EŞİNDEN ALİ'YE AĞIT-5*

Kayseri'nin yolu uzak
Yollarıma kurdun tuzak
Bu yazgıyı nasıl bozak
Kadir Mevlâm kara yazmış

Kara kekil toz mu oluk
Ali'm bize göz mü oluk
Yavruların yetim kalık
İki yetimin üç oluk

Yuva kurdun oturmadın
Yalan dünyada gülmedin
Yavrularına kıymazdın
Şimdi boynu bükük kalık

Kara kaşın, ela gözü
Çok özledim şirin sözün
Şu dünyada yok ki gözüm
Ben yetim Ali'mi özledim

Yetimlerin yetimi idin
Sefillerin sefili idin
Niye bizi yalnız kodun
Yetim Ali'm çok özledim

İçimdeki yanan ateş
Alevlenip küle döndü
Kıymadığım yetim Ali'm
Çürüyüp de toprak oldu

Ev verdin direğin kırdın
Yavruların boynun vurdun
Gün günü artıyor derdim
Ayrılık ölümden beter

Ne olur Ali'm ben öleydim
Sen de murada ereydin
Hasretinden sürünüyorum
Sen bensiz mutlu olaydın

Varıp başına oturdum
Uzattım elimi tutmadın
Ali'me selam yolladım
Küsmüş selamım almadın

[Bu ağıt, Dilber SARIKAYA ile yapılan görüşmede Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;164)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

EYUP'UN AĞIDI *

8 Temmuz 2000 yılında 1977 doğumlu Eyüp KILINÇ'ın askerden gelip yuva kurma hayaliyle yanıp tutuşurken bisikletten düşer Malatya'ya kaldırılır. Yapılan ameliyatla kurtarılamayarak ailesini ve sevenlerini yasa boğar:

Sekiz Temmuz cumartesi gecesi
Sülaleyi yaktı yiğit acısı
Yolunu gözlüyor çifte bacısı
Muradına ermeden giden sefilim

Kötü bir bisiklet sebebin oldu
Saçların kesilmiş gül benzin soldu
Kurduğun hayaller ahrete vardı
Düğünsüz kınasız giden sefilim

Saat dokuzda haber verdiler
Kimseye hemen deme dediler
Ananı uyuttum inanmadılar
Acını içimde duydum sefilim

Emmi dayı hala yola döküldü
Kardeşim Ahmet'in beli büküldü
Zalim ambulanda seni getirdi
Arabaya hasret giden sefilim

Saatin ikisi morga koydular
Gidip de hemen deme dediler
Sabah namazında sela verdiler
Sırrını demeden giden sefilim

Sevenlerin cenazene geldiler
Sessizdi, sefil öldü dediler
Sevin köyüne haber verdiler
Kalabalık düğün kuran sefilim

Hülya'nın gözünde kanlar akıyor
Hacceli nenen bülbül gibi şakıyor
Dedenin durumu içler yakıyor
Çocuklarda sana yandı sefilim

Soyadımız Bülbül ben de ötüyorum
Resmine bakıp ta ağıt yakıyorum
Gözlerimden kanlı yaşlar döküyorum
Çileli bülbülüm sana yandı sefilim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Adem BÜLBÜL ile yapılan görüşmede Cebir TERCAN (Namık Kemal İ.Ö.O Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;181-182)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

ELLEZ ÖZDEN'İN AĞIDI *

İlyas ÖZDEN, Aydın'ın Söke ilçesinde çalışmaya gider. Epey bir müddet çalıştıktan sonra karısı Döndü'yü ve biricik oğlu Halil'i özler. Memleketi Afşine gelmek üzere kamyona biner. Ellez'in şapkası kamyondan düşer, şapkasını eğilip almak isterken kamyondan aşağıya düşerek can verir. Halen sarı evlerde oturan Döndü ÖZDEN yetim kalan oğlunun yalnızlığını ağıtta şöyle dile getirir.

Dut dibine yatırmışlar
Al ganlara yatırmışlar
Babayiğit Ellez'imi
Omuzlarda götürmüşler

Havada gönlüm havada
Ciğer gavrulur tavada
Gınaman gomşular beni
Halil'im galdı yuvada

[Bu ağıt ve hikâyesi, Döndü ÖZDEMİR ile yapılan görüşmede Hidayet KÖSE (Türkçe Öğretmeni) ve Sami SİĞİNİR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;183)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

AĞIT *

Türksevin köyünden Ali GÖKŞEN'in, üzerine mertek düşer ve ölür. Buna dayanamayan bir yakını, Ali'nin ağzı ile aşağıdaki ağıtı yakar:

BACISI

Elma yanak, karakaşı
Mosmor olmuş omuz başı
Yirmidörttür onun yaşı
Al kanda kalan Ali'm

Soyun asbabını soyun
Tabuta sığmıyor boyun
Böyle ölüm gördünüz mü
Kafadan akıyor beyin

ALİ'NİN AĞZIYLA

Ata binem dedim durmuyor hayvan
Harbe girem dedim dar oldu meydan
Azrail çevirdi vermiyor aman
Topladı yakamı alamıyorum

Aman hocam kaynar dökme suyumu
AĞlatırsın asaletim soyumu
Cahilmiydin ölçemedin boyumu
Dar olmuş kefenim sığamıyorum

[Bu ağıt ve hikâyesi, İbrahim Emre ABLAK ve Osman GÜÇLÜ ile yapılan görüşmede İSMAİL POYRAZ (Bakraç İ.Ö.O Müdür Yardımcısı) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;184)

RAMAZAN'IN AĞIDI *

İlk evliliği kısa süren ve bir çocuğı olan Ramazan ikinci evliliğinden de iki çocuğı olmuştur. Afşin'de serbest çalışıp ailesini geçindirmektedir. Ava olan merakı onu bir yaz günü balık avlamaya arkadaşlarının arasına götürmüştür. Birçok kez ağ ve tor ile balık avlarken bu sefer farklı ve tehlikeli olan içerisine kireç koyulan şişe bombasını yapmıştır. Ama yapılan bu bomba elinde patlayarak sağ yanından yara almıştır. Hastaneye yetiştirilmeye çalışılsada yolda kan kaybından ölmüştür. Bu zamansız ölümü yüzünden çok sevdiği bibisi aşağıdaki ağıdı yakmıştır.

Domuzderesi'ni aşmış
Çetin bir dereye düşmüş
Yiğidi de ince yiğit
Ölümünen karşılaşmış

Gelinin geydiğı kara
Sağ yanından almış yara
Allah'ın seversen Akif
Nasıl oldu doğru söyle

Yüce dağların gıcısı
Zor olur yiğit acısı
Başucunda çok ağlıyor
Bunun evlatsız bibisi

Taksiyi taksiye çattık
Yiğidi mezara attık
Bibin buna dayanır mı
Bir balığa kurban ettik

Yanıyordur benim özüm
Durmadan ağlıyor gözüm
Bibin buna dayanır mı
Hiç yokmuş oğlum kızım

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yeter SATILMIŞ ile yapılan görüşmede Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmen) tarafından derlenmiştir.]

KAZAN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİLEN AĞITLAR

ÜMÜS HANIM'IN AĞIDI *

Ümüs TEMUR, 21 Temmuz 2011 Tarihinde evinin yanında çıkan bir kavgada kaza kurşunu ile hayatını kaybeder. Dayısının karısı Sırrıye Hanım şu ağıdı söyler.

Çobanpınar'ın deresine
Gölge düşmüş arkasına
Gelin Ümüs can veriyor
Sinek çökmüş yarasına

Basma şalvar ipek gömlek
Varsın direkte sallansın
Kardeşlerin hayıf almaz
Getsin kendiler arlansın

Cip geliyor hızıynan
Üstü yeşil beziyinen
Ümüs yatmış can veriyor
Yanı öksüz kuzuyunan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Sırrı YÜCEL ile yapılan görüşmede Yalçın ÖZCAN (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;196)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

ÜLBIYE'NİN AĞIDI-1 *

Daha hayatının baharında on yedi – on sekizli yaşlarında genç bir kız olan Ülbiye, nişanlanmıştır ve evlilik hazırlıkları yapmaktadır. Kader bu ya, akşam dışarıya çıktığı bir esnada nereden geldiği belli olmayan bir kör kurşun onu genç yaşta hayattan koparır. Bütün sevenleri yasa boğulur, acı büyüktür ve bu acı üzerine nice ağıtlar yakılır. İşte bu ağıtta bunlardan biridir.

Yatırmışlar duvar gibi
Kanlar akar pınar gibi
Boyu reyna dalı gibi
Kendi gonca gülü gibi

Yılan gelir aka aka
Delğine baka baka
Tüysüz oturmuş ağlıyor
Skalina döke döke

Hasan bağının güzeli
Yatar süzeli süzeli
Galak bağlamaya geldik
Ülbiye etme bu düzeni

Sabahleyin kalktım idi
Karlı karlı yüce dağlar
Uyan mor beliklim uyan
Jandarmalar gelmiş ağlar

Soykayı soykaya katak
Gidek de pazarda satak
Sen bülbül ol ben de turna
İkimiz de birden ötek

[Bu ağıt ve hikâyesi, Bedriye ÖZTÜRK ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;206)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

ÜLBİYE'NİN AĞIDI-2 *

Kitize okuntu saldıık
Daha sameni gelmedi mi
Eşimin böyle olduğun
Osman Ağam duymadı mı

Eşimin küçük bebeğin
Camile Ebe götürür
Böyle yiğidin gelini
Yedi sene dul oturur

Yücelerde olur yonca
Eşimin de beli ince
Salman seni, it olduğum
Gayınlarım gelmeyince

Bülbülcük den çıkarkene
Elimi koynuma soktum
Ben eşime danışmadan
Müdüre, Çavuşa çıktım

Bülbülcük bunun düşeği
Gana bulanmış guşaağı
Hele vuran adam olsa
Kötü garanın uşaağı

[Bu ağıt, Aziz DENİZ ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;207)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

DURDU'NUN AĞIDI*

Kabağaç köyünün delikanlılarından Durdu'nun komşu köy olan Mehre'de sevdiği bir kız vardır. Annesine sevdiği kızı anlatır ve istemeye giderler. Kızın ailesi kızı Durdu'ya vermez. Durdu buna çok üzülür ama ister istemez bu durumu kabullenir. Aradan bir zaman geçer Durdu'nun sevdiği bu kızı Kabağaç Köyü'nden bir akrabası ister ve alır. Sevdiği kızın düğünü olur. Düğün günü Durdu, sevdiği kızın çeyizini yüklerken düğünde eğlenmek için sıkılan kurşunlardan birisi Durdu'ya denk gelir ve ölür. Durdu kaza kurşunu ile ölünce, anası aşağıdaki ağıdı yakar.

Gelinin kapısında Durdu
Boynunu bi yana vurdu
Bir kör kurşuna
Durdu'm canımı verdi

Malatya'nın yolu uzun
Direkleri düzüm düzüm
Ağlama Durdu oğlum
Düğününü yaparım güzün

[Bu ağıt ve hikâyesi, Şahender BAKMAZ ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;228)

ŞENGÜL HANIM'IN AĞIDI*

Şengül Hanım'ın dört çocuğu vardır. Bir gün çamaşır yıkamak ister. Küçük çocuğunu bakması için komşusuna götürür. Şengül Hanım, komşusunun kapısına gelip kapıyı tutunca kapıdaki elektrik kaçağına kapılır ve ölür. Bu olayda Şengül Hanım'ın küçük çocuğu da yaralanır. Şengül Hanım'ın bu ani ölüme üzerine görümcesi Zeynep aşığıdaki ağıdı yakar:

Gapısının önu gavak
Hanesi istiyor suvak
Daha gelin çok gencidi
Yeşilden attılar duvak

Atlayıp geçmeye geldim
Bir tas su içmeye geldim
Kurban olam telli gelin
Sandığını açmaya geldim

Gapısında gül ağacı
Gülünü deresim geldi
Gelsin telli gelin gelsin
Yavruların göresi geldi

Arabalar vızılıyor
İçerimde sızılıyor
Gelsin artık telli gelin
Gönlüm seni arzuluyor

[Bu ağıt ve hikâyesi, Zeynep TEKE ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;253)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

KOCALARIN AHMET'İN AĞIDI*

At bağlyken onu koyurmaya giden Ahmet'i at vurmuş Ahmet atın altında kalıp ölmüş. Bu olayın üstüne söylenmiş ağıttır:

Gelin dayıları gelin
Sal götürün silke silke
İkindine saldı yavrum
İkindine geldi körpe

Kurtulamam davalı yurttan
Başım ayıkıyor dertten
Komam Mustafa'mın beli
Korkar dı Mustafa'm kurttan

Yoruldum yornuk oturdum
Daveli yurttan kurtuldum
Mustafa'm selam salıyor
Postaya mektup yatırdım

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet KILINÇ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;280)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

BİBİÖĞULU'NA AĞIT *

2002 yılında Afşî-Elbistan santralinde çalışırken inşaattan düşerek hayatını kaybeden Adem'e dayısının oğlu Yunus tarafından yakılan ağıt:

Bir sabah aldık o acı haberini
Alınca tutuştuk yandık biboğlu
Cenab'ı Hakk'ın yazdığı kaderi
Görünce yığıldık kaldık biboğlu

Parçalandı ana, baba yüreği
Yıkıldı bir evin orta direği
Böyle kabul etmek iman gereği
Çok kötüymüş çaresizlik biboğlu

Nede çok sevenin yarenin vardı
Cenazeni duyan koşarak geldi
Hıca dört ele birden haber saldı
Artık biz de onu duyduk biboğlu

Ağabeyin dünyası kapkara oldu
Bir küçücük Yusuf yasa boğuldu
Soner'e askerlik bir zindan oldu
Yana yana tüttük bittik biboğlu

Sen gittin arkandan geldi ademler
Hep adem adını aldı yeğenler
Teselli aradı böyle garipler
Bil ki soğmadı yürek biboğlu

Dilerim sorgun zor olmaz ahrette
İnşallah beklersin bizi cennette
Büyükü küçüklü seni hasterle
Anacağız hep de andık biboğlu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yunus YILDIZ ile yapılan görüşmede Nesrin AKPINAR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;316)

KOCAAĞALAR'IN DURDU'UN AĞIDI*

1920 li yıllar... “Kocaağalar’ın Durdu” namıyla bilinen Durdu YILDIRIM Arıtış (Hunu) köyünün yaylalarına yakın Hopur mevkiinde, Serkizçaylı Gıco’nun eşkıya olan oğluna (?) yardıma gittiği sırada müfrezeler tarafından vurularak öldürülür. “Kocaağalar’ın Durdu eşkıya değildir; fakat Gıco’nun oğlu ile aralarında eskiye dayalı bir dostluk vardır. Kendine haber gönderip silah, isteyince, bir vefa borcu olarak “kayışlımartın” denilen tüfeği götürür. Bir rivayete göre Durdu, bir gün emmisinin oğlu Alice’ye kötü bir düş gördüğünü, kendini vurduklarını, söyler. Alice, emmisinin oğlunun başına gelecekleri bilmiş gibi yalvarır: “Gitme emmoğlu! Seni vururlar.”der. Dayısı Paşaninoğlu Hasan ise tam tersini söyler: “Dostluk böyle zamanlarda belli olur. Al martini git. Bir gün gelir ödeşirsiniz.” Durdu gider. Bunu haber alan müfrezeler iz sürer, yerlerini bulurlar. Artık her ikisi de namlunun ucundadır. Teslim olmazlar, çatışmada ikisi de vururlur. Salıngaç denilen yüksek kayalıklardan Durdu’nun cenazesi sal yapılarak indiririlir. Kara haber Hunu’ya çabuk duyuyrulur. Bacıları Banu, Fatma, eşi Haççe ve akrabalarından Eşikkız aşığıdaki ağıdı yakarlar.

Gara şalvar dırnağında
Gümüş yüsük parmağında
Biz de bir yiğit yitirdik
Gızhasan’ın Derneğinde

Yıkılacça kenar daşı
Bir yiğidi saklamamış
Gözü kör olaçça Omar
Gidip bir yol yoklamamış

Salıngaç’tan sal endirdik
Üstüne attık kuşağı
Haççe’yi gurban ederim
Örülükdeki düşeği

Gayada gartal oturur
Ganadın dartar oturur
Dayımoğlu “çete” olmuş
Gayışlı martin götürür

Üceden gurun salını
İnsin görünü görünü
Eğer buna kim delerse
İrbehem Bey’in torunu

Ne ağılyon soğuk soğuk
Mavzerinin böğrü koğuk
Salıngaç’ın daşta bulduk
Sanasın gımalı geyik

* (EKİCİ, 2005;13)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

Garcağız'a çadır durdmuş
Çadırının önü dere
Şimdi gelir dayımoğlu
Örülü yara yara

Beş senelik gelinidim
Yükte kilimim solmadı
Gademsizim dayım oğlu
Ardında bebek galmadı

Anamoğlu üç üdü
Vara biri öleyidi
Gayıt çekmem dayımoğlu
Bir bebeğim galaydı

Salıngaç Gama'na bakar
Iylım ıylım ganlar akar
Ardında gelini galık
Sarı sümbül gimi kokar

Hopur'un da ganlı daşı
Gelinin de üçe başı
Silkinin ayağa kalkın
Geliyor vezir gardeşi

Haççe'yi gurban ederim
Başında poşusu yele
Ben yoğudum dezem oğlu
Seni düşürmüşler ala

Hele dezm oğlu hele
Başında poşusu yele
Ben yoğudum dezem oğlu
Seni düşürmüşler ala

Garcağız'a çadır dutmuş
Gapısının önü (h)avlu
Derebaa dayım oğlu
Gapısında gurban bağlı

Garcağız'a çadır dutmuş
Yük tapını düze düze
Şimdi gelin, eşin gelir
Örülüğü geze geze

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

Adım batsın, adım Banı
Daşlara bulaşmış gamı
İssiz dağda can verirken
İnilemiş anamoğlu

Başımdan aldırılmış fesi
“Durdum!” diyom, gelmez sesi
Hasan dayın sebep olmuş
Sekizçaylı bunun nesi

Hemen hemen Cuma diyom
Bu Durdu’dan zor muyumuş
Elin çüngüsünde ölen
Garı anam var mıymış

Hota tel gaynım hota
Silkinir de biner ata
Sebebi Hasan dayısı
İlaham ocağın bata

Gapımızın önü ören
Ceren tel gaynım ceren
İslam olsa böyle etmez
Gâvurumuş seni vuran

Aman Durdumuz Durdumuz
Gün günü artar derdimiz
Eller yaylaya göçtü de
İpissiz galdı yurdumuz

Ağ düşüne gartal gonmu
Guzgunlara garışarak
Hopur’dan salın endirdik
Öksüz kızlar çağrışarak

Yeğın yeğın yürümüşler
Goyun gimi sürmüşler
Görmesin Haççe’nin gözü
Poşusunu bürümüşler

Bir yürür de, bir sallanır
Sanasın Türkmen mayası
Yedirdi telli Durdu’yu
Salıngaç’ın sarp gayası

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

Yoncalığın cılgıları
Gede gede gavuşuyor
Seni vuran cendermeler
Cilve ile savuşuyor

Gün değdi tutun dalına
Hele Durdu'nun halına
Orda geden geri gelmez
Ne diyek Haççe geine

Çuhasına çektin astar
Kalk gurban boyunu göster
Akılsız anamın gızı
Şim'den sonra bebek ister

Durdu da gelir yel gimi
Gara bıyıklar tel gimi
Nasil beddualar verdin
Sanasın gardeş el gimi

Neyim galdı, neyim galdı
Ağ sıvıklı evim galdı
Melek gederken gederim
Dayım oğlu sana noldu

Sabahınan gaba guşluk
Al gederler melek gızı
Eller yaman olur bacım
Al geydirirler gırmızı

Çete gurmuş Durdu oğlan
Anası goymayık azık
Başı kambak köye endirdik
Omar'ın sanına yazık

Aşağıdan bir yel eser
Eser de ciğerimi keser
Omar gır ata binmiş de
Durdu duysa buna küser

Durdu vuruldu deyince
Mustafa vurdu dizine
Gurban oluyum Durdu'ya

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİENEN AĞITLAR

Tokunmaz garip gızına
Beş altına poşu almış
Sorar dolayı dolayı
Bunu Sarızlı öldürdük
Gana beleyi beleyi

Yandım dezemoğlu yandım
Yandım da fenere döndüm
Gıyamazdım dezemoğlu
Bayırda silahını aldım

Enek tel gayınım enek
Enek de Goçaş'a gonak
Sen Sarız'a niye gettin
Bedele yatırdık inek

Sağ yanında geyik yatar
Sol yanında sümbül biter
Oğulsuzsum dayımoğlu
Garkuyum ocağını batır

Nazlı gelinim nazlı
Alnında gazili düzlü
Şimdi Durdu oğlan gelir
At gemli, gundura tozlu

[Bu ağıt ve hikâsi, Uzun yıllar Dört Yol'da ikamet eden ve kendisini Kocaağaların Durdu'nun yeğeni olarak tanıtan Emir yaşlı Mehmet (İrezil Memmet) ile yapılan görüşmede kaydedilmiştir.]

KÖTÜ ALİLERİN AHMET'İN AĞIDI *

Bu ağıt, “Kötü Alilerin Ahmet” adıyla bilinen Ahmet BİÇİCİ'nin, Sıraevler'de gece evinin balkonunda (çardağıda) ailesiyle uyurken vurulup ölmesi üzerine, baskından yaralı olarak kurtulan karısı Eşe ve kızı Melek tarafından yakılır.

Gapısının önü havlu
Havluda gatırı bağılı
Eğer hayfını almazsa
Yazık olsun Memmet oğlu

Sabahınan kalktıydım
Bahçada buldum izini
Eşim beni çok severdi
Gayrı çevirdi yüzünü

Odasında yanar ışıık
Şavkı bahçaya düşük
Ayan olsun ince eşime
Gızlar miresi bölüşük

Yağmur yağdı yer ıslandı
Yiğidim siyece yaslandı
Gıyma gadir Mevlam gıyma
Al at akırda paslandı

Gapısına tut diyorlar
Yaprağına kıt diyollar
Ayan olsun ince eşim
Düşmanına “Kürt” diyollar

Oluklardan akar ganı
Peteklerden güzel canı
Gurban ollum vezir emmi
Edeminen seçmem seni

Bir kötü dögüş eylemiş
Elindeki değneğinen
Mezer görmeye mi geldin
Ala ganlı gömleğinen

* (EKİCİ, 2005:97)

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİEN AĞITLAR

Kızı Söyler

Gurban oluyum gomşular
Bilmedim düşman nereli
Halımı soran olmuyor
Babam öldü, anam yaralı

Ben toktura gittiyidim
Yaramı eyi ettiler
Guluncunun deliğinden
Ciğeri geri yittiler

Gara çadır; bölük goyun
Bibimoğlu yetmedi mi
Düşman vurup kaçarkane
Ali-Memmet tutmadı mı

Elif'im "ıym" dokuyor
Hüseyn mektep de okuyor
Gurban oluyum gomşular
Düşman hapisten çıkıyor

Durdu'nun diktiği alma
Yaz gelince pürleniyor
Bir kurşundan yiğit ölmez
Adam elden arlanıyor

Emmilerim, emmilerim
Gelin oturak sırayınan
Babam yaylaya göçüyor
Yanı delik yarayınan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Dudu YÖRÜK ve Feleknaz ÖZBERK ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

XXIV- Boğularak Hayatını Kaybedenleri Konu Edinen Ağıtlar

FADİME TEYZE'NİN KARDEŞİNE AĞIDI *

Yirmi üç yaşındaki Murtaza, Rize'de öğrenci iken; Karabükte oturan ablalarını ziyarete gider. Arkadaşlarıyla Bartın'a denize girmeye gittiklerinde Karadeniz'in azgın dalgalarına kapılıp boğulur. Bu acı olay üzerine kardeşi Fadime Teyze şu ağıdı söyler:

Şu dağların oylumuna
Kuşlar konar yaylımına
Kardaş hakkım helal olsun
Geldik yolun ayırımına

Mezerini derin eylen
Su serpin de serin eylen
Dünyada mizansız giden
O dünyada düğün eyle

Denize düşüp el eylemiyor
Dağlıcada can veriyor
Aklımı başımdan aldın
Derdin beni del eyliyor

Yanarım gardaş yanarım
Dünyaya kalmaz kararım
Rize'nin okulunda da
Öğretmeninden sorarım

Sarı kekil bölük bölük
Çiyerim içinde delik
Bunu almam demem gardaş
Yirmi üç yaşında ölüğ

Yüksek dağlar burcu musun
Gelmez yola yolcu musun
Ölsün gardaş bacın ölsün
Toprakların harcı mısın

Dumanlı dağların başı
Dinmiyor gözümün yaşı
Çok da derdim vardı amma
Gardaş alayının başı

BOĞULARAK HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNER AĞITLAR

Zormuş gardaşın acısı
Dinmez ciğerin acısı
Gardaşçağazım ölmiyedi
Deli olaydı bacısı

Bartın eli Bartın eli
Kırıldı bacının eli
Duydu ki gardaşı ölmüş
Lal oldu ağzında dili

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ŞAHİN ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ tarafından derlenmiştir.]

BOĞULARAK HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNER AĞITLAR

HÜSNE TEYZE'NİN AĞIDI *

Havada bulut yoğudu
Nerde yağdı bu garcağaz
Arada düşman yoğudu
Nerde dağdı gurşuncağaz

Aha geldim gapınıza
Bir derbederin yüzünde
Gullar oldum hepinize
Guzum gayboldu gözümde

Kak gidek guzum yaylıya
Buralara dayanılmaz
Guzuma kefin biçtiler
Bu ellerde yaşanılmaz

[Bu ağıt, Hüsne ŞAHİN ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;136)

SEZAI'NİN AĞIDI *

Ali ve ailesi hem geçim derdi, hem de hayvanlarını otlatmak için Hurman köyüne gider. Bu aile bir yandan tarlada pancar söker; diğer yandan da çocukları koyunlarını otlatır. Tam köye gelmeye bir gün kala Hurman'ın etrafında koyunları otlatmaya giden Sezai, Hurman suyunun üzerinde giden elmalardan birkaç tane almak ister. Elmaları almaya çalışırken ayağı kayar ve Hurman suyuna düşer. Ailesi her tarafa baktıktan sonra çocuklarının suya düştüğünü anlar. Acılı yüreğiyle babası şu ağıdı yakar:

Türkmen ana, Türkmen ana
Ben ağlarım yana yana
Kimse görmeden ölmüştü
Can veriyor döne döne

Üç gün olmuş suya düşmüş
Gumların içinde yatar
Gurban olum sefil emmim
Babam çıkınımı atar

Pancar sökmüş kazanç etmiş
Kanca ezmiş ayağını
İki gün suda yatmış da
Balıklar yemiş dudağını

Ali'nin de benzi soluk
Sülo'nun da boynu bükük
Tez gel ince eşim tez gel
Guzular ortada kalık

Gara şalvar boz ceketi
Ne güzel de yakışıyor
Devre tuttun ince eşim
Köylü bize bakışıyor

Ak keten de işlik dikmiş
Eni döse dar geliyor
Emmi de düşmanlı gardaş
Onun için zor geliyor

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ali KARA ile yapılan görüşmede Mustafa KARAMAN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

BOĞULARAK HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNER AĞITLAR

BEDİRHAN'IN AĞIDI *

Bu ağıt, traktörle çalışırken suya düşüp boğularak hazin bir şekilde ölen Bedirhan'a annesi Sultan Hanım tarafından yakılır:

Atlas Dağı'nın ylanı
Gelir dolanı dolanı
Yiğidin düştüğü sular
Akar bulanı bulanı

Gapıya dikmedim asma
Benim oğlum tatar yosma
Küsme yiğit oğlum küsme
Nişanlına takam tasma

Ergen, yiğit oğlum ergen
Cehizine düzdüm yorgan
Yiğit oğlum geleydi de
İnek buğazlardım gurban

Gapımızda dut ağacı
Kimi datlı kimi acı
Yiğit oğlum geleydi de
Gurban olsun çifte bacı.

[Bu ağıt ve hikâyesi, Sultan TÜRKKAHRAMAN ile yapılan görüşmede Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;240)

KEPİK KOCA'NIN BATTAL'IN AĞIDI *

Bu ağıt, nişanı yeni takılan “Kepik Koca'nın Battal” adıyla bilinen Battal ÖZDEMİR'in MERCİN ırmağında boğulup ölmesi üzerine, anası Emine ve nişanlısı (?) tarafından yakılır. Anlatıldığına göre Battal, Çukurova'ya ailesiyle birlikte pamuk toplamaya gider. Sıcağa dayanamaz, öğle vakti serin serin akan Mercin ırmağına girer. Suyu atladıktan sonra bir daha çıkamaz. Üç gün sonra cesedi, ırmak kenarında bir söğüdün bedenine takılı olarak bulunur. Suyu atladığında miliğe gömülüp kalan Battal'ın bütün vücudunu balıklar parçalamış ve yemiştir.

Üç gün olmuş, suya düşmüş
Gumların içine yatar
Gurban ollum sefil emmim
Babam çıkını atar

Pambık döğmüş, kazanç etmiş
Çapalar ezmiş elini
İki gün suda yatmış da
Balıklar yemiş dilini

Nişanlısı Söyler:

Aşağıdan salmış tevir
Gelin'moldun gıvrır gıvrır
İşte geldin elinize
Gız Güllü evine buyur

Emine ÖZDEMİR

[Bu ağıt ve hikâyesi, Osman ÖZDEMİR ile yapılan görüşmeden derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;120)

KAN DAVASI SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

XXV- Kan Davası Sonucu Hayatını Kaybedenleri Konu Edinen Ağıtlar

POLİT DURAN'IN AĞIDI *

Polit Duran, söylentilere göre heybetli ve kaya gibi bir vücuda sahipmiş. Bir gün gazete okurken kan düşmanı tarafından vurulmuş ve bunun üzerine kızı ona şu ağıdı söylemiş:

Yatmış mektebin kuzuna
Çekmiş çarşafı yüzüne
Biz bu gün düğünü kurduk
Polit'in Ümmü kızına

Ağzım söyler dilim âşık
Dilim diline dolaşık
Döndüm baktım sağ yanıma
Ak kazan kana bulaşık

Kapımızın önu pınar
Akar bulanı bulanı
Polit'in de Ümmü kızı
Ağlar dolanı dolanı

Ana bozdurdun başımı
Yine vurdurdun eşimi
Baba çaplın yok muyudu
Yardırdın beyaz döşünü

Haymasında çayır otu
Avlusunda kişner atı
Hele vuran adam olsa
Aralığın sürgün iti

Harman yeri dar mıyıldı
Biz de varsak el miyidi
Gurban olam selvi babam
Garga şahan yer miyidi

Erçene'nin cılgı yolu
Gide gide kavuşuyor
Seni vuran çona Durmuş
Tılavşun'a savuşuyo

[Bu ağıt ve hikâyesi, Durdu AĞCAKOYUNLU ve Sadettin KAYA ile yapılan görüşmede Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmen) ve Serhat SARI (Ördek köyü İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmen) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;190)

KAN DAVASI SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

MEHMET'İN AĞIDI *

Mehmet'in kim olduğu konusunda detaylı bilgi edinemedik. Ama kan davası yüzünden öldüğü konusunda duyumlar aldık. Adına yakılan bir ağıt:

Esendere durgun akar
Yoksulu yüzüne bakar
Kınamayın eller beni
Davulsuz bayrak mı kakar

Yüce kaldırın salını
Getsin görünü görünü
Bu kimin nesi derlerse
Ceritoğlu'nun torunu

Kekliği tavada öter
Ahabım vurulmuş yatar
Kınamayın eller beni
Nişanlısı yasın tutar

Cipine solucan geldi
Gören düşmanları güldü
Kınamayın dostlar beni
Nişanlı oğlum öldü

Esendere'nin yılanı
Gelir dolanı dolanı
Allah belanı versin
Mehmet oğlum vuranı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Duran TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;212)

KAN DAVASI SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

SARI AHMET'İN AĞIDI *

Sarı Ahmet, kan davası yüzünden hayatını kaybeder. Kırk beş yaşında olan ve hiç kardeşi olmayan Sarı Ahmet evlenip bir yuva da kuramamıştır. Sarı Ahmet'in ölümü üzerine, acısına dayanamayan Sultan, dayısının oğluna şu ağıdı yakar.

Havanın kara bulutu
Kapıya vurdum kilidi
Yâre deyim, Kadir Mevlâm
Yenice kestim umudu

Ağılda koyunu kışlar
Çayırda da atı kişner
Dağ yüzünde öten kuşlar
Sarı Ahmet'e selam söyleyin

Esvabı ilvem katlı
Çadıra da ener atlı
Kurban olam dayımoğlu
Yanımda gıymatlı yanımda

Kara şalvar tırnağında
Gümüş yüzük parmağında
Fakirlerin oymağında
Öldürmüşler Sarı Ahmet'i

Altında da atı kişner
İbişimden başlık ister
Sözünde dur Ahmet ağa
Ezdin gittin Ahmet Ağa

[Bu ağıt ve hikâyesi, Sultan SAKAR ile yapılan görüşmede Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;220)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

XXVI- Çeşitli Sebeplerle Cinayete Kurban Giden İnsanları Konu Edinen Ağıtlar

TÜRK ALİ'Sİ MUSTAFA'NIN AĞITI-1 *

Türk Ali'sinin oğlu Mustafa Efendi çok iri yarı pehlivan yapılı biridir. Kendisi Sivas'ın Gürün ilçesi Börklüce köyünden Sultan Hanımla evlenir. Mustafa o zamanlar hayvancılıkla uğraştığı için koyunlarını gütmek üzere yine Sivas Börklüce –Çelengi köyünden çobanlar gelir ve koyunlarını güderler. Yıl 1939, Nisan ayı. Bugünkü Karagöz Köyü yolu mevkiinde “Kurtlar” diye tabir edilen yerde koyun ağılı bulunan Mustafa Efendi, koyunlarını tülettikten sonra ağılın önüne çıkar. O sırada Sivas Börklüce –Çeliğin köyünden komşu sürünün çobanları Mustafa Efendinin çobanları ile bir toklu yüzünden kavga etmeye başlarlar. Mustafa Efendi çobanlara durun, yapmayın, burada aile var derken Çeleğenli çoban Mustafa Efendiyi vurur ve gider. Bu olayın üzerine Sivas Börklü köyünden olan karısı Sultan Hanım'da iki çocuğu ile dul kalır, kocası için şu ağıtı söyler:

Çıktım ağılın guzuna
Bürüğü örttüm yüzüme
Niye konuşmuyorsun beyim
Küstün mü Börklü kızına

Kara şalvar beyaz işilik
Cebinde bangınot haçlık
Benim eşimi vurdular
Günün burnu kaba kuşluk

Yuyucular yuyucular
Tabut geldi koyucular
Ayan olsun eşim sana
Beni evden kovucular

Çekin kağnısı yürüsün
Dağlarım duman bürüsün
Yatmış yiğit can veriyor
Seni vuran el yürüsün

Ağılın da ardı dağlık
Sen iste Allah'tan sağlık
Bir tokluya canın verdin
Olmaz olsun böyle beylik

[Bu ağıt ve hikâyesi, Sultan AKSAKAL (Nam-ı diğer Börklü) ile yapılan görüşmede Nadiriye GÜNDOĞAR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;21-22)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

Türk Ali'si Mustafa'nın Ağıdı-II *

Sarı Ahmet, kan davası yüzünden hayatını kaybeder. Kırk beş yaşında olan ve hiç kardeşi olmayan Sarı Ahmet evlenip bir yuva da kuramamıştır. Sarı Ahmet'in ölümü üzerine, acısına dayanamayan Sultan, dayısının oğluna şu ağıdı yakar.

Aman nölük aman nölük
Kaya'ya belini verik
Bir kurşundan adam mı ölür
Alır yerine değik

Şu Ekiz'in başı yüce
Ben ağlarım gündüz gece
Yarpuz'da da büyük Hoca
Beyim seni yuyucular

Yatmış ağalın kuzuna
Örttüm peçemi yüzüme
Ne di seslenmiyon beyim
Küstün mü Börklü kızına

Oturmuşlar sıra sıra
Ben ağlarım dura dura
T Börklüden gelin geldim
Namus bana geri gitmek

Çüy camuzu koştı mola
Şu depeyi aştı mola
Düşman silahı çekince
Ev aklına düştü mola

Ben de yandım ben de yandım
Budalık selviye döndüm
Düşünü de devre gördüm
Sevgilimi ölü sandım

Araba geldi dayandı
Gömlek al kana boyandı
Mustafa Bey'in zorundan
Beşikte bebek uyandı

[Bu ağıt, Ali YALÇIN ile yapılan görüşmede Ergün KÜÇÜK (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;23-24)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

Paltosunu şöyle asın
Şapkasını önüme atın
Gelin Fadime gelmemiş
Antep'e telgraf çekin

Binerdi yavuz atına
Çıkardı yayla dağına
Nasıl kıydın gâvur düşman
Şöylesi babayığide

Havlusunda gô kır atı
Haymasında çayır otu
Seni vuran adam olsa
Celike'nin hırsız iti

Tomofil gelir üfleyerek
Elektrik parlayarak
Yatmış beyim can veriyor
Kaytan bıyık terleyerek

Binerdi atın iyisine
Sürerdi yolun kıyısına
Gelin Naciye gelmemiş
Emmisinin ölüsüne

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

MUSTAFA KIRAÇ'IN AĞIDI *

Bu ağıt; Topaktaş Köyü Sergen mezrasında yaşamış, yiğitliği ve cömertliği ile bilinen, Mustafa KIRAÇ'ın ölümü üzerine annesi Döndü KIRAÇ tarafından söylenmiştir. Afşin esnaflarından Mehmet KIRAÇ'ın dedesi olan Mustafa KIRAÇ, kardeşinin çeyizi için Gaziantep'e mal getirmek üzere gider, dönüşünde Gaziantep'in Ağbez denen mevkiinde öldürülür. Ama kim ya da kimler tarafından öldürüldüğü bulunamaz. Bu acıyla annesi şöyle ağlar:

Kele kızlar, kele kızlar
Yaz gelir de, goyun guzlar
Çavundur'a guş gonmazken
Şimdi yatak etti yozlar

Sergen'de de, koca söğüt
Verseler de almam öğüt
Selver Yamılhadan gücük
Emmileri vurur şaplak

Medine'nin aplak yüzü
Mustafa'nın ala gözü
Eski vahtım olsa idi
Valiye verirdim sözü

Kayalarda, biter tucca
Bacısının adı Hacca
Yernik giden, anamoğlu
Ağzınaça dolu macca

[Bu ağıt ve hikâyesi, İzzet KIRAÇ ile yapılan görüşmede Erol YILDIRIM (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;62)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

MEHMET'İN AĞIDI *

Çoğulhan'da, "Fadime Bacı" diye bilinen kadının oğlu Mehmet'i tek kurşunla öldürürler ve bunun üzerine Fadime Bacı şu ağıdı söyler:

İlağani, ilağani
Gan bürümüş bilağani
Cip odasına gelince
Bulamamış yolağını

Gar yağar görün üstüne
Yel dayıp de yaslanmaz mı
Yiğit bir gurşunnan ölmüş
Anası da ağlamaz mı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ÇOBAN ile yapılan görüşmede Selçuk Osman BELLİ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;109)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ÖMER FARUKLARIN GELİNİNİN AĞIDI*

Çoğulhan'da Omar Farıkların gelini vurulur. Kocasını İbrahim ve sekiz çocuğunu gözü yaşlı bırakır. Bunun üzerine Kaynanası bu gelin için şu ağıdı söyler:

Izgın yolu dağ arası
Ciğeri kurşun yarası
Nasıl gıydın gâvur düşman
Sekiz kuzunun anası

Damımızın ardı tepe
Çıksa gelin yorulur mu
Gelini doktora saldı
İbrahim'im darılır mı

Çayır otu burma burma
Üstümüzden geçti durma
Düşman topumuza düştü
Durma İbrahim'im durma

Hacız ağlar Küpeli ağlar
Gene dumanlandı dağlar
Gene çıkmış Yusuf oğlan
Daha anam diye ağlar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ÇOBAN ile yapılan görüşmede Selçuk Osman BELLİ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;112)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

MURAT'A AĞIT *

Gülkıız, Murat'ı kendisine âşık eder, çıkan olaylar Murat'ın ölümüne sebep olur. Murat'ın annesi çocuğunun ölümünden Gülkıız'ı sorumlu tutar ve oğlu Murat için şu kısa ağıdı söyler:

Havada bulut yoğudu
Bu yağmur nerden yağdı
Hiç dűşmanım yok diyordu
Bu gurşun nereden geldi

Gülkıız gözükme gözüme
Ateş attın sen özüme
Delikanlımı öldürttün
İki çalımın yüzüne

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ÇOBAN ile yapılan görüşmede Selçuk Osman BELLİ (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;115)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

MURAT'IN AĞIDI *

Murat, Elbistan'da gezerken bir kızla tanışır. Kız, Murat'a evlenme teklifinde bulunur. Ama kız, Murat'a, benimle evlenirsen anne ve babandan vazgeçeceksin, der. Murat bu şartları kabul ederek kızla evlenir. Murat evlendikten sonra gizli gizli anne ve babasını ziyaret eder. Bu arada Elbistan'da satıcılık yapmaya başlar. Buraya gelip giden bir kadından dolayı eşi Murat'ın kendisini aldattığını düşünür. Anne ve babasını da ziyaret ettiğini öğrenir. Eşi Murat'a kızar. Bir daha ailenle görüşürsen seni vururum, der. Murat bunu şaka zanneder. Eşi bir gün Murat'ın ailesini ziyaret ettiğini öğrenir. Silahını doldurup Murat'ı babasının evinde vurur. Bu ağıdı, Büğet Köyü'nden Süleyman'ın oğlu Murat'ın eşi tarafından vurulması üzerine Murat'ın arkadaşı söyler:

Kurşun yedi senin göğsün
Düşman mıydı oğlum eşin
Niye o düşmanı aldın
Koca mıydı senin yaşın

Acıyorum genç yaşına
Komşular gelse başına
Adam eşine kıyar mı
Kurşunlar deyse döşüne

Yanıyor anayın özü
Kör oldu babayın gözü
Nasıl ağlamayım anam
Ardında var körpe kuzu

İnce dalan ah Murat'ım
Murat'ım kuzum Murat'ım
Nasıl ağlamayım eller
Bayramda Murat aradım

Zalımmış bunun eşi
Goca değil gençtir, yaşı
Kör oldu babanın gözü
Kimse tatmasın böyle acı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mustafa ÖZKAN ile yapılan görüşmede Erol YILDIRIM (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;131)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ALİ'YE AĞIT *

Ali SOYDAN geçimini inşaat işlerinden sağlamaktadır. Kendisine yardımcı olabilecek yaşta çocuğu ve kimsesi yoktur. Çalışmak için Kayseri'ye gider. Orada bir inşaatta çalışır. Fakat kader onu eşinden, çocuklarından ve sevdiklerinden genç yaşta ayırır. Bir iş kazası sonucu hayatını kaybeder. Bunun üzerine hanımını Nazlı Soydan şu ağıdı söyler:

Türksevin'dir senin köyün
Kanlı elbisesin soyun
Tabuta sığmıyor boyun
Uyan Ali'm sabah oldu

Dört kardeşin biri Ali
İçlerinde tek bir gülü
Sel gibi akıyor kanı
Uyan Ali'm sabah oldu

Durdukça içime koydu
Hayallerin yalan oldu
Yatma Ali'm evine gel
Adın bebeğe vuruldu

Bülbül oldu benim diller
Açmıyor bahçede güller
Yatma Ali'm evine gel
Berk yanıyor duyan eller

Mezarı aldım karşıma
Dolandım vardım başına
Ali'm sana dert yanıyom
Günde giriyon düşüme

Şirket sana sebep oldu
Azrail canını aldı
Yatma Ali'm evine gel
Kuzuların yetim kaldı

Evimizin yeri bayır
Yağmur yağıyor harıl harıl
Ali'm küsmüş seslenmiyor
Tekrar evimize buyur

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;167-168)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

Ne oldu eller bize ne oldu
Bahçelerde güller soldu
Olmaz olsun böyle kader
İki yavru yetim kaldı

Karardıç'ta yonca biçtim
Soğuk sularından içtim
Kader böyleymiş Ali'm
Kuzulardan ayrı düştün

Karardıç'ın yazıları
Meleşiyor kuzuları
Yatma Ali'm evine gel
Çok yanıyor bacıları

Söylemesem dilim durmaz
Kalbim taşığını bulmaz
Giden yiğit geri gelmez
Mekânın cennet olsun

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nazlı SOYDAN ile yapılan görüşmede Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

EROL'UN AĞIDI *

Bu ağıt adıyla bilinen Erol Alp'in gurbete ekmek parası getirmek için gittiği sırada talihsiz bir iş kazası geçirmesi üzerine annesi "Körlerin Yüksel" olarak bilinen Yüksel ALP tarafından oğluna yakılmış bir ağıttır. Erol daha yirmi iki yaşındayken tünel kalıba, babasının yanına çalışmaya gider. Babası Erol'a yükseklik korkusu olduğu için güvenli olur düşüncesiyle vincin hemen altına verir. Bu esnada vinç yukarı katlara kapı taşımaktadır. Kaza olacak ya vincin halatı kopar ve yaklaşık yüz kiloluk demir kapı Erol'un kafasına olanca hızıyla düşüverir. Yanındaki iş arkadaşları burnu kanamadan kurtulurken genç Erol'un kafatası kan revan içinde kalır. Hastaneye kaldırılır ama artık iş işten geçmiştir. Körlerin Erol ata toprağından uzak gurbet ellerde babasının kollarında can vermiştir. Ailesi acısını bağrına basarak müthüş bir insanlık örneği göstererek Erol'un organlarını bağışlarlar. Oğlumuz yaşamadı bari onun organları nice Erol'lara umut ışığı olsun derler.

Annesi oğlunu ne kadar çok sevdiğini şöyle dile getirmiştir

Erol'umun başına
Garip yazı taşına
Yavruları öksüz kaldı
Doyamadı genç yaşına

Yavruların boynu büküldü
Ananın diz bağları söküldü
Öksüz koydun hepimizi
Ateşnen yaktın evimizi

Evimizi gara duman bürüdü
Herkes cenazene yürüdü
Yaradan seni aldı
İçimizde kapanmaz yara galdı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yüksel ALP ile yapılan görüşmede Hidayet KÖSE (Türkçe Öğretmeni) ve Sami SİĞİNİR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;169)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

HASAN'IMA AĞIT *

Yrd. Doc. Dr. Mehmet TÜRKMEN; adında ağıt yazdığı Hasan ARSLAN'ı 1989 yılında 45 kg'da güreş yaparken tanıdı. Hasan ARSLAN, Binboğa Dağları eteklerinde -Binboğa Köyü'ne 5 km uzaklıkta- Şabanlar denen küçük bir mezrada oturmaktaydı. Hasan 1995 yılında Ankara'da yapılan merkezi sınav sistemiyle 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor bölümüne yerleştirilmiş, Yrd. Doc. Dr. Mehmet TÜRKMEN'in öğrencisi olmuştu. Son derece fakir bir aile çocuğuydu. Annesi ve babası ortopedik özürlü idiler; ama kendisi üç kere Türkiye şampiyonu olmuş, dünya şampiyonlarını yendiği halde Milli Takıma girememişti. Yiğit ve onurlu bu yağız Türkmen delikanlısı, memlekete gelip giderken hep hocasına yoldaş olmuştu. Bu yağız delikanlı, elim bir olay sonucu bıçaklanarak öldürüldü. Bir çok yakınını kaybeden Yrd. Dc. Dr. Mehmet TÜRKMEN'e Öğrencisi Hasan ARSLAN'ın ölümü daha bir ağır gelmiş ve Afşin'den Samsun'a giderken "Hasan'ıma Ağıt"ı yazdı:

Bir yiğit kaybettim içim yanıyor
Türkmenler Sevinde ona ağlıyor
Boz Mehmet'in sesi yanık geliyor
Nerdesin Hasan'ım dönüş başlıyor

Doksan yedi yıldır, günlerden Pazar
Sekiz Ağustos'tur eşilmez mezar
Bir kasap bıçağı kalbini keser
Kalk Hasan'ım Hocan gidiyor

Samsun'a dönerken evine vardım
Evini virane yıkılmış sandım
Mezardan geçerken dua okudum
Çabuk gel Hasan'ım seni Hocan bekliyor

Binboğa'da kalmış İsmail hoca
Harçlık veremiyor ağası koca
Boşa gitti tahsil emek bunca
Gel Hasan'ım seni Hocan bekliyor

Kızilkaya dönmüş kara kayaya
Mustafa pehlivan dayanmaz buna
Mesut duymuş amma salmaz Almanya
Kalk Hasan'ım seni Harun bekliyor

Afşin'den geçerken içim sızladı
Elbistan'a vardım yüreğim yandı
Hocası Hasan'ı ölmedi sandı
Nerdesin Hasan'ım okul başladı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nazlı SOYDAN ile yapılan görüşmede Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

Darendede bugün bir güreş varmış
Güreş yeri yasta davul çalmamış
Hasansız yolculuk gayet zormuş
Nerdesin Hasan'ım meydan bekliyor

Zor güçle geldim Sivas Gürüne
Muhtar ile gece vardım reviyeye
Nasıl vurdun zalim boyun devrile
Kalk Hasan'ım gedek okul başlıyor

Ana baba topal kardeşler hasta
Yedi Türkmen köyü hepisi hasta
Biraz mola verdim koca Sivas'ta
Gel! Hasan'ım gedek dersler başlıyor

Çamlıbel dediği serin esiyor
Zalim sarhoş tam kalbini kesiyor
Görenler çok ama herkes susuyor
Nerdesin Hasan'ım Hocan gidiyor

Tokat'tan geçerken salonu gördüm
Turha'la gelince Gökhan'ı sordum
Amasya ilinde çok acı duydum
Gel Hasan'ım seni Âdem bekliyor

Suluovada duruyor Mahmut Pehlivan
Elbistan ilinde kurulmuş divan
Biri doğru söyler altısı yalan
Kalk Hasan'ım seni okul bekliyor

Havzadan geçerken Cafer hüzünlü
Kavak'ta Ünal'ın resmi dizili
Hasan'ımın bahtı kara yazılı
Gel Hasan'ım seni Hocan bekliyor

Samsun'a giderken yağmur yağıyor
Hocaların senin için ağlıyor
İmamoğlu yanmış dua okuyor
Kalk Hasan'ım seni okul bekliyor

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

Okuldan giderken helallik almış
Sanki ecelini önceden bilmiş
Türkmenler mekândan meskene inmiş
Gel Hasan'ım seni Sevin bekliyor

Evine vardım kapısı kilitli
Yedi kişi vurmuş birisi tutuklu
Kendisi yok ama hayali saklı
Gel Hasan'ım seni evin bekliyor

Spor okulunda dersler başlıyor
Köküşler'in hepsi onu düşünüyor
Yeter anan sana kara bağlıyor
Kalk Hasan'ım seni köyün bekliyor

Tahir pehlivanım takım kuruyor
Bütün güreşçiler seni soruyor
Cazgır Kasım meydanlarda arıyor
Gel Hasan'ım güreş seni bekliyor

Bu sene eğitime yaslı başladık
Afşin'de doğduk, Samsun'da kışladık
Azını söyledik çoğun dışladık
Kalk Hasan'ım seni herkes bekliyor

Bir şahin yitirdim kargalar yemiş
Hocası Muhammet ona yanyor
Giden yiğitlerin biri dönmemiş
Hocası Muhammet boşa söylüyor

Not: Ağıtta adı geçen Mahmut Pehlivan, Tahir Pehlivan, Mustafa Pehlivan, Gökhan, Cafer, Ünal, Harun ülkemizin yetiştirdiği çok önemli pehlivanlarındandır. Mahmut DEMİR (Dünya, Avrupa ve Olimpiyat Şampiyonu), Tahir YILMAZ (Gençler Dünya Şampiyonu, 2 defa Avrupa Şampiyonu, 4 defa Dünya Şampiyonu), Gökhan UZUN (Turhallı Milli Güreşçi), Cafer UZUN (Havzalı Milli Güreşçi), Mustafa KIZILAY (Yıldızlar Dünya 2.si), Harun ENKÜR (Üniversitelerarası Türkiye 2.si), Cazgır Kasım (Tarihi Kırkpınar Cazgırı).

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yrd. Doc. Dr. Mehmet TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Ümit Hasan TATLI ve Mustafa YALÇINÖZ tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

İSMAİL'İN AĞIDI *

İsmail genç yaşta, Mart ayının yağmurlu bir gününde öldürülür. İşte Büyüksevin köyünden Hacı Kâhya'nın oğlu İsmail'in ağıdı:

Karaoyak kanlı bağlar
Dilim der de gözüm ağlar
Gurban olum doktor beyler
Buna çare bulur mu

Karakoyak'daki taşa
Kartallar döner üleşe
Hunu'da da düğün varmış
Söyleyin yarene eşe

Öte geçe beri geçe
At oynadır seçe seçe
Emmilerim sal getirir
Ganlarını saça saça

Ekin gelir ekin gelir
Sap gağnısı sekin gelir
Dört oğlandan yok gerisi
Babam evi hapın galır

[Bu ağıt ve hikâyesi, Çukurpınar köyünden Osman KIZILAY ile yapılan görüşmede Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;179)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

HAYRULLAH'IN AĞIDI *

Ağpınar yaylasında çobanlık yapan Hayrullah, başka bir çobanla kavga eder. Çoban gece gizlice gelir Hayrullah'ın kafasına sopa ile vurur. Hayrullah orada can verir. Bu olay 1965 yılında meydana gelir. Bunun üzerine yengesi Gümüş Hanım şu ağıdı söyler:

Davarı berden boşandı
Vardı yatağa döşendi
Yekinsene Hayrullah'ım
Silahın İzzet kuşandı

Çadırının börü delik
Diiniyom çıkmıyor soluk
Gınaman gomsular beni
Ellaham gayınım ölü

Çadırının ardı çiçek
Dalın atmış salıkım saçak
Ben oyunu heç sevmezdim
Dünden belli oldum köçek

Ağpınar'ın boz yılanı
Gelir dolanı dolanı
Yatmış gaynım can veriyor
Toza beleni beleni

Bu ağıt ve hikâyesi, Gümüş YÜCEL ile yapılan görüşmede Yalçın ÖZCAN (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;195)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

EŞKİYA EDO'NUN AĞIDI*

Edo Eşkiyadır. Eskiden suçu dolayısıyla yakalanmamak için devletten kaçan kişilere eşkiya denirdi. Mahkemeye çıkıp beraat etmediğinden dolayı bazen adı suçlardan bile kaçarak eşkiya olanlar vardı. Eşkiya, bu günkü teröristlerle kıyaslanmamalıdır. Edo'nun beş tane karısı, on tane çocuğu vardır. Tabi ki düşmanları da vardır. Düşmanları tarafından feci bir şekilde öldürülür. Katilinin kim olduğu bilinmemektedir. Kardeşinin ölümü üzere bacısı Döndü şu ağıdı söyler.

Vardım mezerin başına
Kafamı koydum taşına
Minnet ettim de kalkmadı
Tek ayak yatan kardeşim

Hortla kalk kardeşim hortla
Seni istemez kara toprak
Seni düşman vurmuş amma
Seni istemez kara toprak

Küstüm de evine varmadım
Selam verdi de almadım
Kurban olam kardeş sana
Vurulduğunu duymadım

Dağ yüzünde geyik miydin
Gaşın kipriğin uyuk muydun
Kurban olayım kardeş sana
Seni düşman vuruk muydun

Hotaz densiz bilmez sözünü
Balıklar oymuş gözünü
Kurban olam kardeş sana
Balıklar oymuş gözünü

[Bu ağıt ve hikâyesi, Döndü KÖKER ile yapılan görüşmede Yalçın ÖZCAN (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;198)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

KARISINDAN EDO'YA AĞIT *

Edo'nun ölümü üzerine karısı Emiş'te şu ağıdı söyler.

Mavzeri dalında gezer
Dağlar salında gezer
Aradım da bulamadım
Herhal yengemin yanında

Eliminen el eyledim
Ben gerger'i yol eyledim
Aradım da bulamadım
Ben erkee tel eyledim

Hoca oğlum yat dizime
Erol oğlum bak gözüme
Babanı habersiz vurmuşlar
Öksüz ksz bak gözüme

Battal ağlar Muazzez ağlar
Karşımda dumanlı dağlar
Muazzez fikirli yanar
Babasının başın arar

[Bu ağıt, Emiş BÜLBÜL ile yapılan görüşmede Yalçın ÖZCAN (Türkçe ğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;199)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

EDO'YA AĞIT*

Adıya gardaş adıya
Ganları çıkmış odaya
Kellede yok, gövde de yok
Bir uyluk gelmiş hediye

Bacısın adı Döndü
Duyan eller buna yandı
Gâvur umuş gâvur düşman
Uyluğu Kitiz'e indi

Şu Kitiz'in üstü yayla
Bunun da kaderi böyle
Öldürüken çoban görmüş
Kör olasin doğru söyle

Oturmuş da konuşmuşlar
Bir cuvara bölüşmüşler
Atım gidiyo deyince
Birbirine karışmışlar

[Bu ağıt, Aziz DENİZ ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Afşin Esence İ.Ö.O. Okulu Müdürü)
tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

MUSTAFA EFENDİ'NİN OĞLU KEMAL'İN AĞIDI *

Edindiğimiz bilgilere göre çevresine bir zararı olmayan çevresinde sevilen, iyi bir insanmış Kemal. Kimseyle bir alıp veremediği de yokmuş, hasta felan da değilmiş. Bir gün evlerinin önünde bıçaklayarak öldürmüşler, Kemali. Tor Hamza, Kemal için işte bu ağıdı söylemiş:

Kele dezze kele dezze
Yasa mı geldiniz bize
Emir büyük yerden geldi
İzinsiz söyledim size

Ne akıyon goca gosün
Çıkar bendini bağlarım
Eşimin gara camızı
Mangırdasa ben ağlarım

Ağlasın goca babası
Hep yandı Kitiz ovası
Komşulara veririm diye
Getirmiş acem kınası

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hamza TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;205)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

AĞIT*

Çekin kağnıyı yürüsün
Dağları duman bürüsün
Buna kim çoban diyorsa
Ağzındaki dil çürüsün

Allayım mı pullayım mı
Ora mektup yollayım mı
Esence derler yerimiz
Ora mektup yollayım mı

Önündeki şişe imiş
Buna değen fişek imiş
Yiğit idi anamoğlu
Silkinmiş de kalmamış

[Bu ağıt ve hikâyesi, Aziz DENİZ ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;213)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

AĞIT*

Gardaş yatmış dubar gibi
Kan şarlamış pınar gibi
Nasıl gıydın gâvur düşman
Hep parmaklar hıyar gibi

Belinde naylon kuşağı
Kırılısın emmim uşağı
Kara pantul karasına
Açın bakın yarasına

[Bu ağıt, Gülfıdan TÜRKMEN ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü)
tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;218)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

DÖNDÜ GELİNİN AĞIDI*

Maraş'lı Döndü Gelin bir adamın iki eşinden biridir. Adam evde yokken Döndü Gelin ile diğer eş arasında tartışma çıkar. Tartışma büyüyünce Döndü Gelin tek çocuğu ile evi terk eder, babasının evine gider. Kocasını, Döndü Gelin'in evi terk ettiğini duyunca küplere biner ve masum cana acımadan kıyar, onu boğarak öldürür. Döndü Gelin bir hiç uğruna ölmüştür.

Dinleyin Döndü'ye ağıt söyleyin
Eşimin dostumun gönlün eyleyin
Bu sene de Erikli'de yaylayım
N'inedin de kıydın zalim canına

Döndü'yü sorarsan allı bir gelin
Al kana bulanmış kınalı elin
Şu ıssız dağlarda neylesin Halim
N'inedin de kıydın zalim canına

Anan yoktu başucunda ağlasın
Bir tek yavrunu da kimler eğlesin
Şu ıssız dağlarda Halim neylesin
N'inedin de kıydın zalim canına

Cinayet yürüdü Zeytin Dağları
Bir gaflet bastı da duran sağları
Size ömür versin Maraş beğleri
N'inedin de kıydın zalim canına

Arkamı döndüm ki, geliyor bana
Yıktı yere düştü oturdu düşüme
Al kanları hep doldu ki ağızıma
N'inedin de kıydın zalim canına

[Bu ağıt ve hikâyesi, Gülhanım BAŞÇOBAN ile yapılan görüşmede Musa ŞAHAN ve Sonay SAYGI tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;234)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ALDAŞ'LI HAMZA'NIN AĞIDI *

Aldaş Köyünde Hamza, yakışıklı ve sevilen bir gençtir. Hamza bir gün Afşine giderken aralarında tartışma çıkan arkadaşı tarafından vurularak öldürülür. Hamza'nın ölümü üzerine annesi aşağıdaki ağıdı yakar:

Ölmedi anan ölmedi
Bahçenin gülü solmadı
Üç gündüz oldu üç gece
Nerede Hamza'm gelmedi

Olsun hep dereler olsun
Bembeyaz garınan dolsun
Maraş'taki bibinoğlu
Gelsin de hayfın alsın

Babasının adı Fazlı
Kavrulduk gelinli kızlı
Gelinim oğlumdan nazlı
Düştü felek pençesine

Biner atın eyisine
Geder yolun gıyısına
Hamza'yı da vurmuşlar
Haber edin dayısına

Bulan'da da çevirmişler
Gurşununan gâvurmuşlar
Ben de sizlerdenim derken
Bir mavzerinen vurmuşlar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Kabaagaç köyünden Ayşe İLHAN ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;258)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

YİĞİT*

Bu olay Höyükli de yaşayan ismini bulamadığımız Ördek köyünde anlatılan bir hikayenin ağıtıdır. Söylenilenlere göre bu yiğit bir gün Höyükli köyü aşağılarında dereye balık darplarını (Balık ağları) gezerken hasımlarıyla karşılaşır. Hasımları silah çekince bu da karşılık verir; fakat mermisi biter son çare olarak denize atlar suyun altında fazla yol kat edemez nefessiz kalınca kafasını sudan çıkarır. Bunu gören hasımları silaha davranır ve bu yiğit kurşunlara hedef olur ve suda can verir.

Ölüsünü suda akarken bulan kardeşi ise bu ağıdı yakar:

İnil inil eser garbi
Dolandım da geldim garbı
Ne yiğitmiş babamoğlu
Su içinde edik harbi

Bakmaz halına halına
Aba takmaz dı dalına
Gurban olur ölürüm
Suvas'tan gelen salına

Süyüklerde uçan serçe
Postala çekerler nalça
Gurban olurum babamoğlu
Kara kekil parça parça

[Bu ağıt ve hikâyesi, Sadettin KAYA ile yapılan görüşmede Serhat SARI (Ördek İ.Ö.O. Müd. Yetkili Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;271)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

PEHLİVANLAR *

Ördek köyünde anlatılan hikâyelerden bir tanesi de aşağıdaki ağıtın konusu olan Kızılıklı Hüseyin ile Paşa ismindeki iki yiğidin hikâyesidir. Bu yiğitler köy dışında ıssız bir yerde eşkıyalar tarafından vurulur. Hatta eşkıyalar ayaklarını da götürür. Kış mevsimi olduğu için yollar kapalıdır. Köye jandarma gelemeyen cenazeler jandarmalar gelene kadar camide bekletilir. Bunu gören Paşa'nın hanımı bu ağıtı yakar:

N'oldu pehlivanlar n'oldu
Asfaltlar kan ile doldu
Camilerde yata yata
Bakın benizleri soldu

Biri Hüseyin biri Paşa
Ben ağlarım şaşş şaşş
Eğer hayfını alırsan
Yaşa padişahım yaşa

Işdı dağlar ışdı
Camide yarım üşüdü
Beş kişiye benim demez di
Elleham martin boşudu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Sadettin KAYA ile yapılan görüşmede Serhat SARI (Ördek İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;272)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

İSMAİL'İN AĞIDI *

İsmail bir gün evden acele ile çıkar kafası meşkul yüreği yorgun kendisi dalgın giderken Ali isimli arkadaşıyla bilinmeyen bir sebeple kavga eder. İsmail'i arkadaşı öldürür. Kara haber çabuk duyulur anası bunu öğrenir ve oğlunun ölüm acısından dolayı bu ağıdı yakar:

Dağdan keserler doruğu
Dibinde kalır kırığı
Danen bahım emmeleri
Geldi kınalı ferdiği

Hal geliyor hul geliyor
Dere depe sel geliyor
Bakın bahım emmeleri
Ala ganlı sal geliyor

Karaayak'ın dersi
Yürekte gürşun yarası
Ölmemiş de sağ geziyor
İsmail'in deli anası

[Bu ağıt ve hikâyesi, Şengül BÖRK ile yapılan görüşmede Mehmet KILINÇ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;279)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

POLİS CUMA'IN AĞIDI *

Antalya'da polis olan Cuma çevresinde sevilip sayılan olgunluğuyla bilinen saygın bir insandır. Bacısı Arıtış'ta öğretmen olan Antakya'lı biriyle evlenir. Sonra Antalya'ya tayinleri çıkar bacısı abisiyle görüşür. Bir baci bir kardeşin görüşmesine bacısının kocası pek razı değildir. Cumartesi sabah polis nöbetten gelir. Oğlu komşularındadır. Onu alıp hanımıyla beraber bacısının yanına gideceklerdir. Çocuğu almaya giderler. Beş dakika geç kalsalar lojmanlardaki kanal çalışması sebebiyle arabayı alamayacaklar ve bacısının yanına gidemeyeceklerdir. Evden çıkılır. Elmalıdaki bacısının yanına varılır. Hoşbeşten sonra abisi: "Anamla, telefonda konuş." der. Ancak kocası anasıyla da görüşmesine razı değildir. Eve telefon edilir annesi evde yoktur. Küçük kardeşi Mehmet'in hanımıyla telefonda görüşürken silah patlamaya başlar. Bacısının kocası silahındaki tüm mermileri Cuma'ya boşaltır. Polis bacısının oğlunun ve eşinin gözleri önünde yere serilir ve oracıkta can verir. Sebepsiz bu ölüm dalga dalga Arıtış'a, Almanya'ya, Belçika'ya yayılır. Almayadaki kardeşiyle amcaoğlu ve Belçikadaki dayıları toplanır Antalya'ya varırlar.

On üç yıl olmuştu olgundu polis
Ne gözyaşı kaldı nede bir his
Dayı mebus idi amcası reis
Onur taşsız kalmış yuva perişan

Aevle kavrulduk bu nasıl kader
Bir şeye benzemez el buna ne der
Bayrağa sarılmış yiğidim yatar
Onur atasız kalmış evi perişan

Antalya'ya vardık sabahın beşi
Yanıyor kavrulmuş perişan eşi
Sel oldu da aktı gitti gözyaşı
Onur ersiz kalmış eli perişan

Ana yanar baci yanar el yanar
El sebepsiz işte bir şey var sanar
Dostlar o beyi koç yiğidi arar
Onur dilsiz kalmış sözü perişan

Gardaş emmi dayı gelmiş siladan
Saklamışlar varana dek anadan
Güç ver çok sabır ver ulu yaradan
Onur köysüz kalmış yolu perişan

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yiğit AYDIN tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;290)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ŞERİFE'YE AĞIT*

Abdullah'ın kızı Şerife; gençtir, güzeldir ve nazlıdır. Birgün ansızın kocası İsmail'in tabancasında çıkan bir kurşunla hayata veda eder. Buna dayanamayan yüreği anlatılmaz acılarla dolan babası Abdullah aşağıdaki ağıdı yakar:

Armut dalların var olsun
Durduğun yerler nur olsun
Göllüce'yi sebep olmuş
Bizim köylüden arlansın

Kürneliler iyi bakmış
Şerife'm kırılmasın diye
Yatsın sonu yola çıkmış
Düşman görülmesin diye

Habba kızım deli gezer
Mehmet oğlum kalem yazar
Yaralanmış şefre kızım
Korkuyom yarası azar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Abdullah ÖZBERK ile yapılan görüşmede Döndü ÖZBERK tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;295)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ÇINGILLARIN GÜVEL'İN OĞLU ŞEFİK'İN AĞIDI *

Yıl 1971 mevsimlerden sonbahar, günlerden bir gün askerden yeni dönen Hurmanlı Çingillardan Güvel'in oğlu Şefik ve amcası Cafer Hurmanlı köyüne bağlı Tepebaşı mezzarlarında bir vesile ile buldukları bir sıra Şefik'in eniştesi Garip ile Tepebaşı Kara Meccik kavgaya tutuşmuştur. Bunu gören Şefik ve Cafer ara buluculuk yaparak iki tarafı yatıştırmak ister. Olayı gören bir kadın koşarak Hasan'a haber yetiştirir: "Ne duruyorsun amcanı öldürüyorlar!" Aslında olayda Hasan'ın amcası yoktur. Buna rağmen silahını alıp olay yerine giden Hasan gerçeği bilmesine rağmen eskiden kalan bir husumet nedeniyle silahını çekerek Şefik ve Cafer'i vurur. Kara haber Hurman köyünde çabuk duyulur. Yüreği yaralı anne Hatice Hurmanlı oğlu Şefik ve kayını Cafer için aşağıdaki ağıdı yakar:

Yatmış bayırın düzüne
Çarşafı çekmiş yüzüne
Niye seslenmiyon oğul
Gızdın mı emmin gızına

Çukur yere döktüm harman
Derdine bulmadım derman
Bedel versem satın alsam
Büyük yerden geldi ferman

Adı batasica Antep
Meğer yolun daş mı idi
Guzum doktora gidemedin
Yoksa kesen boş mu idi

Bacıların gurban oğlum
Galem dutan ellerine
Her gün bakar garip anan
Motorların yollarına

Havada yağmur yoğudu
Bu yağmur nereden yağdı
Guzum düşmanın yoğudu
Bu gürşun nereden deydi

Mehmet geldi Şefik kayıp
Ölmezsem aldırım hayıf
"Bryıklı Hırt"a vurulmuş
Kuzum o da bize ayıp

Hepeler gönlüm hepeler
Yağmur yağar kar sepeler
Ark altında çifte mezar
Korkarım sığır tepeler

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;308-309)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

Düşümde yandı yorganım
Dizimde yoktur dermanım
Can canana gurban olsa
Ben sana gurbanım guzum

Ben ağlarım için için
Heç galmadı gulaç saçım
Hemi ganyım hemi guzum
Gadir Mevlâ'm nedir suçum

Köy içinde büyük pınar
Akar bulanı bulanı
Şefik'in çifte bacası
Ağlar dolanı dolanı

Emmisinin adı Cafer
Hiç kimseye vermez sefer
Evvel kimsede yoğudu
Herkes şimdi oldu şöför

Ben ağlarım yazlı güzlü
Kekilinin ucu gezdi
Ben Şefik'in anasıyam
Çölden çıkmış ceren gözlü

Çıktım bayırın başına
Çıktım dizleyi dizleyi
Sen gideli beş ay oldu
Öldüm gözleyi gözleyi

Kapının önü sekili
Irafta kaşık sokulu
Şimdi benim oğlum gelir
Gül takmış üstü kokulu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice HURMANLI ve Efendi DEMİR ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ŞEFİK'E AĞIT *

Afşin'e bağlı Hurman köyünde Cafer ve Güvel adında iki kardeş yaşar. Cafer yiğeni Şefik ile tarlada iş yaparken komşularıyla su yüzünden tartışma yaşanır. Şefik ile amcası Cafer hayatını kaybeder. Cafer, amcası Cafer'in kızı Kifayet ile nişanlanmıştır. Şefik vefat edince Kifayet'i Şefik'in kardeşi Mehmete alırlar. Mehmet kabul etmese de iki sene evli kalırlar. Mehmet: "Abim rüyalarım giriyor!" diyerek Kifayet'ten ayrılır. Mehmet o rüyadan sonra artık kendinde değildir. Ve herkes ona deli gözüyle bakar. Annesi ise Şefik'in ardından şu ağıdı yakar:

Şefik oğlum ergen oğlum
Nişanlın ellere kaldı
Sen ölüp de çekip gittin
Söyle yarım kimlere kaldın

Kifayet'imi getirin karşıma
Ah neler geldi şu garip başıma
Kanlar karıştı gözyaşıma
Söyle yarım kimlere kaldın

Aman diyorum amanımı kesme
Kifayet'i alırım Mehmete
Bundan sonra karalar bağlarım
Kabul olsun Rabbim dualarım

Ah Nüthiyye'm topakların
Ellere kaldı yetimlerin
Ağlayarak kör oldu gözlerim
Kabul et Allah'ım yalvarmalarımı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ayşe HURMAN ile yapılan görüşmede Gülşen KIRAÇ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;312)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ABDULLAH'IN AĞIDI *

Yıl 1940 Altunelma'da bir yayla meselesi yüzünden kavga çıkar. Olayda köy muhtarı Abdullah ve köy ağası Dirgen Ali Ağa ile birlikte ölenler üç kişidir. Muhtarın hanımı Ayşe Hatun bu acılı olay karşısında aşağıdaki ağıdı yakar:

Bir elim kurban yüzerdi
Bir elim sini düzerdi
Vali kapıma inince
Dokuz hizmetçim gezerdi

Hacce kızım mor belikli
Eminem öksüz kılıklı
Kağnıya yükledim Salı
Beyimin kolu ilikli

Emmimin büyük uşağı
Sorar dolayı dolayı
Emmim eşimi öldürmüş
Kana beleyi beleyi

Ben yokuşu çıktım yayan
Dayan ha dizlerim dayan
Nasıl kıydın emmimoğlu
Hasan oğlum sana yeğen

Bostan beli bostan beli
Ne acı değıyor yeli
El yoluna adam ölmez
Benim vezir eşim deli

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ayşe CAN ile yapılan görüşmede Nesrin AKPINAR (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;315)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

DİRGEN ALİ'NİN AĞIDI*

Dirgen Ali; Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı, yeni adı Altunelma eski adı Norşun olan köyün hocasının oğludur. Herkes gibi Dirgen Ali de doğar, büyür ve delikanlı olur. Dirgen ismi ona zayıf olduğu için verilir. Ne yazık ki, Nurşin köylüleri pusu kurarlar ve Dirgen Ali'yi vururlar. Dirgen Ali'ye on yedi kurşun isabet eder. İki oğlu da yaralanır. Oğlu İnce Fakı ile üç kişi vurulur. Herkes cenazesini toplar Dirgen Ali'nin cenazesi burada kalır. Dirgen Ali'nin kayınları olan Maravuzlu Kalenderler cenazesini alır Maravuz'a defnederler. Bu acıya dayanamayan Dirgen Ali'nin hanımı Hacı Hatun şöyle bir ağıt yakar:

(NİC'OLDU)

Bir dostum yoğumuş tutam elinden
Yerli kaya oynar mıymış yerinden
Büyük tikenli de dağlar sallandı
Keklik avladığın günler nic'oldu

Kopardılar Elbistan'ın gülünü
Uzattılar kötülerin dilini
Yamacında söyletmezdin birini
Hüküm yürüttüğün günler nic'oldu

Tesirin vardı dağlara taşlara
Nuhuzun geçerdi uçan kuşlara
Hele bak gözümde akan yaşlara
Gülüp eğlendiğin günler nic'oldu

Gazi Paşa gibi hüküm verirdi
Şerefın gördükçe düşman erirdi
Kalsa yalan dünya sana kalırdı
Cihanı tuttuğun günler nic'oldu

Şeref için ağır silah takınır
Uçan kuşlar seybetinden sakınır
Mahkemede hakimlere yekinir
Antep'e kalktığın günler nic'oldu

Bunu söyler ağlar kaderi kara
Kaybettim beyimi uzadı ara
Niçin hiç gelmiyo dostlarım bana
Kurban kestirdiğin beyler nic'oldu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice HATUN(Dirgen'in karısı) ile yapılan görüşmede İsmail AKSU tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;322)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN
İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

YAZLAMAÇ'IN MEKSENNİ'NİN AĞIDI *

“Yazlamaç'ın Meksenni” adıyla bilinen çiçeği burnunda delikanlıyken “Gök ekince” toprağa düşen Meksenni AVCI bir kavgada bıçaklanarak öldürülür. Teyzesinin kızı Emine DİKİCİ ve anası aşağıdaki ağıdı yakarlar.

ANASI

Gızım giyme bu gaçağı
Dizinden yemiş bıçağı
Duydunuz mu gonu-gomşu
Ölük gızımın gökçeği

Fındıcak'tan beri geldim
Geldim sürünü sürünü
Gelin getirmeyen gızım
Ölür yerini yerini

Keklik kafeste ötmüyor
Baban yataкта yatmıyor
Tez gelesin sürmeli oğlum
Dezen gızını satmıyor

Ayaklarım kırılsın Şefre
Gayrı varmam o bahçaya
Ben oğlumu ecericim
Açın da bakın bohçaya

İrili ufaklı dağlar
Herkes ölüsüne ağlar
Oğlumu toprağa verdim
Sümbülün bittiği çağlar

Fındıcağın yeri uzak
Ben de geldim sürünerek
Gızım bellik dakamadım
Galan ölüm yerinerek

EMİNE (Teyzesinin kızı)

Yeşilden almış gaçağı
Tarkada sokmuş bıçağı
Yerim yırak gelemedim
Dezemin boyu gökçeği

Beş fistanlık bir de ızar
Hızların elinde gezer
Sahten güzel dezemin oğlu
Buna da uğrayık nazar

Hekili gönlüm hekili
Sırtok'un yeri sekili
Sahten güzel dezemoğlu
Sağ yana dönük kekili

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fatma BİÇİCİ ve Emine TILAVŞIN ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;148)

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN GİDEN İNSANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

AYI HACI'NIN AĞIDI *

Anlatıldığına göre babayığit ve cesur bir adam olan Hacı Arslan (Ayı Hacı), komşu Lorşun (Altınelma) köyünden köklü Dirgenlerle bozuşur. Dirgen Ali'nin adamları plan kurarlar; müfreze kılığında göre Ayı Hacı'yı akşamüzeri evinden alırlar. Arıtışa Lorşun arasında Nene denilen mevkide başına tek kurşun sıkarak öldürürler. Sabahleyin yazıya giden köylüler, elleri arkadan bağlı, başına kurşun sıkılmış bir cesetle karşılaşır. Acı haber köye çabuk duyulur. Bacısı Emiş öldürülen kardeşi için aşağıdaki ağıdı yakar.

İlk akşamdan haber geldi
Dolanamadım ben çalıyı
İki beker haber verdi
Yenemedim ben Ali'yi

Gardeş Nene'de vulmuş
Başına düşman derilmiş
Nola ben orda olaydım
Bacım boynuna sarılmış

Gardeşin iki gelini
Yük dibinde açar sandık
Âlem şerrinden sakınır
Düşmanına vurur yumruk

Düşmana garşı gelirdi
Öleceğini hiç bilmemiş
Dalı martinli gardeşim
Yanına martin almamış

Dalma babamoğlu dalma
Eğlenip Maraş'ta gamla
“Yedi oluk gutnusu” giyer
İşliğe karışır sanma

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fadime ÖZBERK ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;153)

HAYATININ BİR BÖLÜMÜNÜ CEZA EVİNDE GEÇİRMEME
MAHKÛM OLANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

XXVII- Hayatının Bir Bölümünü Ceza Evinde Geçirmeye Mahkûm Olanları Konu
Edinen Ağıtlar

HALİL ÇAVUŞ'UN AĞIDI *

Halil Çavuş'un oğlu bir talihsizlik sonucu hapse düşer ve hüküm giyer. Babasının ölümü, oğlu Adem'den sekiz ay gizlenir. Babasından haber alamayan oğlu merak eder. Babasına haber göndererek onun yanına gelmesini ister. Bütün kardeşleri ziyarete karalar giyerek gelir; ama babası gelmez. Kardeşleri ise usulünce babalarının vefatını anlatırlar. Bunun üzerine mahkum olan oğlu babasına şöyle der:

Babamın evinde neler oluyor
Eşim dostum cenazeye geliyor
Talihsiz Âdem'in hapis oluyor
Sekiz aydır seni görmedim babam

Bayram günlerinde bizi beklerdin
Dertlerini birbirine eklerdin
Çok yaşayın derdin bizi öperdin
Son günlerde seni görmedim babam

Bütün emmi hısım yola dökülmüş
Yedi tane gardaşın boynu bükülmüş
Cenazende bir tek Âdem seçilmiş
Cenazen de nasip olmadı babam

En son gördüğümde hastayım dedi
Ziyaret yerinde yığılıp kaldı
Hapislik zor deyip harçlığını da verdi
Unutamadım unutamam babam

Adını da vurdum ararım seni
Helâlleşmedim af eyle beni
Âdem'in özünden severdi seni
Mekânın da cennet olsun ey babam

[Bu ağıt ve hikâyesi, Adem BÜLBÜL ile yapılan görüşmede Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;180)

HAYATININ BİR BÖLÜMÜNÜ CEZA EVİNDE GEÇİRMEYE
MAHKÛM OLANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ÇİNGİLİ MEMMET'İN AĞIDI *

1910'lu yıllar. . . Hurman Köyünün ileri gelenlerinden biri olan Çingili Memmet seferberlik döneminde eşi askerlerde olan kadınlardan biriyle yasak aşk yaşar ve kadın hamile kalır. İş ortaya çıkıp tüm köylüler tarafından duyulunca köyden biri Çingili Mehmet'i şikayet eder. Dava mahkemeye intikal edince asker eşi ile ilgili bir dava olduğundan dolayı hükümet davaya el koyar ve Çingili Mehmet İstanbul hükümetince idama mahkum edilir. Bu arada Çingili Mehmet'in kız kardeşi Elbistan'ın köklü ailelerinden Nakıp Ağaların gelinidir. Enişterisi dar ağacına çıkarılan Çingili Mehmet'i kurtarmak için bir küp altın feda eder ve Çingili'yi ipten alır. Çingili Mehmet ile yasak aşk yaşayan kadın bu durumu şöyle dile getirir.

Şah da şah duydu
İstanbul'da padişah duydu
Çıracak değil çoban değil
Hükümette eli var
Mecliste dili var

Darağacına çıkarılan boynuna yağlı urgan geçirilen Çingili Mehmet kurtulmasına kurtulur ama korkudan yüreği düşer ve kırk gün sonra köyünde ölür. Çingilinın ölümü üzerine eşi Eşe Hatun ve hizmetçisi Avşaroğlu aşağıdaki ağıdı yakarlar:

İki atı var biri yedek
Haydin mezarına gedek
Biz Hacı'ya düğün duttuk
Toplanak da minnet edek

Sultan gelin güle benzer
Mor belği tele benzer
Eşimin "Nazlı genli"
Başı bozuk dula benzer

Gara camız tohum döver
Al gırsak gemini gever
Tez gelesen Memmet Ağa
Cömaatin seni över

Tarlada arı peteği
Hani eşimin yatağı
Silkinip ata binerken
Parlar kutnunun eteği

Albistan'ın nahanası
Güz gelip te dürülmez mi
Elin kanısına bindim
Vezir eşin darılmaz mı

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;304-305)

HAYATININ BİR BÖLÜMÜNÜ CEZA EVİNDE GEÇİRMEME
MAHKÛM OLANLARI KONU EDİNEREN AĞITLAR

Bir ocakta guzu pişer
Bir ocakta gahve daşar
Tez gel benim beğim tez gel
İnsan eşiyinen yaşar

Hacı ağlar Halil Ağlar
Gene dumanlandı dağlar
Albıstan'da iri beyler
İner mola odamıza

Gız getme burada durah
Göynümüzün gamını alah
Eğer senin bebaan yohsa
Halil'imî sana verah

Yorulduk da yolda galdık
Gücele Izgın'a vardık
Sağolasın Mehmet Ağa
Sayende gonağa vardık

Damı da damımda yüce
Gene okutuyor hoca
Amanın biz ne diyelim
Yeşil kitabı sürüyünce

Öte geçenin bulutu
Beri geçeyi bürüdü
Üç günlük misafir olak
Kapıya vurak kilidi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hatice HURMANLI ile yapılan görüşmede Hüseyin ŞAHİN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

HAYATININ BİR BÖLÜMÜNÜ CEZA EVİNDE GEÇİRMEYE
MAHKÛM OLANLARI KONU EDİNEREN AĞITLAR

DİRGEN ALİ'YE HATİCE HATUN'UN CEVABI *

Cumhuriyetin ilk yıllarında Binboğa Dağları ormanlarla kaplıdır. Altunelma kasabası -Eski adıyla Norşun- bu dağın eteklerine kurulmuş bir köydür. Dağlarda eşkiyalar yaşamaktadır. İşte Dirgen Ali bu eşkiyalar arasında halka yardım eden Antep savunmasına arkadaşlarıyla katılan bir halk kahramanıdır. Kahramanmaraş'ın kurtuluşunda yer alır. Çerkez Aslan Bey'in arkadaşısıdır. Mustafa Kemal Atatürk'le Antep'te Hüseyin İNCEOĞLU'nun evinde tanıştıkları söylenmektedir. Vesikalı silahıyla çetelerle birlikte savaşırken tutuklanır. Hapse düşer. Antep'e nakledilir. Hapisteyken aşağıdaki ağıdı söyler:

DİRDEN ALİ

Tikenli Dağı'na çadır kurardım
Haksızları diyar diyar sürerdim
Bu kara kaderi ben mi aradım
Anlıma yazılmış bu kara yazı

HANIMI

Kader böyle imiş yoktur bahane
Kargayı eş etti uçan şahana
Parmağını değişmezdim cihana
Beyim konağında göreydim bir gün

DİRGEN ALİ

Tikenli'nin vakti yeni mi geldi
Gönlümüz rüyada oraya vardı.
Yörü bre dağlar düşmana kaldı
Alnıma yazılmış bu gara yazı

HANIMI

Beyim ile birçok sefalar sürdüm
Misafire ağır yemekler verdim
Kır atına gümüş takımlar vurdum
Muhammet adına göreydim bir gün

DİRGEN ALİ

Ekinlerim el eline kaldı mı
Mor koyunlar bel önüne vardı mı
Yiğit mapus olma ile öldü mü
Alnıma yazılmış bu gara yazı

HANIMI

Çifte gelinlerim yola bakıyor
Gır'ın kişnemesi bizi yıkıyor
Beyim yaylamıza eller çıkıyor
Çifte kurbanlara keseydim bir gün

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;320-321)

HAYATININ BİR BÖLÜMÜNÜ CEZA EVİNDE GEÇİRMEYE
MAHKÛM OLANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

DİRGEN ALİ

İsa'm gayet küçük kavgasız durmaz
Düşmanların ahvalinden hiç bilmez
Dayıları ihmal imdada gelmez
Alnıma yazılmış bu gara yazı

HANIMI

Taze kaldı şu Mahmut'un gelini
Kader Mevlâ'm daldan eğdim kolumu
Yüce Mevlâ'm göstermeden ölümü
Hepsini burada göreydim bir gün

DİRGEN ALİ

Yazdığımı sevgilime gösterin
Hatice'mden karşılığını isterim
Şu Antep'te dokuz yiğit beslerim
Alnıma yazılmış bu gara yazı

HANIMI

Bunu söyler ağlar kaderi kara
Sineme vurdular zahmetli yara
Tutmuyor barışık bozuldu ara
Beyimi köyümde göreydim bir gün

[Bu ağıt ve hikâyesi, Döne TERZİ ile yapılan görüşmede Abdulkerim KARAKAYA tarafından derlenmiştir.]

HAYATININ BİR BÖLÜMÜNÜ CEZA EVİNDE GEÇİRMEYE
MAHKÛM OLANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

ELİF'İN AĞIDI *

Hasan teyzesinin kızıyla nişanlıdır. Fakat köyün gençleri aynı gece nişanlısını kaçırlar. Aradan altı ay geçer arada husumet çıkar kızı kaçırarlardan biri bu husumet sonucu yaralanır. Hasan babasıyla birlikte dağa kaçır. Jandarmaya şikâyet ederler. Kuru Kandil denen yaylada jandarma köye giriş yoluna pusu atar. Pusudan haberi olmayan Hasan ve babası teslim ol çağrısına ateşle karşılık verir. Hasan ölür; babası Yusuf bacağından yaralanır. Uzun süren yolculukta kan kaybindan ölür. Binboğa dağlarındaki acı, bütün yaylayı kaplar. Hasan'ın anası Elif aşağıdaki ağıdı yakar:

Çoban oturma karşımda
Aklımı aldın başımda
Ben Hasan'a kıyamazdım
Oğlum on yedi yaşında

Yola yakındır düşeği
Kana boyanmış kuşağı
Hükümete vurdurmuşlar
Ölsün emmisi uşağı

Kapımızın önü kavak
Dalın kırdım ufak ufak
Mezarımı ayrı kazın
Bunu duyan desin eyvak

Yıldırı kır atı yıldırır
Mavi çuha kol kaldırı
Kim benim yerimde olsa
Vurur kendini öldürür

Dışarıya çıktı bakın
Biri boran biri tipi
Tozlu derer büyük seki
Konmam çoban gelmeyince

Koç boynuzu boğom boğom
Davar dölün döktü bugün
Hasan'ın soysuz anası
Bülbül oldu öttü bugün

Bu gece de nasıl gece
Ülger teraziden yüce
Alnıma yazılmış mola
Anandan doğduğun gece

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;345-346)

HAYATININ BİR BÖLÜMÜNÜ CEZA EVİNDE GEÇİRMEYE
MAHKÛM OLANLARI KONU EDİLEN AĞITLAR

Kapınızın önü kuyu
Kuyudan alırlar suyu
Babasıyla bir vurulmuş
Uyu ergen oğlum uyu

Davalar belden boşandı
Gitti yatağa döşendi
Tez dönesin baş çobanım
Hüseyin'in beli büküldü

Ocağa koydum odunu
Görmedim dünya tadını
Ellerin bebeği olur
Vurular oğlum adını

Aşağıdan gelir kazlar
Kazlar kanadını düzler
Deli deli dolanyom
Babasız kalmıyor kızlar

[Bu ağıt ve hikâyesi, Elif DOĞAN ile yapılan görüşmede Hüseyin DOĞAN tarafından derlenmiştir.]

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

XXVIII- Trafik Kazası Sonucu Yaşamını Yitirenleri Konu Edinen Ağıtlar

HARUN (DALLI)'UN AĞIDI *

İngıtlar'ın Mehmet Ali'nin oğlu Harun otuz yaşındaydı. Arkadaşları ona “Dallı” derlerdi. Harun; Mersin'de işe girmişti. Afşin'e dayısının cenazesine gelir. Akabinde Elbistan'a gezmeye gider. Harun, arabayla giderken Erçene yol kavşağında kaza yapar. Vefat haberi gece saat 03:00 sularında gelir. Ablası Remziye kardeşinin ardından bu ağıdı yakar.

Genç yaşında kayıp eyledik seni
Anamın babamın emanetiydin
Sahip çıkamadım gardaşım sana
Muradına eremedin sen gardaş

Sabah akşam ağlattın sen beni kardaş
Bekârim ergenim oy delikanlım
Everseydim çocuğuna bakardım
Yerine öleydim oy delikanlım

Evladım gibi severdim
Sen beni dağladın gardaş
.....
.....

[Bu ağıt ve hikâyesi, Remziye BEKTAŞ ile yapılan görüşmede Erdi DEMİR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;27)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

DİLEK'LE EMİN'İN AĞIDI *

22.05.1999 tarihinde Tekir'de geçirdikleri trafik kazasında hayatlarını kaybeden Dr. Dilek ERTEKİN ile nişanlısı Avukat Emin KOÇ için Dilek ERTEKİN'in babası emekli öğretmen Nurettin ERTEKİN tarafından yakılan ağıt

Sağlık şifa göreviydi kızımın
Tarifi zor içimdeki sızının
Düğün dernek yapacaktık yakında
Bir terslik var bu feleğin çarkında

Hiç kimse görmesin böyle acıyı
Dört kardeş yitirdi bir tek bacıyı
Yanyana defnettik iki kuzuyu
Anlatamam içimdeki sızıyı

Dayalı döşeli kaldı odası
Keşke bana gelseydi kadası
Helalleşip öpemedi gittiler

Oy Dilek'im, terbiyeli Emin'im
Kaybettim kendimi bilmem ben kimim
ERTEKİN'im inim inim inlerim
Düşünürüm yerden bir ses dinlerim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nurettin ERTEKİN (Emekli Öğretmen) ile yapılan görüşmede Ergün KÜÇÜK (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;28)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

TRAFİK CANAVARI *

Dağlıca Kasabasında genç bir öğretmen olan Bekir KALENDER, Kütahya'da ağabeyi ile birlikte dersane işletiyorlardı. 01.02.2005 tarihinde bir bayram dönüşünde; Bekir Hoca, eşi, çocuğu, badızı, ağabeyi, yengesi ve ağabeyinin çocuklarıyla beraber tam sekiz kişi, elim bir trafik kazası geçirerek bütün memleketi yasa boğdular. Olayı duyan herkesin bayramı mateme karıştı. Lapa lapa yağan kar altında sekiz mezarın yan yana kazılmasıyla oluşan ürperti verici tablo, yıllarca akıllardan çıkmayacak nitelikteydi. Bu acı tabloya şahit olanlar gözyaşlarına hâkim olamadılar. Arabaları tırın altına girmiş, sekiz masum beden parça parça olmuştu. Bunlar konuşuluyordu. Kimsenin cenazeleri açıp bakmaya özü değmezdi. O beyaz karlarla kaplı kara gün, tüm hafızalara kanlı bir bıçak gibi saplandı. Öylesi bir hüznü o gün yüzlerce kişiyle yaşadık. Duyarlı insanımız o acı günde ailenin acısını paylaşmak için mezarlığı bir bulut gibi sarmıştı. Kar altında arabalar ve insanlar birbirine karışmış, mezarlığı adeta bir panayır kalabalığı kuşatmıştı. Bu büyük acının tesiri ile, cenaze yakınlarının taziyeleri kabul edecek dermanları dahi kalmamıştı. Yine de büyük bir meta-net göstererek, gelenleri bir düğünde karşılar gibi karşılamayı da ihmal etmediler. Allah böyle bir acıyı bir daha kimseye yaşatmasın.

Veli DAL (Veli Çavuş) bu vahim olay üzerine aşağıdaki ağıdı yakar:

Karakış gününde gece yarısı
Yollar da boyandı al kızıl kana
Anneler babalar üç de yavrusu
Canlar da boyandı al kızıl kana

Kapkara bir duman yolara çöktü
Bu acı da benim belimi büktü
Oluk gibi kanı her yana döktü
Kullar da dayandı al kızıl kana

Bedenler paramparça kopmuş kollar
Yandı ciğerlerim savruldu küller
Lâl oldu ağız da konuşmaz diller
Güller de dayandı al kızıl kana

Feci kaza olmuş tanınmaz yüzler
Yarılmış kaşları fırlamış gözler
Yüreğim yaralı içerim sızlar
Kollar da boyandı al kızıl kana

Nagehan, Perihan ikisi bacı
Başına komuşlar al kızıl tacı
Sinemde çıkmıyor tükenmez acı
Eller de boyandı al kızıl kana

Neslihan Kalender Mehmet'in eşi
Çenesi kırılmış dökülmüş dişi
Kurudu gözümün akıyor yaşı
Yaşlar da boyandı al kızıl kana

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;74-75)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Oğlu küçük Ahmet, Burcu da kızı
Kolları kırılmış tutmuyor dizi
Al kanda görülmez o masum yüzü
Çiçekler de boyandı al kızıl kana

Bekir'in yavrusu Dilara derler
Kandan görülüyor kıpkızıl yerler
Derdim içimdedir, ne bilsin eller
Diller de boyandı al kızıl kana

Çavuşum da der ki; bitmiyor derdim
Şaşırdım perişan bir halde kaldım
İbret âleminde bir fikre daldım
Seller de boyandı al kızıl kana

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet KIR (Sınıf Öğretmeni) ve Ahmet KALAYAN (Rehber Öğretmen) ile yapılan görüşmede Ahmet KIR (Alemdar İlköğretim Okulu Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

ALİ'NİN AĞIDI *

Alemdar'da yaşayan “Deli Döndü” lakaplı Döndü, kardeşinin trafik kazası geçirip, ölmesi üzerine bu ağıdı yakmıştır.

Altı aydır o yana geçmem
Bal verseler gene içmem
Gardaşa kötü diyorlar
Saçının telinden geçmem

Odasını işletmişler
Oda kibleye bakıyor
Kimselere bildiremem
Gardaş özümü yakıyor

Ben gezerim deli gibi
Coşkun çayın seli gibi
Gardaş burnumda tütüyor
İrahanın dalı gibi

[Bu ağıt, Hasan ÇOMAK (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

İBE'NİN AĞIDI *

Bir pazar günü 18.30 sularında Sarız'ın Söbeçimen köyünün yolunda bir traktör kazası olur. İbrahim ve amcasının kızı Güllü hayatlarını kaybettiler. İbrahim, genç yaşına rağmen sülalenin önde gelenlerindendir. Sülaleyi idare eden herkesin yardımına koşan, halk deyimiyile "Hızır" gibi yetişen, oturup kalkmasını bilen biriydi. Sarız'a da gelinlik görmeye gitmişti. Traktörde altı kişi vardı. Dönüşte Söbeçimen mevkiinde traktörün yoldan çıkması sonucu vefat etmiştir. İlginçtir; rahmetli İbrahim, yola çıkmadan evvel kaza yerinde hanımına ben burada ölürsem, evlenir misin? diye, sormuş. Aynı gün orada kaza yaparak hakkın rahmetine kavuşmuştur. Geride ise; Selver, Menderes, Mehmet, Murat ve Durdu isimlerinde beş yetim bırakmıştır. Ölümü aile ve çevre üzerinde derin izler bırakmış özellikle amcöğlü Ahmet aynı yıl içinde kaybettiği diğer üç amcöğlunun (Osman, Kadir, Ali) acısına İbrahim de eklenince bu ağıdı yakar.

Yetim gülmez imiş yalan dünyada
Kader böyle imiş, alma baba
Ben göçtüm ya neşim kaldı arkada
Ömür bitip ecel geldi ne fayda

Saçıldık dağlara kıyamet koptu
Zalım motor doru yolunda saptı
Azrail nefesim ne çabuk kaptı
Dağlar bana döşek oldu neyleyim

Osman gitti sıra geldi Kadir'e
Şükür olsun böyle kötü kadere
Derdi ağır Ali bulamadı çare
İbrahim'im dağda öldü ne fayda

Üç haneyik al bayrağı kaldırdık
Okuntu gönderip davul çaldırdık
Motorun altında otu yoldurduk
Deste deste yığın geldi neyleyim

Beyaz mintanına siyah yeleği
Kime şikâyet edem ben bu feleği
Kabul olsa Güllü kızın dileği
Emir böyle diye geldi ne fayda

Beş yaralı yatar bir de ölü var
Duyuldu bu haber dünya bana dar
Bir bardak su diye eder ahuzâr
Avazın sinemi deldi neyleyim

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNEREN AĞITLAR

Emmü'ğlu eremedi murada
Bizi yaktı kül eyledi burada
İbrahim uyanmaz derin yarada
Kara toprağına erdi neyleyim

Öldü demek yakışmıyor dilime
Ateş düştü aşretime elime
Sultan Fadime de Meryem geline
Durdu sana miras kaldı neyleyim

Motorun altında can veren kardaş
Dağlandı ciğerim gözüm kanlı yaş
Anadan ayrılan yetim kalan baş
Cesedi dağlarda kaldı neyleyim

Düşünmedim ah diyerek ağlarım
Viran oldu bahçelerim bağlarım
Başında ağlıyor kalk dayıların
Babam sinesini deldi neyleyim

Mehmet'im Menderes öksüz kuzular
Selver kızın baba diye sızılar
Murat oğlun babasını arzular
Durdu gözyaşını döktü neyleyim

Kaçam dedim kaçamadım elinde
Yara aldım hem kafamda belimde
Gücüm yetmez derman yoktur elimde
Rokum şu bağıma çöktü neyleyim

Yaralı çok imiş hiç bakan yoktur
Çare bulamadı Güllü'ye doktor
Allah'tan gelene şükretmek haktır
Felek yaprağıını döktü neyleyim

Dört ciğer kaybettik Sarız yolunda
Hakk'a şükretmeyi koyma dilinde
Kimi ayağında, kimi belinde
Vahşi yılan bizi soktu neyleyim

Babam anam dağ başında imekler
Zaya gitti olan bunca emekler
Yük üstünde kırılıyor kemikler
Memiklere seyir çıktı neyleyim

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Allah'tan kork diye duyulan sesler
Muhammet ümmeti bak yardım ister
Gelmediler, seyretmeye hevesler
Sineme hançeri çaktı neyleyim

Güllü sucu oldu su versin sana
Kötü gün yoktu küstüm ben bana
Selam söyle Ali, Kadir, Osman'a
Ecdadın dünyada bıktı neyleyim

Kardaşım bayrama şerbete kattı
Mevlâ'm bırakmadı engeller çıktı
Allah yüzümüze ne zaman baktı
Evine ateşi soktu neyleyim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mehmet KÜÇÜK ve Rabia KÜÇÜK ile yapılan görüşmede Mustafa ÇAYIROĞLU
(Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİLEN AĞITLAR

İZZET'İN AĞIDI*

Kayseri'nin Sarız kasabasının Büyük Söbeçimen köyünde traktörle çift sürerken, Sarız'a mazot almaya giden İzzet, Sarız'a 5 km kala kaza yapar. Bayram Amca ile İrahma (Rahime) Teyze'nin gözlerinin nuru, çevresinde huyu ile ahlâkı ile çok sevilen İzzet, düğününe on beş gün kala traktörün altında can verir. Amcasının oğlu Ahmet, İzzet için şu ağıdı yakar.:

Söbeçimende çıktım yollar uzadı
Kader böyle imiş ağlama ana
Akşam saat dokuz, dağlar karardı
Kader böyle imiş ağlama ana

Ecel geldi direksiyonu çevirdi
Yumdu gözlerimi beni devirdi
Genç yaşımda nişanlımdan ayırdı
Kader böyle imiş ağlama ana

Nişanlıma söylen yola bakmasın
Düğünüm var diye duvak atmasın
Yaramı sarın da kanım akmasın
Kader böyle imiş ağlama ana

İnleye inleye verdim canımı
Elim tutmaz dindireyim kanımı
Ben kara toprağa verdim yanımı
Kader böyle imiş ağlama ana

Köyümde bir figan düştü yanıyor
Delindi her yanım yaram kanıyor
Kara toprak kızıl kanı emiyor
Kader böyle imiş ağlama ana

Düştüm yere ciğerlerim delindi
Kemiklerim vücudumda bölündü
Ermeden murada adım silindi
Kader böyle imiş ağlama ana

Issız dağ başında bir yiğit yatar
Yok mu da kimsesi kanları akar
Nişanım her zaman yollara bakar
Kader böyle imiş ağlama ana

Haber geldi yine köyümüz yaşlı
Garardı yollarım dumanlı, puslu
Azrail gelip de nefesi kesti
Kader böyle imiş ağlama anam

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;87)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Evimizin önü işde çalıı
Dört bacım var oldu gardaş delisi
İzzet'in dağlarda yatar ölüü
Kader böyle imiş ağlama ana

Yas tutup da emmim, dayım ağlasın
Dört bacım var garaları bağlasın
Ben ölüyom emmim gızı neylesin
Kader böyle imiş ağlama ana

Günümüz kesildi bayrak kalacak
Konu komşu gelip, kına yakacak
Ecel bizim evimizi yıkacak
Kader böyle imiş ağlama ana

Sarı motur düşman oldu gözüme
Yara açtı ciğerime özüme
Dağ başında kimse bakmaz yüzüme
Kader böyle imiş ağlama ana

Sarız dağlarında hasta yatarım
Kanlı vücuduma toprak atarım
İçerim döküldü nasıl kalkarım
Kader böyle imiş ağlama ana

Ayşe ağlamasın boşu boşuna
Felek acımadı şu genç yaşıma
Babam beni attı dağlar başına
Kader böyle imiş ağlama ana

Düğün yapıp, muradıma ermeden
Kuşlar gibi dönüp yuva kurmadan
Ecel geldi şu Sarız'a varmadan
Kader böyle imiş ağlama ana

Ne kadar uzadı Sarız yolları
Köye selam söylen seher yelleri
Söyleyin İzzet'in kırık belleri
Kader böyle imiş ağlama ana

Nişanlım yollara bakılı kaldı
Duvağı başında takılı kaldı
Kınası taslarda yakılı kaldı
Kader böyle imiş ağlama ana

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ahmet KÜÇÜK ile yapılan görüşmede Erdal KÜÇÜK (Sınıf Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNEREN AĞITLAR

ALHAS'IN AĞIDI *

Berçenek köyünden Alhas ASLAN'ın oğlu Mehmet ASLAN, 1989'da Hollanda'ya gider. Bir süre çalışıp kazandığı para ile Türkiye'ye dönecek ve sözlüsüyle nişanlanacaktı. Ne yazık ki, kız tutkusunun kurbanı olur. Elim bir trafik kazasında hayatını kaybeder. Nâşi, 28 Nisan 1995'te Berçenek'e getirilerek aile mezarlığına defnedilir:

-BABASI

Küskün olanlar barışır
Demeye dilim dolaşır
Kısmet telefon çalıyor
Belki Mehmet'im konuşur

-BACISI

Mezarın üstüne gül ek
Yağmur yağsın etsin gölek
Baba telefon eyle de
Kardeşimden haber alak

-BABASI

Yine bağladık karayı
Doktor sarmamış yarayı
Hollandadan haber alak
Kızım çevir numarayı

-BACISI

Kardeş tatlı dillerine
Tabuttaki güllerine
Gel kardeş bir yol sarılak
Kurban olam kollarına

-BABASI

Acı bir telefon geldi
Sabah değil çok erkendi
Buyur kardeşim deyince
Dedi kine Mehmet öldü

-BACISI

İzin alıp da gelecek
Sarılalım kucak, kucak
Baba telefon çalıyor
Belki kardeş konuşacak

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;126-127)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

-BABASI

Küsmüş bize konuşmuyor
Dertlerini danışmıyor
Lokantayı siz arayın
Benim ile görüşmüyor

-BACISI

Bacın saçlarını yoldu
Kader çok perişan oldu
Sana nişan takacaktık
Artık kıyamete kaldı

-BABASI

Bir Temmuz'da gelecektin
Hasret kaldık görecektin
Kısmet telefonu bekler
Kısmet telefonu bekler

-BACISI

Telefon zili çalmıyor
Perişan oldum görmüyor
Lokantayı çok aradım
Kardeşim cevap vermiyor

-BABASI

Bu dünya fânidir böyle
Derdim çoktur derman eyle
İki yavruyu kaybettim
Teyyarede selam söyle

-BACISI

Gözlerim kör oldu görmez
Bundan sonra yüzüm gülmez
Kısmet bekleme Memet'im
Gelmez yol geriye dönmez

-BABASI

Güzellere değer nazar
Bacıların dertli gezer
Soyun Alhaslar soyundan
Kaşın Abdiler'e benzer

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİLEN AĞITLAR

-BACISI

Delirttim mecnun gezerim
Kardeşe ağıt yazarım
İki kardeş iki bacı
Kazdır dört olsun mezarım

-BABASI

Dertlerini danışıcı
Kader, bekle telefonu
Akşam Mehmet konuşucu
Bizim ile görüşücü

-BACISI

Felek ağır vurdu taşı
Yandı yüreğimin başı
Hemi genç hemi de güzel
Hemi de karaydı kaşı

-BABASI

Görmez eyledi yolumu
Kökünden kırdı kolumu
Öyle yiğit kaybettim ki
Komşular sorman halımı

-BACISI

Sözlün ile kavuşturarak
Banta alak konuşturak
Emmilerin küs duruyor
Gel kardeşim barıştırarak

[Bu ağıt ve hikâyesi, Alhas ASLAN ile yapılan görüşmede Erol YILDIRIM (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlen

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

ZEYNEP'DEN AMCAOĞLUNA AĞIT *

Tekirahmada oturan amcası ve amcasının oğlu trafik kazası geçirince Zeynep şu ağıdı yakar:

Yüce dağın gö alıcı
Gözlerim yolda galıcı
Tezgel amcamoğlu tez gel
Ağ gelini el alıcı

Aslın sordum bey pınarı
Boyu dağların çınarı
Nûru istemez feneri
Ağ gelinden geçemiyom

Kapıya gazan kuruldu
Yedi köy ora derildi
Düşman başına vermesin
İki yiğit bir gömüldü

Börücek'te davar güder
Bazen sınıkçılık eder
Şükrolsun kırılmış kader
Doyamıyom amcamoğlu

[Bu ağıt, Zeynep SAFİ ile yapılan görüşmede Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;138)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

BATTAL'IN AĞIDI*

Bu ağıtta Battal isminde yirmi yaşında bir gencin acı ölümü anlatılıyor. Battal, traktörle yük taşırken akşam vakti dağ yamacından uçuruma yuvarlanır. Bu kaza sonucu hayata gözlerini yumar. Kız kardeşi onun için şu ağıdı yakar:

Görüneni göcek sandım
Göcek değil soğan imiş
Çokuntunu düğün sandım
Düğün değil havanımsı

Hacıların çit alıcı
Gözlen ki leylant gelici
Geniş kurun halakayı
Battal güreşe girici

Mezarının üstü delik
Kara kekil bölük bölük
Geceden de haber gelik
Dediler ki Battal ölü

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ayşe İLİK ile yapılan görüşmede Mustafa KARAMAN (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;150)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

NADİM'İN AĞIDI*

Nadim, Esenceli olup TEK'te çalışmaktadır. Afşin'de ikâmet etmektedir. Bir gün arabasıyla Afşinbey Mahallesi civarında giderken kamyonla çarpışır orada ölür. Bu ağıdı Ayşe Hanım yoğun acı ve üzüntüsü üzerine bulunduğu o dönemde Nadim için yakmıştır:

Yanık yerde söğüt bitmez
Biter ama dalın atmaz
Emmimoğlu çoktur ama
Nadim'imın yerin tutmaz

Amanın bize ne olmuş
Açılan güllerimiz solmuş
Şöyle döndüm baktım idi
Toros taksi kapıya gelmiş

Evimizde güller açtı
Kapımıza gölge bastı
Dünden umutluyudu Servet
Bu günden umudun kesti

Gene geliyor yazlar
Ellerin davarı guzlar
Kaza yapmış Nadim'im
Polisler saçını düzler

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ayşe KARAMAZI ile yapılan görüşmede Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;215)

CELÂL HOCA'NIN AĞIDI*

Ağıda konu olan Celâl ÖZDEMİR, 1944 yılında Çağılhan Köyü'nde doğmuştur. Yıllarca imamlık yaptığı için tanıdıkları ona Celâl Hoca derler. Celâl Hoca ilkokul mezunu olmasına rağmen o zaman ki tabirle medrese eğitimi de aldığından her konuda bilgi sahibi, kültürlü ve kibar bir insandır. Yardımının dokunmadığı, iyilik yapmadığı insan yoktur sanki. Herkes tarafından sevilen, sayılan, takdir edilen bir kişiliktir. Kader on da ağlarını örmeye başlamıştır sanki. Çarşıya-pazara özellikle çocuklarının yanına sıkça gidebilmek için kendisine bir motosiklet alır. Bir gün eşiyle birlikte Çağılhan'dan Afşine giderken, Afşin'in girişinde motosikletiyle kaza yapar. Celâl Hoca ve eşi ayrı ayrı ambulanslarla, acil olarak Kahramanmaraş'a götürülürler. Celâl Hoca, her türlü müdehaleye rağmen kurtarılamaz, iki-üç gün sonra hayata gözlerini yumar. Eşi Arefe Hanım'a kocasının öldüğünü söylemezler. Ama hastaneden çıktıktan sonra bu gizlenemez gerçeği öğrenir. Eşinden sekiz ay sonra, bir beyin kanaması sonucu Arife Hanım'da dünyadan geçerek, zaten babasız kalmış çocuklarını anasız da bırakır. Kısa bir zaman içerisinde, hayatındaki en önemli iki insanı kaybeden Hilmi ÖZDEMİR aşağıdaki ağıdı yakar;

N'oldu goca babam n'oldu
İçerine kan mı doldu
Elleri güldüren felek
Bize geldi ecel oldu

Ellerimle götürdüğüm
Hastaneye yatırdığım
Sevmeye doyamadığım
Babam gitti hayâl oldu

Nasıl oldu, nerden geldi
Çarpacak seni mi buldu
Kendi gülüp eğlenirken
Bize bayram zehir oldu

Bayram geldi göremedim
Ellerinden öpemedim
Yollarını aşındırdım
Mezar bana mesken oldu

Neler gelirimmiş başa
Yumruk işlemiyor taşa
Kara göze, kalem kaşa
Nazar değdi figan oldu

Rüyalarda göremedim
Sana baba diyemedim
Anneme de diyemedim
Senden sonra o da öldü

Fikret'in yolun gözlüyor
Torunlar seni özlüyor
Şimdi mezarın düzlüyor
Hilmi soldu, hazan oldu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hilmi ÖZDEMİR tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;237-238)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

CELÂL KÂHYA'NIN AĞIDI *

Celâl Kâhya, çalışmak için gittiği Adana'nın Ceyhan ilçesinde traktörle giderken Devlet Su İşlerinin sulama kanalına düşer. Üstüne de traktör devrilir ve hayatını kaybeder. Bunun üzerine altı çocukla dul kalan eşi aşağıdaki ağıdı yakar:

Acı haber çabuk geldi
O da ciğerimi deldi
Bakmayın ey gomşular
Çocuklarım yetim galdı

Kör olası Ceyhan
Evimize koydu figan
Evimizde ağıt yanar
Yavrularım yetim ağlar

Evimize geldi haber
Dostum ağlar düşman güler
Olmaz olası kaderim
Beni böyle perişan eder

[Bu ağıt ve hikâyesi, İbrahim KÂHYA ile yapılan görüşmede Ferhat KUZU (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;254)

RAZİYE (İRAZ)'NİN AĞIDI-1 *

Raziye'nin iki oğlu beş sene arayla geçirdikleri trafik kazalarında hayatlarını kaybederler. Birinci oğlu Musa, İskenderun'a mazot almaya giden arkadaşına eşlik ederken dönüşte Maraş-Narlı yolu üzerinde trafik kazası sonucu ölür. İkinci oğlu Menderes ise Afşin'de bir ticari taksiyle çalışmakta olduğu Çoğulhan'daki TKİ'ye giderken geçirdiği trafik kazası sonucu hayatını kaybeder. Oğullarının ölümü üzerine çok üzülen raziye (Iraz) bu ağıdı yakmıştır:

Getti ki gelirim deyi
Ben yolu bilirim deyi
Akşamdan telefon etmiş
Saban gelirim deyi

Görmedim ki gettiğini
Bana gahır ettiğini
Gelip Maraş'ın yolunda
Ecel bunu tuttuğunu

Yüce dağların dumanı
Getmez göynümün gümanı
Ben de bir yiğit yitirdim
Pancarlar söküm zamanı

Mezeri yıkıldı mola
Böcekler kırıldı mola
Kara kaşta deste kekil
Çürüyüp döküldü mola

Mezere geldim de tutmuyor dizim
Bakıyor amma görmüyor gözüm
Uzattım elimi tutmadı gözüm
Mezer beni kül eyledi neyleyim

Şo dağlar başını açtı
Gene aklıma neler düştü
Uyansana oğlum uyan
Anan yolarına şaştı

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Aldaş'ın da önü höyük
Höyükte yayılan geyik
Ölenler de çocuk olsa
Boz dudakta kara bıyık

Geldi bayram geçti bayram
Yaralarım deşti bayram
İki oğlan iki gelin
Bana zehir saçtı Mevlâm

Bulamadım ben suçumu
Ahrete saldım göçünü
Bayramda da gelmediniz
Yaktınız benim içimi

Kapımızın önü kiraz
Eğdirdim de aldım biraz.
Bunu söyleyen kim derse
Bökelerin Güccük Iraz

[Bu ağıt ve hikâyesi, Raziye (Iraz) ÇAĞLAR ile yapılan görüşmede Zekeriya GÜRSES (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİLEN AĞITLAR

EŞE'NİN AĞIDI *

Bundan on sekiz-yirmi yıl önce Afşin'e bağlı Ördek köyünde Eşe ile Safiye adında birbirini çok seven, birbirine zor kavuşmuş bir çift vardı. Bir gün Atlas Dağı'nın eteklerinde motorla geçerken Eşe, motordan düşer ve feci şekilde yaralanır. Doktora yetiştirirler; fakat Eşe'yi kurtaramazlar. Bunun üzerine Eşe'nin hanımını kocasının ölümüne çok üzülür ve bu ağıdı yakar:

Aha da geldi anası
Afşin Tılavşın arası
Sela verip sızılıyo
Esemden motor yarası

Amanın da yaz gelmiyor
Durnalar suya inmiyor
Babamız yok oldu deyi
Çocuklar eve gelmiyor

Yorulдум suya oturdum
Mevlâm vurdu ben götürdüm
Yekinsene nazlı Eşe'm
Firdevs kızını getirdim

Niderim ben de niderim
Ezelden böyle kaderim
Altı tane yetim kaldı
Çoban oğur ben giderim

Yanıyorum yanıyorum
Göğde bulut dönyüürm
Sümbülден her geleni
Ben Eşe'mi sanıyorum

Çokmam atlasın başına
Bakmam mezarın taşına
Yılan çayan mekân tutmuş
Eşe'min gara gaşına

Mezarlık yıkıldı m'öla
Yılanlar dikildi m'öla
Gara gaşta güzel bıyık
Toprağa döküldü m'öla

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;269-270)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Gel anam yanıma otur
Ben deyim eksiğin yetir
Oğluna mı gidiyorsun
Sen Eşe'me selam götür

Hekili gönlüm hekili
Camimizde gül dikili
Hiç kimseye güvenmezken
Hacı babam ev vekili

[Bu ağıt ve hikâyesi, Sadettin KAYA ile yapılan görüşmede Serhat SARI (Ördek İ.Ö.O. Müd. Yetkili Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİLEN AĞITLAR

YAKUP'A AĞIT *

Bakraçlı Osman'ın elim bir trafik kazasında kayıp ettiği oğlu Yakup için söylediği ağıt:

Ala göz kaşlar çatılı
Bırakın gitsin katili
İzinli saldı yatılı
Ne ifade verem kuzum

Biliyorum ben de hata
Evlerimiz yoldan öte
Kanlar saçılmış asfalta
Derin miydi yaran kuzum

Bacılarım giysin kaya
Kefenimi halam sara
Genç iken girdim mezara
Anam ister sıran kuzum

Her an okumaktı derdin
Okula erken giderdin
Öğretmen olurum derdim
Hayallere giren kuzum

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ömer Faruk DİKİCİ (Afşin Milli Eğitim Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;300)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

TURNAM *

Osman KONAK'ın trafik kazasında ölen oğlu için yazdığı ağıt:

Uzaktan mı geldiniz siz elime
Böyle garip garip süzülen turnam
Hangi elde rastladınız zalime
Alnına karalar yazılan turnam

Sorarsan yurdumu ben Maraşlıyam
Ben de sizin gibi gözüyaşlıyam

Söyleyin derdinizi susmayın gayrı
Gözleriniz yaşlı boynunuz eğri
Eşi kayıp olmuş yavrusu ayrı
Katarı kameti bozulan turnam

Sorarsan yurdumu ben Maraşlıyam
Ben de sizin gibi gözü yaşlıyam

Çok yoruldunuz aldınız mı soluk
Duacıyım görmeyesiniz hastalık
Ciğer parçalanmış yüreği delik
Kaderine elinden ezilen turnam

Sorarsan yurdumu ben Maraşlıyam
Ben de sizin gibi gözü yaşlıyam

Osman KONAK sözde olmasın hata
Sormayın derdimi sizden de öte
Ben de bir yavrumu saldım gurbete
Garipler elini kazılan turnam

Sorarsan yurdumu ben Maraşlıyam
Ben de sizin gibi gözüyaşlıyam

[Bu ağıt ve hikâyesi, Osman KONAK ile yapılan görüşmede Zübeyde GEZİCİ tarafından derlenmiştir.]

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

KOCA ŞAHAN'A AĞIT *

Koca Şahan, yurt dışına gitmek için yola çıkar. Osmaniye Kahramanmaraş arasında trafik kazası geçirir. Adana Balcalı'da tam yirmi bir gün komada yatar. Fakat artık dünyadaki günleri bitmiştir. Ölümü üzerine arkadaşı Ahmet aşağıdaki ağıdı yakar.

Dayanmaz can bu acıya
Kan ağlattın Norşunluya
Göremedim doya doya
Sebep kimse böyle ola

Kader buymuş yolu kesti
İsyanım yok kime kastın
Sülalenden çoktu dostun
Ben yoluna ölem kardeş

Kör olası Balcalı'ya
Çare olmadı yaraya
Baba kimler üç yavruya
Üç gün sonra düştü yola

Üç yavruyu yetim ettin
Genç yaşımda koydun gittin
Çocuk yaşımda dul ettin
Sebep Allah'ından bulsun

O nesilde tekten idin
İstemezin yoktu yâdın
Herkeslere etti yardım
Gelse gadan salam gardeş

Bacısı der öle bacın
Düşmanım yok alam öcün
Yetmiyor ecele gücüm
Seni geçe bende kala

Kırk olmadı daha yaşın
Pınar oldu gözüm yaşın
Akrapadan çok kardeşin
Acını dostların bile

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;317-318)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Tüm dostların hep toplandı
Sizlerden çok onlar yandı
Yalan dünya seni aldı
Mekânında cennet ola

Aldı Tanrı'm Şahan'ımı
Kestin damardan kanımı
Ne idi kastın Şahan'ım
Acın ciğerimi deler

Norşun, Maraş, Adana'ya
Yılılası Balcalı'ya
Yirmi bir gün yatıldı ya
Umutları verdik ye

Eşin Döndü döver düşün
Almanya'da neydi işin
Üç yavruya netsin eşin
Selam ola senden gele

Arkadaşlar kala kardeş
Sülalen hep öle kardeş
Kardeş bile gada salmaz
Geldin herhal göze kardeş

[Bu ağıt ve hikâyesi, Ahmet TERZİ ile yapılan görüşmede Nesrin AKPINAR (Türkçe Öğretmeni)
tarafından derlenmiştir.]

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

MUSTAFA'NIN AĞIDI*

Mustafa, Binboğa Dağlarında tüccarlık ve koyunculuk yapan bir gençtir. Tozlu denilen yayaladan topladığı koyunları Çukurova'da satar. Dönüş yolunda Kozantı-Külek boğazında kaza geçirir. Ölümü kısa sürede Türkçayırı Köyünde duyulur. Bunun üzerine annesi Fatma KORKMAZ aşağıdaki ağıdı yakar:

Tozlu derler Büyükyayla
Çık geriye seyran eyle
Ora giden geri gelmez
Ne derdin varsa söyle

Hekili gönlüm hekili
Tozlular ufak sekili
Ora giden geri gelmez
Kimi ettin evin vekili

Tozlu'da Kaman'a bakar
Aramızdan bir çay akar
Ardında gelini kalmış
Sarı sümbül gibi kokar

Döndü güvercinim iki
Uçtu biri kaldı teki
Tozlu derler büyük seki
Konmam yiğit gelmeyince

Şu Tozlu'nun gündün yüzü
Açılmış gülü nergizi
Mustafa'ya ölmüş derler
Öksüz kaldı oğlu kızı

Tozluda da yeşil koyak
Gezemedim ayak ayak
Genç yaşında ölen yiğit
Nasıl kuru yere koyak

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fatma KORKMAZ ile yapılan görüşmede Mehmet ÖZTÜRK (Arıtış İ.Ö.O. Müdürü) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;347)

GIPIK MUHARREM'İN GAZİ'NİN AĞIDI *

İstanbul'a kardeşinin yanına misafir olarak giden Cengiz, otoardan kendisini alması için ağabeyi Gazi'ye telefon eder. Gazi, arabasıyla kardeşini alır. Eve gelirken marketten bir şeyler almak için arabasını caddenin kenarında durdurur. Yaya olarak dalgın vaziyette karşıdan karşıya geçerken hızla gelen bir otomobil, Gazi'ye çarpar. Gazi iki-üç metre havaya kalkıp yere düşer. Kardeşi Cengiz şaşırır, çarpınmaya başlar. Asfaltın kearında kanlar içinde kıvranan Gazi, oradakilerinde yardımıyla apar topar hastaneye kaldırılır. Daha hastaneye varmadan kardeşinin kucağında ruhunu teslim eder. Cenazesi İstanbul'dan memleketi Arıtışa getirilir. Arkasında iki yetim çocuk ve acılı bir dul eş kalır. Ecelin umulmadık yerde yakaladığı bu genç ölüm, bu talihsiz ölüm, önce babsının yüreğine, sonra yakınlarına alevden bir top düşer. Babası Muharrem KÖROĞLU,(Gıplak Muharrem) içindeki sönmeyen yangın aleviyle söyler söyler... Kendisini, öğretmen arkadaşım Durdu GÜLDEN'le ziyaretimiz sırasında çok duygulandı. Gözleri dolu dolu, uzun süre konuşmadı, fakat ısrarlarımıza dayanamayıp. Bizi de kırmak istemeyen Muharrem amca, gözyaşları arasında bize aşağıdaki ağıdı yazdırdı (söyledi). O yanık, alevli, güzel baba sesini ses cihazına kaydetmediğine hala pişman olurum. Sadece kendi yüreğinin yarasını acırmamaya, bizim de yüreğimizi kanatan ve sohbetimiz sırasında annemin teyzesinin oğlu olduğunu öğrendiğim Muharrem amcaya bu nelerin basımında bir ay önce kaybettik. Tarihin canlı tanığına Allahtan rahmet diliyorum.

İçime ataş düştü
Soğuk su verin içeyim
Ebelikli kötü yağla
Başka ayaylaya göçeyim

Mezerini dein eyle
Su serpin de serin eyle
Gomşularım oğlum gelik
Dayıları minnet eyle

Sultan Hatun dul mu galdın
İnce fikire mi daldın
Hiç gözüne güvenmezdin
Niye İstanbul'a saldın

Bacısının adı Döndü
Duyan eller buna yandı
Ben oğluma öldü demem
O gurbetten yeni döndü

Akşam oldu, sabah olmaz
Şu halimden kimse bilmez
Beklerim beklerim gelmez
Gorkuyorum yolu yırak

* (EKİCİ, 2005;55)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Mezerine varamadım kine
Mezerini bilemedim
Yıkıldım ve orda kaldım
Geri eve dönemedim

Mezerini dein eylen
Su serpin de serin eylen
Gomşularım oğlum gelik
Dayıları minnet eylen

Sultan Hatun dul mu kaldın
İnce fikire mi daldın
Hiç gözüne güvenmezdin
Niye İstanbul'a saldın

Bacısının adı Döndü
Duyan eller buna yandı
Ben oğluma öldü demem
O gurbetten yeni döndü

Akşam oldu, sabah olmaz
Şu halimden kimse bilmez
Beklerim beklerim gelmez
Gorkuyorum yolu yırak

Mezerine varamadım kine
Mezerini bilemedim
Yıkıldım da orda kaldım
Geri eve dönemedim

Oğlumun da bahtı gara
Açın bakın başı yara
On toktur bir olmuş da
Bulamamış ona çare

Yağdırdın boranı, gışı
Özüme attın ataşı
Gözümdeki ganlı yaşı
Döktürdün neyleyim felek

[Bu ağıt ve hikâyesi, Muharrem KÖROĞLU (Babası) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

ÇİVİ HASAN'IN AHMET'İN AĞIDI *

Gözübenli'li Çivi Hsan'ın Ahmet (Ahmet ATMALI), karısını da alarak, gurbete (Dört Yol'a) çalışmaya gider. Ancak ihtiyardır; "koska" gezdigi gençlik dönemleri de çok gerilerde kalmıştır. Kimse işe-güce götürmez. Götürselerde yapamaz. İhtiyarlık ve sefalet kapıya dayanır. Önce kırk yıl aynı yastığa baş koyduğu eşini kaybeder. Gurbetin kahri onun için artık çekilmez olur. Yapayalnız kalır. Bir gün kafası meşgul, yüregi yorgun, kendisi dalgın caddeden karşıdan karşıya geçerken hızla gelen bir motosiklet Ahmet'e çarpar. Yüzü gözü kanlar, içinde ruhunu orada teslim eder. (1997) üzerine gazete örterler. "Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm" teması, yine geçim derdinin Çukurova topraklarına savurduğu insanımızın kaderi olmaya devam eder. Cenazesi, Dört Yol'un özerli mezarlığına defnedilir. Arıtış köyü"nde bulunan bacısı hüsne yaktığı ağıtlarla ırağı yakın eder. Dağları birbirine kavuşturur.

Ebilöğlan demem
Onu goymuyom sıraya
Adamın babası ölüde
Alıp gelmez mi buraya

Gel kızım yanıma otur
Ben deyim asiğın yetir
Dayın senden berk hazlanır
Sen get de dayını getir

Gardeş yola dinelmiş de
Hiç mi bakmadı ardına
Anan ağlar, bacın ağlar
El ortakmolur derdine

Gardeşe ihtiyar demen
Gardeşim benzer fidana
Hiç mi birzat demediniz
Onu öldüren adama

İleri gel kele Yeter
Daha ne var bundan beter
Ağ konağı terk etmiş de
Yolun kenarında yatar

Niye gelmedi bu Döndü
Amanın çigerim yandı
Gardeş dört yoldan hazlanmaz
Ellerin sözüne gandı

* (EKİCİ, 2005;68)

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Gurban olayım ireese
Hemen çalıyor telini
Gardeş goska, berk hazlanır
Düzgün sardırsın salını

Ahacıka geldi Goca
Yatamadım sahabaca
Gardeşimi incitmesin
Lahte endiren hoca.

Ne duruyon kele bacı
İçerimde keskin acı
Tokturlar hain bakmışlar
Yok muyudu ola ilacı

“Düşmanı öldür” diyom da
Memmet düşmana gıymıyor
Hocalık satıyor gardeş
Şeytan şeytan şerrine uymuyor

İleri gel kele Eşe
Sular akar çoşa çoşa
Hizmette kusur komadın
Bayramoğlu sen çok yaşa

Gel Doğan yanımıza otur
İkimizde bir ağlayak
Gardes sana gırgın getti
Nasıl gönlünü eğleyek

Gara çadırı gurardı
Eli başına dererdi
Çömertidi anamoğlu
Ağır misafir enerdi

Yaz geldi gurban yaz geldi
Bağlar döküyor gazeli
Delannılar toplanmış
Varmı gardeşten gözeli

Ahh çıka geldi Durdu
Kitli gardeşimin yurdu
Tokturlar devre bakmışlar
Çok muyudu ola derdi

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hüsne BELLİ (ATMALI) ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

TRAFİK KAZASI SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Benden de bacı mı olur
Bir yol gidip yoklamadım
El köyünde canlar verdi
Başucunda beklemedim

Ehmet öldü deyince
Elim ayağıma dolaştı
Ben hasana birzat demem
Hasan oğlan bana küstü

Olmaz olsıca Fatma
Derdini derdime gatma
El köyünde öldü baban
Ölenece sen unutma

Gapımızın önünde berçin
Berçine sorar güvercin
Ben gardeşe berk yanıyom
Yaralı da onun için

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

XXIX- Doğal Afetler Sonucu Yaşamını Yitirenleri Konu Edinen Ağıtlar

ARİF AĞA'NIN AĞIDI *

İntihar eden Arif Ağa'nın ölümü üzerine Âşık Durdu tarafından yakılmıştır.

El bilirdi şöhretini şanını
Vurulup da akıtmadı kanını
Bir kendire teslim etti canını
Kendiri boynundan alan ağladı

Sarıya boyandı gülden yanağı
Arap atıdır, şu beyin de bineği
Bir kendire teslim etti canını
Kendiri boynundan alan ağladı

İşsiz kaldı bizim yayla dağları
Bor yatıyor, mor çubuklu bağları
Kangal aşireti Avşar Beyleri
Andırın Kadirli cihan ağladı

[Bu ağıt, Âşık Durdu ile yapılan görüşmede Abdurrahman AKSU tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;46)

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİLEN AĞITLAR

AĞIT*

Tanır'da yaşayan birisi kış zamanı ava gider. Avlanırken büyük bir çığın altında kalır ve ölür. Hanımı, kocası için çok üzülür ve şu ağıdı yakar:

Kurban olam yiğit sana
Küreğini alan giden
Damın mı yok tekerleyim
Karların altında yatan

Sabahleyin kalktı idim
Karlara alaca düşmüş
Yazık sana, eşim yazık
Karlı buzlu dağlar aşmış

Karlara düşman diyordum
Karlar da eridi aktı
Yazık sana, eşim yazık
Gitmen ciğerimi yaktı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Nimet GEZER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;100)

ALİÇLİ KÖYÜNDE ALİ İLE HÜSEYİN'İN AĞIDI *

Bu ağıt Büyüktatlara gezmeye giderken çığ altında kalan Ali ve arkadaşı Hüseyin'in çığ altında kalarak ölmeleri sonucunda Ali'nin hanımı Sultan tarafından yazılmıştır. Ali, Büyüktatlar kasabasına bağlı Alıçlı köyünde yaşıyordu. Evli ve iki çocuk babasıydı. Kardeşi Süleyman DOKUYAN ise Büyüktatlar'dan bir kız ile nişanlı idi. Bu zamanlarda Alıçlı köyünden gençler Büyüktatlar'da düğün vs. gibi olaylar olunca sık sık buraya gelip giderlerdi. Yine böyle bir günde 1967 yılı Aralık ayının yirmi beşinci günü akşam saat altı-yedi civarlarında, Ali aynı köyden Hüseyin adlı arkadaşını da yanına alarak Büyüktatlar'a doğru gezmeye çıkarlar. Alıçlı ile Büyüktatlar arasında İğdeli Deresi denen bir dere bulunmaktadır. O zamanlarda Alıçlı ile Büyüktatlar arasında yol yok sadece buradan gelip geçenlerin oluşturduğu küçük bir ayak izi vardır. Ali ile arkadaşı tam bu dereден geçerken konuşma sesleri ve ayak seslerinden yukarıdaki kar kürükleri harekete geçer ve kısa sürede büyük bir çığ oluşur, bütün dereyi doldurur. Bu çığ oradan geçmekte olan bu iki genci altına alarak tam yetmiş beş metre sürükler ve dereye gömer. Hüseyin ve Ali ailelerine Büyüktatlar'a gittiklerini söylemişler ve bu arada Hüseyin'in de nişanlısı Büyüktatlar kasabasındandır. O gün bu iki genç Alıçlı'ya dönmeyince köylüler bunların Büyüktatlar'da olduğunu düşünmüş ve bundan dolayı rahat davranmışlardır. Büyüktatlar'da oturanların ise zaten hiçbir şeyden haberi yoktur. Birkaç gün bu şekilde geçer ve daha sonra dereye çığ düştüğü anlaşılır. Durumdan haberdar olan köylüler çevre köylere de haber salarlar ve Koçovası, Küçüktaşlar, Örenli Elmalı ve diğer köylerden gelen kalabalık bir topluluk var gücüyle kardan dolan dereyi kazma kürekle ayıklamaya başlarlar. Bu çalışma tam yedi gün sürer ve altıncı gün Hüseyin'i yedinci gün ise Ali'yi donmuş bir halde bulurlar. Henüz muradına eremeyen bu iki genç ölü olarak bulunması orada bulunan bütün köylüyü, hatta civar köylerden gelenleri derin bir üzüntüye boğar. Bunun üzerine evde yiğidini bekleyen Sultan şu ağıdı yakar:

Alıçlı'da çölloların obası
Ali'ye intizar etti ebesi
Hüseyin'e dünür gitti babası
Bunları habere salan ağladı

Ali'nin tabanca bağlı belinde
Gelmem diye izin almış gelin de
Vade tamam olmuş ömür yolunda
İğdeli Pınar'a gelen ağladı

Yarılmış kürtükler ölüm yolunda
Allah böyle derdi verme dostuma
Çığ yörüdü çocukların üstüne
Cesetleri daşa çalan ağladı

Hakk'ın emri ile ganlar yerimiş
Löhü galem gaderinde varımış
On beş dakika dağ ardında sürümüş
Gara kekilleri yolan ağladı

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Ali'ye ağlıyor ufacak dölller
Hüseyin'in yaşı on yedi deler
Kafa parça parça, gırılmış gollar
Dost değil ki, düşman olan ağladı

Kadir Mevlâm nasıl kıydın yiğide
Hikmeti var muhtaç değil öğüde
İkisini sarmış iki söğüde
Çezip tabancasını alan ağladı

Ali çifte guzusuna iradı
Hüseyin'in olmamıştı muradı
Yedi gün devamlı beş köy aradı
Sekizinci güne bulan ağladı

Tabancan var idi yiğitlik hani
İnsan mağrur olma Allah'ı tanı
Ağzından burnundan akıyor ganı
Ele akan ganı silen ağladı

Yürü gara toprak çürüttün yürü
Sana giden insan gelir mi geri
Dünya gurulalı Adem'den beri
Şu yalan dünyaya gelen ağladı

Yıkayan hocalar halini gördü
Yıkayıp bunları kefene sardı
Beri köyün adamı namaza durdu
Üç yüz kişi ile kalan ağladı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

TEKNE AĞIDI *

Binboğa'nın yüksek tepelerinden olan Teknedağı, efsanevi olarak Köroğlu'nun atlığı olarak bilinir. Çok sulak, münbit ve yaylacılar için mükemmel bir konaklama yeridir. Dağın kuzey eteğine, Sevin köyleri; doğusuna, Başüstü köyü; güneyine ise; Kötüre, Gözpınar, Ağcaşar ve Kepez köyleri kurulmuştur. Bunun için insanların her zaman ilgisini çekmiştir. Bu özelliklerinden dolayı Teknedağı üzerine çok ağıtlar yakılmıştır. İşte güzel bir ağıt:

Atacak'tan başlayalım methine
Doğru sana gider yol, Tekne Dağı
Benim bir derdim var; senden çok büyük
Gel derdime ortak ol Tekne Dağı

Enginlerin yaz imiş, yücen gar
Güz gelmiş başını duman bürümüş
Ölürü dirilten otun var imiş
Ceset can veriyor sal, Tekne Dağı

Gönül kimselere boyun eğmezdi
Çiçeğin almaya özün değmezdi
Ağaçtan üstüne güneş değmezdi
Şimdi bir tane kalmamış dal, Tekne Dağı

Gönül şeleğini almış götürür
Gonalga yerine varmış oturur
Eller has bahçede, sular bitirir
Sende susuz biter gül, Tekne Dağı

Sen dağsın ne anlarsın derdimden
Güz gelince âlem korkar kurdundan
Kimler kondu kimler göçtü yurdundan
Allah'tan lisana gel, Tekne Dağı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Yakup AĞCAKOYUNLU ile yapılan görüşmede Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.Ö.O. Müdür Yetkili Öğretmen) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;187)

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİLEN AĞITLAR

DOĞAN'IN AĞIDI *

Doğan'ın son bahar mevsiminde şiddetli yağmur sonucunda meydana gelen selden ölmesi üzerine ailesi tarafından söylenmiş bir ağıttır:

Dere seli coşkun akar
Bizim için ağlamış mı
Doğan oğlum suya akar
Ana diye ağlamış mı

Yorulduğum yola oturdum
Felek vurdu ben götürdüm
Eller de köye gidiyor
Kınalı goçu yitirdim

Yukardan bir sel geliyor
Bu ananın seliymiş
İp atıp da dutmamışlar
Bu da gâvur eliymiş

[Bu ağıt ve hikâyesi, Doğan ÖZBERK ile yapılan görüşmede Mehmet KILINÇ (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;281)

BİLAL'İN AĞIDI (BİLAL'İN KİŞİ) *

Bilal, Afşin'e yedi kilometre uzaklıkta bulunan Çobanbeyli kasabasıdır. Uzun boylu buğday tenli; askerliğini yapmış evli ve iki çocuğu vardır. Köyde sevilen bir delikanlıdır. Müşkili olanlar Bilal'i bulurlar. Bilal'in yakın akrabalarından bir kız başka bir erkekle kaçır. Kaçan kızın sülale büyükleri Bilal'in evinde kızın durumunu görüşmek için toplanır. Sülale büyükleri kızı kaçırıp oğlanın sülalesinden bir kız kaçırıp intikam almayı dile getirirler. Bilal bu düşünceye karşı çıkar. "Yarın ben ilçeye (Afşin'e) gider jandarmaya şikâyet ederim." der. Bilal, karlı boranlı bir kış günü Afşin'e gitmek için yola düşer. İlçeye gelir dilekçeyi jandarmaya sunar. Komutan: "Bilal Efendi bu gün vakit geçti, hava kar boran bu gece burada kal yarın jandarmayla köye gidersen." derse de, Bilal o gün köye gitmekte kararlıdır. Komutan iki jandarma görevlendirir jandarmaların da bu kış kıyamette köye gitmeye niyeti yoktur; ama komutanın emri mecburi yola koyulurlar. İlçe çıkışında askerlerden biri ileri köye gitmemek için tekrar ikna etmeye çalışır. Bilal: "Ölsem de vazgeçmem için içinde namus var." der. Jandarmalar biraz öfkelenir hatta birkaç dipçik vururlar. Tipi şiddetini artırır iki metre öteyi görmek mümkün değildir. Jandarmalar Karşıyaka Mahallesi'nde bir eve sığınurlar. Sığındıkları evin sahibine yanlarında birinin daha olduğunu söylerler; Bilal, köye gitmekte kararlıdır. Ev sahibi dışarıya çıkar bakar; ama kimseyi göremez ararlar tararlar davul çalarlar silah sıkarlar ama nafiye... Bilal, yoktur! O köyün yoluna devam etmektedir. Bilal biraz yol alır Koyuntaş mevkiinde bir çalının dibine uzanır damarları donar tatlı bir uykuya dalar. Afşin'de jandarma aracılığı ile hadiseden herkesin haberi olur. Epey aradan sonra Bilal'in donmuş cesedi bulunur. İşte o hadiseden sonra Bilal'in ölümü her yıl hatırlanır. Bilal, orta cemrede ölmüştür. Anası da şu ağdı yakar:

Meykir'in yolu daşlı
Ben ağlarım gözüm yaşlı
Bilal'im ölüğ diyolar
Çocukları iki yaşlı

İnim inim eden boyraz
Yağdı geri dindi mola
Betonda yatan Bilal'i
Meykirliler duydu mola

Mezarların gara daşı
Yandı ciğerimin başı
Aha buraya getiriyom
Bilal Ahmet'in gardaşı

Ne öldüğünü demişsin
Ne beşiğini belemiştir
Hak'tan dilek dilemiştir
Bilal'im ölsün diye mi

Dağlar galdırsın gamını
Ağaçlar geymiş donunu
Sana diyom Bilal oğlum
Kimseler sormaz halımı

[Bu ağıt ve hikâyesi, Harun ÇİTİL (Emekli Öğretmen) ile yapılan görüşmede Ergün KÜÇÜK (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

ARITAŞ YAYLALARINA AĞIT *

Anti Toroslar da dediğimiz Binboğa Dağları içerisinde yer alır. Her 300-500 m. de yer alan buz gibi pınarlar –dünyanın hiçbir yerinde bu durum yoktur-. Kilometrekareye düşen bitki sayısı emsallerinin iki katıdır. Nerden geldiğini bilemediğimiz o cennet kokuları, ters lalenin, sümbülün, menekşenin, çiğdemin, navruzun, ayçiçeğinin barınağıdır. Eşkin, guzu kulağı, rakı hammaddesi (anason) tırşığı, yaban kahvesi, kekik, kengeri, tereleri, dağ çayı, purçalık, ekşimen, göbelek mantarı ve çeşitleri adını sayamadığımız onlarcasına ev sahipliği yapar. Fındığı, yaban armudu, alıcı, ekşi elması, yaban eriği, geyun çağlası, ayı ekmeği, öküzgötü, garamıkı, itburnu, yemişeni, meşe palamudu, kızılıcıkı, böğürtleni, payamı, yabaninciri gibi meyvelerini uhdesinde barındıran Arıtış Yaylası'na, Gilgili Hasan şu ağıdı yakar:

Şu benim sözüme âlem gülüşür
Aç kurtlar da durmaz uluşur
Gargalar Abdi Hebil dereleri bölüşür
Ondan öte nere gidiyon gönül

Geldi mi ola Hamırlı'nın mayası
Yaklaşyo güzellerin kokusu
Sana diyom sana Oğlak Kayası
Ondan öte nere gidiyon gönül

Ordan öte baktım çaylar akıyor
Sarı sümbül mor menekşe kokuyor
Sarıkaya şu gilbaya bakıyor
Ondan öte nere gidiyon gönül

Benden selam söylen Hunu köyüne
Ben vuruldum güzellerin suyuna
Gönül vardı şu Ördekli boyuna
Ondan öte nere gidiyon gönül

Gönül gede gede çokça yoruluk
Biraz akar biraz coşup duruluk
Sana diyom, sana gonca Örülük
Ondan öte nere gidiyon gönül

Neler gelir koç yiğidin başına
Gene zehir koysun taşlı aşına
Gönül vardı şu Gınal'ın Ta'ına
Ondan öte nere gidiyon gönül

Tel bulunmaz oldu dertli sazıma
Âlem bakmaz oldu artık yüzüme
Gönül çıktı Suçikan'ın guzuna
Ondan öte nere gidiyon gönül

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Çok söyledim gardaş başım ağrıyor
Mor koyunla Subatan'a konuyor
Osmanoğlu Çukur yurdu soruyor
Ondan öte nere gidiyon gönül

Oradan da gün aşığı dönerim
Bu sen de Subatan'ı çekerim
Şahan olup Salıncağa gonarım
Ondan öte nere gidiyon gönül

Yandı yüreklerim ciğer tutuşur
Şu Hopur'un keklükleri ötüşür
Yamacında çam mezda yetişir
Ondan öte nere gidiyon gönül

Gülistançatı'nda sümbül koklayın
Suluçat'ta menekşeyi toplayın
Su içmeden Güççükbel'i geçmeyin
Ondan öte nere gidiyon gönül

Yandı emeklerim bütün hiç oldu
Gene bahar geldi bahar heç oldu
Büyükbel'e vardım yolum üç oldu
Ondan öte nere gidiyon gönül

Garcağaz'a vardım sular çağlaşır
Daşoluk'a vardım dostlar savuşur
Pendirlik'te sevdalılar kavuşur
Ondan öte nere gidiyon gönül

Ebelikli, Barhana, Cinlioluk sıtalı
Bozgoyun, İncilikız'a sevdalı
Dardaş'da da koç yiğit olmalı
Ondan öte nere gidiyon gönül

Not: Güzellemede anılan yer isimleri, Arıtaş yaylalarındaki yurt ve yer isimleri.

[Bu ağıt ve hikâyesi, Suna EKİCİ ile yapılan görüşmede Ali KILINÇ (Gazi Osman Paşa İ.Ö.O. Müdürü)
tarafından derlenmiştir.]

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİLEN AĞITLAR

YAYLALARIMIZ *

Kömürüngözü'nü gönül arzular
Fırsat elde iken gezme zamanı
Alabalık kaynar buz gibi sular
Avlayıp çöteye düzme zamanı

Köklü iniş pınardan bir su içmeli
Gelaman gedikten doğru geçmeli
Cennettir yaylalar konup göçmeli
Yaylalarda gezip tozma zamanı

Hopur sekisinden doğru gitmeli
Kavşut yaylasına varıp yatmalı
İstersen dertli ol ister sıtmalı
Kömürün suyunda yüzme zamanı

Memici'nin yurdu sinekli pınar
Gelir çayırına aşiret konar
Akkayada şahin kartallar tüner
Saldırı avına azma zamanı

Kırlangıç gediği Işıkdığı'nda
Heybetli Toroslar duru sağında
Yörük kızı senin gül dudağında
Şekerler şerbetler ezme zamanı

Taşkaléde âşıklar baharda çoşar
Yayla seli gibi bent yıkar aşar
Ruhlar şaha kalkar yılmadan koşar
Koçaklama destan yazma zamanı

Gelinliğin beyaz yeşil duvağın
Bu renkler sana çok yakışır dağlar
Göçerler aşiret kurmuş otağın
Seyre dalar sana bakışır dağlar

Göç mevsimi başlar yol verir beller
Kuşlarına mekân ormanda dallar
Açar elvan elvan yabani güller
Nergisle sümbülle kokuşur dağlar

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Seher vakti eser nazlı yellerin
Her mevsim değişir türlü hallerin
Karlara erir sükün eder sellerin
Pınarlar dereler akışır dağlar

Sana hor bakanlar beni çok üzer
Dünyamda cennetsin değmesin nazar
Kuzular koyunlar gemirir gezer
Yay boynuzlu koçlar tokuşır dağlar

Sevgisiz insanlar anlamaz seni
Temiz havan ile dinç kıl bedeni
Sarı sinemize ısıtın beni
Gerçekten Taşkale çok üşür dağlar

Arif TAŞKALE

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

ÇÖRÇÜL'ÜN OĞLU RESUL'UN AĞIDI*

Ev sıvamak için Gıçtariler'in Osman'ın oğlu Mehmet ile ORTAÇLI'ya beyaz toprak deşmeye giderler. Göçük olur, her ikisi de toprağın altında kalarak genç yaşta can verirler. Akrabalarından Selver DAĞLI, komşularından Hatice ÖZBERK Resul için aşğıdaki ağıdı yakarlar.

Topraklıkta adam mı ölür
Gan dolmuş toka gözüne
Vallaha Çörçül'ün uçun
Gayılım iki gızıma

Çörçül gapıyı kitledi
Elif oğlamı çütledi
Gözün kör olsun Teslime
Mektep donuna sakladı

Topraklığın yeri yırak
Biz de geldik gopa gopa
Sanki gonak mı sıvadım
İleham başına kepe

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fatih ÖZBERK ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

* (EKİCİ, 2005;164)

DOĞAL AFETLER SONUCU YAŞAMINI YİTİRENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

Seher vakti eser nazlı yellerin
Her mevsim değişir türlü hallerin
Karlar erir sükün eder sellerin
Pınarlar dereler akışır dağlar

Sana hor bakanlar beni çok üzer
Dünyamda cennetsin değmesin nazar
Kuzular koyunlar gemirir gezer
Yay boynuzlu koçlar tokuşır dağlar

Sevgisiz insanlar anlamaz seni
Temiz havan ile dinç kıl bedeni
Sarı sinemize ısıtın beni
Gerçekten Taşkale çok üşür dağlar

Arif TAŞKALE

İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNER AĞITLAR

XXX- İntihar Sonucu Hayatını Kaybedenleri Konu Edinen Ağıtlar

ŞEHİTE KIZ KARDEŞİNDEN AĞIT *

Ankarada şehit düşen askerimizin kız kardeşinin yaktığı ağıt:

Sular akar savağından
Yeller eser kavağından
Şimdi gül kardeşim gelir
Ağ ketenden yeleğinden

Feleğin keskin kılıcı
Sakının kime vurucu
Gelin kalk odayı döşe
Ankaradan Gül gelici

Turna gelir kater kater
Giden selametle öter
Ağlan bacılarım ağlan
Sahipsizi yeller atar

Ankara'nın paşaları
Ben ararım köşeleri
Doktor çare bulamamış
İlaç dolu şişeleri

Ankara'nın gündün güzü
Kardeşim çok yaktı bizi
Dön eyle kardeş dön eyle
Gelin attı çifte kızı

Kapısında tut dikili
Ben de yitirdim akılı
Dön eyle kardeş dön eyle
Ali olmaz ev vekili

[Bu ağıt, Cevher ÇERÇİ ile yapılan görüşmede Bünyamin GÖNER (Edebiyat Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;47)

İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

AYŞE'NİN AĞIDI*

Aslen Bağetli olan Ayşe, Elbistaında oturmaktadır. Kocası ölünce Ayşe kimsesiz kalır. Oğulları ona bakmak istemez. Evli olan kızının yanına yerleşir. Ama kızı da: “Beş kardeşinden biri bakmıyor, el oğlunun da gönlü razı olmuyor.” diye yakınmaktadır. Kendisinin bu duruma düşmesine içeren Ayşe, çatıdan atlayarak intihar eder. Ayşe'ye anası şu ağıdı yakar:

AYŞE'NİN AĞIDI

Merak etme oğul, kalmam ki burada
Derdimi dağlara döker giderim
Zaten viran ettim yurdu ovayı
Derya denizlere akar giderim

Anan kapılara kilidi astı
Kamil'den Şamil'den umudu kesti
Kadere kahretti, kendine küstü
Bulanık sulara akar giderim

N'olur oğlum anan kalsın burada
Bu kadındır rezil olur arada
Sizin için göçün çekti sılada
Derya denizlere akar giderim

Ben gibi anayı sürüye katın
Götürün pazarda mal diye satın
Bir daha gelirse kapıdan atın
Derdimi dağlara döker ağlarım

Kıymetli oğlumdan aldım payımı
Bir köşeye asamadım yayımı
Allah bana nasip etsin köyümü
Babamın yurduna çeker giderim

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mustafa ÖZKAN ile yapılan görüşmede Erol YILDIRIM (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;128)

İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİLEN AĞITLAR

MENDİFA'NIN AĞIDI*

Büğet köyünden Mendifa Kadın, maddi açıdan zor durumda kalır. Kimse ona yardımcı olmak istemez. Bir gün Mendifa kadın, köyün çıkışında, su deposunun kenarında yanmış bir şekilde bulunur. Mendifa kadının çaresizlikten gazla kendisini yaktığı anlaşılır. Kim olduğu bilinmeyen bir yakını Mendifa'ya şu ağıdı yakar:

Kaldım düşmanın eline gülmedim
Eller gibi bir murada ermedim
Emmiden dayıdan fayda görmedim
Kahrınan yanıyom yalan dünyada

Sağ günümde eşim, dostum çoğudu
Çağırdım gelmedi eşim uyudu
Ben ölürken su verenim yoğudu
Kahrınan yanıyom yalan dünyada

Deponun durağı yüce yaradı
Dertliye teselli veren yoğudu
Yanıp yanıp yanmaması zorudu
Kahrınan yanıyom yalan dünyada

Eşim böyle miydi ahdımız noldu
Yanık yaralara yağmurlar doldu
O güzel Mendifa yazıda kaldı
Kahrınan yanıyom yalan dünyada

Kırıktır tecellim, yoksul kaderim
Dar akşamda burada yola girdim
Şu tatlı canımı heder ederim
Kahrınan yanıyom yalan dünyada

[Bu ağıt ve hikâyesi, Mustafa ÖZKAN ile yapılan görüşmede Erol YILDIRIM (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;129)

İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

HÜRÜ'NÜN OĞLU AZİZ'E AĞITLARI-1 *

Hürü Hanım, yirmi yaşında kendini asarak intihar eden oğlu Aziz için aşağıdaki ağıdı söylemiştir:

Âşık olsam dağa çıksam
Derdimi dile getirsem
Felek gibi evim yapsam
Derdim tükenmez tükenmez

Mecnun olsam çöle çıksam
Kalbime arkadaş bulsam
Kâtipler derdimi yazsa
Derdim tükenmez tükenmez

İpten bana çadır kursan
Dünya kadar malım olsa
Seninle mezara girsem
Derdim tükenmez tükenmez

Ben derin uykuya dalsam
Seni gündüz hayal etsem
Seninle bir yola çıksam
Derdim tükenmez tükenmez

[Bu ağıt ve hikâyesi, Hürü SAÇ ile yapılan görüşmede Sıddık TOKER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;145)

İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNER AĞITLAR

HÜRÜ'NÜN OĞLU AZİZ'E AĞITLAR-2 *

Bu dert beni yedi bitirdi
Güz gelmeden yapraklarım döküldü
Bir rüzgâr esti de gökler söküldü
Yavrumu kaybettim dert etti beni

Derdim var ki nice nice
Yanıyorum gündüz gece
Ömrüm biter tam böylece
Yavrumu kaybettim dert etti beni

Gönlüm hasta ruhum gezer
Dilim söyler kalem yazar
Bir kurt bir sürüyü bozar
Yavrumu kaybettim dert etti beni

Derdim çok kapalı kalsın
Harman gibi beni sarsın
Ben kıydım tatlı canıma
Yavrumu kaybettim dert etti beni

[Bu ağıt, Hürü SAÇ ile yapılan görüşmede Sıddık TOKER (Türkçe Öğretmeni) tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;146)

İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

İBRAHİM'İN AĞIDI *

İncirli köyünde yaşayan İbrahim, fakirliğe daha fazla dayanamaz gurbetliğe çıkar kısmetinde Almanya vardır. Buradaki çalışma koşullarına ve sosyal yaşama aklı daha fazla dayanmaz ve bunalıma girerek canına kıyar. Halası Sultan aşağıdaki ağıdı yakar:

Ankara dedi eliniz
Almana uğrar yolumuz
Bizim âdetimiz batsın
Çift gelir bizim ölümüz.

Kara şalvarın karası
Kara gözüyün arası
Bir babayiğit vurulmuş
Beyninde kurşun yarası

Sabahına dağ yıldızı
Vurdu dizimi dizimi
Gurbette bir yiğit ölmüş
Eller duysa bizi kınar

Ölüm ölüm kurban ölüm
Elim düştü tutmaz kolum
Kardeşim soran olursa
Kardeşim sürmeli oğlu

[Bu ağıt ve hikâyesi, Halis DURGAÇ tarafından derlenmiştir.]

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;341)

İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİLEN AĞITLAR

OĞUZHAN KAYA'NIN AĞIDI *

Henüz Ortaokul öğrencisi olan Oğuzhan KAYA, Afşin'de üvey ağbeyinin yanında kalmaktadır. Çok gururlu bir çocuk olan Oğuzhan, bir gün evlerinin mahzeninde boynunda kendir, ölü olarak bulunur. Ölümü hakkında değişik rivayetler vardır. Rahmetli babası Ömer gibi pehlivan yapılı olan, güreş müsabakalarında dereceleri bulunan Oğuzhan'ın bu talihsiz ve "sır dolu" ölümü Arıtış Kasabasını yasa boğar. Halası Fatma yüreğine düşen alevden topu o yanık sesine yükler.

Hasta diye tel çekmişler
Toktur hastasını arıyor
Para için ölü diyollar
O da bize zor geliyor

Yiğidimin ala gözün
Garıncalar oydu'mola
Böyle ölüm gördünüz mü
Gıyı köyler duydu'mola

Emmileri berk ağlıyor
Sakalına döke döke
Dala dala geziyollar
Gözümüze baka baka

Oğuzhan'a düğün kurduk
Çağırın babası gelsin
Kör yola adam mı ölür
Bunun bibileri ölsün

Ben anasına ana demem
Düşmanına gayıp edik
Hasta diye tel çekmişler
Toktur hastasına gedik

Okulda sille vuruklar
Ölsün bunun bibileri
Oğuzhan güzel güleşir
Gelsin bunun emmileri

Oğuzhan güleşe girik
Şalvarını alamamış
Okulda sille
Vuruklar
Ne olduğun bilmemiş

* (EKİCİ, 2005;165)

İNTİHAR SONUCU HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

Gıragaya Gırnagaya
Gardeş benzer doğan aya
İki evlilik bahtın mıydı
Soramadık doya doya

Oğuzhan burada duramaz
Geder Afşin'i ararım
Okulda sille vurmşlar
Öğretmeninden sorarım

Çocuklar garne alıyor
Geder okulu beklerim
Oğuzhan burada duramaz
Afşin elini yoklarım

Gelinliğin bana verin
İkisini eş ederim
Sanı goynunda galanı
Hepisine baş ederim

Verin bana gelinliği
Bana bunu eş ederim
Gul elinden ölenimi
Hepisine baş ederim

Ösüz olan böyle olur
Çığırın babası gelsin
Biz hayfını alamadık
Yiğit hayfını alsın

[Bu ağıt ve hikâyesi, Fatma GÜLDEN ile yapılan görüşmede derlenmiştir.]

XXXI- Ağıtlardan Bestelenmiş Türküler

HASAN HÜSEYİN ŞAHİNKAYA'NIN AĞIDI *

1961 yılında Tanır kasabasında muhtar olan Hasan Hüseyin ŞAHİNKAYA; bölgede halkın sevgi ve saygısını kazanmıştır. Bununla beraber istemezleri de ortaya çıkar. Aralarında husumet olan iki aileyi barıştırmak amacıyla köyün ileri gelenleriyle birlikte Bozyer'de bir eve varırlar. Hasan Hüseyin, pencere önünde oturmaktadır. Dışarıdan bir el ateş edilmek suretiyle, sırtından vurularak öldürülür. Bu talihsiz olay sevenlerini ve ailesini yasa boğar. Âşık Mahsuni Şerif de yakın arkadaşlarından. Hasan Hüseyin ŞAHİNKAYA'nın gençliğinin baharında hayata veda etmesi üzerine birçok ağıtlar yakılır. Bu ağıtlardan biri de Âşık Mahsuni Şerif'in aşağıdaki ağıdır. Aynı zamanda bu ağıt bestelenerek, Mahsuni'nin kasetlerinde yer almıştır.

ÂŞIK MAHSUNİ ŞERİF'İN AĞIDI

Bilmeden gelmiştim Bozyer köyüne
Kara gün karşımda durmuş ağlıyor
Yürü yalan dünya doymadım sana
Ömrüm zevaline ermiş gidiyor

Pusu kurup beklemişler kapıda
Al kanım döktüler beyaz çaputa
Zayıfım derdim sığmam tabuta
Komşular yaremi sarmış ağlıyor

Sandalyeden kalktım vay anam n'oldu
İki avucuma al kanım doldu
Eşim, malım bütün ortada kaldı
Kara konak matem tutmuş ağlıyor

Bir yandan bir yana yaremin ucu
Vay sebebim oldu haset kıskançlar
Müfreze ahdeder, ağlar savcı
Doktor raporunu vermiş ağlıyor

Bozyer'in etrafı bağlar Hüyükler
Dilim dönmez anam diye sayıklar
Toprağa mal oldu kaytan bıyıklar
Kırpikler ümüdünü kırmış ağlıyor

Anam gelmiş başıma eğilir
Babam yavrum derde vurur döğünür
Kardeş kavgasında yiğit mi ölür
Komşular yaremi görmüş ağlıyor

Nazlı bir insandım değildim efe
Kurudu dillerim varmadı of'a
Haber gitmiş Berçenekli Şerif'e
Sazımı döşüne dürmüş ağlıyor

[Bu ağıt ve hikâyesi, kasaba ve çevre halkından birçok kimseyle görüşülerek Cebir TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.O Müdürü) tarafından derlenmiştir

* (DİKİCİ ve Diğerleri; 2008;94-95)



ZAMANTI AĞITLARI



B- DULKADIRLI DEVLETİNDE ZAMANTI BÖLGESİ

“Zamanti” ilk olarak Anadolu uygarlıkları döneminden alan bir ırmak... Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinin Viranşehir köyünden doğan bu ırmak için ilk zamanlar Onopniktes ismi verilmiş. Sonra da Tzaman-dos, Samandos, Samandu, Simadu, Simandav, Zamandu gibi adlarla anılan bu ırmak nihayet “Zamanti” olarak son şeklini almıştır.

Bu topraklar, Uygarlıkların eşiği Anadolu, birçok kavimleri de misafir etmiştir. Nihayet son misafirler gelmiş akın akın ve buraları son yurt olarak kabul etmişler. Yüzyıllar boyu Anadolu onlara kucak açmış. II. Kılıç Arslan bir durumdan istifade ederek Kayseri ve Zamanti havalisini Selçuklu toprağına katarken (1165) ilelebet yörenin Türk olacağına müjdesini de vermiş sanki. Eski Anadolu dillerine dayanan bu sözcüğün anlamı “kutlu ana tanrıçanın halkı” demektir. “Zamanti” ilk çağ Kapadokya'sında önemli akarsulardan biri olmakla birlikte, büyük bölümü doğduğu Kayseri ili topraklarında yer alan bir ırmaktır. Kayseri'nin Pınarbaşı, Tomorza, Develi ve Yahyalı ilçelerinden geçerek Seyhan nehrine dökülür. Seyhan nehrinin en uzun ve en önemli kaynağını oluşturan Zamanti Suyu, Uzunyayla'dan Seyhan nehrine kadar 308 km. mesafe katedmektedir.. Zamanti Ovası, Zamanti Kalesi, Zamanti Köyleri, Zamanti Nahiyesi gibi yöremizde bu ismin kullanıldığı birçok yer mevcuttur.

Dulkadirli Döneminde Zamanti kazası, sancağın kuzeybatısında, Tahtalı dağları üzerindeki Soğanlı ve Gövdeli dağları ile batıda Korumaz Dağı, kuzey ve kuzeydoğuda Uzunyayla arasında kalan sahada bulunmaktadır. Bugün Kayseri'ye bağlı Pınarbaşı ve Pazarören bu bölgede olduğu gibi, Bünyan ilçe merkezi hariç, Bünyan ilçesinin köylerinin büyük bölümü, bugünkü Tomarza, Akkışla, Sarioğlan ilçelerinin tamamına yakını ve Talas ilçesinin bir kısım köyleri Zamanti kazası içinde kalmaktadır. Dulkadirli devleti, 1337 yılına Kahramanmaraş ve Elbistan çevresinde kurulmuştur ve kurucusu Zeyneddin Karaca Bey'dir.

Dulkadirliilerin, Zamanti bölgesinde önemli izler bırakmasından anlıyoruz ki Maraş'tan Orta Anadolu'ya açılan önemli bir kapı olan Zamanti geçidi; özellikle Karaca Bey'in oğlu Halil Bey zamanından beri Dulkadirliilerin eline geçmişti. Kayseri'nin Melikgazi köyündeki Zamanti Kalesi, Zamanti nahiyesinde önemli bir mevki idi. Civar köyler, Zamanti nahiyesine bağlı olduğu gibi, Çörümşek, Pınarbaşı, Hınzır, Gömülgen ve Göstere adı verilen küçük idari birimler de Zamanti nahiyesinin içinde yer alıyordu. Maraş tahrir defterleri incelendiğinde Zamanti nahiyesinin bugünkü Pınarbaşı, Bünyan, Sarioğlan, Akkışlae Tomarza ilçelerinin büyük bir bölümünü içine aldığı ve önemli bir yerleşim alanı olduğunu görüyoruz.

Bölgedeki köylere yerleştirilen Dulkadirli sipahileri, Dulkadirli Türkmenlerinin yörede önemli bir yekün teşkil ettiklerini de göstermektedir. Bu konuda en çarpıcı örnek Halil Bey'in ölümünden sonra yerine geçen küçük kardeşi Süli Bey'in adını taşıyan Kayseri Sancağında, Develi Zamanti bölgesinde tespit edilmiş olmasıdır. Kayseri Sancağı yürüklerinden olan oymak 1484 yılında 15 tane nüfusa sahipken 1584 yılında Hisartepede 118 hane olarak kayıt altına alınmıştır. Dulkadirli Beylerinden Sülü Bey'in (1386-1398) Malatya Naibi Mintasla büyük bir savaşa giriştiği ve bu savaşta yenilince Develi Kalesine çekildiği ve buradan hareketle Kayseri'de avaşlar verdiği bilinmektedir. Sili oymağı gibi Zamanti bölgesinde Dulkadirli'ye tabi birçok Türkmen obasının varlığı bilinmektedir. Bunlar arasında Ağcakoyunlu, Ağcalu, Ahsen Gazili, Alçı, Avcılı, Alisharlı, Bektaşlı, Bahadır Hacılı, Etyemez, Firuz Kethuda, Göksulu, Harmadalı, Karasökmen, Kevni, Kerevin, Kılıç Kösehacılı, Kustere, Persekli, Şam Bayatı, Şeyhli, Türkmen sülüklü gibi oymaklar vardır. Şam bayatı oymağının Kayseri'de Şamlulu adını taşıyan bir mezarda oturduklarına şahit olmaktayız. Kayseri'de Nasireddin Mehmet Bey'in kızı Hatice Hatun için yaptırdığı Hatuniye Medresesi vardı. Bu medreseye halk zamanla Şamiler adını verdiler. Yani Şamlılar diyorlardı. Bu ismin verilmesiyle Dulkadirliilerle bölgeye göçen ve Dulkadirliilerin bir parçası olan Şam Bayatı oymağıyla bir ilgi kurulabilir. Maraş hattından Sarız ve Zamanti bölgesine ve Kayseri'ye gelen Türkmenlerin büyük bölümü Şam Yörükleri ödülünü alıyordu. Kaçanlı, Şarklu, Çerçili, Çepni, Gördülü, Kızkapanlu, Bayat, İnallu, Pehlivanlu, Mehdiler, Yüreğir, Eymir, Şam Kethuda, Eymir Sakalsız, Bahadırılı, Beceli, Beğlik Avşarı Avşar çakal, Beyliklü, Ebüç oymakları Şam Yörüklerindendi. Bu isimlerin büyük bölümüne Kayseri'de rastladığımızı göre Şam Yörüklerinin önemli ölçüde Kayseri ve Zamanti bölgesinde yerleşik hayata geçtikleri düşünebiliriz.

Bu bilgiler ışığında, Zamanti yöresi olarak kayıt altına alınmış olunan ve sayıları çok sınır olan bu ağıtlara eserimizde yer vermiş bulunmaktayız.

I- Mekânları Konu Edinen Ağıtlar

ZAMANTI'DA SARIKAMIŞ AĞIDI

1961 yılında Tanır kasabasında muhtar olan Hasan Hüseyin ŞAHİNKAYA; bölgede halkın sevgi ve saygısını kazanmıştır. Bununla beraber istemezleri de ortaya çıkar. Aralarında husumet olan iki aileyi barıştırmak amacıyla köyün ileri gelenleriyle birlikte Bozyer'de bir eve varırlar. Hasan Hüseyin, pencere önünde oturmaktadır. Dışarıdan bir el ateş edilmek suretiyle, sırtından vurularak öldürülür. Bu talihsiz olay sevenlerini ve ailesini yasa boğar. Âşık Mahsuni Şerif de yakın arkadaşlarındandır. Hasan Hüseyin ŞAHİNKAYA'nın gençliğinin baharında hayata veda etmesi üzerine birçok ağıtlar yakılır. Bu ağıtlardan biri de Âşık Mahsuni Şerif'in aşağıdaki ağıdır. Aynı zamanda bu ağıt bestelenerek, Mahsuni'nin kasetlerinde yer almıştır.

Yüzbaşılar yüzbaşılar
Tabır tabırı karşılar
Sabahleyin kalktımydı
Şehit kanları ışılar

Boz Omar'ım Ağ Muradım
Yıradın oğlum yıradın
Dokuz oğlan anasıyım
Elden orakçı aradım

Ayar Eşe oğlum ayar
Nergiz, sümbül boynun eyer
Alayda birinci çıkmış
Yüzbaşı kuluncunu ovar

Hürüm gelir gopa gopa
Kulağına takmaz küpe,
Deli Abdullah Zorbazoğlu
Korkarım verirler topa.

Diyarbakır Sarıkamış
Oğlumun dişleri gümüş
Karam ordan yürüyünce
Get gardaş ben kaldım demiş

Diyarbakırın yolları
Uzun Hasanın kolları
Hademeler diyorkine
Açıldı oğluyun dilleri

Diyarbakırdadır hasta
Kara kekil deste deste
Bir mektup yaz da at oğlum
Yarin kapanıyor posta

Gadasını aldığım Ağca
Kaşı kara gözü göğce
Bir senedir çindirmedim
İyi yusun yuyan hoca

Gadasını aldığım Memmet
Evi eve gataım mı
Gündüz evde dururumda
Gece sizde yatayım mı

Gadasını aldığım Eşe
Tekerim dayandı taşa
Yetti artık canımıza
Seferi durdursun paşa

Münire TOKBAY

II- Toplumun İleri Gelenlerini Konu Edinen Ağıtlar

ALAYBEYİ DULKADİROĞLU OSMAN SİPAHİ BEY'İN AĞIDI

Dulkadiroğlu Devleti'nin büyük hükümdarlarından Sultan Alaüddeve Bozkurt Han'ın veliaht Şehzade oğlu Şahruh Mehmet Han'ın neslinden gelen Zamantı Alaybeyi Dulkadiroğlu Osman Bey'e yakılan ağıttır. Bölgede çok sevilen Alaybeyi Dulkadiroğlu Osman Bey'in yaşlanıp hastalanması esnasında kendisine bağlı halkın Osman Bey'e yaktığı ağıttır. Dulkadiroğlu Osman Bey yaşlanmış ömrünün son dönemlerinde 1764 yılında Tomarza Gülveren Köyü'ndeki Bey konağında hastalanarak yatmış görevi de henüz oğluna devredilmemiş olduğu günlerde kendisine yakılan sevgi ağıttır.

Gökte uçan kuşumdu şahan, sancağım dalgalanırdı
Zamantı kalasında sarığım uçuşur nefesim dolaşırdı
Irak diyarlardan kervanlar yollanır tüccarlar soluklanırdı
Pazarlarında binbir atlas kumaş binbir baharat bulunurdu
Atım kalkardı şaha, namım Zamantıda yankılanırdı

Göç yollarından Sipahi Beyleridir güveni göçenin
Eşkiya taifesidir yolları kesen, hainlik edip can yakan

Maraş kanıdır yurdu kucaklayan, mazlumu saran
Ahından uzak olur Dulkadiroğlu Beyi muhtaça varan
Yoksula aş, topraksıza toprak bağışlayan Osman Beyim
Gel Beyim de al, Zamantıyı

Zamantı, Avşar benim tımarım
Tımarlarım bir bir elimden gitti

**GÜLVEREN KÖYÜ'NDEN ALAYBEYİ SİPAHİ DULKADİROĞLU ALİ BEY'İN
ŞEHİT OĞLULARI BEKİR BEY VE EMİN BEY AĞIDI**

Dulkadiroğlu Sultan Alaüddeve Bozkurt Han'ın veliaht Şehzade oğlu Şahrüh Mehmet Han'ın evladından Kayseri Sancak Beyi Dulkadiroğlu Davut Bey'in sülbünden gelen Dulkadir Hanedanının Tımarlı Sipahi Alaybeyi ailesinde yaşanan hüznü hatıraya yakılan ağıttır. Dulkadiroğlu Hanedan Reisi Ali Bey 1873 doğumlu olup babadan oğula devam eden Zamantı Alaybeyliği görevinin temsilcisi olarak Osmanlı Subayıdır. Bu göreviyle Kayseri'den Zamantı Bölgesinin tümüne kumandanlık etmekte Kurtuluş Savaşı içinde bulunan Osmanlı Devleti'nin dört bir yanındaki cephelerine asker sağlamaktadır. 1910'lardan itibaren başgösteren savaşlar hızlanmış 1914-1915'lere varıldığında bu savaşlar daha da yoğunlaşmaya başlamıştır. Devletin selameti için evlattan, yardan geçen insanların meskûn olduğu Zamantı'da köy köy gezerek asker toplayan Dulkadiroğlu şehzadelerinden Ali Bey'in de dört oğlu bulunmaktadır. En büyükten başlayarak cepheye gidebilecek yaşta olan oğlu Bekir Bey 19, Emin Bey 16, Derviş Bey 12, Fazlı Bey 10 yaşlarındadır. Ali Bey'in hanımı Ehli Beyt soylu Zamantı bölgesinin her türlü sağlık konularında bilgili ve ehil olan hekim hanımlarından Seyyide Şerife Hanım'dır. Ali Bey büyük oğlu olan Bekir Bey'i henüz doğmuş bebeği olmasına rağmen vatan ateş altınca iken cephede olmak lazımdır diyerek diğer oğlu Emin Bey'de alarak yola çıkmıştır. Henüz yeni damat olup bebeğini henüz koklayıp öpmüş olan Bekir Bey kardeşi Emin Bey ile asker toplama merkezi olan Elbaşı'da birliğe katılmıştır. Yaşı müsait olan gencecik iki oğlunu cepheye yollayan Dulkadiroğlu Ali Bey hızla Zamantı bölgesinde asker toplamaya devam etmiştir. Zaman geçer, iki Dulkadirli Bey'inden haber gelmez. Nitekim bir gün şehid haberi yazılı bir şekilde bildirildiğinde Koca Dulkadiroğlu Beyi Ali Bey ellerini Mevla'ya açar: "Hamd olsun Rabbim sana, şehit babası olduk!" diye, dua eder.

Dulkadiroğlu Bekir Bey ve Emin Bey Çanakale Savaşları'nda şehit düşmüş Türk istiklalinin daima yanan meşalesini canlı tutan yüreklerden olmuştur. İki yiğidin şehadetine yakılan ağıt şöyledir;

Dulkadiroğlu taht sahibi sözü kanun
Ali Bey alıpta kucağından Bekir'i yola düşür
Anadan yardan ayrı kalıp süngüyü sür
El vurup yareme haykırsam döner mi Bey'im

Kanlı gömleğin bulsam operim
Gelmez haberinde yanar ateşte ciğerim
Oğlunda sana benzer Dulkadir Bey'im
Gelir mi salsam aزیğim sana benim

Emin Bey'im kaşın çatma
Anan ardın sıra okur akşam sabaha
Bir beşiğin sallanmadı diye ağlar köyün sana
Dön gel de davullar vurulsun gelincağızın kurban sana

Ah n'idem Beyler dönmez arslan beylerim
Çatıp tufengi yağmurda yıkanır beylerim
Hasretinden mecal kalmaz tutmaz ellerim
Ah Ali Beyim kır atımı sürde getir Beylerim

İKİ ABİSİNİN ŞEHİT OLUŞUNUN ARDINDAN DULKADİROĞLU HANEDANI OCAĞINDA KALAN DERVİŞ BEY'E YAKILAN AĞIT

Dulkadiroğlu şahzadelerinden Ali Bey oğulları Bekir Bey ve Emin beyi Çanakkale Savaşlarında şehit vermişti. Bekir Bey evli ve henüz evladı doğmuşken cepheye gidip şehit olmuş, hanımı Seyyide Pempe Hanım dul kalmıştır. Dulkadiroğlu Alaybeyi Sipahi Ali Bey dul kalan gelinini töresi gereği evde olan küçük oğullarından hanedanın şahzadelerinden Derviş Bey'e nikâhlanmış, böylelikle hanedan namusu kendi uhdelerinde kalmıştır. Bu asil Türk Milletinin eski töresidir. Derviş Bey yenge dediği kendinden yaşça büyük Seyyide Pembe Hanım'ın artık kocasıdır. Abisinin yadigarı yeğeni de kendine evlat olarak verilmiştir. Her iki emaneti de gözü gibi koruyup kollamaya yeminli olan Derviş Bey kendi seçip evleneceği bir hanım hayallerinden vazgeçmiş artık bu önemli emanetlere sahip olmaya çalışmaktadır. Bu uğurda nefisini dahi kontrol altına almak için güzelim sırma saçlarını kazıtıp sarığını saran Derviş Bey, aynı zamanda çok babayığit ve yakışıklı bir beydir. Mazlum ve mahsun bir yüz ifadesine sahip olan Derviş Bey'in bal rengi gözleri olmakla birlikte ataları gibi kendi de ehl-i sünnet ve sağlam itikadlı bir müslümandır. Kendinden yaşça büyük bir hanımla evlendirilmiş olmasına ilişkin yakılan ağıt da şöyledir;

Dulkadir hanedanında ocak sönmez
Yiğitler kalkıp da ateşi durdurmaz
Kalkanı kılıcı alıp cenksiz durulmaz
Derviş Bey'im abin kapısına dönülmez

Kaşın, gözün ceddinden sürmeli
Sözün dilin ekmeğin kâsende sirkeli
Bala durup çiçekler Derviş Bey'im abisinde saklı
Kapında donup solmasın çiçeklerin.

Alaybeyim Ali Bey baban haşmetli
Gardaşın yuvasında halin elemli
Ahiret yurdunda sana cennet mükâfatı
Sesinde hüznün kederlenme Derviş Bey'im

Konağının önünden geçer Beylerim
El bağlayıpta selam eder gözlerim
Diyarı terk edip Maraş memlekete döner yüreğim
Namazdan sonra bakıpta el et bize Derviş Bey'im

İçtiğin bakır tasta cemalin
Yetimdir elin öpen ağlama gözlerim
Can ile çırpınıp baş sıvazlar şefkatin
Dertlenme cennetten göz kırpar Rabbi meleklerin

III- Şehit Olanları Konu Edinen Ağıtlar

ASKER KARISININ SİTEM DOLU AĞIDI

Askerde kocası vefat eden kadın, hem evinin geçim derdini üstlenir, hem de büyük bir yalnızlığa itilir. Halının başında geçim derdiyle geride kalan günler, sitem dolu deyişleri de birlikte getirmiştir.

Asker karısıym yaktığım saman
Halının başında katığım çaman
Sensiz bu derdime olur mu derman
Aman halıcı bey kaldır halını

Tırnaklarım oldu ilmek yarası
Gözlerim doldu da model karası
Dokuduğum halı ekmek parası
Aman halıcı bey kaldır halını

Araba yollardaysa yanına göçek
Bir daha gelmezsen avılar içek
Biz de bu dünyadan gelip de geçek
Aman halıcı bey kaldır halını

Asker karısıym yaşlı gezerim
Giyinmez kuşanmaz paslı gezerim
Akranın içinde yalnız gezerim
Aman Halıcı Bey

TÜRKMEN BEYİ DELİ MUSA BEY'İN AĞIDI

Türkmen Beylerinden Deli Musa, aslen Bünyan'ın Ortaköy karyesindedir ve Kavaşoğlu Musa Bey namıyla bilinir. 93 Rus Muharebesi'ne katılan Musa Bey'in şehit olduğu haberi gelince bütün Türkmen köyleri gözyaşına boğulur ve Musa Bey için ağıtlar yakılır:

AĞIT-I

Gene dumanlandı da şu Kars'ın başı
Gözümde akıttım da kan ile yaşı
Ben niynemeliyim bir tek çorabı
Benim istediğim şu telli poşu

Odası da yapıldı mermer taş ile
Gözlerim doldu da kanlı yaş ile
Gelinin ağlıyor hey Sarı Bey'im
Alını sarı altın yüce baş ile

Doldur Sarı Bey'im de dizgini doldur
Oğurun Erzurum'da bir dizgin kaldır
Seni oralarda bilen olmazsa
Var Müşir Paşa'ya ismini bildir

AĞIT-II

Ahmet Ağa, Ahmet Ağa
Kars'ın başı kar mı idi
Musa'm ora mekân tuttu
Rıza hakkın var mı idi

Bunda Musa'nın suçu ne
Kundura giyer kıcına
El yaylaya göçerkene
Çadır tutardı koyağa

Saatin kösteği sarı
Çor vurası kanlı doru
Eşim desem iller ağlar
Müşir benim emmim oğlu

Deryanın yüzünde oynuyor balık
Musa'ma da iki gelin ilayık
Eğer Musa'm buralara gelire
Ben olurum kapusuna halayık

Altun saatin tokası
Samur kürkümün yakası
Sen mi idin Sarı Bey'im
Şu illerin de bükesi

GİRVELİLİ HASAN'IN AĞIDI (BÜNYAN AĞITLARI)

Girveli köyünden Hasan Şahin, 93 Harbine katılır. Bir daha haber alınamaz. Babası İskender Şahin, şu ağıdı yakar.

Erzurum'un yolları cızdır cızı
Elinde kalemi, dizinde cüzü
Bir mektup gönder de şad eyle bizi
Mender cenklere gir aslanım
Sağ selamet gel aslanım

Hasan gel, Hasan gel
Yarama köz basan gel
Geceleri uykumu kesen gel
Mender cenklere gir aslanım
Sağ selamet gel aslanım
bildir

Askerde Ölen Kocaya Ağıt

İlk akşamdan yüklediler göçümü
Bilen bilmeyen desin suçumu
Babamın evine geldiğim gece
Ben ağlarım yavrum çeker içini

Haki pantol giyince dar demedin mi
Talime çıkınca zor demedin mi
Azrail gelip de canın alırken
Sılada nazlı yârim var demedin mi

Ağ odana kara halı yatırdım
Saya saya ben günleri bitirdim
Eller teskeresin alıp gelirken
Ben yarimin mektubunu yitirdim

CEMAL'İN AĞIDI

Cemal isimli genç askere gider. Askerde başçavuşu, Cemal'i döver ve Cemal, orada ölür. Cemal'in ağıdı, Cemal'in ağzından şöyle dile getirilir:

Kayseriden çıktım sağdır selamet
İndim Molu köyüne koptu kıyamet
Başçavuş da canım sana emanet
Gözleme validem gelemes oldum
Küçücük yavruyu göremes oldum

Attılar arabaya da akıyor kanım
Başçavuş vurdu da ağrıyor yanım
Daşpunar köyünde çıkıyor canım
Gözleme pederim gelemes oldum
Anayı sılayı göremes oldum

Kışlanın üstünde döner kartallar
Başımı ağrıttı kuru tahtalar
Hasta olanı hastaneye atarlar
Gözleme validem gelemes oldum
Küçücük yavruyu göremes oldum

Ağrı Dağı'nın suyu da çalkanır akmaz
Askerinin yüzüne kimseler bakmaz
Gözlerim postayı da mektubum çıkmaz
Atılmayan mektuba posta neylesin

Ağrı Dağı'nı da duman aldı, buz aldı
Uzun ömrüm gurbet elde kısaldı
Bana derler sılasından usandı
Demezler ki aramızda dağlar var

Ağrı Dağı'ndan da atılan toplar
Kesilmiş kelleler gövdeler hoplar
Alay kumandanı da askeri toplar
Gözleme pederim gelemes oldum
Anayı sılayı göremes oldum

ZEKLİ ALİ EFENDİ'NİN AĞIDI

Zekli Ali Efendi, Bünyan'ın Zek (Ekinciler) köyünden olup Bünyan'dan evliymiş. Ali Efendi, Uzunköprü (Edirne)'de askerlik yaparken öldürülmüş. Ağdını karısı ile kız kardeşi söylemiş.

Ağ odada güllü beşik
Alt'aydır yanmıyor ışık
Sen gideli Ali Efendim
Kollarım sallamaz beşik

Yıldız* dışa çıkartma
Ben suyunu getiririm
Ali Efendim gelecene
Üç bebekle otururum

Uzunköprü'nün köprüsü
Nerde askerin toplusu
Allah Allah yardım eyle
Sekiz bacının atlısı

Ben Bünyan'a gider idim
Yolum uğradı çeşmeye
Gelirim anam gelirim
Gene yonca biçmeye

Çırpılık'tan toz yekindi
Uşağın önü söküldü
Tez gelesin Ali Efendim
Yıldız bazara çekildi

Türlü türlü gelir kağat
Bende de kalmadı takat
Şaşırılmış babamın oğlu
Kolundan aldırılmış saat

Bir odada dört pencere
Uyunmuyor uzun gece
Gardaşımı yudu mola
Uzunköprü'deki hoca

Şura değil bura değil
Çarık giyim de arayım
Gardaşın saçı dolaşmış
Tarak verin de tarayım

Uzunköprü'nün yolları
Şirin gardaşın dilleri
Nasil kıydın kadir Mevlâm
Soldu bahçemin gülleri

*Yıldız : Ali Efendi'nin atının adı imiş.

IV- Çeşitli Toplumsal Olayları Konu Edinen Ağıtlar

NAZİK GELİN'İN AĞIDI

Nazik Gelin nişanlı iken Yunanlı biri (metne göre kral) tarafından kaçırılmış ve Yunanistan'a götürülmüştür. Nazik Gelin orada üç çocuk sahibi olur. Bir gün, bir yolunu bulur ve üç çocuğunu yanına alarak kaçar. Vapurda çocuklarını teker teker denize atar ve memleketine döner. Önceleri Nazik Gelin'in ardından yakılan ağıt, Nazik Gelin dönünce, adeta türküleşir.

Atina'nın hamamı
Yandan çıkar dumanı
Kimselerin suçu yok
Vurun gâvur Yunanı

Nazik, Nazik, Nazik
Gencömrüne yazık

Atina'da bir kuş var
Kanadında gümüş var
Gelin çocuklar gelin
Annenizde bir iş var

Nazik, Nazik, Nazik
Gencömrüne yazık

İlen Gelin buz gibi
Yanıyorum kôz gibi
Kaç da gel kraldan
Kabul ettim kız gibi

Nazik, Nazik, Nazik
Gencömrüne yazık

Yumurtanın kulpu yok
Gözlerimde uyku yok
Vurun gâvur Yunanı
Kimselerden korkum yok

Nazik, Nazik, Nazik
Gencömrüne yazık

Çarşıya üzüm geldi
Mevlâdan izin geldi
Aç kapıyı annesi
Kral'dan kızın geldi

Nazik, Nazik, Nazik
Gencömrüne yazık

Pencerenin önünde
Kol olsun da yorulsun
Bu sevdanın sonuna
Can olsun da dayansın
Nazik, Nazik, Nazik
Üç yavruya yazık

EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

V- Evladını Yitirenleri Konu Edinen Ağıtlar

MÜMTAZ'IN AĞIDI

Mümtaz isimli bir genç, çok sevdiği iki arkadaşı ve bir Ermeni'nin ihanetine uğrayarak öldürülür. İşin içinde bir gönül meselesi vardır. Bu acı hadise üzerine Mümtaz'ın ailesi ve Bünyan halkı bu gence birçok ağıt yakar.

Mahlenizden doğru geçtim
Çeşmenizden bir su içtim
Yetiş Burhan gardaş yetiş
Kâfirin tuzağına düştüm

Mazerimi derin eylen
Su serpin de serin eylen
Ben gidiyom gelmem gayri
Şaziye'yi gelin eylen

Saat dokuza dayandı
Mintan al kana boyandı

Haceli elim tuttu
Necat belim büktü
Seladdin keser vurdu
Yetiş Burhan gardaş yetiş

Hasta benim oğlum hasta
Kara kâkül deste deste
Ne yatarsız Mitaz oğlan
Bütün Bünyan kara yasta

Şu dağlarda biter sarı çiçek
Kefenini kaputtan biçek
Kınamayın eller bizi
Biz Mitaz'dan nasıl geçek

Teneşir geldi dayandı
Taşlara al kanlara boyandı
Saimе'nin feryadına
Mezardan Mitaz uyandı

Komşular size niydedim
Bizi gelip almadınız
Ana diye çok ağladım
Beni anama savmadınız

Elbisemi yeni giydim
Kızıl kana boyandı
Yaramı gören komşular
Yüreğiniz nasıl dayandı

EV LADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNEN
A ĞITLAR

KİBAR'IN UŞAKLARININ A ĞIDI

Kibar isimli kadının üç oğlunun asılması sonucu oğullarının ardından yaktığı a ğıt şöyledir

Develer potlar köçe ğe
Koyunlar kuzlar köşeye
Şurda üç aslan asmışlar
O da Kibar'ın uş a ğı

A ğa daşı, yonu daşı
Yandı ci ğerimin baş ı
Gelmedi mi aslan o ğlum
Yedirdi ğin ekme ğe karşı

Kara sakal parıl parıl
Kur'an okur gürül gürül
Biz müftüyü vermeyiz
O ğlum mapuslara sarıl

Ziyam hükümetten çıkar
Papa ğı bir yana yıkar
Hükümetin kapısında
Döne döne halay çeker

Feridi gönlüm feridi
Da ğların karı eridi
Üç o ğlum daha var amma
Ziyam düşmanlar kilidi

A ğa yüce paşa yüce
Sabah olmaz uzun gece
Sabaha kadar yatamadım
Evliya yapılı hoca

GÖMÜRGENLİ BİR ÇOCUĞUN AĞIDI

Gömürgen köyünden Hacı Yusuf ailesi her yıl yaylaya göçerlermiş. O yıl da yaylaya çıkmışlar. Hacı Yusuf'un küçük bir çocuğu vardır. Hacı Yusuf'un karısı çamaşır yıkamak için testi ile su almaya gider. Ortalıkta yoğun bir sis çökmeye başlar. Çocuk, annesinin uzaklaştığını görünce peşi sıra gitmek ister ve kaybolur. Çocuğu sabaha kadar aramışlar. Sabah gün ağarırken çocuğun cesedini bulmuşlar. Annesi orada şu ağıdı yakar:

Koyunu kuzuya kattım
Tokucu yazıya attım
Ya ne deyim a bebeğim
Bir desticik suya sattım

Fadime ağlar, Ömer ağlar
Gene dumanlandı dağlar
Durmam bebeğim giderim
Halil ellerimi bağlar

Kilimimin nakışına
Bak düşmanın bakışına
Varmadın mı gül kaynım
Gökkuyu'nun yokuşuna

Göçü kışlaya dizerim
Geri gelir de gezerim
Eğer bebek bulunmazsa
Gayri umudumu keserim

EVLADINI YİTİRENLERİ KONU EDİNER
AĞITLAR

MUSTAFA'NIN AĞIDI

Mustafa isimli genç, yetim büyümüştür. Annesinin biricik evladıdır. Mustafa'yı öldürler ve anası şu ağıdı yakar:

Ergen benim oğlum ergen
Döktürdüm ergenlik yorgan
Ocağında baykuş ötsün
Oğlumun canına kıyan

Mustafa'nın mendili ala
Bülbül konar daldan dala
Babasız yavru büyüttüm
Boyamışlar kızıl kana

Koyun meler kuzu meler
Sedası bağrımı deler
Babasız yavru büyüttüm
Zalim düşman kana beler

Evlerinin önü akar
Yosununun yüzüne bakar
Mustafa ölmüş deyince
Bütün Bünyan ayağa kalkar

DOĞUM ESNASINDA HAYATINI KAYBEDENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

VI- Doğum Esnasında Hayatını Kaybedenleri Konu Edinen Ağıtlar

BÜRÜNGÜZ'DEN BİR GELİNİN AĞIDI

Bürüngüz köyünde bir gelinin çocuğunu almak isteyen ebeler, gelinin ölümüne sebep olmuşlardır. Bu hazin olayın ağıdı şöyledir:

Evkere'den çıktım beynim bulandı
Kahpe dağlar birbirine ulandı
Benim anam bana nasıl dayandı
Yuma Müncübe Anne yuma
Karnım evlat yarasında

Evkere'den çıktım yüzüm peçeli
Düşmanlar oturmuş iki keçeli
Alt'ay oldu ben yârimden geçeli
Yuma Müncübe Anne yuma
Karnım evlat yarasında

Hilal hilal şu gelinin kaşları
Al kan olmuş salacanın başları
Mahal miydi ablamın da işleri
Yuma Müncübe Anne yuma
Karnım evlat yarasında

Halılar dokudum diktirdim takım
Yerime gelen giydirme sakın
Görümcem İfakat kınalar yakın
Çok söyleme İfagat sen de bulun inşallah
Karanlık kabire sen de giren inşallah

Hazeli de deli gönül hazeli
Güz gelince bağlar döker gazeli
Hadik Hanım Sayıtlı'nın gözeli
Yuma Müncübe Anne yuma
Karnım evlat yarasında

Mezarımı delik delik deldiler
Ciğerimi belik belik beldiler
Bir beliğini mıstantığa verdiler
Yuma Müncübe Anne yuma
Karnım evlat yarasında

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

VII- Çeşitli Hastalıklar Sebebiyle Vefat Edenleri Konu Edinen Ağıtlar

MELİHA'NIN AĞIDI

Meliha çok sevdiği kocasından ayrılınca dert sahibi olur. Yirmi üç yaşında artık bu üzüntüyü çekemeyen genç kadın, hastalanır ve ölür. O devirde bu hastalığa ince hastalık, dert hastalığı derlerdi. Ağısından sadece bir dördlük bulunabilmiştir:

Karabaş örtü başında
Cam irek buluz döşünde
Nasıl kıydın kadir Mevlam
Meliha yirmi üç yaşında

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİNER AĞITLAR

DURAN'IN AĞIDI

İstanbul'a çalışmaya giden Duran, orada hastalanır ve ölür. Daha hastalığının ne olduğu anlaşılmadan bir anda hayatının baharında göçüp gitmiştir. Ağdı şöyledir:

İki kutu aldım şeker
Duran'ımın gözü teker
Nasıl kıydın kâdir Mevlâm
Duran evli değil bekâr

Babası bina tutturur
Duran vurur boyasını
Kör olasıca İstanbul
Aldırmamış havasını

İleri gel gelin kızım
Dutmaz oldu iki dizim
Ben bu lafa inanmıyom
Giderim esnafa güzün

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

HAMİ'NİN AĞIDI

Hami isimli genç, hastalanır ve tedavi için Kayseri'ye götürülür. Ancak hastalığını çaresi yoktur. Hami'ye doktor, iyi olursun der; ama bu onun moralini yükseltmek için söylenmiş bir sözdür. O, günden güne çöker ve bir süre sonra da ölür. Ağdı şöyle yakılır:

Şu evlerin yapusuna
Posta gelir kapusuna
İki yıllık güvey idim
Nihat Bey'in kapusuna

Şimdi karlar eriyecek
Ahmet'imiz yürüyecek
Beş bacının tek atlısı
Kara yerde çürüyecek

İnce Hâmi oğlum ince
Çuha giyer diz boyunca
Ben Hâmisiz köye gitmem
Hâmi oğlan oşmayınca

Makineye bindirdiler
Kayseri'ye indirdiler
Doktor dedi iyi olursun
Sevinerek getirdiler

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONU EDİNEREN AĞITLAR

ZEKİYE GELİNİN AĞIDI

Bünyanda Artukoğulları sülalesinden Zekiye isimli bir kız Ağcalı köyüne gelin gitmiştir. Zekiye Gelin, Ağcalı'da üç aylık gelin iken hastalanır ve ölür. Bunun üzerine Zekiye'nin anası Fatma, şu ağıdı yakar:

Yüksekten kaldır salını
Gitsin görünüşünü
Bu kimin nesi derlerse
Emin'in nazlı gelini

Erciyes'ten bir yel esti
Bahçede gülümü kesti
Ben ne deyim Allah aldı
Yavrum söylemiyor, küstü

Arap atlar aşkın olur
Akan sular coşkun olur
Yavrudan ayrılan ana
Ölmez ama düşkün olur

Susuz yerde söğüt bitmez
Biterse de sivil atmaz
Elli dene kızım olsa
Zekiye'nin yerin tutmaz

Gitmem evimde dururum
Kapına kul olurum
Mezarına kar yağarsa
Varır üstünü bürürüm

Helli benim kızım helli
Açmayın yorganı telli
Yatırmışlar tenesire
Al yanaklar sıra benli

Ağcalı'nın yolu daşlı
Bacısının gözü yaşlı
Nasıl kıydın kadir Mevlam
Daha yavrum gelin başlı

Ağcalı'nın yolu dökük
Kanlar kusmuş gölek gölek
Yarın emmeleri gelir
Saçını eline vererek

N'oldu anam sana n'oldu
Sarardı da benzi soldu
Kınamayın beni eller
Kınalı kecliğim öldü

ÇEŞİTLİ HASTALIKLAR SEBEBİYLE VEFAT
EDENLERİ KONUSUNDA EDİLEN AĞITLAR

KAYIN AĞIDI

Bünyan'ın Samağır köyünde yaşamış Halil Çelik'in oğlu Celal Çelik, 1974 yılında menenjit hastalığından dolayı 19 yaşında ölmüş. Evli ve henüz çocuğu yokmuş. Almanya'ya işçi olarak gider. Ağıtta geçen "Avrupa" ona hitaptır. Celil'in ağabeyi Mehmet Çelik'in eşi, yani yengesi Fatma Çelik, ağıdı söylemiştir.

Çatal gapı büyük avlu
İçinde dorumuz bağı
Yalanısam kör oluyum
Gayınım kekili yağlı

Avludan goyurduh atı
Celiloğlu'dan sulanacak
Emirkâdan gız istiyor
Bir oruya dolanacak

Mezara bayrak diktiler
Başına meyve sohtular
Dayımgile gidiyordum
Beni mezara dihtilar

Tülbe'nin başına çıkar
Tüfeği dalına dahar
Emirkâlardan gız istiyor
Babası da soysuz bahar
Dağlarda biter menevşe
Kekili'nin bir teli olsam
Celil olduğunu bilsem
Aslamda goynuma goysam

Ağ işlikte gara yilek
Buna dayanır mı yürek
İller sinsige çıkıyor
Şimdi Avrupalı'm gerek

Mezara vardım mezara
Mezar otaların bozara
Galem gaşlım til gayınım
Gayın uğratmış nazara

Semra KARAMAN

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ KONU
EDİEN AĞITLAR

VIII-Kazaen Hayatını Kaybedenleri Konu Edinen Ağıtlar

HAKKI'NIN AĞIDI

Hakkı ismindeki şahıs, kamyonun üstünde yolculuk yaparken başındaki şapka uçmuş ve şapkasını tutmak isterken kendisi de arabadan düşerek canını vermiş. Ağıdı şöyle yakılmış:

Mezarımı derin eylen
Su serpin de serin eylen
Ben gidiyorum gelmem gayrı
Selamet'i gelin eylen

Çardakkaya'nın ekini
Kalkar yekini yekini
Karıştırma Latif Hoca
Hakkı'mın çalma kakilini

Tarlaya da ekdim pırçak
Avrupası kucak kucak
Kederlenme Hakkı oğlan
Mustafa var batmaz ocak

KAZAEN HAYATINI KAYBEDENLERİ KONU
EDİNER AĞITLAR

ÜZERLİK KÖYÜNDE BİR GENCİN AĞIDI

Üzerlik köyünden bir genç evlenebilmek için gurbete çıkmaya karar verir. Cebinde beş lirası vardır. Bilet almak için Tuzhisar'a gelir. Tuzhisar'da beş lirasını çaldırır. Bilet almaya varır; parasını çaldırıldığını fark eder. Durum böyle olunca trene kaçak binmeye kalkar ve tirenden düşerek acı bir şekilde can verir. Onun ağdı şöyledir:

İstasyonun yolu namlı
Beyaz kefen ala ganlı
Gadan alam gardaş senin
Beben yok ki çalam neni

Kefenimi biçin ağdan
Beni endirin yüce dağdan
Yârem demir yarasıdır
Haber alın doktor beğden

Burhan Beğ kesti biladı
Varamam yollar yıradı
Oğlumun harçlığını çalan
Almasın dünya mıradı

Tiren bozdu kılığımı
Alamadım soluğumu
Beni kimse bilemiyor
Kuşlar versin salığımı

Tiren gelir harlıyarak
Ağ konağı parlıyarak
Tiren bir yiğit gırışmış ki
Al mendili sallıyarak

Tiren geldi de ulaştı
Elim ayağım dolaştı
Hele beni görsen ana
Perçemim gana bulaştı

CELÂL'İN AĞIDI

-Celâl isimli bir gencin ölümü üzerine yakılan ağıt
şu şekildedir:

Pacede bayrak esiyor
Celal çimento kesiyor
Kalkın gidin yengeleri
Sanki Celal mi küsüyor

Aşağıdan gelir deve
Gönderirler bizim eve
Sanki biz de gelin mılduk
Celalgilin büyük eve

Yatırmışlar hecin gibi
Kara bıyık sicim gibi
Başımda eller ağlaşır
Sanki benim bacım gibi

SÜKSÜN KÖYÜNDE BİR GENCİN AĞIDI

Süksün köyünde bir genç evleneceği gün ahırlarında bulunan ve kendisinden başkasını ahıra sokmayan camızı yemlemeye gider. Camız, güveyi elbisesi ile yabancı kılıkta gördüğü sahibini tanıyamaz ve onu delik deşik ederek öldürür. Ağıdı şöyle yakılır:

Camızı bağladım musura yakın
Camız beni vurdu yassıya yakın
Gelin komşular da halime bakın
Sarı camızdan sol böğrümde yaram var

Gelin geldi ağ odaya yaslandı
Elimde mendilim yaşlan ıslandı
Güvayı görünce camız boşlandı
Sarı canımızdan sol böğrümde yaram var

Bugün günlerden de cumadır cuma
Yarım Allah'ını seversen başını yuma
Ben seni seviyom ellere varma
Sarı camızdan sol böğrümde yaram var

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN
GİDENLERİ KONU EDİNEREN AĞITLAR

IX- Çeşitli Sebeplerle Cinayete Kurban Gidenleri Konu Edinen Ağıtlar

AHMET İLE EMİŞ'İN AĞIDI

Ahmet kendi köyünden Emiş'e gönlünü kaptırmıştır. Emiş de Ahmet'i sevmiştir. Ahmet'le Emiş kaçarlar. Lakin Emiş'in yakınları bu işe rıza göstermezler ve onların peşine düşerler. Bir taraftan jandarmanın takibi, diğer taraftan akrabaların takibi sonucu Karacaören köyü civarında sıkıştırılırlar ve çıkan çatışmada iki âşık can verir. Ağıtları şöyle yakılır.

Tarlam kızımın yeri
Varır tarlayı gezerim
Yüz bürgülü, göz zülüflü
Kaşında kaldı nazarım

Gitmedim anam gitmedim
Elin dediğini etmedim
Kamayınan kıvrattılar
Vallahi adım atmadım

Sesi geliyor birezden
Çıkıp gelemez firezden
Ne sen aldın, ne de ben
Elin aldığı murattan

Şaşarım Emiş şaşarım
Durmaz dağları aşarım
Emmilerin ağır alır
Varır dayına düşerim

Duydunuz mu komşular
Ben de vurdum Emiş'i
Babanı bulurum kızım
Ararım Sarıkamış'ı

Kavgadan mı geldin kızım
İki ellerin ala kanlı
Ne saklıyon kız ibisi
Şunun hayırsız fesini

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN
GİDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

Çağırılmaz olaydın anam
Tarlada duydum sesini
Al bunu sana vereyim
Sen bilirsin derdini

Deli Ahmed'im deli gibi
Derelerin seli gibi
Deli Ahmet'im harb ediyor
Hazreti Ali gibi

Beş liralık poşu aldım
Bağları dolanı dolanı
Deli Ahmet'im harp ediyor
Kana beleni beleni

Nice yangınlardan kaçtık
Bozbeli'ni gece aştık
Karacaören'e varınca
Biz de bir plana düştük

Çolak derler gelip geçmez
Her pınarın suyunu içmez
Deli Ahmet'im harb ediyor
Vali ordusundan geçmez

Kuru kavak eğilir mi
Çiğ yumurta soyulur mu
Gâvur musun gâvur köçek
İbrahim'e kıyılır mı

Hacının da çatık kaşı
Ahmet'in de enli döşü
Kelle ortaya gelince
Maşallah çalmış yüzbaşı

Ben sılama gideceğim
Uşaklarımı göreceğim
Soğuk yaylalar başında
Yaralandım öleceğim

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN
GİDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

MENŞUR'UN AĞIDI

Bünyanda iki aile arasında husumet vardır. Bu ailelerin Menşur isimli kızıyla Hulusi isimli oğlu birbirlerini severler ve kaçmaktan başka çıkar yol bulamazlar. Menşur ile Hulusi'nin kaçtığını görenler kızın kardeşlerine haber verirler. Kız yakalanır. Menşur bazılarına göre kardeşleri tarafından öldürülür; kimileri de kızın zehir içerek intihar ettiğini söylerler. Ağıt metni, kızın kardeşleri tarafından öldürüldüğünü anlatıyor. Ağıdı şöyledir:

Keser'i duman bürüdü
Araba birden yürüdü
Kör olasın kardeşim
Elim ayağım kırıldı

Sabahınan yola çıktık
Bakamadık sağa sola
Kör olasıca Efraim
Acep eyle dedi mola

Sularda yüzüyor balık
Sebebimsin Karnıyarık
Sana diyom Kirtan Kiraz
Eline versinler yağlık

Della'ın kızı Şükrüye
Koşarak geldi köprüye
Gergemeden dönünce
Deloluyordu Nuriye

Aşağıdan gelir deve
Gönderirler bizim eve
Sanki biz de gelin möldük
Sevdiğimin büyük eve

Aşağıdan gelir tek kanat
Bu ne kadar sende inat
Vereyidin Hulusè de
Onlar da alaydı murat

ÇEŞİTLİ SEBEPLERLE CİNAYETE KURBAN
GİDENLERİ KONU EDİLEN AĞITLAR

GERGEMELİ ZABİT'İN AĞIDI

Zabit Efendi, hali vakti yerinde biridir. Karısının üstüne başka bir kadınla da ilişkisi olmuş, bu ilişki duyulunca da evine kuma getirmek zorunda kalmıştır. Ancak karısı bu işe rıza göstermez ve Zabit Efendi de kumayı getirmekten vazgeçer. Bu durum karşısında kuma getirilecek kızın kardeşleri Zabit Efendi'yi vururlar ve ağıdı şöyle yakılır:

Evlerinin önü dikme
Dikme, dallarını bükme
Allah'ını seversen Mâzez
Üç yavruyu koyup gitme

Atlar gelir fişır fişır
Zabit'imın donu yeşil
Zabit seni vuracaklar
Aklını başına deşir

Zabitimın donu keten
Zalim miydin kurşun atan
Zabit evin yok muydu
Niye çamurlarda yatan

TRAFİK KAZALARINDA YAŞAMINI YİTİRENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

X- Trafik Kazalarında Yaşamını Yitirenleri Konu Edinen Ağıtlar

ATEŞ DÜŞTÜĞÜ YERİ YAKIYOR

Kayseri'nin Bünyan kazasına bağlı Samağır köyünde yaşayan Âşık Hatice kadından kızına söylediği bir ağıdı dinledik. 1975 senelerinde Hatice kadının kızı Bircan, eğitimcinin oğlu Hacı ile nişanlıymış. Hacı bir gün tarla sürmek için Çamlama'ya gitmiş. Motor, Zamantı ırmağının kolu Taçın suyuna devrilince, Hacı motorun altında kalıp, boğularak ölmüş. Hacı'yı getirip, havlularına yatırmışlar. Hatice kadın ve Bircan da haberi alınca Hacı'nın başına gelmişler. Sonrasını Hatice kadın şöyle aktarıyor:

“Oğlanı yatırmışlar avlularına. Yosurlar dolmuş, olanın eline, yüzüne, boynuna. Bircan vardı, oolanın üstüne eğildi. Mende gızımın boğazındaki altını görünce, şu mir kaç miyiti sööledim. Niidim? Oolan öldü! Bircan galdı!”

Ve ağıdı şöyle aktarıyor :

Çamlama'da büyük tarla (oyy oy)
Kah Hacı tırpanı salla (oyy oy)
Orhan'ın da ganlı motor (oyy oy)
Sende ittiğini belle (oyy oy)

Hele gaşa, hele göze (oyy oy)
Kirpiğin benzettim saza (oyy oy)
Nasıl gıydın gadir mevlam (oyy oy)
Boğazı altınlı gıza (oyy oy)

Hatice Kadın'ın kocası Köse Mustafa rahatsızlanınca Ankara'ya gitmiş. Doktorlar, kanser teşhisi koymuşlar. Bir süre hastanede yatmış, ameliyat olmuş. Ama daha fazla dayanamamış, hayatını kaybetmiş. Ölüm haberi köye gelmiş. Haberi Hatice Kadına duyurmamışlar. Bütün köylü Hatice Kadının evine toplanmış. Hatice Kadın, durumu duymamış, ama sezmiş. Köylü sıra sıra eve geldikçe durumu seziyormuş.

(Bir evde ölüm gerçekleşirse, bütün kavgalar, küslükler biter. Yıllardır bir biri ile konuşmayan insanlar kucaklaşırlar. Acısı olan insan baş üstüne konur. Tüm köy, onun isteğini yerine getirir, yaptıklarını hoş görür.) Hatice Kadın kapıdan içeri girenlere şiirle(ağıtla) hoş geldin diyormuş, acısını dile getiriyormuş. Öldü mü? Diye soruyormuş. “Yok, hayır, ölmedi, cevabını verenlere ise, şöyle cevap veriyormuş:

Aldatman beni gonşular (oyy oy)
Şinci gelir, bizim ağalar (oyy oy)
Guzum gözüme bahıyor (oyy oy)
O da ciğerim yahıyor (oyy oy)

Zamantı bölgesinde yaşayan insanlar, erkekleri övmek için “şifer”, kadınları övmek için ise, “ketsek” kelimelerini kullanırlar.

Hatice Kadının kocası Köse'ye söylediği ağıt şöyledir:

TRAFİK KAZALARINDA YAŞAMINI YİTİRENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

Garlı dağlar, garsız dağlar (oyy oy)
Gar erir de suyu çağlar (oyy oy)
Şöyle şiferin anası da (oyy oy)
Ağ kaldırır, gara bağlar (oyy oy)

Ahırdaki çeralası (oyy oy)
O da musuru yılıyor (oyy oy)
Gız halası halası (oyy oy)
Nirde şiferin yarası (oyy oy)

(Hatice Kadın açıklama da yapıyor: “Gız amesi didiğim Polut amesi” “Ahırdaki çeralası da sesimin acısına ahırdaki camızlar dayanamamış, ortalığa dinelmişler.”

Angara'ya gönderdim de (oyy oy)
Töbe olmamış çaresi (oyy oy)
Şifer oğlan yazda gezer (oyy oy)
Ayna alır kekil dizer (oyy oy)

Görüyon mu gız amesi (oyy oy)
Şifer hepisinden güzel (oyy oy)
Angara'ya gönderdim de (oyy oy)
Söylemişler dağmış nazar (oyy oy)

Menşure, 20 sene önce doğum için Kayseri'ye gelir. Doğumdan sonra hayatını kaybeder. 4 tane çocuk sahipsiz kalır. Hatice Kadın kız kardeşi Menşure için şu ağıdı söyler:

Şu dağlarda olur geyik (oyy oy)
Orhan'ımın gözü büyük (oyy oy)
Gitme anamın gızı (oyy oy)
Döllerin arada seyip (oyy oy)

Ali'ye minnet eylesem (oyy oy)
Ali meni görmez mola (oyy oy)
Ayağın öpüp yalvarsam (oyy oy)
Şu gundağı virir mola (oyy oy)

Nenni babam gızı nenni (oyy oy)
Saçlar uzun döşü enni (oyy oy)
Kötü guzumun bahtı (oyy oy)
Ağzı bunnu ala ganlı (oyy oy)

Garlı dağlar, garsız dağlar (oyy oy)
Herkes ölüsüne ağlar (oyy oy)
Şöyle kesteğin anası (oyy oy)
Ağ kaldırır gara bağlar (oyy oy)

TRAFİK KAZALARINDA YAŞAMINI YİTİRENLERİ
KONU EDİNEREN AĞITLAR

SELVER OKUR

Selver Niné'nin çocukluk arkadaşı Emine'nin kızı Fadıma; Elbistan'ın Malaçya köyünde üç gün üç gece süren coşkulu bir düğünün ardından Çolak Ali ile evlenir. Çolak Ali, küçük yaşta, anne ve babasını trafik kazasında kaybeder. Küçük yaşta evinin hanımı olur. Mutlu bir yuva kurmanın hayali içerisinde olan Fadıma'nın evliliği ilk günden itibaren mutluluk içerisinde geçmeye başlar. Tâ ki o kara güne dek. Çalıştığı babadan kalma pancar ekili tarlasını sulamaya gider. Aynı gece Hac'emetlerin Bekir'ine suyu yüzünden kavgaya tutuşur. Gecenin karanlığında duyulan bir el silah sesiyle Çolak Ali yere serilir. Fadıma'nın acı yeri göğü inletir. Taze gelin Fadıma şu ağıdı yakar:

Esen dere yelleniyor
İrahanım dallanıyor
Şu benim sevgili yârim
Al kanlar içerisinde yatıyor

Bakacak kimsesi olmayan Fadıma on bir aylık evliliğin ardından babaocağına döner. Bu hüznü geri dönüşün ardından Fadımanın annesi şu ağıdı yakar:

Sabanan sabanan
Kayfe gelir tabanan
Kurban olayım babamoğlu
Gelin gelir bebanen

[Bu ağıt ve hikâyesi, Selver OKUR ile yapılan görüşmede Araboğlu Ahmet (OKUR) tarafından derlenmiştir.]

TEŞEKKÜR

Derlenen ağıtlar, söyleyen kişiden, şayet bu kişi yaşamıyorsa, ağıdı bilip söyleyen kişiden dinlenmek suretiyle derlenmiştir. Ağıtlar halk arasında nasıl söylenmişse yazıya öyle geçirilmiş, mahalli ağız korunmuştur.

Bu çalışmada kaynak olarak kullanılan, Afşin ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yayınlanan “Ağıtlarımız” adlı çalışmanın hazırlanmasında;

Dağlıca, Tanır, Alemdar, Çoğulhan, Büyüktatlar, kasabaları ile Topaktaş, Armutalan, Söğütderesi, Dokuztay, Büget, Tarlacık, Küçükhatlar ve Kaşanlı köylerine ait bölümü hazırlayan başta Komisyon Başkanı Sn. Ahmet KIR başkanlığında;

Sn.Hasan ÇOMAK (Türkçe Öğretmeni), Sn. Erol YILDIRIM (Türkçe Öğretmeni), Sn. Serdar SAYGI (Türkçe Öğretmeni), Sn. Hüseyin ŞAHİN (Edebiyat Öğretmeni), Ergün KÜÇÜK (Edebiyat Öğretmeni), Nimet GEZER (Türkçe Öğretmeni), Sn. Canan CERAN (Türkçe Öğretmeni), Sn. Selçuk Osman BELLİ (Edebiyat Öğretmeni), Sn. İsmail Cem ÖLMEZ (Sınıf Öğretmeni), Sn. Hasan BATMAZ (Türkçe Öğretmeni), Sn. Sıddık TOKER (Türkçe Öğretmeni), Sn. Mustafa KARAMAN (Türkçe Öğretmeni)’a;

Sevin, Karagöz, Başüstü, Emirli, Alimpınar, Gözpinar ve Ağcaşar köylerine ait bölümü hazırlayan başta Komisyon Başkanı Sn. İhsan KÖKER başkanlığında;

Sn. Mustafa YALÇINÖZ (Türkçe Öğretmeni), Sn. Abdullah ÇELİK (Türkçe Öğretmeni), Sn. Ali GÖNEN (Türkçe Öğretmeni), Sn. Yalçın ÖZCAN (Türkçe Öğretmeni), Sn. Ayşe KILINÇ (Türkçe Öğretmeni)’a;

Esence kasabası ile Nadır, Kabağaç, Hüyükü, Çağılhan, Akçırı, Erçene, Yazıdere, Aldaş ve Ördek köylerine ait bölümünün hazırlanmasında görev alan Sn. Cabir TEZCAN başkanlığında;

Sn. Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.O. Müdürü), Sn. Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ (Türkçe Öğretmeni), Sn. Ferhat KUZU (Türkçe Öğretmeni), Sn. Musa ŞAHAN (Hüyükü İ.O. Müdürü), Sn. Sonay SAYGI (Hüyükü İ.O. Türkçe Öğretmeni)’ya, Sn. Serdar SİĞİNİR (Türkçe Öğretmeni)’a, Sn. Zekeriya GÜRS-ES (Türkçe Öğretmeni)’e, Sn. Serhat SARI (Ördek İ.O. Müd. Yetkili Öğretmeni)’ya;

Arıtış, Altun Elma, Çobanbeyli Ve Bakraç Kasabaları Yazıbelen, Tepebaşı, Emirilyas, İncirli Ve Türkçayırı köylerine ait bölümün hazırlanmasında Sn. Mehmet ÖZTÜRK başkanlığında;

Sn. Mehmet KILINÇ (Türkçe Öğretmeni)’a, Sn. İsmail POYRAZ (Türkçe Öğretmeni)’a, Sn. Nesrein AKPINAR (Türkçe Öğretmeni)’a, Sn. Abdulkarim KARAKAYA (Edebiyat Öğretmeni)’ya, Sn. Bünyamin AYDOĞAN (Emirilyas İ.O Öğretmeni)’a, Sn. Halis DURGAÇ (İncirli İ.O Öğretmeni)’a, Sn. Cuma ÖZDEMİR (Türkçe Öğretmeni)’e, Sn. Mahsur ARSLAN’a;

Yine çalışmamızda yararlandığımız “Arıtış Ağıtları” adlı eseri yayınlayan Arıtış Belediyesi’ne ve eseri yayına hazırlayan Sn. Necdet EKİCİ’ye emeklerinden dolayı şükranlarımızı sunarız

KAYNAKÇA

- AKBAŞ, S.Burhanettin (1994); “Bünyan ve Yöresi Halk Edebiyatı Folklor ve Etnografyası”, Kayseri.
DİKİCİ, Ömer Faruk; KÖKER, İhsan; TOR, H.Uğur; KIR,Ahmet; TERCAN,Cabir;
ÖZTÜRK,Mehmet (2008), “Afşin Ağıtları”, Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kültür Yayınları Serisi 1,
Medipres Matbaacılık Yayıncılık LTD.ŞTİ.-Malatya
EKİCİ, Necdet (2005); “Arıtış Ağıtları”, Arıtış Belediyesi Kültür Yayınları -1